

Komisja Europejska

Temat: EUROPA

Scenariusze lekcji europejskiej

Komisja Europejska
Przedstawicielstwo w Polsce
Warszawa 2018

Publikacja powstała w ramach konkursu „Temat: Europa” na scenariusz lekcji europejskiej organizowany przez Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce z okazji 60. rocznicy podpisania traktatów rzymskich. Publikacja ta jest dostępna w wersji elektronicznej pod adresem: <https://publications.europa.eu/pl>

Redakcja merytoryczna, merytoryczna i językowa / Centrum Edukacji Obywatelskiej
Redaktor prowadzący / Eliza Szklarczyk-Amati, koordynator sieci Team Europe
Projekt graficzny i skład / Tomasz Domański
Korekta / Katarzyna Staniewska, Anna Sidorek

Wydawnictwo Dwie Siostry

Warszawa 2018

druk: Białostockie Zakłady Graficzne S.A.

Teksty powstały w ramach konkursu zakończonego w grudniu 2017 roku.

Komisja Europejska, ani żadna osoba działająca w jej imieniu, nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania zamieszczonych poniżej informacji. Informacje i poglądy zawarte w niniejszej publikacji są poglądami autorów i nie muszą odzwierciedlać oficjalnego stanowiska UE.

© Unia Europejska, 2018.

Powielanie i cytowanie dozwolone pod warunkiem podania źródła. Wykorzystywanie lub powielanie zdjęć i innych materiałów, co do których Komisji Europejskiej nie przysługują prawa autorskie, wymaga bezpośredniej zgody właściciela praw.

Print	ISBN 978-92-79-85872-7	doi:10.2775/288	JJ-02-18-713-PL-C
PDF	ISBN 978-92-79-85873-4	doi:10.2775/997603	JJ-02-18-713-PL-N
ePUB	ISBN 978-92-79-85874-1	doi:10.2775/77074	JJ-02-18-713-PL-E

Temat: **EUROPA**

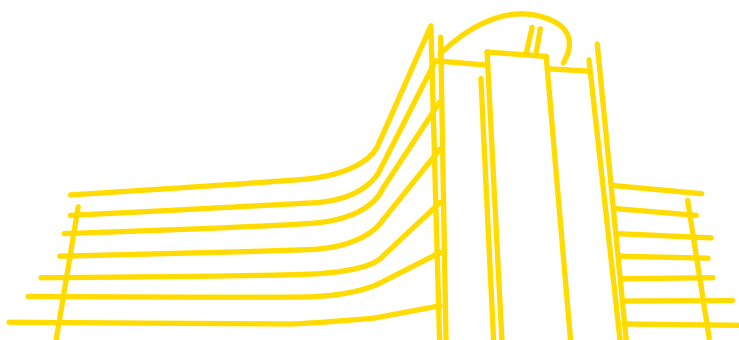
Scenariusze lekcji europejskiej

Komisja Europejska
Przedstawicielstwo w Polsce
Warszawa 2018

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	4
O konkursie	6
Tomasz Mazur – Zagadkowa Unia Europejska obszar tematyczny: Integracja europejska, Prawa w Unii Europejskiej, Wartości europejskie	8
Alina Ślimak – Wydarzenia z historii integracji europejskiej obszar tematyczny: Geneza integracji europejskiej	20
Urszula Jaworska – Wie funktioniert die EU – wichtigste Institutionen Jak funkcjonuje Unia Europejska – najważniejsze instytucje obszar tematyczny: Jak funkcjonuje Unia Europejska? Kto? Co? Jak?	32
Zyta Czechowska – Europo, witaj nam! obszar tematyczny: Jak funkcjonuje Unia Europejska? Kto? Co? Jak?	42
Anna Dorosz – Deutsch – offizielle EU-Amtssprache und Karrierefaktor Język niemiecki – oficjalny język urzędowy w Unii Europejskiej i współczynnik kariery obszar tematyczny: Wartości europejskie	52
Ewa Kamińska-Kuć – Wartości europejskie zapisane w gwiazdach obszar tematyczny: Wartości europejskie	60
Piotr Krajewski – „Dokąd ty jedziesz, tam nikt nie czeka, tam tylko popiół i kurz...” – pamiętajmy o Holokauście obszar tematyczny: Wartości europejskie	68

Beata Czech – To MY jesteśmy przyszłością Europy – WIR sind die Zukunft Europas	76
obszar tematyczny: Przyszłość Europy	
Katarzyna Żak – Katedra gotycka – zwornik kultury Europy	86
obszar tematyczny: Kulturalna Europa	
Małgorzata Wilgucka – Omnes viae Romam ducunt	98
obszar tematyczny: Kulturalna Europa	
Tomasz Kubiak – Nowe horyzonty fizyki jądrowej	110
obszar tematyczny: Europa badań i odkryć naukowych	
Edyta Rećko – Europa badań i odkryć naukowych, czyli... w różnorodności tkwi siła	122
obszar tematyczny: Europa badań i odkryć naukowych	
Marcin Bernas – Euro w zglobalizowanej Europie	134
obszar tematyczny: Euro w portfelu	
Anna Bowtruczuk – Euro w portfelu ozobota	148
obszar tematyczny: Euro w portfelu	
Grażyna Jakubowska – EUROmatematyka w portfelu	158
obszar tematyczny: Euro w portfelu	
Sylwia Ksiuk-Kursa – Euro w portfelu	174
obszar tematyczny: Euro w portfelu	

WPROWADZENIE

Publikacja *Temat: Europa* to efekt konkursu na scenariusz lekcji europejskiej zorganizowanego w 2017 r. przez Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce, we współpracy z siecią informacyjną ekspertów Team Europe z okazji 60. rocznicy podpisania traktatów rzymskich.

Autorami są nauczyciele i nauczycielki ze szkół ponadpodstawowych o bardzo różnych profilach z dużych i mniejszych miejscowości oraz pracownicy bibliotek. W publikacji prezentujemy 16 najwyżej ocenionych i najciekawszych – zarówno pod względem merytorycznym, jak i metodycznym – scenariuszy, wraz z materiałami pomocniczymi do wykorzystania podczas zajęć w następujących obszarach tematycznych: Geneza integracji europejskiej; Moje prawa w Unii Europejskiej; Jak funkcjonuje Unia Europejska? Kto? Co? Jak?; Wartości europejskie; Kulturalna Europa; Bezpieczna Europa (pokój, bezpieczeństwo, dobrobyt); Europa badań i odkryć naukowych; Euro w portfelu; Przyszłość Europy. Ich cechami wspólnymi są: kreatywne podejście do tematyki, innowacyjne wykorzystanie metod pracy z młodzieżą, wysoka wartość merytoryczna oraz możliwość realizacji na różnych etapach kształcenia i przedmiotach. Prezentowane w publikacji pomysły na lekcje, a zatem i całość treści scenariuszy są pracami autorskimi nauczycieli – laureatów konkursu.

Proponowane scenariusze mogą być realizowane jako cykl poświęcony tematyce europejskiej (np. w ramach działań samorządu uczniowskiego, godzin wychowawczych czy klubów europejskich), ale też jako pojedyncze zajęcia przedmiotowe. Wspierają one realizację treści programowych różnych przedmiotów, począwszy od tych, które w najbardziej oczywisty sposób łączą się z tematyką europejską, takich jak wiedza o społeczeństwie, historia czy geografia, poprzez języki obce – angielski czy niemiecki, aż po przedmioty ścisłe, takie jak fizyka. Ważnym kryterium, którym jury kierowało się przy wyborze scenariuszy, było zaprezentowanie odbiorcom niniejszej publikacji całej palety możliwości pozwalającej na twórcze włączenie wątków europejskich w przedmiotowy zakres treści różnych zajęć wchodzących w skład szkolnego curriculum. Zależało nam na tym, by pokazać, że tematyka europejska nie tylko obecna jest w różnych przestrzeniach naukowych, ale też, że warto, można i należy o Unii Europejskiej, jej mechanizmach, zasadach i wartościach mówić w różnych kontekstach i uczyć o niej na różnych przedmiotach.

Przy każdym scenariuszu wskazujemy możliwe zastosowanie, etap edukacyjny oraz uwzględnione wymagania szczegółowe z podstawy programowej (obowiązującej w zreformowanej szkole). Podkreślamy także korelację międzyprzedmiotową wybranych propozycji oraz możliwość kontynuowania zajęć w postaci projektu edukacyjnego (klasowego lub szkolnego).

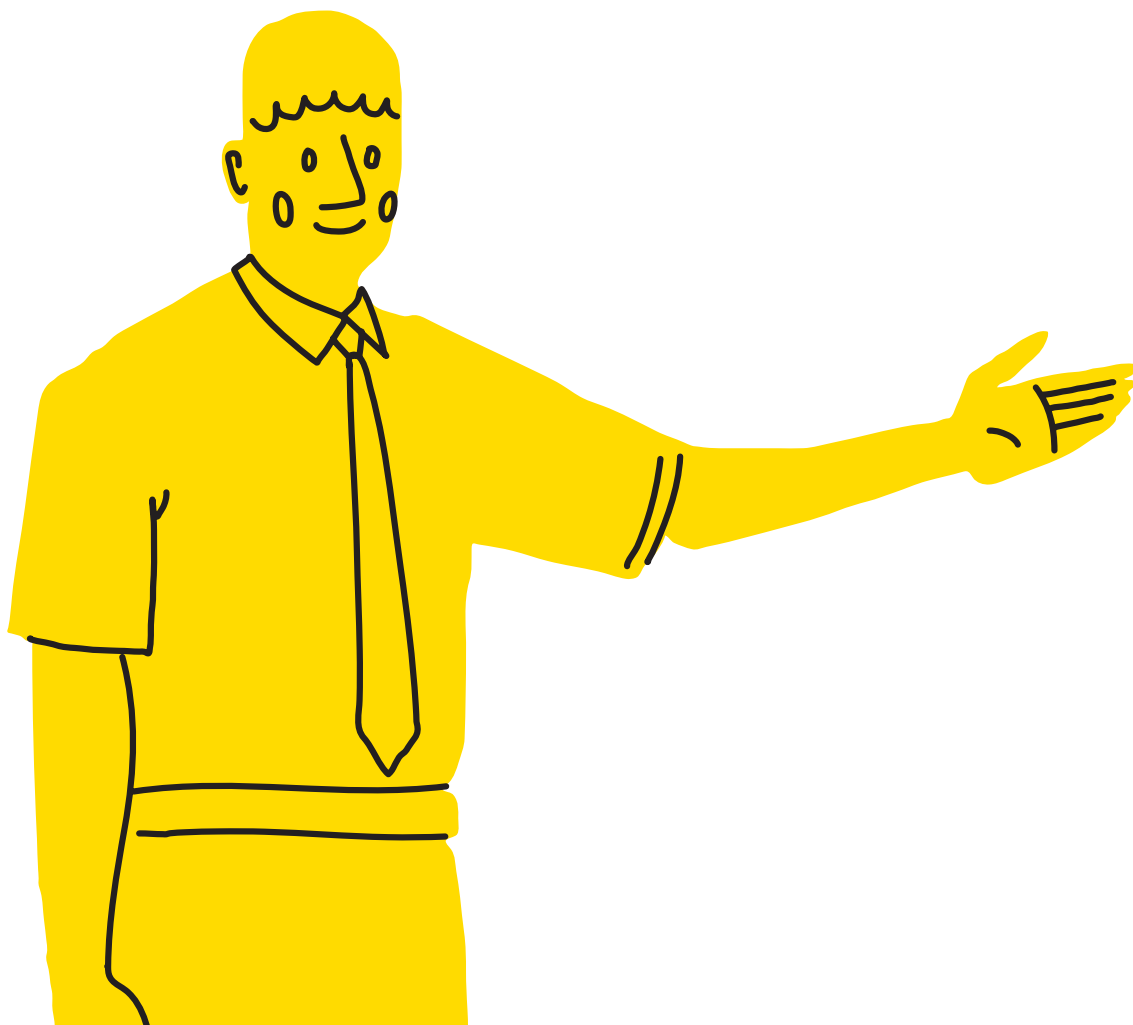
Każdy scenariusz zawiera elementy kluczowe dla nauczyciela przygotowującego się do jego realizacji: cele edukacyjne oraz zapisy z podstawy programowej, czas trwania, metody i techniki pracy, uwagi metodyczne, niezbędne materiały dydaktyczne, przebieg zajęć oraz propozycje materiałów pomocniczych (dla uczniów lub nauczyciela) i kart pracy.

W przedstawionych scenariuszach proponujemy różne formy pracy, ze szczególnym uwzględnieniem tych, które zakładają uczenie się we współpracy (praca zespołowa, projekt edukacyjny), wykorzystanie nowych technologii (praca z narzędziami internetowymi, aplikacjami itp.) oraz zwiększenie udziału uczniów i uczennic w planowaniu i realizacji własnego procesu edukacyjnego (lekcja odwrócona oraz projekt edukacyjny).

Dlaczego te trzy? Aktualna podstawa programowa sytuuje współpracę w grupie wśród najważniejszych umiejętności zdobywanych przez uczniów i uczennice w trakcie kształcenia ogólnego w odniesieniu do wszystkich etapów edukacyjnych. Nowe technologie to świat bliski i atrakcyjny dla uczniów w każdym wieku – mądre sięganie do nich nie tylko przyspiesza poszukiwanie niezbędnych informacji, ale także uatrakcyjnia proces uczenia się.

W przypadku projektu i lekcji odwróconej ważne jest odwrócenie porządku zwykłych szkolnych zajęć. Uczniowie uczą się w domu (samodzielnie lub zespołowo), z wykorzystaniem odpowiednich materiałów (autorskie materiały, filmiki-wykłady, artykuły, strony www, wizyta w muzeum czy rozmowa) oraz instrukcji przygotowanej przez nauczyciela. Podczas pracy w klasie uczniowie i uczennice ćwiczą, rozwiązują zadania, weryfikują, powtarzają i ugruntowują wiedzę. Praca tymi metodami pozwala im doskonalić umiejętności samodzielnego uczenia się i świadomego budowania wiedzy.

Mamy nadzieję, że opracowane scenariusze zostaną wykorzystane w codziennej pracy nauczycieli i nauczycielek w całym kraju, nie tylko by zrealizować wybrane treści programowe, ale także by wspólnie budować tożsamość europejską wśród młodzieży, zwiększać jej zainteresowanie sprawami kraju i Europy oraz kształtować poczucie osobistej odpowiedzialności za przyszłość kontynentu.

KONKURSIE

Konkurs „Temat: Europa” przeprowadzony został od września do grudnia 2017 roku. Do udziału w nim zaproszeni zostali nauczyciele wszystkich przedmiotów, a także pracownicy bibliotek w szkołach ponadpodstawowych, gimnazjach, liceach, technicach, zasadniczych szkołach zawodowych i szkołach specjalnych.

Realizatorem konkursu było Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Warszawie, zaś w skład jury oceniającego pracę wchodziłi eksperci Team Europe: prof. dr hab. Jan Barcz (Akademia Leona Koźmińskiego), dr Krzysztof Biegun (Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu), prof. dr hab. Zbigniew Czachór (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza), dr hab. Arkadiusz Domagała (Uniwersytet Wrocławski), dr Agnieszka Florczak (Uniwersytet Wrocławski), dr Joanna Orzechowska-Wałaszewska (Uniwersytet Jagielloński), Marek Pasztetnik (Zachodnia Izba Gospodarcza), dr hab. Beata Przybylska-Maszner (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza), dr hab. Paweł Rudnicki (Dolnośląska Szkoła Wyższa), dr Elżbieta Skotnicka-Illasiewicz (My Obywatele UE), Bogusław Stanisławski (Fundacja Inna Przestrzeń), dr hab. Maria Ewa Szatlach (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego), dr hab. Wojciech Śleszyński (Uniwersytet w Białymstoku).

Prace konkursowe oceniane były pod względem zarówno formalnym, jak i merytorycznym. Jury brało pod uwagę m.in. kreatywność podejścia do przedstawienia tematyki wybranego obszaru, innowacyjność wykorzystanych metod pracy z młodzieżą, wartość i poprawność merytoryczną czy wykonalność scenariusza.

Wśród przesłanych scenariuszy wyłoniono 16 prac finałowych, których treść przedstawiamy w niniejszej publikacji.

Nagrodą dla laureatów konkursu był wyjazd studyjny do Brukseli.

Opracowanie redakcyjne publikacji scenariuszy zajęć powierzone zostało Centrum Edukacji Obywatelskiej.

Honorowego patronatu przedsięwzięciu udzielili: Minister Edukacji Narodowej i Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji.

MINISTER
EDUKACJI
NARODOWEJ

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

ZAGADKOWA UNIA EUROPEJSKA

autor: **Tomasz Mazur**

Nauczyciel geografii, wiedzy o społeczeństwie, pedagog szkolny w Publicznej Szkole Podstawowej nr 7 im. Romualda Traugutta w Radomsku. Założyciel i opiekun Szkolnego Klubu Europejskiego „Młodzież dla Europy” (od 2007 r.). W edukacji europejskiej ważne są dla niego zagadnienia związane z genezą integracji europejskiej oraz refleksja i kształtowanie u uczniów tożsamości europejskiej w oparciu o europejskie wartości. Inicjuje wśród młodzieży liczne projekty prospołeczne i proeuropejskie, w których może ona podkreślać swoje prawa i – dzięki temu – lepiej rozumieć sens hasła „zjednoczeni w różnorodności”. Stwarza młodym ludziom przestrzeń do dyskusji o kształcie współczesnej Unii Europejskiej – zarówno o sukcesach, jak i o wyzwaniach, z jakimi przyjdzie się mierzyć jej członkom. Nieustannie udowadnia uczniom – swoją postawą i podejmowanymi działaniami – że integracja europejska wciąż ma sens. Propozycja lekcji „Zagadkowa Unia Europejska” jest tego przykładem.

OBSZAR TEMATYCZNY:

Integracja europejska, Prawa w Unii Europejskiej,
Wartości europejskie

PRZEDMIOT:

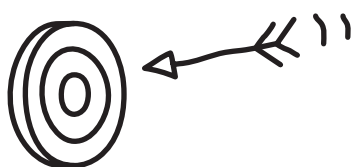
wiedza o społeczeństwie, geografia

ETAP EDUKACYJNY:

szkoła podstawowa (II etap),
szkoła ponadpodstawowa (III etap)

CZAS TRWANIA:

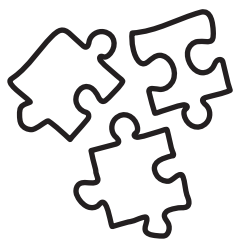
45 minut

CELE ZAJĘĆ:

Po zajęciach uczeń/uczennica:

- będzie umiał/a wskazać min. dwa główne powody integracji europejskiej;
- będzie potrafił/a wymienić min. trzech głównych „ojców założycieli zjednoczonej Europy” i wskazać ich rolę w procesie integracji europejskiej;

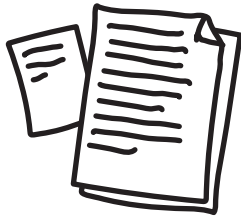
- będzie umiał/a wyjaśnić – odwołując się do przykładu – znaczenie pojęcia „zjednoczeni w różnorodności”;
- będzie potrafił/a wskazać min. trzy wartości europejskie (poszanowanie godności, prawa człowieka, poszanowanie wolności, sprawiedliwość, zaufanie), na których zbudowana jest Unia Europejska;
- będzie potrafił/a wskazać – na konkretnych przykładach – wybrane prawa obywatelskie przysługujące mu/jej jako obywatelowi/obywatelce UE;
- będzie umiał/a współpracować w grupie w celu realizacji prostych zadań i poleceń.

METODY I FORMY PRACY:

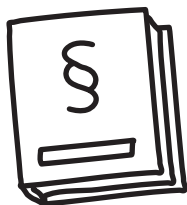
- rozmowa nauczająca
- praca z tekstem; praca z materiałem filmowym
- gra dydaktyczna
- wykorzystanie aplikacji internetowych
- praca w grupach

KLUCZOWE POJĘCIA:

- integracja europejska
- różnorodność
- ojcowie założyciele zjednoczonej Europy / ojcowie Europy

MATERIAŁY POMOCNICZE:

- *Materiał pomocniczy nr 1. Ojcowie założyciele zjednoczonej Europy – opis*
- *Materiał pomocniczy nr 2. Ojcowie założyciele zjednoczonej Europy – układanka*
- *Materiał filmowy: Podróż, praca i studia w UE* (https://www.youtube.com/watch?v=ORahKE_vaNY – dostęp 5.02.2018)
- *Materiał pomocniczy nr 3. Zagadkowa gra* (dodatkowo: 5 pionków, 2 kostki – dla każdej grupy)
- dostęp do aplikacji *Learning Apps* (<https://learningapps.org/4062117> – dostęp 5.02.2018)
- flamastry, karteczki typu post-it
- edukacyjne banknoty, monety o nominatach 100 i 50 euro
- rzutnik, komputer, dostęp do internetu

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:**Szkoła podstawowa:****Wiedza o społeczeństwie**

- XII. Sprawy międzynarodowe. Uczeń: 2) [...] wymienia cele działania Unii Europejskiej; znajduje informacje o życiorysie politycznym Ojców Europy [...]; 3) przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w Unii Europejskiej dla pracowników i osób podróżujących [...].

Geografia

- II. Zróżnicowanie gospodarcze świata. Uczeń: [...] 16) wyjaśnia na wybranych przykładach (w skali lokalnej, regionalnej i globalnej) przyczyny procesów integracyjnych i ich skutki gospodarcze, społeczne i polityczne.

Szkoła ponadpodstawowa:**Wiedza o społeczeństwie – zakres podstawowy**

- VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. Uczeń: [...] 8) wymienia obowiązujące akty prawa pierwotnego Unii Europejskiej; lokalizuje jej państwa członkowskie; przedstawia podstawowe obszary i zasady działania Unii Europejskiej; 10) przedstawia prawa obywatela Unii Europejskiej [...].

Wiedza o społeczeństwie – zakres rozszerzony

- XIV. Integracja europejska. Uczeń: 1) wykazuje kulturowe i historyczne podwaliny jedności europejskiej; 2) przedstawia etapy powojennej integracji europejskiej (w aspekcie gospodarczym – od strefy wolnego handlu do wspólnego rynku) i najważniejsze postanowienia aktów prawa pierwotnego: Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Węgla i Stali, Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą, Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Energii Atomowej, traktatu fuzyjnego i Jednolitego Aktu Europejskiego; 3) przedstawia integrację w ramach Unii Europejskiej (w aspekcie gospodarczym – od wspólnego rynku do unii

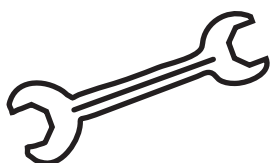
gospodarczo-walutowej) i najważniejsze postanowienia aktów prawa pierwotnego: Traktatu o Unii Europejskiej (traktatu z Maastricht), traktatu amsterdamskiego i traktatu nicejskiego; [...] 15) formułuje argumenty na temat przyszłości Unii Europejskiej w zakresie jej struktury i zadań oraz jej składu członkowskiego.

- XVI. Edukacja i nauka. Uczeń: [...] 6) przedstawia warunki podejmowania nauki w Unii Europejskiej oraz znajduje informacje na ten temat odnoszące się do wybranego państwa.

Geografia – zakres podstawowy

- VII. Podział polityczny i zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego świata: mapa podziału politycznego, system kolonialny i jego rozpad, procesy integracyjne i dezintegracyjne na świecie, konflikty zbrojne i terroryzm, podstawowe wskaźniki rozwoju. Uczeń: [...] 4) przedstawia przyczyny oraz pozytywne i negatywne skutki integracji politycznej i gospodarczej na świecie, ze szczególnym uwzględnieniem Unii Europejskiej oraz procesów dezintegracyjnych na wybranych przykładach.

UWAGI METODYCZNE:

Przed lekcją trzeba przygotować salę do pracy w małych zespołach (może to być np. układ wyspowy ławek) oraz ukryć (np. na drzwiach / na tablicy) kopertę z sentencją. Jeśli nauczyciel prowadzący zdecyduje się na stworzenie atmosfery z lat 40. i 50. (np. meloniki, kapelusze, krawaty, muszki, białe koszule, garnitury, wszelkie atrybuty polityka, dyplomaty), powinien wcześniej poprosić uczniów o przyniesienie niezbędnych akcesoriów lub zgromadzić je w inny sposób.

MOŻLIWOŚĆ KONTYNUACJI ZAJĘĆ:

Wykorzystując aplikację Learning Apps, uczniowie mogą zorganizować dla młodszych kolegów i koleżanek grę – na wzór „Milionerów” – dotyczącą postaci ważnych dla integracji europejskiej. Rozgrywka powinna być jednak poprzedzona np. tygodniową akcją informacyjną (plakatową), podczas której uczniowie i uczennice będą mieli okazję przyjrzeć się politykom, dyplomatom itp. mającym wpływ na rozpoczęcie integracji.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Wprowadzenie

1. Zjednoczeni w różnorodności – cele zajęć (3 minuty).

Warto zacząć lekcję w atmosferze zagadkowej gry, którą rozpoczyna nauczyciel, znajdując „przypadkowo” przy wejściu do klasy kopertę z tajemniczą sentencją w języku łacińskim: *In varietate concordia* (Zjednoczeni w różnorodności).

O swoim znalezisku informuje uczniów dopiero po sprawdzeniu listy obecności. Zapisuje sentencję na tablicy (w obu wersjach językowych). Prosi uczniów, by przez 2 minuty indywidualnie się zastanowili, jak rozumieją to określenie, a następnie – by udzielili kilku krótkich wypowiedzi na forum klasy.

Na zakończenie tych wypowiedzi informuje, że podczas najbliższych zajęć będą dociekać, jak określenie **różnorodność** (rozumiane też jako wartość europejska) funkcjonuje na naszym kontynencie. Wyjaśnia też, że w trakcie kolejnych aktywności ich uczestnicy będą mogli dopisywać pod tym sformułowaniem emocje/odczucia, jakie będą towarzyszyły im podczas realizacji zadań. Pozwoli to uczniom na bieżąco uświadamiać sobie, że **integracja** nie jest łatwym procesem, uruchamia różne emocje, wymaga różnych kompetencji, w tym gotowości do współpracy.

Zapowiada w końcu, że tematyka zajęć pozwoli im „przenieść się w czasie”, zaczynając od lat 40. i 50. XX wieku, a kończąc na XXI wieku. Podaje (może mieć wcześniej zapisane na flipcharcie lub zastoniętej tablicy) cele lekcji oraz wyjaśnia, w jaki sposób przez najbliższe 45 minut będą pracować.

Następnie prosi, aby uczniowie wypowiedzieli zapisaną na tablicy sentencję razem, bardzo głośno – w ten sposób uruchamiają grę, którą zakończą dopiero przed dzwonkiem.

Rozwinięcie

2. Ojcowie założyciele zjednoczonej Europy – przygotowanie do pracy (3 minuty).

Nauczyciel dzieli uczniów i uczennice na kilkusobowe grupy, którym przydziela po jednej postaci „ojca założyciela zjednoczonej Europy” (uczniowie mogą te postaci losować). W zależności od liczebności klasy (np. dla klasy 25-osobowej – 5 grup po 5 osób) mogą to być w pierwszej kolejności: Robert Schuman, Alcide de Gasperi, Jean Monnet, Winston Churchill, Konrad Adenauer. Jeśli klasa jest liczniejsza, warto stworzyć nowe grupy (też po 5 osób), którym przydziela się następujące postaci: Paul Henri-Spaak; Joseph Bech, Johan Willem Beyen.

Następnie nauczyciel krótko objaśnia grupom czekające ich zadanie. Informuje uczniów, że w trakcie tej (i kolejnych) aktywności każda grupa będzie otrzymywała symboliczne pieniądze za wykonywane zadania według określonych przy każdym zadaniu kryteriów. Można te kryteria zapisać na tablicy lub flipcharcie.

3. Ojcowie założyciele zjednoczonej Europy – poznajemy najważniejsze postaci (7 minut).

Pierwszym zadaniem każdej grupy jest zapoznanie się – w ciągu 3 minut – najpierw z opisem wylosowanej sylwetki (*Materiał pomocniczy nr 1. Ojcowie założyciele zjednoczonej Europy – opis*), w dalszej kolejności – z opisami pozostałych postaci. Następnie uczniowie (każda grupa) otrzymują *Materiał pomocniczy nr 2. Ojcowie założyciele zjednoczonej Europy – układanka* (wraz z kopertą z ukrytymi poprawnymi odpowiedziami), a ich zadaniem jest przyporządkowanie opisów (w ciągu kolejnych 3 minut) do poszczególnych nazwisk.

Po wykonaniu zadania uczniowie sami weryfikują jego poprawność, korzystając z odpowiedzi zamkniętych w kopertach (poprawne odpowiedzi: 1 – E, 2 – A, 3 – C, 4 – B, 5 – D). W ten sposób uczymy uczniów, że integracja europejska (podobnie jak realizacja zadania) oparta jest na wzajemnym zaufaniu (które jest też ważną wartością europejską).

Na zakończenie tej aktywności nauczyciel rozdaje grupom symboliczne banknoty euro. Za każde poprawne przyporządkowanie opisu do postaci grupa otrzymuje 100 euro – opisów i postaci w wariacie podstawowym jest pięć, zatem każda grupa może uzyskać maks. 500 euro.

Zadaniem grupy jest ustalenie w sposób sprawiedliwy, jak rozdzielić pomiędzy poszczególnych uczniów w grupie przyznane pieniądze. Nauczyciel podkreśla kolejną wartość istotną dla funkcjonowania zjednoczonej Europy – sprawiedliwość.

Po każdym etapie tego ćwiczenia można zaprosić uczniów do zapisywania na karteczkach typu post-it emocji/ odczuć, jakie im towarzyszyły podczas wykonywania zadania, sprawdzania jego poprawności czy przyznawania symbolicznego euro. Karteczki uczniowie przyklejają w miejscu, w którym zapisana została sentencja „Zjednoczeni w różnorodności”.

4. Zjednoczona Europa dziś – projekcja materiału filmowego (5 minut).

Nauczyciel prosi uczniów, by nie wychodząc z roli „ojców założycieli” (np. ponownie wypowiadając słowa „Zjednoczeni w różnorodności”), spróbowali zobaczyć ich oczami czasy bardziej współczesne. Wyświetla pierwsze 4 minuty filmu *Podróż, praca i studia w UE*.

5. Zjednoczona Europa dziś i jutro – zagadkowa gra (15 minut).

Po projekcji uczniowie w tych samych grupach co przy poprzedniej aktywności przystępują do rozegrania przygotowanej przez nauczyciela gry (*Materiał pomocniczy nr 3. Zagadkowa gra*), w której opisane zostały: prawa obywatela UE, wartości europejskie oraz propozycje/ pomysły dotyczące przyszłości Europy.

Aby rozegrać grę, w każdej grupie potrzebnych jest pięć pionków i dwie kostki. Uczniowie – zgodnie z sumą oczek wyrzuconą dwiema kostkami – poruszają się kolejno po planszy, wykonując poszczególne zadania. Kierunek przemieszczania się wyznaczają strzałki.

Uczeń, który jako pierwszy ukończy grę w każdej grupie (lub dojdzie najdalej w ciągu 15 minut – nauczyciel kontroluje czas), otrzymuje w nagrodę 500 euro. Pozostali, według kolejności zajętych w rozgrywce miejsc – po 200, 100 lub 50 euro.

Uczniowie z grupy, która zakończy grę przed innymi, mogą wykorzystać wolny czas na odnotowanie swoich emocji pod sentencją. Nauczyciel może też na forum zapytać uczniów o to, jak się czuli podczas rozgrywki.

Podsumowanie

6. Europejscy milionerzy – gramy! (10 minut).

Nauczyciel prosi uczniów, którzy w poszczególnych grupach zajęli I miejsce, aby stworzyli jeden zespół. Zwycięzcy „Zagadkowej gry” – w ramach podsumowania lekcji – wezmą udział w grze przypominającej telewizyjnych „Milionerów” (z wykorzystaniem aplikacji LearningApps – <https://learningapps.org/4062117> – dostęp 5.02.2018). Pozostali uczniowie są „publicznością” lub „kołami ratunkowymi” (koła ratunkowe są tylko dwa, do wykorzystania na dowolnym etapie gry).

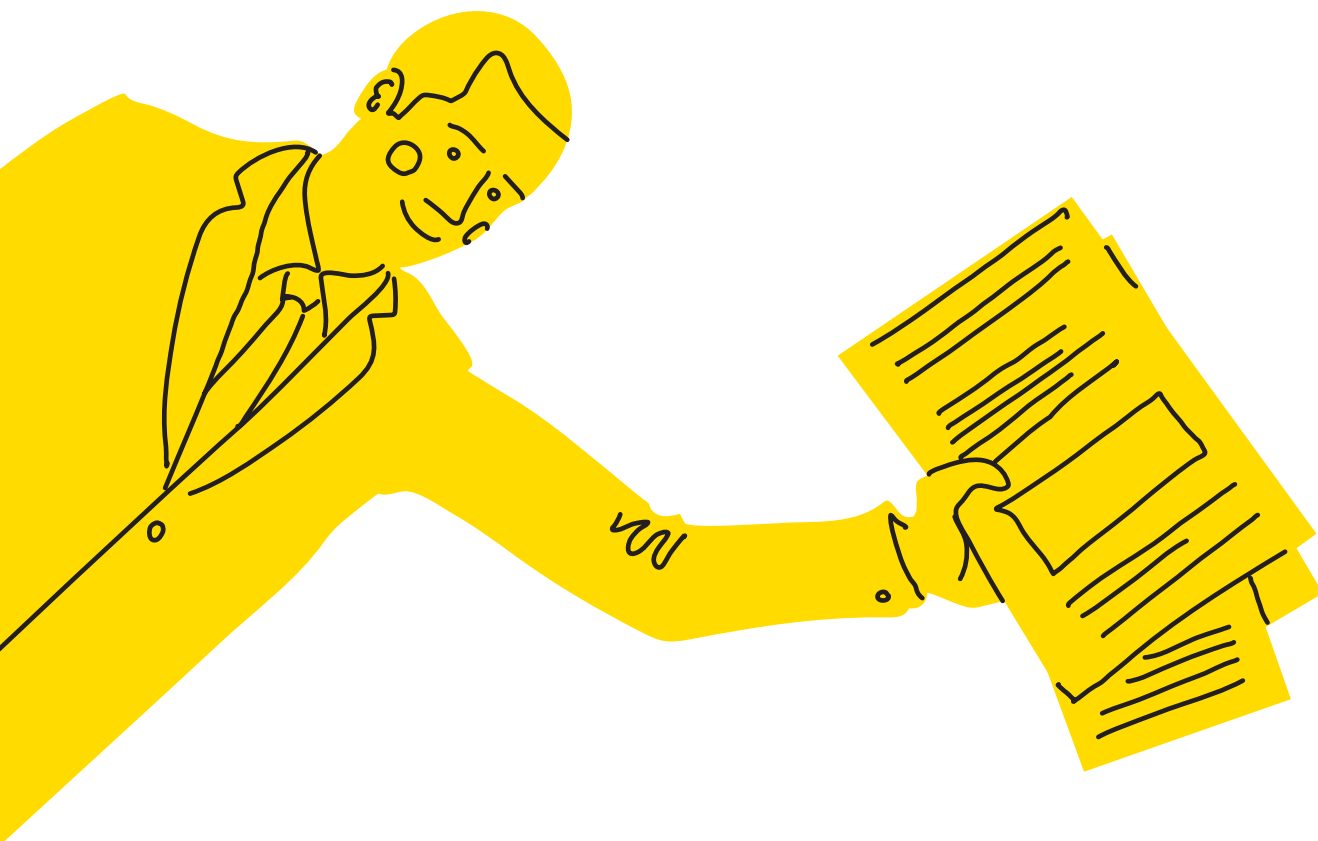
Uczniowie mogą zakończyć grę na dowolnym etapie, warto jednak zachęcać ich, aby rozegrali ją do końca. Poprawność odpowiedzi weryfikuje nauczyciel lub wyznaczony przez niego uczeń (poprawne odpowiedzi: 1 – Romano Prodi; 2 – Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego; 3–9 maja 1950; 4 – gwarantuje swobodę przepływu osób, towaru, kapitału i usług; 5 – Alcide de Gasperi; 6 – Rada Europy).

Jeśli uczniom uda się ukończyć „Milionerów”, nauczyciel docenia ich starania o zjednoczenie Europy, dziękując za zaangażowanie, umiejętność podejmowania trudnych decyzji, radzenia sobie pod presją czasu. Podkreśla, że proces integracji europejskiej może przebiegać dalej. Jeśli uczniom nie uda się ukończyć „Milionerów”, nauczyciel docenia ich starania o zjednoczenie Europy, mówiąc, że nie zawsze udaje się osiągnąć zamierzone cele, co jednak nie oznacza, że nie należy podejmować wysiłków, szczególnie w niezwykle trudnym procesie integracji europejskiej. Nauczyciel, wspólnie z uczniami, analizuje odnotowane emocje. Podsumowując wszystkie refleksje uczniów, dodaje, że integracja nie jest łatwym procesem, opiera się na pewnych wartościach, ale także na towarzyszących procesowi emocjach.

Na zakończenie uczniowie, wspólnie z nauczycielem, raz jeszcze wypowiadają słowa *In varietate concordia* (Zjednoczeni w różnorodności), dzięki czemu wychodzą ze swoich ról. Uczniowie, którzy zgromadzili największą sumę euro, otrzymują oceny za aktywność.

7. „Jest rok 2050, Unia Europejska...” – praca domowa dla chętnych (3).

Nauczyciel zachęca uczniów do rozwinięcia w dowolnej postaci (opis, komiks fantasy, plakat) myśli „Jest rok 2050, Unia Europejska...”, z odwołaniem się do własnych przemyśleń (i doświadczeń) na temat przyszłości Europy, kierunków zmian, udziału poszczególnych państw i miejsca Polski w procesie integracji.

MATERIAŁY POMOCNICZE

Materiał pomocniczy nr 1. Ojcowie założyciele zjednoczonej Europy – opis
Opisy należy pociąć i włożyć do koperty (kopert powinno być tyle, ile grup).

Konrad Adenauer, pierwszy kanclerz Republiki Federalnej Niemiec, zwolennik pokoju, którego podstawą jest zjednoczenie Europy. Dzięki niemu Niemcy przystąpiły do Rady Europy (1951 r.) i NATO (1955 r.). Był inicjatorem utworzenia Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (1951 r.). Wspólnie z prezydentem Francji, Charles'em de Gaulle'em, doprowadził do przełomu w stosunkach między Niemcami a Francją, co było jednym z motorów napędowych integracji europejskiej. W 2003 roku otrzymał tytuł „największego Niemca w historii”.

Winston Churchill, premier Wielkiej Brytanii w latach 1940–1945 i 1951–1955, pomysłodawca utworzenia „Stanów Zjednoczonych Europy”, których podstawą miała być europejska rodzina oparta na zasadach sprawiedliwości, wolności i miłosierdzia. Wielki orędownik utworzenia Rady Europy jako pierwszego kroku ku integracji europejskiej. Przyjmuje się także, że utworzenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka zrodziło się z jego pomysłu. W 1953 roku otrzymał Nagrodę Nobla w dziedzinie literatury – znane były jego wielkie umiejętności pisarskie.

Alcide de Gasperi, włoski premier i minister spraw zagranicznych, głosił idee zjednoczenia Europy, był zwolennikiem integracji gospodarczej, głównie na linii Włochy–Francja. Intensywnie propagował realizację planu Schumana, bliskie mu były także postulaty tworzenia europejskiej polityki obronnej. Działał na rzecz utworzenia Rady Europy, udało mu się przekonać włoskie władze, aby Włochy przystąpiły do Paktu Północnoatlantyckiego, a także skorzystały z planu Marshalla. Był postrzegany jako mediator w rozmowach między Francją a Niemcami, głośno mówił o konieczności budowania Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, co zresztą dokonało się trzy lata po jego śmierci.

Jean Monnet, doradca francuskiego rządu do spraw gospodarczych i politycznych, główny pomysłodawca planu Schumana. Jego pomysł integracji gospodarczej opartej na produkcji węgla i stali tak spodobał się w Europie, że w szybkim tempie idee te poparły – oprócz Francji – Niemcy, Włochy, Luksemburg, Belgia i Holandia, co uwieńczone zostało utworzeniem Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali. Warto dodać, że Monnet przez całe swoje życie był znakomitym finansistą, mężem stanu oraz przede wszystkim dyplomatą, mającym wielki dar przekonywania.

Robert Schuman, premier, minister spraw zagranicznych, minister sprawiedliwości Francji, pierwszy przewodniczący pierwowzoru Parlamentu Europejskiego, szanowany prawnik i mąż stanu, współtwórca (razem z J. Monnetem) tzw. planu Schumana, w którym zaproponowali wspólną (poprzez utworzenie Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali – traktat paryski) kontrolę nad wydobyciem węgla i produkcją stali, czyli najistotniejszych materiałów dla przemysłu zbrojeniowego. Powiedział: „Europa nie powstanie od razu ani w całości: będzie powstawała poprzez konkretne osiągnięcia budujące rzeczywistą solidarność. Zgromadzenie narodów europejskich wymaga wyeliminowania odwiecznej wrogości między Francją a Niemcami”. Podobnie jak Adenauer, wielki orędownik przystąpienia do Rady Europy i NATO, zwolennik planu Marshalla.

Po zapoznaniu się z informacjami na temat „ojców założycieli zjednoczonej Europy” (Materiał pomocniczy nr 1) przyporządkujcie dany opis do właściwej osoby. Opisów jest pięć – za każde poprawne przyporządkowanie grupa otrzymuje 100 euro. Łącznie do zdobycia jest 500 euro na grupę.

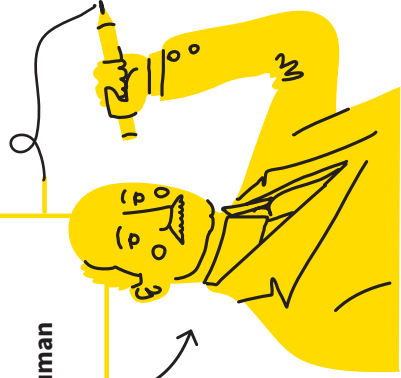
1. Konrad Adenauer

2. Winston Churchill

3. Alcide de Gasperi

4. Jean Monnet

5. Robert Schuman

A. W 1953 roku otrzymał Nagrodę Nobla, ale w dziedzinie literatury. Pomysłodawca utworzenia „Stanów Zjednoczonych Europy”.

B. Znakomity finansista, mąż stanu, doskonały dyplomata. Doradca francuskiego rządu do spraw gospodarczych i politycznych.

C. Postrzegany jako mediator w rozmowach między Francją a Niemcami. Głośno mówił o konieczności budowy Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej.

D. Trudno wymienić wszystkie funkcje, jakie pełnił w życiu; twierdził, że podstawą integracji europejskiej jest eliminacja odwiecznej wrogości między Francją a Niemcami.

E. Wielki zwolennik europejskiego pokoju, za swoją działalność na początku XX w. otrzymał w swoim kraju zaszczytny tytuł.

Materiał pomocniczy nr 3. Zagadkowa gra, cz. A

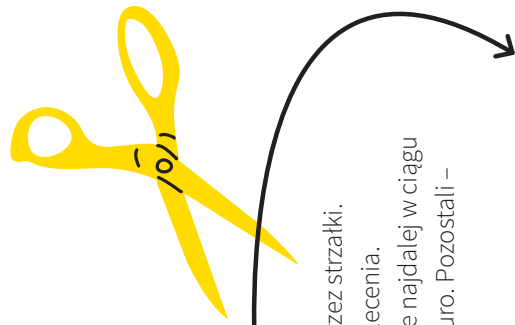
Po obejrzeniu materiału filmowego rozegracie w grupach (jako „ojcowie założyciele”) grę, w której opisane zostały m.in.: prawa obywatela UE, wartości europejskie oraz propozycje/pomysły dotyczące przyszłości Europy.

Do rozegrania gry w 1 grupie potrzebujecie:

- 5 pionków
- 2 kostki
- planszy do gry
- pociętych kart: „Opowiedz mi o sobie” i „Przyszłość Europy”
- waluty euro

W trakcie gry poruszacie się zgodnie z kierunkiem wyznaczonym przez strzałki. Na poszczególnych polach macie do wykonania różne zadania/polecenia.

Uczeń, który jako pierwszy ukończy grę w każdej grupie (lub dojdzie najdalej w ciągu 15 minut – nauczyciel kontroluje czas), otrzymuje w nagrodę 500 euro. Pozostali – według kolejności zajętych miejsc: po 200, 100 lub 50 euro.

Karty „Opowiedz mi o sobie”

A Ty, co zrobicieś na rzecz zjednoczenia Europy? Opowiedz w min. trzech zdaniach.	To czym był ten plan Schumana? Nie wiesz – poproś o pomoc samego autora planu.	Dlaczego tak bardzo zależało wszystkim, aby Europa zaczęła się integrować? Podaj co najmniej dwa powody.
Kto/co połączył o Niemcy i Francję na początku integracji? Nie wiesz – poproś o pomoc w odpowiedzi.	Na czym polegał pomysł utworzenia Stanów Zjednoczonych Europy? Nie wiesz – poproś o pomoc samego Winstona Churchilla.	Przemysł ciężki jako załączek integracji europejskiej – czy to prawda? Jak myślisz?
Dlaczego mówi się o tobie „ojciec założyciel zjednoczonej Europy”? Uzasadnij.	A Ty, co zrobicieś na rzecz zjednoczenia Europy? Opowiedz.	Dlaczego mówi się o tobie „ojciec założyciel zjednoczonej Europy”? Uzasadnij.

Karty „Przyszłość Europy”

Scenariusz 1. Kontynuacja. Dokończenie prac nad wspólnym rynkiem, unią energetyczną i unią obronną.	Scenariusz 2. Tylko jednolity rynek wewnętrzny. Ale przecież Unia to coś więcej niż tylko strefa wolnego handlu.	Scenariusz 3. Ci, którzy chcą więcej, robią więcej. Te kraje, które są gotowe, chcą, idą naprzód, pozostałe dotarczają, gdy są na to gotowe...
Scenariusz 4. Robimy mniej, ale efektywniej. Kraje UE działają razem w tych dziedzinach, gdzie widoczne są efekty.	Scenariusz 5. Robimy wspólnie znacznie więcej. Kraje UE naciskają pedał gazu, głównie w zakresie obrony, ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju.	1 marca 2017 r. Komisja Europejska w tzw. białej księdze określiła pięć możliwych scenariuszy przyszłości Unii Europejskiej.

Karty należy pociąć i ułożyć obok planszy do gry. Na lekturę każdej karty jest tylko 30 sekund.

Winston Churchill

Już prawie udało ci się skleić całą Europę. Jeszcze tylko rozmień 1 euro na drobne. Ile to będzie eurocentów? Wiesz? **WYGRAŁEŚ!**

Ups! Zachorowałeś, będąc na wakacjach w Belgii. Na szczęście posiadasz Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego. Teraz tylko wystarczy, żeby po angielsku wytłumaczyć lekarzowi, co ci dolega. Jeśli ci się uda, idziesz dalej.

Ale masz szczęście! Tyle jest w tobie emocji, że dzielisz się nimi z innymi na szkolnej tablicy i jedziesz dalej!

Jednym z praw w ramach jednolitego rynku UE jest swoboda podróżowania. W ciągu minuty przekonaj innych, że warto odwiedzić wybrany przez ciebie kraj UE. Udało się? Rzucasz ponownie, a jeśli nie... wracasz na pole „Opowiedz mi...”

Jedną z wartości europejskich jest poszanowanie wolności. A czym dla ciebie jest wolność we współczesnym świecie? Uzasadnij – ruszaj dalej!

Losujesz kartę „Przyszłość Europy”. A to niespodzianka!

Losujesz kartę „Opowiedz mi o sobie”.

Jednym z praw w ramach jednolitego rynku UE jest swoboda podróżowania. W ciągu minuty przekonaj innych, że warto odwiedzić wybrany przez ciebie kraj UE. Udało się? Rzucasz ponownie, a jeśli nie... wracasz na pole „Przyszłość Europy”.

Jedną z wartości europejskich jest poszanowanie godności osoby ludzkiej. W ciągu minuty wyraż swój sprzeciw wobec Holokaustu. Udało ci się? Idziesz dalej. Jeśli nie, poczekaj kolejkę.

Losujesz kartę „Przyszłość Europy”. A to niespodzianka!

Jedną z wartości europejskich jest poszanowanie praw człowieka. Uzasadnij, które prawo ty uważasz za najważniejsze, i zgodnie z prawem ruszaj dalej.

Ale masz szczęście! Tyle jest w tobie emocji, że dzielisz się nimi z innymi na szkolnej tablicy i jedziesz dalej!

UE gwarantuje swobodę przepływu osób, towarów, kapitału i usług. Żeby pójść dalej, ułóż w ciągu 90 sekund piosenkę z tymi słowami i zaśpiewaj ją. Jeśli ci się uda, rzucasz ponownie kostką.

Masz tylko 10 sekund, aby podać minimum pięć skojarzeń związanych ze swobodnym podróżowaniem po Europie. Czas start! Jeśli nie zdążysz, zostajesz tu na dłużej. Cóż, lubisz pozwiedzać, ale tracisz kolejkę.

Jedną z wartości europejskich jest poszanowanie równości. A dla ciebie szklanka jest do połowy pusta czy do połowy pełna? Uzasadnień – ruszaj dalej!

Jak się nazywa ten obszar, który nie jest Unią, a mimo to możesz po nim swobodnie podróżować? Wiesz – idziesz dalej. Nie wiesz – cofasz się do pola „Opowiedz mi o sobie”.

Losujesz kartę „Przyszłość Europy”. A to niespodzianka!

Losujesz kartę „Opowiedz mi o sobie”.

Ups! Zachorowałeś, będąc na wakacjach w Grecji. Na szczęście posiadasz Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego. Wytłumacz po angielsku (w ciągu 1 minuty) lekarzowi, co ci dolega. Jeśli ci się to uda, rzucasz ponownie kostką.

UE gwarantuje swobodę przepływu osób, towarów, kapitału i usług. Żeby pójść dalej, ułóż w ciągu 90 sekund wiersz z tymi słowami i wyrecytuj go. I jak, możesz pójść dalej?

Ale masz szczęście! Tyle jest w tobie emocji, że dzielisz się nimi z innymi na szkolnej tablicy i jedziesz dalej!

Losujesz kartę „Przyszłość Europy”. A to niespodzianka!

Masz tylko 10 sekund, aby podać minimum pięć skojarzeń związanych z integracją europejską. Jeśli nie zdążysz, zostajesz tu na dłużej. Cóż, lubisz integrować się z innymi, ale tracisz kolejkę. Czas start!

Jedną z wartości europejskich jest poszanowanie demokracji. Czym dla ciebie jest demokracja? Podaj pięć skojarzeń i ruszaj dalej.

Chcesz podróżować po Europie? Co musisz mieć ze sobą? Wiesz – idziesz dalej. Nie wiesz – cofasz się na start.

Losujesz kartę „Przyszłość Europy”. A to niespodzianka!

Losujesz kartę „Opowiedz mi o sobie”.

Pokaż wszystkim (w ciągu 30 sekund), bez słów, jaką pracę chciałbyś podjąć za 15 lat w wybranym kraju UE. Jeśli twoi koledzy odgadną, jaki zawód pokazujesz, rzucasz ponownie kostką.

START

WYDARZENIA Z HISTORII integracji europejskiej

autor: **Alina Ślimak**

Jest polonistką, obecnie pracującą w Zespole Szkół w Dobrym Mieście (wcześniej była dyrektorką Liceum Ogólnokształcącego w Dobrym Mieście oraz wizytatorką w Kuratorium Oświaty w Olsztynie). Jest autorką nagrodzonych scenariuszy zajęć z zakresu nauczania o dziedzictwie kulturowym i regionalnym oraz realizatorką różnorodnych projektów edukacyjnych (m.in. „Inwestujemy u siebie”, „Zabytkomania”, „Szkoła dziedzictwa. Działaj!”). Autorka szczególnie interesuje się literaturą oraz historią, stąd wybór obszaru tematycznego na konkurs „Temat: Europa” dotyczący najważniejszych wydarzeń z historii integracji europejskiej. Uehonorowana za działania na rzecz edukacji przez Prezydenta RP Srebrnym Medalem za Długoletnią Służbę oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Jej pasją są podróże oraz malowanie obrazów.

OBSZAR TEMATYCZNY:

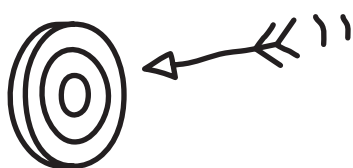
Geneza integracji europejskiej

PRZEDMIOT:

wiedza o społeczeństwie

ETAP EDUKACYJNY:szkoła podstawowa (II etap),
szkoła ponadpodstawowa (III etap)**CZAS TRWANIA:**

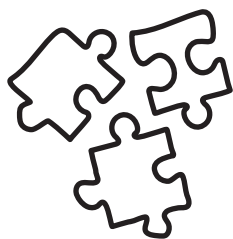
45 minut

CELE ZAJĘĆ:

Po zajęciach uczeń/uczennica:

- będzie potrafił/a wyjaśnić, na czym polega integracja europejska oraz uzasadnić jej znaczenie w codziennym życiu;
- będzie umiał/a wskazać najważniejsze wydarzenia z historii integracji europejskiej;

- będzie potrafił/a wskazać co najmniej trzech „ojców założycieli” Unii Europejskiej oraz wyjaśnić, jaki mieli wkład w proces integracji europejskiej;
- będzie potrafił/a samodzielnie wyszukać, selekcjonować, analizować i przetwarzać informacje na temat integracji europejskiej;
- będzie umiał/a – współpracując z innymi uczniami – planować zadania, dzielić się nimi i je realizować;
- będzie potrafił/a wyjaśnić, w jaki sposób Unia Europejska wpływa na nasze codzienne życie.

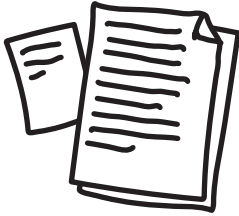
METODY I FORMY PRACY:

- pokaz
- mapa myśli
- dyskusja dydaktyczna
- heureza
- praca z tekstem źródłowym
- gra dydaktyczna
- praca indywidualna i w grupach

KLUCZOWE POJĘCIA:

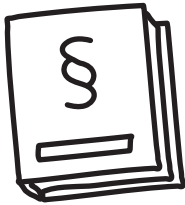
- integracja europejska
- Unia Europejska

MATERIAŁY POMOCNICZE:

- komputer/laptop oraz pracownia z dostępem do internetu
- *Materiał pomocniczy nr 1. Krótka historia integracji UE – karty pracy dla grup*
- duże i małe arkusze papieru; flamastry
- Mobilne Centrum Informacji o Unii Europejskiej (MCI)

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:

Szkoła podstawowa:

Wiedza o społeczeństwie

- XII. Sprawy międzynarodowe. Uczeń: 2) wymienia cele działania Unii Europejskiej; znajduje informacje o życiu politycznym Ojców Europy [...]; 3) przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w Unii Europejskiej dla pracowników i osób podróżujących [...].

Geografia

- II. Zróżnicowanie gospodarcze świata. Uczeń: 16) wyjaśnia na wybranych przykładach (w skali lokalnej, regionalnej i globalnej) przyczyny procesów integracyjnych i ich skutki gospodarcze, społeczne i polityczne.

Szkoła ponadpodstawowa:

Wiedza o społeczeństwie – zakres rozszerzony

- XIV. Integracja europejska. Uczeń: 1) wykazuje kulturowe i historyczne podwaliny jedności europejskiej; 2) przedstawia etapy powojennej integracji europejskiej

(w aspekcie gospodarczym – od strefy wolnego handlu do wspólnego rynku) i najważniejsze postanowienia aktów prawa pierwotnego: Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Węgla i Stali, Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą, Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Energii Atomowej, traktatu fuzyjnego i Jednolitego Aktu Europejskiego; 3) przedstawia integrację w ramach Unii Europejskiej (w aspekcie gospodarczym – od wspólnego rynku do unii gospodarczo-walutowej) i najważniejsze postanowienia aktów prawa pierwotnego: Traktatu o Unii Europejskiej (traktatu z Maastricht), traktatu amsterdamskiego i traktatu nicejskiego.

- XVI. Edukacja i nauka. Uczeń: [...] 6) przedstawia warunki podejmowania nauki w Unii Europejskiej oraz znajduje informacje na ten temat odnoszące się do wybranego państwa.

Geografia – zakres podstawowy

- VII. Podział polityczny i zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego świata: mapa podziału politycznego, system kolonialny i jego rozpad, procesy integracyjne i dezintegracyjne na świecie, konflikty zbrojne i terroryzm, podstawowe wskaźniki rozwoju. Uczeń: [...] 4) przedstawia przyczyny oraz pozytywne i negatywne skutki integracji politycznej i gospodarczej na świecie, ze szczególnym uwzględnieniem Unii Europejskiej oraz procesów dezintegracyjnych na wybranych przykładach.

UWAGI METODYCZNE:

Mobilne Centrum Informacji o Unii Europejskiej to przygotowane przez nauczyciela pudełko, w którym zgromadzone są pomoce dydaktyczne niezbędne do przeprowadzenia lekcji o tematyce europejskiej, m.in.: mapa Unii Europejskiej, *Przewodnik po UE*, biogramy i zdjęcia ważnych postaci z historii Unii Europejskiej, informacje o wydarzeniach z historii UE, hymn UE, flaga UE i plakaty jej dotyczące, zdjęcie przedstawiające ratyfikację traktatu o przystąpieniu Polski do Unii, grafika dotycząca UE (stosownie do możliwości organizacyjnych, tematu, klasy nauczyciel może swobodnie zmieniać zawartość Mobilnego Centrum Informacji o Unii Europejskiej).

MOŻLIWOŚĆ KONTYNUACJI ZAJĘĆ:

Uczniowie mogą przygotować zebrane informacje w postaci ściennej gazetki, wystawy plakatów papierowych lub online. Warto ich też zachęcić do tego, by przeprowadzili w młodszych klasach lub zaprzyjaźnionej szkole podstawowej lekcje o tematyce europejskiej (z wykorzystaniem zdobytych informacji).

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Wprowadzenie

1. Oda do radości – hymn UE (5 minut).

Po przywitaniu się z uczniami nauczyciel zaprasza ich do wysłuchania krótkiego utworu muzycznego. Pyta, czy rozpoznają utwór (możliwe odpowiedzi: hymn UE, *Oda do radości*, fragment *IX symfonii* Ludwiga van Beethovena). Następnie zadaje kolejne pytanie: Jak sądzicie, jaki będzie temat dzisiejszej lekcji? Uczniowie sugerują, że temat będzie dotyczył Unii Europejskiej. W tym momencie nauczyciel zapisuje temat zajęć i ich cele oraz wyjaśnia sposób pracy.

Rozwinięcie

2. Krótka historia integracji UE – praca w grupach (15 minut).

Nauczyciel proponuje uczniom (według sposobu sprawdzonego przez siebie na innych zajęciach) podział na kilkusobowe, równoliczne grupy. Prosi o wskazanie w każdej grupie lidera, którego zadaniem będzie wylosowanie karty z zadaniami do wykonania (*Materiał pomocniczy nr 1. Krótka historia integracji UE – karty pracy dla grup*).

Każda grupa ma inne zadanie:

GRUPA I (*Materiał pomocniczy nr 1. Krótka historia integracji UE – karty pracy dla grup; grupa I*). Po zapoznaniu się z tekstem Andrzeja Lubowskiego *Kręte ścieżki do Unii. Historia projektu Wspólna Europa w drugiej połowie XX wieku* odpowiada na pytania: Jakie były historyczne korzenie idei integracji Europy? Jaki był wkład Winstona Churchilla w budowę Stanów Zjednoczonych Europy?

GRUPA II (*Materiał pomocniczy nr 1. Krótka historia integracji UE – karty pracy dla grup; grupa II*). Zadaniem uczniów jest ułożenie w kolejności chronologicznej wydarzeń z historii integracji europejskiej. Dodatkowo uczniowie wskazują te, które były szczególnie ważne dla Europy i Polski.

GRUPA III (*Materiał pomocniczy nr 1. Krótka historia integracji UE – karty pracy dla grup; grupa III*). Uczniowie dopasowują biogramy „ojców zjednoczonej Europy” do ich zdjęć. Podczas pracy mogą korzystać z *Przewodnika po UE* lub internetu.

GRUPA IV (*Materiał pomocniczy nr 1. Krótka historia integracji UE – karty pracy dla grup; grupa IV*). Uczniowie analizują zdjęcie i zastanawiają się, jakie wydarzenie ważne dla Polski ono przedstawia. Ich zadaniem jest też wskazanie nazwisk dwóch polityków obecnych na zdjęciu oraz pełnionych przez nich ówczesnie funkcji. Odpowiadają też na pytania postawione na załączonym obrazku.

Nauczyciel informuje uczniów, że w rozwiązaniu zadań pomoże im zawartość pudełka MCI, zawierającego niezbędne materiały pomocnicze. Zapowiada też, że każda grupa zaprezentuje wyniki swojej pracy kolegom i koleżankom – razem z uczniami można ustalić kryteria prezentacji (np. forma – mapa myśli, czas trwania – 5 minut, prezentujący – jedna osoba lub cała grupa itp.).

Na realizację zdania uczniowie mają ok. 15 minut. W razie wątpliwości mogą korzystać z pomocy nauczyciela. Zgromadzone informacje mogą zapisywać na dużych arkuszach papieru w postaci mapy myśli.

3. Krótka historia integracji UE – prezentacje grup (20 minut).

Po upływie ustalonego czasu na pracę grupową przedstawiciele grup I, II, III, IV prezentują zebrane przez siebie informacje na temat zadań wykonanych przez poszczególne grupy. Ważne jest zachowanie kolejności wypowiedzi poszczególnych grup od I do IV ze względu na chronologiczne przedstawienie wydarzeń z historii integracji europejskiej. Nauczyciel może zachęcać uczniów do zadawania dodatkowych pytań prezentującym oraz wyjaśniania ew. wątpliwości. Przygotowane przez uczniów plakaty/mapy myśli warto powiesić w klasie podczas prezentacji.

Podsumowanie

4. Czy zrealizowaliśmy cele lekcji – podsumowanie (5 minut).

Nauczyciel prosi uczniów o przypomnienie podanych na początku zajęć celów lekcji. Pyta, czy ich zdaniem cele te zostały zrealizowane. Może też zaproponować, by przy tych celach (jeśli zostały one zapisane w zeszytach lub na tablicy), które – zdaniem uczniów – nie do końca zostały zrealizowane, postawili znak zapytania.

Wspólnie z uczniami zastanawia się, co (np. jakie zadanie domowe) może im pomóc w osiągnięciu do końca postawionych sobie celów. Propozycje zadań uczniowie zapisują w zeszytach – wybierają i realizują w domu jedno zadanie, które jest im najbliższe.

W „rundce bez przymusu” uczniowie odpowiadają na pytania: Jak oceniacie dzisiejszą lekcję? Co wam się podobało? Co zmienilibyście w tej lekcji, może macie jakieś propozycje?

MATERIAŁY POMOCNICZE

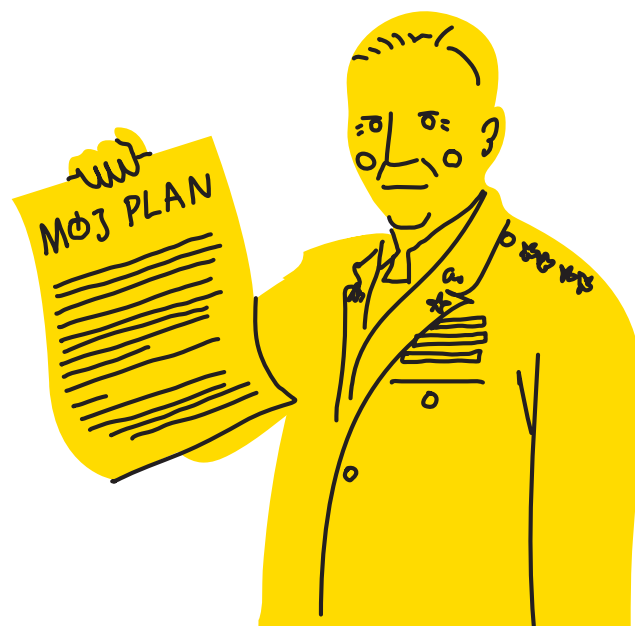

GRUPA I

Zadanie

Zapoznajcie się z tekstem Andrzeja Lubowskiego *Kręte ścieżki do Unii. Historia projektu Wspólna Europa w drugiej połowie XX wieku* i odpowiedzcie na pytania:

- Jakie były historyczne korzenie idei integracji Europy?
- Jaki był wkład Winstona Churchilla w budowę Stanów Zjednoczonych Europy?

George Marshall

Powojenne bodźce. W poszukiwaniu korzeni idei integracji historycy Europy potrafią sięgać wstecz nawet 700 lat i przypominać, że Pierre Dubois, prawnik na służbie francuskiego króla Filipa IV, w 1306 roku proponował powołanie stałego zgromadzenia europejskich władców dla utrzymania trwałego pokoju. Anglik William Penn w 1693 roku zachęcał do stworzenia europejskiego parlamentu [...]. Niespełna 100 lat temu hrabia Richard Coudenhove-Kalergi, twórca paneuropeizmu, głosił potrzebę zjednoczenia wszystkich państw europejskich, od Polski po Portugalię, by stawić czoła presji Rosji. Impetu i nowych bodźców dostarczyła tej idei tragiczna w skutkach II wojna światowa i nowe podziały, jakie się po niej zarysowały na kontynencie.

Apel Churchilla. Człowiekiem, który jako jeden z pierwszych publicznie wyartykułował stojące przed Europą zagrożenia i sposoby przeciwdziałania, był Winston Churchill. W marcu 1946 roku przyjechał do Stanów Zjednoczonych na zaproszenie prezydenta Harry'ego Trumana i w przemówieniu w Fulton, w stanie Missouri [...] powiedział: „Od Szczecina nad Bałtykiem po Triest nad Adriatykiem, na kontynent opadła żelazna kurtyna. Za tą linią pozostały wszystkie stolice starodawnych państw Europy Środkowej i Wschodniej. Warszawa, Berlin, Praga, Wiedeń, Budapeszt, Belgrad, Bukareszt, Sofia: te sławne miasta i ludność wokół nich, znalazły się w tym, co muszę nazwać strefą sowiecką”. [...] Bezpieczeństwo świata wymaga od Europy nowej jedności [...]. Kilka miesięcy później Churchill wezwał do budowy Stanów Zjednoczonych Europy.

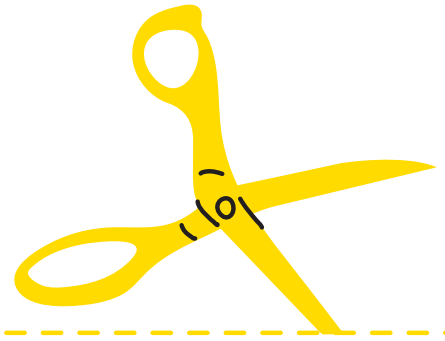
Doktryna Trumana i plan Marshalla. Niemal dokładnie rok po wystąpieniu Churchilla prezydent Truman wygłosił przemówienie poświęcone zagrożeniu demokracji w Grecji i w Turcji. Uważa się je za nieoficjalny początek zimnej wojny. Jednym z jej głównych celów było powstrzymanie wzrostu wpływów Związku Radzieckiego, a potem komunistycznych Chin. W czerwcu 1947 roku amerykański sekretarz stanu gen. George Marshall przedstawił zarysy programu pomocy USA dla zniszczonej wojną Europą. Lekarstwem – mówił Marshall – jest „wyrwanie się z błędnego koła i odbudowa wiary Europejczyków w gospodarczą przyszłość swoich krajów i Europy jako całości”.

Wstęp do unii. [...] wiele lat później były kanclerz Niemiec, Helmut Schmidt, napisał: „Stany Zjednoczone nie powinny zapomnieć, że powstająca Unia Europejska to jedno z ich największych osiągnięć: nigdy by się nie ziszcila, gdyby nie plan Marshalla”.

Źródło: Andrzej Lubowski, *Kręte ścieżki do Unii. Historia projektu Wspólna Europa w drugiej połowie XX wieku*, „Polityka. Dzieje Wspólnej Europy” 2017, nr 1, s. 85–87.

GRUPA II**Zadanie**

Zapoznajcie się z poniższymi wydarzeniami i ułóżcie je w kolejności chronologicznej. Wskażcie te, które były szczególnie ważne dla Europy i Polski.

9.12.2011 podpisany został traktat o przystąpieniu Chorwacji do Unii Europejskiej. Po ratyfikacji traktatu Chorwacja **1.07.2013** stała się członkiem UE.

1.01.2007 do UE wstąpiły Bułgaria i Rumunia.

13.12.2007 podpisany został Traktat z Lizbony, który wprowadził wiele zmian w funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

9.05.1950 francuski minister spraw zagranicznych Robert Schuman przedstawił deklarację nazwaną później planem Schumana. Nawoływał w niej kraje europejskie do stworzenia ponadnarodowej instytucji, której głównym zadaniem miało być zarządzanie przemysłem stalowym oraz węglowym.

Powstała koncepcja utworzenia unii celnej i wspólnego rynku, do których miał prowadzić podpisany **25.03.1957** Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą. Tego samego dnia utworzono też Europejską Wspólnotę Energii Atomowej.

W roku **1979** odbyły się pierwsze bezpośrednie wybory do Parlamentu Europejskiego. Wybrano wówczas 410 jego członków.

1.01.1981 doszło do kolejnego rozszerzenia Wspólnot Europejskich. Do dziewiątki dołączyło dziesiąte państwo – Grecja.

1.11.1993 wszedł w życie Traktat o Unii Europejskiej. Ustanowił on Unię Europejską opartą na trzech filarach: Wspólnoty Europejskie, Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa oraz Wymiar Sprawiedliwości i Sprawy Wewnętrzne. Traktat ustanowił także obywatelstwo Unii Europejskiej.

18.04.1951 w Paryżu sześć państw – Belgia, Holandia, Francja, RFN, Luksemburg i Włochy – podpisało Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Węgla i Stali.

Wszystkie Wspólnoty Europejskie odnosiły sukcesy, co zachęciło inne kraje do przyłączenia się do założycielskiej szóstki. Do pierwszego historycznego rozszerzenia doszło **1.01.1973**, kiedy do Wspólnot Europejskich dołączyły Dania, Irlandia i Wielka Brytania.

1.01.1995 do UE przystąpiły trzy kolejne kraje: Austria, Finlandia i Szwecja.

14.06.1985 podpisano Układ z Schengen, zakładający zniesienie kontroli granicznych.

1.05.2004 doszło do największego rozszerzenia w historii integracji europejskiej. Do UE weszło 10 państw: Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia i Węgry.

1.01.1986 do Wspólnot Europejskich przystąpiły Hiszpania i Portugalia.

Materiał pomocniczy nr 1. Krótka historia integracji UE – karty pracy dla grup
GRUPA III – karta nr 1

Zadanie

Dopasujcie biogramy „ojców zjednoczonej Europy” do ich zdjęć. Podczas pracy możecie korzystać z *Przewodnika po UE* lub internetu.

Bundesarchiv_B_145_Bild-F078072-0004

Konrad Adenauer

Robert Schuman

Winston Churchill

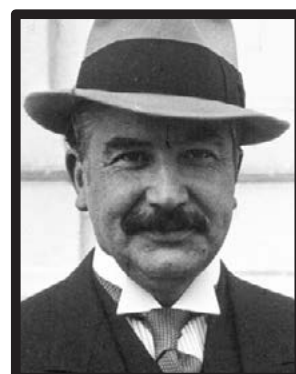

Bundesarchiv_Bild_183-39998-0427

Paul-Henri Spaak

Alcide de Gasperi

Joseph Bech

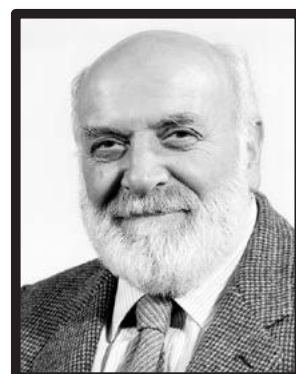

Jean Monnet

Bundesarchiv_B_145_Bild-F004665-0003

Walter Hallstein

Altiero Spinelli

Materiał pomocniczy nr 1. Krótka historia integracji UE – karty pracy dla grup
GRUPA III – karta nr 2

Polityk niemiecki, w latach 1949–1963 sprawował urząd kanclerza RFN. Doprowadził do odbudowy gospodarczej Niemiec oraz ich integracji z Europą Zachodnią poprzez przyjęcie planu Marshalla oraz członkostwo w EWG i NATO.

Brytyjski polityk, mówca, strateg, pisarz i historyk. Dwukrotny premier Zjednoczonego Królestwa, laureat Literackiej Nagrody Nobla, honorowy obywatel Stanów Zjednoczonych. W 2002 roku, w plebiscytcie organizowanym przez BBC, został uznany za najwybitniejszego Brytyjczyka wszech czasów.

Belgijski polityk, od 1955 roku przewodniczył roboczej komisji mającej opracować raport dotyczący stworzenia podstaw wspólnego rynku europejskiego. Raport komisji – nazwany od jego nazwiska – stał się podstawą rozmów, których efektem było podpisanie 25 marca 1957 roku tzw. traktatów rzymskich.

Włoski polityk, w latach 1945–1953 premier Włoch, jeden z głównych zwolenników i realizatorów koncepcji integracji europejskiej, współtwórca Rady Europy (1949) i Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali.

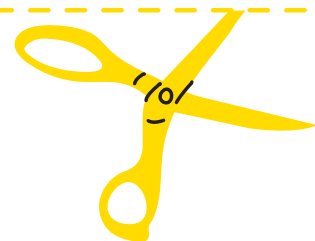
Luksemburski polityk, nie tylko popierał utworzenie Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali, ale także przeforsował propozycję swojej ojczyzny jako miejsca siedziby powstającej organizacji.

Francuski polityk i ekonomista. To on zainspirował prace nad planem Schumana, który był zapowiedzią integracji zachodnioeuropejskiego przemysłu ciężkiego.

Niemiecki polityk, profesor prawa, pierwszy przewodniczący Komisji Europejskiej (1958–1967). Wielki zwolennik integracji europejskiej.

Włoski polityk, zwolennik koncepcji zjednoczonej Europy. Kierował pracami nad wnioskiem Parlamentu Europejskiego dotyczącym traktatu w sprawie federalnej UE, który w 1984 roku został przyjęty przez parlament.

Polityk francuski, w latach 1948–1953 pełnił funkcję ministra spraw zagranicznych Francji. Pierwszy przewodniczący Parlamentu Europejskiego.

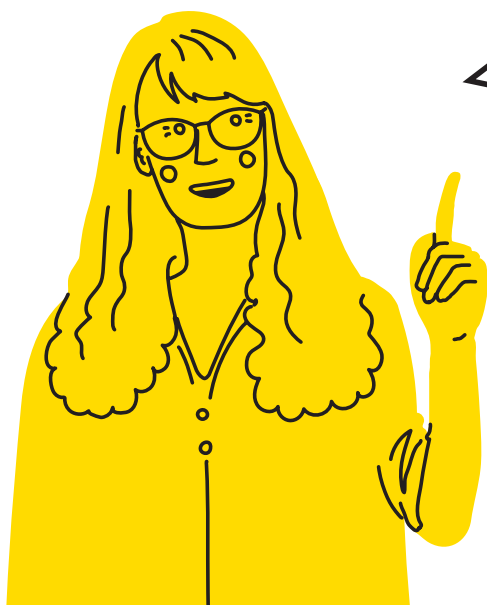

Zadanie

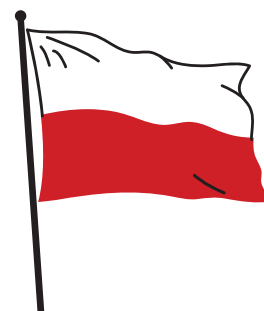
Przyjrzyjcie się poniższemu zdjęciu i zastanówcie się, jakie wydarzenie ważne dla Polski ono przedstawia. Waszym zadaniem jest podanie nazwisk dwóch polityków obecnych na zdjęciu oraz pełnionych przez nich ówczasie funkcji. Odpowiedzcie też na pytania postawione poniżej.

Zdjęcie z zasobu Archiwum Prezydenta RP. Autor Damazy Kwiatkowski

1 maja 2004 roku Polska stała się pełnoprawnym członkiem Unii Europejskiej.
Co zmieniło się w naszym kraju od tego czasu?
Jakie wyniknęły z tego korzyści dla obywateli?
Czy przyczyniło się to do integracji Polski z innymi państwami europejskimi?
Porozmawiajmy o tym...

WIE FUNKTIONIERT die EU – wichtigste Institutionen

JAK FUNKCJONUJE UNIA EUROPEJSKA – najważniejsze instytucje

autor: **Urszula Jaworska**

Jest nauczycielką języka niemieckiego z 34-letnim stażem zawodowym. Trzy lata temu zdobyła dodatkowe kwalifikacje nauczyciela biblioteki. Jest absolwentką filologii germańskiej Uniwersytetu Łódzkiego. Jej główne miejsce pracy to Liceum Ogólnokształcące im. P. Wysockiego w Warce. Przez cztery lata pracowała dodatkowo w gimnazjum w Zespole Szkół w Brześćcach, a obecnie pracuje w Szkole Podstawowej nr 2 w Warce. Pozwoliło jej to na zdobycie doświadczenia w pracy z młodszymi uczniami.

Ponieważ zmieniają się warunki pracy w szkole, stara się również zmieniać i dostosowywać do otaczającej rzeczywistości, wzmacniać swój potencjał. Jej najmocniejszą stroną jest aktywność. Stara się urozmaicać proces nauczania, dostosowywać do zmieniającej się młodzieży. Bierze udział w licznych szkoleniach metodycznych i językowych zarówno w Polsce, jak i w Niemczech.

OBSZAR TEMATYCZNY:

Jak funkcjonuje Unia Europejska? Kto? Co? Jak?

ETAP EDUKACYJNY:

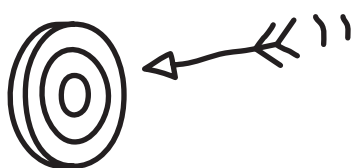
szkoła ponadpodstawowa (III etap)

PRZEDMIOT:

język niemiecki, wiedza o społeczeństwie

CZAS TRWANIA:

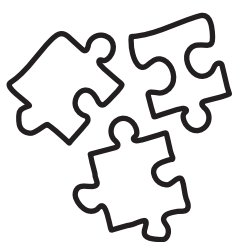
2 x 45 minut

CELE ZAJĘĆ:

Po zajęciach uczeń/uczennica:

- będzie potrafił/a – na podstawie niemieckojęzycznego materiału filmowego (*Die simpleshow erklärt die Institutionen der Europäischen Union*) – wskazać najważniejsze informacje na temat instytucji UE;

- będzie potrafił/a nazwać w języku niemieckim najważniejsze instytucje Unii Europejskiej oraz wyjaśnić w kilku zdaniach, czym się każda z nich zajmuje;
- będzie umiał/a wyszukać w dostępnych źródłach niemieckojęzycznych nazwiska przedstawicieli Niemiec, Austrii i Polski w omawianych instytucjach;
- będzie potrafił/a w zespole stworzyć krótki materiał filmowy w języku niemieckim.

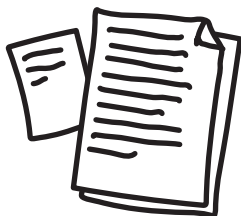
METODY I FORMY PRACY:

- praca w grupie
- praca z materiałem źródłowym (film)
- wykorzystanie nowych technologii (tworzenie filmu za pomocą programu My Simple Show)

KLUCZOWE POJĘCIA:

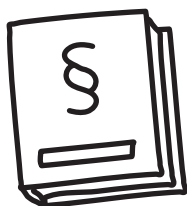
- Europäischer Rat / Rada Europejska
- Europäische Kommission / Komisja Europejska
- Rat der EU / Rada Unii Europejskiej
- Das Europäische Parlament / Parlament Europejski
- Europäischer Gerichtshof / Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

MATERIAŁY POMOCNICZE:

- *Materiał pomocniczy nr 1. Co wiemy o instytucjach UE? – cz. A i B*
- *Materiał pomocniczy nr 2. Działania instytucji Unii Europejskiej*
- *Materiał pomocniczy nr 3. Nasi przedstawiciele w instytucjach UE*
- *Materiał filmowy Wie funktioniert die EU – wichtigste Institutionen – <https://www.youtube.com/watch?v=Qg2mex0Cb4s> [dostęp 20.02.2018]*
- smartfony, ew. komputery z dostępem do internetu
- rzutnik do projekcji filmu
- arkusze papieru i pisaki
- internetowa wersja słownika *Pons*

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:

Szkoła ponadpodstawowa:

Język obcy nowożytny III.2.0 (drugi język nowożytny od początku w klasie I liceum lub technikum) – język niemiecki

- I. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) [...].
- II. Uczeń rozumie proste wypowiedzi ustne (np. rozmowy, wiadomości, komunikaty, ogłoszenia, instrukcje) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka: 1) reaguje na polecenia; [...] 5) znajduje w wypowiedzi określone informacje [...].
- IV. Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne: [...] 2) opowiada o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości; 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości [...].

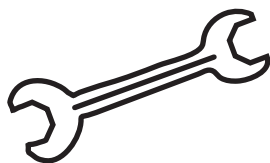
- IX. Uczeń posiada: 1) podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym nowożytnym oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego.
- XI. Uczeń współdziała w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych).
- XII. Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym nowożytnym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Wiedza o społeczeństwie – zakres podstawowy

- VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. Uczeń: [...] 9) przedstawia najważniejsze instytucje Unii Europejskiej: Komisję, Radę, Parlament, Radę Europejską i Trybunał Sprawiedliwości.

Wiedza o społeczeństwie – zakres rozszerzony

- XIV. Integracja europejska. Uczeń: [...] 5) przedstawia zadania Rady Europejskiej i Parlamentu; wyjaśnia kwestię legitymizacji obu tych instytucji; 6) przedstawia podział kompetencji pomiędzy Komisją i Radą [...].

UWAGI METODYCZNE:

Przed zajęciami uczniowie powinni zapoznać się z oprogramowaniem dostępnym na stronie <https://www.mysimpleshow.com> i ew. założyć tam sobie konto. Będą je wykorzystywali w drugiej części zajęć.

MOŻLIWOŚĆ KONTYNUACJI ZAJĘĆ:

Można zachęcić uczniów, by wykorzystując przygotowane przez siebie filmiki, zorganizowali szkolny festiwal filmowy – dla rówieśników o podobnym poziomie nauczania języka niemieckiego mogą wyświetlać przygotowane przez siebie filmy, a następnie przeprowadzić międzyklasowy quiz wiedzy o instytucjach UE – oczywiście po niemiecku.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:**Wprowadzenie****1. Co wiemy o instytucjach UE – skojarzenia (5 minut).**

Nauczyciel – po przywitaniu się z uczniami – krótko wprowadza w tematykę zajęć, pytając uczniów, co im przychodzi do głowy, kiedy słyszą określenie „instytucje Unii Europejskiej”. Uczniowie mogą odwołać się do swojej wiedzy i usłyszanych lub przeczytanych ostatnio informacji. Skojarzenia zapisywane są na tablicy lub arkuszu papieru. Następnie nauczyciel podaje cele zajęć oraz przedstawia sposób pracy przez najbliższe 90 minut.

Rozwinięcie**2. Co wiemy o instytucjach UE – praca w grupach (15 minut).**

Nauczyciel tworzy pięć grup trzy-, czteroosobowych. Uczniowie otrzymują plansze ze słownictwem (*Materiał pomocniczy nr 1. Co wiemy o instytucjach UE?, cz. A*)

niezbędnym do pracy w dalszej części zajęć. Każda grupa wyszukuje polskie znaczenie zwrotów (np. korzystając z internetowej wersji słownika *Pons* – www.pons.de). Po upływie ustalonego czasu nauczyciel sprawdza poprawność wykonanego ćwiczenia. Następnie każda grupa rozwiesza swój arkusz ze znalezionym słownictwem w miejscu widocznym dla wszystkich. Każdy uczeń otrzymuje pustą tabelę ze słownictwem (*Materiał pomocniczy nr 1. Co wiemy o instytucjach UE?, cz. B*) i przepisuje znaczenie wszystkich podanych zwrotów z arkuszy innych grup.

3. Wie funktioniert die EU – wichtigste Institutionen – projekcja filmu (15 minut).

Przed projekcją filmu wszystkie grupy otrzymują koperty z *Materiałem pomocniczym nr 2. Działania instytucji UE*, zawierające informacje o instytucjach UE w kolejności, w jakiej pojawiają się one w filmie. Po prawej stronie tabeli znajdują się krótkie informacje, dotyczące funkcjonowania każdej z nich. Materiał ten należy wydrukować w tylu egzemplarzach, ile jest grup, każdy egzemplarz rozciąć wzdłuż linii i włożyć do oddzielnej koperty. Uczniowie mają 2 minuty na zapoznanie się z treścią materiału, a następnie oglądają film *Wie funktioniert die EU – wichtigste Institutionen* i dopasowują nazwy instytucji do informacji o nich. Wspólnie na forum sprawdzają poprawność wykonania zadania, odczytując nazwy instytucji i pasujących do nich informacji.

4. Nasi przedstawiciele w instytucjach UE – praca w grupach (10 minut).

Każda grupa otrzymuje arkusz z nazwami wcześniej omówionych instytucji (*Materiał pomocniczy nr 3. Nasi przedstawiciele w instytucjach UE*) oraz linki do niemieckich i austriackich stron, na których uczniowie znajdą potrzebne

informacje. Korzystając z internetu, wyszukują nazwiska przedstawicieli Niemiec, Austrii i Polski w omawianych instytucjach (na przestrzeni lat). Uczniowie wywieszają arkusze z wynikami swoich poszukiwań w widocznych miejscach w klasie.

Przykładowe poprawne odpowiedzi (dla nauczyciela):

Europäischer Rat	D	Angela Merkel
	A	Christian Kern
	PL	Mateusz Morawiecki
Europäische Kommission	D	Günther Oettinger
	A	Johannes Hahn
	PL	Elżbieta Bieńkowska
Europäisches Parlament	D	96 deutsche Abgeordnete des Europäischen Parlaments
	A	21 österreichische Abgeordnete des Europäischen Parlaments
	PL	51 polnische Abgeordnete des Europäischen Parlaments
Europäischer Gerichtshof	D	Deutsche Richter am Gerichtshof (von 1958): Thomas von Danwitz, Ninon Colneric, Günter Hirsch, Manfred Zuleeg, Kai Bahlmann, Ulrich Everling, Hans Kutscher, Walter Strauß, Otto Riese
	A	Peter Jahn, Maria Berger
	PL	Jerzy Makarczyk, Marek Safjan (obecnie)

5. My Simple Show – tworzymy własny film (30 minut).

Każda grupa tworzy krótki (do 1 minuty) filmik w języku niemieckim na temat wybranej przez siebie instytucji UE, korzystając z oprogramowania na stronie <https://www.mysimpleshow.com>. Warto przed lekcją poprosić uczniów o zapoznanie się z tą stroną i ewentualnie założenie tam konta.

Wszystkie filmy przygotowane przez uczniów powinny być obejrzone i ocenione z wykorzystaniem oceny koleżeńskiej lub informacji zwrotnej (wg wcześniej ustalonych kryteriów).

Podsumowanie

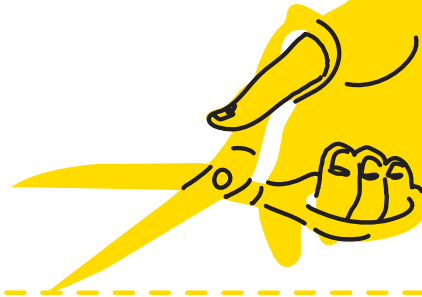
6. My Simple Show – praca domowa (5 minut).

Chętni uczniowie mogą samodzielnie stworzyć kolejny materiał filmowy na temat innej, nieprezentowanej w klasie instytucji. Mogą wykorzystać to samo oprogramowanie co na zajęciach lub sięgnąć do innych znanych sobie technologii.

MATERIAŁY POMOCNICZE

cz. A

GRUPA I

sich anhören	
der Abgeordnete	
durchfallen	
das Mitgliedsland	

GRUPA II

allgemeine Ziele definieren	
die Ziele durchsetzen	
Die Einführung des Euro	
das Gesetz	

GRUPA III, IV i V na następnej stronie

GRUPA III

ein Gesetz vorschlagen	
sich an Gesetze halten	
überprüfen	
Der Vorschlag	

GRUPA IV

weiterbearbeiten	
eine Stimme	
verwirrt	
Der Vertreter	

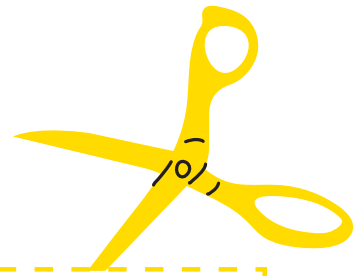
GRUPA V

Streitigkeiten schlichten	
der Richter	
Der Gerichtshof	
das Recht einhalten	

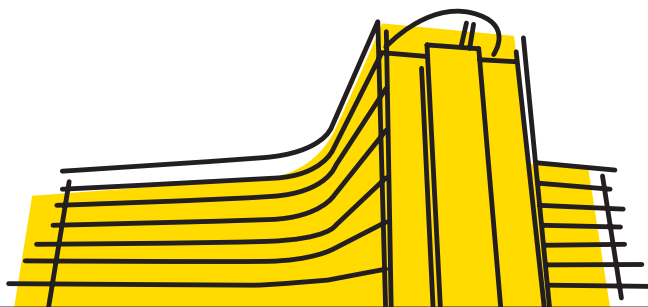

cz. B

sich anhören	
der Abgeordnete	
durchfallen	
das Mitgliedsland	
allgemeine Ziele definieren	
die Ziele durchsetzen	
Die Einführung des Euro	
das Gesetz	
ein Gesetz vorschlagen	
sich an Gesetze halten	
überprüfen	
Der Vorschlag	
weiterbearbeiten	
eine Stimme	
verwirrt	
Der Vertreter	
Streitigkeiten schlichten	
der Richter	
Der Gerichtshof	
das Recht einhalten	

Europäischer Rat	Die Regierungschefs treffen sich 4x im Jahr.
	Die Regierungschefs definieren allgemeine Ziele.
Europäische Kommission	..... schlägt Gesetze vor.
	..... überprüft, ob sich die Länder an Gesetze halten.
Rat der EU	..... wird auch Ministerrat genannt.
	Jedes Land hat eine Stimme, egal, wie groß das Land ist.
	..... bearbeitet die Vorschläge.
Europäisches Parlament	Hier sind Vertreter der Länder.
	..... wählt die Mitglieder der Kommissionen.
Europäischer Gerichtshof	..... schlichtet die Streitigkeiten.
	Jedes Land hat hier einen Richter.
	..... passt auf, ob alle Länder das EU-Recht einhalten.

Europäischer Rat	D	
	A	
	PL	
Europäische Kommission	D	
	A	
	PL	
Europäisches Parlament	D	
	A	
	PL	
Europäischer Gerichtshof	D	
	A	
	PL	

Linki:

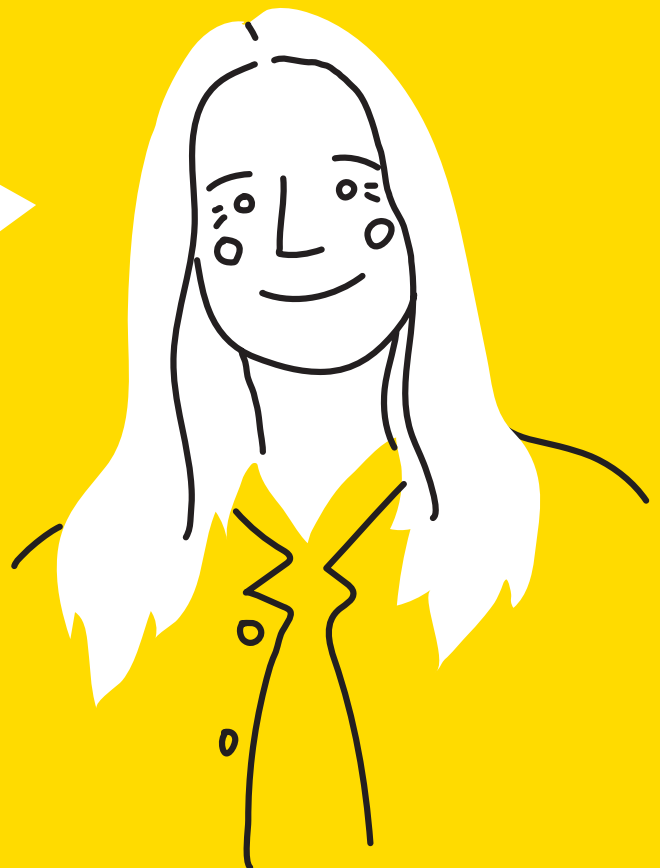
- <http://europa.eu/whoiswho/public/index.cfm?fuseaction=idea.hierarchy&nodeID=3901&lang=de>
- <https://www.parlament.gv.at/WWER/EU/ALLE/>
- <http://www.europarl.europa.eu/germany/de/die-eu-und-ihre-stimme/die-deutschen-europa-abgeordneten-nach-bundesländern>

EUROPO,

witaj nam!

autor: **Zyta Czechowska**

Jest absolwentką pedagogiki specjalnej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Dodatkowo zdobyła kwalifikacje do nauczania matematyki, informatyki, przyrody i logopedii. Od ponad 20 lat pracuje jako pedagog specjalny, terapeuta i nauczyciel w Zespole Szkół Specjalnych w Kowanówku. Prowadzi też zajęcia na studiach podyplomowych dla nauczycieli z oligofrenopedagogiki i autyzmu. Jest pasjonatką nowoczesnych technologii, współautorką projektu sieci współpracy nauczycieli „Czas TIKa”. Prowadzi warsztaty i szkolenia dla kadry pedagogicznej z zakresu stosowania i wdrażania TIK w edukacji i terapii uczniów, w tym także z SPE. Występuje podczas ogólnopolskich konferencji, pisze artykuły i publikacje w branżowych pismach i portalach. Współprowadzi bloga edukacyjnego www.specjalni.pl, na którym opisuje pomysły na kreatywne, aktywne lekcje, aplikacje, narzędzia i pomoce dydaktyczne, sprawdzające się w nauczaniu oraz terapii niepełnosprawnych intelektualnie. Należy do społeczności Superbelrzy RP. W 2017 roku, w uznaniu szczególnych zasług w pracy dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, otrzymała Nagrodę Ministra Edukacji Narodowej. Przy wyborze tematu scenariusza kierowała się w szczególności możliwościami uczniów z umiarkowaną i znaczną niepełnosprawnością intelektualną, dla których konstruowała scenariusz lekcji, oraz atrakcyjnością zagadnień w danym obszarze tematycznym, które zmotywują młodzież do aktywności podczas zajęć.

OBSZAR TEMATYCZNY:

Jak funkcjonuje Unia Europejska? Kto? Co? Jak?

ETAP EDUKACYJNY:

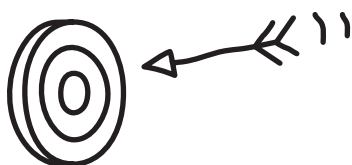
szkoła podstawowa (specjalna)

PRZEDMIOT:

nie dotyczy

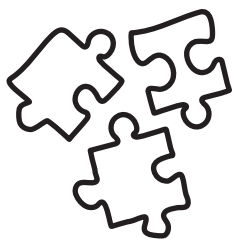
CZAS TRWANIA:

45 minut

CELE ZAJĘĆ:

Po zajęciach uczeń/uczennica:

- będzie potrafił/a wskazać symbole Unii Europejskiej;
- będzie znał/a melodię hymnu Unii Europejskiej i potrafił/a go zaśpiewać, używając tekstu i linii melodycznej;
- będzie potrafił/a wymienić państwa Unii oraz wskazać niektóre flagi;
- będzie potrafił/a wymienić swoje podstawowe prawa;
- będzie umiał/a współpracować w grupie;
- będzie umiał/a wyszukiwać wskazane przez nauczyciela informacje oraz zastosować je w celu wykonania prostych zadań.

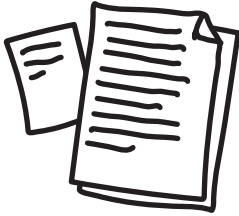
METODY I FORMY PRACY:

- wykorzystanie nowoczesnych technologii
- stacje zadaniowe – kodowanie z muchą
- gry i zabawy
- praca indywidualna i w grupach

KLUCZOWE POJĘCIA:

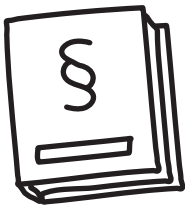
- hymn
- symbole UE
- Europejczyk

MATERIAŁY POMOCNICZE:

- *Materiał pomocniczy nr 1. Grupowanie symboli* (dla nauczyciela)
- *Materiał pomocniczy nr 2. Dopasowywanie flag do nazw państw* (dla nauczyciela)
- *Materiał pomocniczy nr 3. Europejskie kaboom* (dla nauczyciela) + patyczkowa pomoc wykonana wcześniej przez uczniów
- *Materiał pomocniczy nr 4. Zakręć spinnerem* (dla nauczyciela) + plansza, spinner
- *Materiał pomocniczy nr 5. Plansza do kodowania z flagami i muchą* (dla nauczyciela) + plansza do kodowania – flagi państw UE
- *Materiał pomocniczy nr 6. Zadanie domowe – krzyżówka* (dla pary uczniów)
- mapa Unii Europejskiej
- monitor dotykowy, dostęp do internetu, tablety

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:

W tym przypadku odwołujemy się do wymagań szczegółowych z podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkół specjalnych przysposabiających do pracy dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi:

- I. Taki sam, ale inny: [...] 2) kształtowanie świadomości własnej tożsamości; [...] 12) doskonalenie umiejętności nawiązywania relacji z innymi ludźmi; [...] 18) rozwijanie swoich zainteresowań; [...] 21) dalsze poznawanie własnego regionu, kultury, tradycji regionalnych, organizacji i instytucji działających na danym terenie; [...] 28) doskonalenie umiejętności korzystania z instrukcji (opracowanych przy pomocy zdjęć, obrazków, symboli, z tekstem łatwym do czytania itp.).
- II. Aktywny społecznie: [...] 4) doskonalenie umiejętności współpracy z innymi osobami.
- III. Aktywny zawodowo: [...] 7) doskonalenie umiejętności posługiwania się komputerem i wykorzystywania go jako źródła informacji i narzędzia wypowiedzi; [...] kształtowanie umiejętności społecznych niezbędnych w pracy.

UWAGI METODYCZNE:

Zajęcia przygotowane zostały z myślą o uczniach szkół specjalnych, także tych, którzy nie potrafią czytać i pisać. Wymagają pracy z nowymi technologiami.

MOŻLIWOŚĆ KONTYNUACJI ZAJĘĆ:

Można zaproponować szkolne rozgrywki w kaboom lub gry z wykorzystaniem spinnera.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Wprowadzenie

1. Czy wiesz...? (5 minut).

Nauczyciel na monitorze wyświetla flagę Unii Europejskiej i pyta uczniów, czy wiedzą, co to za flaga. Po uzyskaniu odpowiedzi prosi o jej opis: jakiego jest koloru, ile ma gwiazdek. Wyjaśnia (jeśli uczniowie tego nie wiedzą), co oznaczają gwiazdki na fladze. W tym też momencie przedstawia główną ideę integracji europejskiej oraz współczesne cele UE. Prosi uczniów – po tym wprowadzeniu – o zdefiniowanie celu lekcji, który ich zdaniem sobie założył.

Rozwinięcie

2. Pogrupuj symbole – hymn i flagi (10 minut).

Nauczyciel wyświetla poświęconą UE stronę internetową, której jest współautorem. Jest to strona z gotowymi ćwiczeniami i materiałami, które pomogą w zdobyciu wiedzy na temat Unii. Adres strony: <http://www.uniaeuropejska.wiemaj.p9.pl/#ksiazka> [dostęp 20.02.2018]. Nauczyciel omawia poruszanie się po stronie, prezentuje jej zasoby, wspólnie z uczniami omawia zadania.

Na początku nauczyciel nawiązuje do jednego z symboli, jakim jest hymn. Prosi uczniów o powtórzenie słów pierwszej zwrotki, a następnie o postawę na baczność

i jego odśpiewanie (przypomnienie właściwej postawy przy śpiewaniu hymnu). Po odśpiewaniu hymnu nauczyciel prosi uczniów o opinię, czy – ich zdaniem – znają i potrafią odśpiewać hymn Unii. Nawiązuje do tego, że był to jeden z celów lekcji, i prosi o autorefleksję, czy został on zrealizowany. Pyta też, dlaczego ważne jest, by Polacy znali hymn Unii (np. bo są też Europejczykami, bo należymy do UE).

Teraz następuje wprowadzenie do krótkiej pracy z mapą. Nauczyciel prosi uczniów o przypomnienie sobie informacji, ile państw należy do Unii. Chętni do odpowiedzi uczniowie podchodzą kolejno do mapy i wskazują po dwa państwa Unii. Uczniom, którzy mają problemy, pomagają uczniowie, którzy zgłosili się do odpowiedzi, lub nauczyciel, podpowiadając i naprowadzając na właściwą odpowiedź. Następnie wyświetla stworzone przez siebie interaktywne ćwiczenie, które polega na grupowaniu symboli. Celem tego ćwiczenia będzie nazwanie i opisanie symboli Unii. Rozdaje uczniom QR kody, na których zakodował ćwiczenie dotyczące dopasowywania flag do nazw państw na platformie LearningApps lub dobieranie w pary tych samych flag (instrukcja w *Materiale pomocniczym nr 1. Pogrupuj symbole* i *Materiał pomocniczy nr 2. Dopasowywanie flag do nazw państw*).

3. Europejskie kaboom (5 minut).

Uczniowie w celu utrwalenia najważniejszych informacji o Unii Europejskiej zagrają w ulubioną grę, która nie tylko wyposaży ich w nową wiedzę, ale także kształci umiejętność skupiania uwagi, koncentracji i panowania nad emocjami oraz przegrywania i radzenia sobie z porażką. Do gry potrzebnych będzie ok. 30 patyczków z przyklejonymi na końcach flagami niektórych państw Unii lub symboli UE. Szczegółowa instrukcja wykonania gry znajduje się w *Materiale pomocniczym nr 3. Europejskie kaboom*.

4. Zakręć spinnerem (5 minut).

Uczniowie utrwalają nazwy państw i ich flag, kręcąc spinnerem na specjalnie w tym celu przygotowanej karcie według instrukcji z *Materiału pomocniczego nr 4. Zakręć spinnerem*. Uczniowie dobrani w pary uruchamiają spinner. Odczytują wskazane przez trzy ramiona flagi państw, odgadując, jakiego państwa jest to symbol.

5. Kodowanie z muchą (8 minut).

Nauczyciel wyjaśnia uczniom zasady gry (wprowadzającej do podstaw kodowania i utrwalającej określanie kierunków). Zadaniem uczniów jest odczytanie współrzędnych, na których zostały umieszczone poszczególne flagi, a następnie napisanie w odpowiednim miejscu, jakiego państwa jest to flaga. Zadanie wykonują uczniowie w parach dobranych przez nauczyciela. Szczegółowa instrukcja znajduje się w *Materiale pomocniczym nr 5. Plansza do kodowania z flagami i muchą*.

Podsumowanie

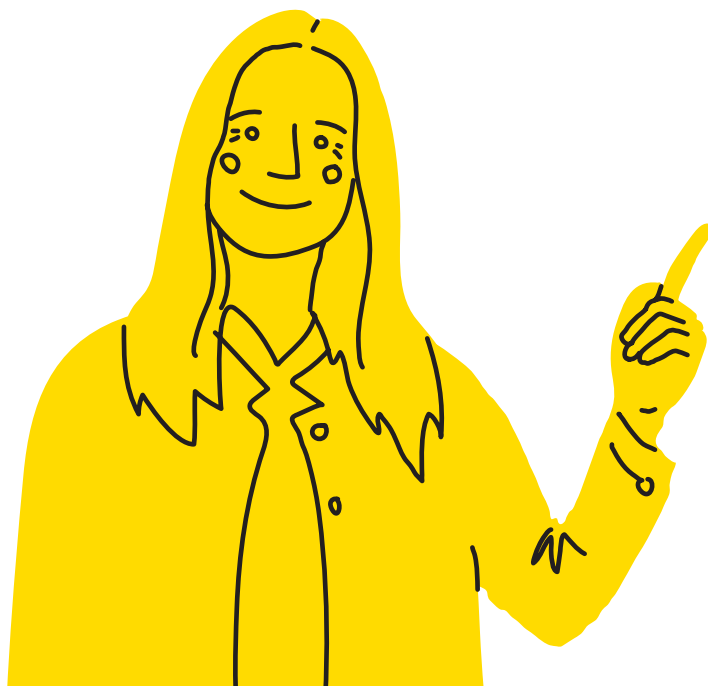
6. Jakie cechy powinien mieć Europejczyk i co powinien wiedzieć o Unii? (5 minut).

Podsumowując lekcję, nauczyciel wyświetla na monitorze i odczytuje następujące pytanie: „Jakie cechy powinien mieć Europejczyk i co powinien wiedzieć o Unii?”. Wszystkie odpowiedzi uczniów zapisuje (np. w aplikacji webowej Tagul – www.tagul.com) w postaci chmury wyrazowej. Wygenerowaną chmurę drukuje dla każdego ucznia. Po odczytaniu wszystkich odpowiedzi uczniów stawia pytanie: „Czy czujecie się pełnoprawnymi Europejczykami? Czy jesteście z tego dumni?”. Chwali uczniów za wspaniałą pracę.

7. Zadanie dla chętnych (5 minut).

Uczniowie potrafiący czytać i pisać otrzymują krzyżówkę (*Materiał pomocniczy nr 6. Zadanie domowe – krzyżówka*), a uczniowie, którzy tej umiejętności nie posiadają, otrzymują kartę z zakodowaną flagą. Ich zadaniem jest zamalowanie wskazanych kodów i odpowiedź, jakiego państwa jest to flaga.

MATERIAŁY POMOCNICZE

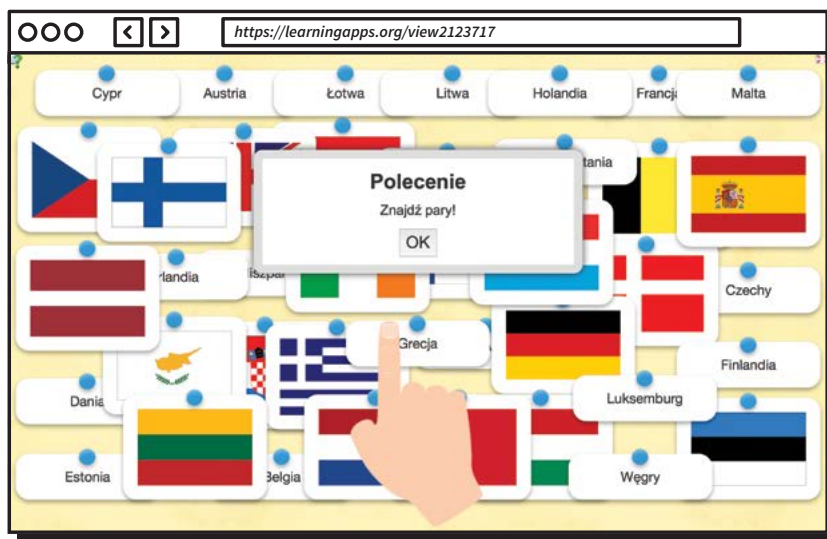

Gra polega na kategoryzacji symboli Unii i Polski. Uczeń poprzez naciśnięcie odpowiedniej strzałki przy fladze Polski lub Unii dokonuje wyboru tych elementów. Ćwiczenie wykonuje z użyciem monitora dotykowego. Każdy uczeń dokonuje kategoryzacji jednego elementu. Ćwiczenie trwa około 3 minut.

Materiał pomocniczy nr 2. Dopasowywanie flag do nazw państw

Uczniowie potrafiący czytać dopasowują nazwy państw do flag, natomiast nieposiadający tej umiejętności dobierają w pary konkretne flagi, przy okazji usprawniając percepcję wzrokową i koordynację wzrokowo-ruchową. Ćwiczenie zostało przygotowane na platformie LearningApps, a wykorzystane do pracy na tabletach. Do ćwiczenia wygenerowany został QR kod, uczniowie przy okazji doskonalą umiejętność odczytywania kodów i obsługi tabletu. Ćwiczenie trwa około 3 minut.

Do gry potrzebujemy około 30 patyczków. Na końcach patyczków przyklejamy flagi niektórych państw Unii lub symboli UE. Uczniowie losują kolejno patyczek z danym symbolem. Jeśli znają odpowiedź, patyczek zatrzymują. W momencie wylosowania patyczka z napisem „kaboom” muszą wszystkie patyczki zwrócić do puszek. Wygrywa ta osoba, która po upływie ustalonego czasu gry zebrała najwięcej patyczków.
Czas ćwiczenia: około 5 minut.

KABOOM!

Spinnery to ostatnio ulubiona zabawka dzieci. Wskazuje się na wiele pozytywnych oddziaływań, które niosą za sobą zabawy spinnerem. Bez wątpienia możemy zaliczyć do nich relaksację, ćwiczenia w skupianiu uwagi, ćwiczenia koncentracji, koordynacji wzrokowo-ruchowej, ale także usprawnianie manualne i motoryczne.

Proponujemy zastosowanie spinnerów w nauczaniu zagadnień dotyczących UE. Stworzone przez autorkę scenariusza karty pracy dotyczą ćwiczeń w odczytywaniu flag państw UE.

Zasady gry:

Uczniowie dobrani w pary uruchamiają spinner. Odczytują wskazane przez trzy ramiona flagi państw, odgadując, jakiego państwa jest to symbol. Czas ćwiczenia – około 5 minut.

Karty pracy do gry ze spinnerem:

<https://drive.google.com/file/d/1eD6v2BRQAcnMD1BA1aT7-dp1shAZiwcY/view?usp=sharing> [dostęp 25.04.2018]

<https://drive.google.com/file/d/13Jw1hW-Ar0A-WMqkAd1yyi8-qGiptAc7/view?usp=sharing> [dostęp 25.04.2018]

Materiał pomocniczy nr 5. Plansza do kodowania z flagami i muchą

Uczniowie mają za zadanie odczytanie współrzędnych, na których zamieszczone zostały poszczególne flagi, a następnie napisanie w odpowiednim miejscu, jakiego państwa to flaga.

Zadanie wykonują uczniowie w parach dobranych przez nauczyciela. Kryterium wyboru jest takie, aby w każdej parze jeden uczeń potrafił zapisać nazwę państwa. Inna zabawa polega na tym, aby wyobrazić sobie, że po planszy porusza się mucha. Nauczyciel nawiguje ją słowami: mucha idzie prosto, w prawo, w dół itp. Kiedy mucha wejdzie na pole z daną flagą, uczeń musi powiedzieć jakąś ciekawostkę na temat tego państwa.

Mucha zaczyna wędrówkę z pola wyznaczonego przez nauczyciela lub wybranego ucznia. Na planszy można położyć przedmiot imitujący muchę lub utrudnić zadanie i zmotywować uczniów do wodzenia wzrokiem za wirtualną muchą i maksymalnego skupienia uwagi na jej ruchach.

Czas trwania ćwiczenia: około 8 minut.

https://drive.google.com/file/d/0B_W_V7JVNIzVHFNSW1QUUZzakE/view?usp=sharing [dostęp 25.04.2018]

	A	B	C	D	E	F
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						

2C 6C 2F 6F 3D 7B 4E 7C 5A 7D 5F 7F

Zadanie polega na odczytaniu kodu i zamalowaniu pola na udostępnionej planszy według wskazanego kodu. Efektem finalnym będzie flaga Niemiec.

Kartę można wygenerować w darmowym generatorze on-line opisanym na blogu, który współprowadzi autorka scenariusza.

Blog: <http://www.specjalni.pl/2017/10/generator-kart-do-kodowania.html#more> [dostęp 20.02.2018]

Generator: <http://nowoczesnenauczanie.edu.pl/generator1.html> [dostęp 20.02.2018]

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
1															
2															
3															
4															
5															
6															
7															
8															
9															
10															
11															
12															
13															
14															
15															

A4 B4 C4 D4 E4 F4 G4 H4 I4 J4 K4 L4 M4 N4 O4 A5 B5 C5 D5 E5 F5 G5 H5 I5 J5 K5 L5 M5 N5 O5 A6 B6 C6 D6 E6 F6 G6 H6 I6 J6 K6 L6 M6 N6 O6
A7 B7 C7 D7 E7 F7 G7 H7 I7 J7 K7 L7 M7 N7 O7 A8 B8 C8 D8 E8 F8 G8 H8 I8 J8 K8 L8 M8 N8 O8 A9 B9 C9 D9 E9 F9 G9 H9 I9 J9 K9 L9 M9 N9 O9
A10 B10 C10 D10 E10 F10 G10 H10 I10 J10 K10 L10 M10 N10 O10 A11 B11 C11 D11 E11 F11 G11 H11 I11 J11 K11 L11 M11 N11 O11 A12 B12 C12 D12 E12 F12 G12 H12 I12 J12 K12 L12 M12 N12 O12

DEUTSCH

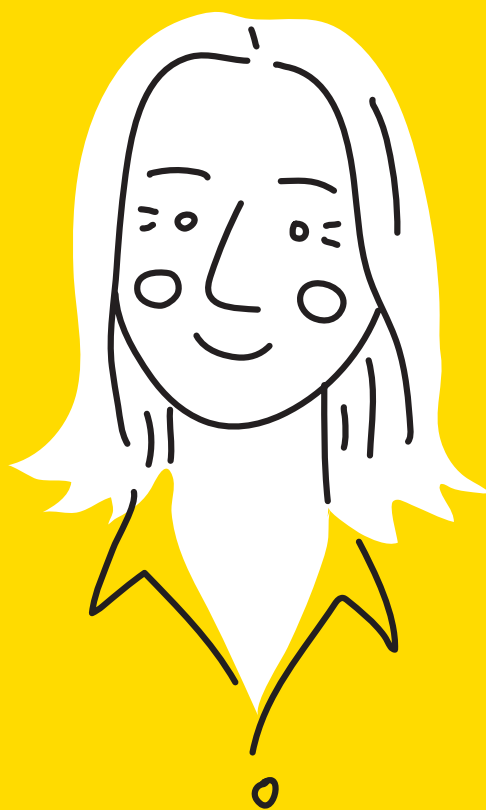
- **OFFIZIELLE EU-AMTSSPRACHE**
und **KARRIEREFAKTOR**

JĘZYK NIEMIECKI

- **OFICJALNY JĘZYK URZĘDOWY**
w **UNII EUROPEJSKIEJ**
i **WSPÓŁCZYNNIK KARIERY**

autor: **Anna Dorosz**

Jest nauczycielką języka polskiego i języka niemieckiego w XLV Liceum Ogólnokształcącym im. Romualda Traugutta w Warszawie. Opiekuje się szkolną gazetą – „Monitorem Traugutta”. Jako zwolenniczka nowatorskich rozwiązań, aktywnych metod pracy, nowych technologii i zasobów internetowych w procesie nauki i nauczania nieustannie poszukuje nowych rozwiązań dydaktycznych w pracy z uczniami i uczennicami. Temat zaproponowanej lekcji scenariusza lekcji europejskiej „Język niemiecki – oficjalny język urzędowy w Unii Europejskiej i współczynnik kariery” odnosi się do jednej z wartości europejskich, jaką jest różnorodność językowa w Unii Europejskiej. Warto ją czynić tematem zajęć, tym bardziej że jednym z celów unijnej polityki wielojęzyczności jest doprowadzenie do sytuacji, w której każdy mieszkaniec UE będzie potrafił posługiwać się – poza swoim językiem ojczystym – jeszcze dwoma innymi językami.

OBSZAR TEMATYCZNY:

Wartości europejskie

ETAP EDUKACYJNY:

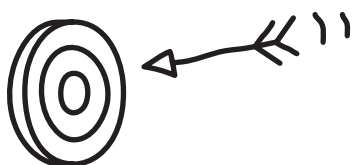
szkoła ponadpodstawowa (III etap edukacyjny)

PRZEDMIOT:

język niemiecki

CZAS TRWANIA:

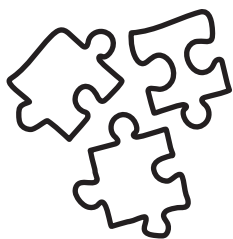
2 x 45 minut

CELE ZAJĘĆ:

Po zajęciach uczeń/uczennica:

- będzie potrafił/a wyjaśnić, jakie znaczenie mają kompetencje językowe w Unii Europejskiej (np. w kontekście rynku pracy, mobilności itp.);

- będzie umiał/a wymienić języki, którymi posługują się mieszkańcy Unii Europejskiej;
- będzie potrafił/a wskazać swoim rówieśnikom co najmniej cztery rady, jak skutecznie i szybko nauczyć się języka obcego;
- będzie znał/a słowa hymnu Unii Europejskiej;
- będzie potrafił/a wyjaśnić, czym jest EURES (Europejski Portal Mobilności Zawodowej), przez jaką instytucję europejską został powołany i w jakim celu;
- będzie umiał/a wyjaśnić, jakie są obecnie zalecenia językowe w UE.

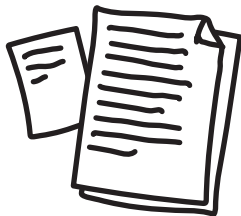
METODY I FORMY PRACY:

- praca z materiałem źródłowym werbalnym (tekst) i wizualnym
- burza mózgów
- pogadanka
- gry językowe
- praca indywidualna, w parach i grupach

KLUCZOWE POJĘCIA:

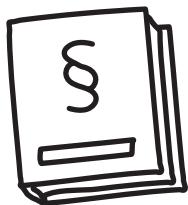
- kompetencje językowe
- różnorodność językowa
- EURES

MATERIAŁY POMOCNICZE:

- rzutnik/komputer, telefony komórkowe z dostępem do internetu
- słowniki tradycyjne lub online
- piłka
- papier pergaminowy, flamastry

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:

- IV. Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne: [...] 2) opowiada o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości; 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; 4) przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; [...] 6) wyraża i uzasadnia swoje opinie; 7) wyraża uczucia i emocje [...].
- V. Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, kartkę pocztową, e-mail, historię, wpis na blogu); [...] 2) opowiada o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości; 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; 4) przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; 5) opisuje upodobania; 6) wyraża i uzasadnia swoje opinie; 7) wyraża uczucia i emocje.
- VI. Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach: [...] 3) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; 4) wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami innych osób; [...] 13) wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek) [...].
- IX. Uczeń posiada: 1) podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym nowożytnym oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego; 2) świadomość związku między kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową.
- X. Uczeń dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze

Szkoła ponadpodstawowa:

Język obcy nowożytny III.2.0 (drugi język nowożytny od początku w klasie I liceum lub technikum) – język niemiecki

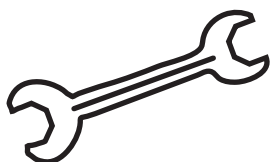
- I. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów: [...] 3) edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, oceny szkolne, życie szkoły, zajęcia pozalekcyjne); [...] 4) praca (np. popularne zawody i związane z nimi czynności i obowiązki, miejsce pracy, praca dorywcza, wybór zawodu).
- II. Uczeń rozumie proste wypowiedzi ustne (np. rozmowy, wiadomości, komunikaty, ogłoszenia, instrukcje) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka: 1) reaguje na polecenia; 2) określa główną myśl wypowiedzi; [...] 5) znajduje w wypowiedzi określone informacje [...].

słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik, korzystanie z tekstów kultury w języku obcym nowożytnym).

- XI. Uczeń współdziała w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych).
- XII. Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym nowożytnym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.
- XIII. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, identyfikowanie słów kluczy lub internacjonalizmów) i strategie kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu (np. upraszczanie formy wypowiedzi, zastępowanie innym wyrazem, opis, wykorzystywanie środków niewerbalnych).
- XIV. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).

UWAGI METODYCZNE:

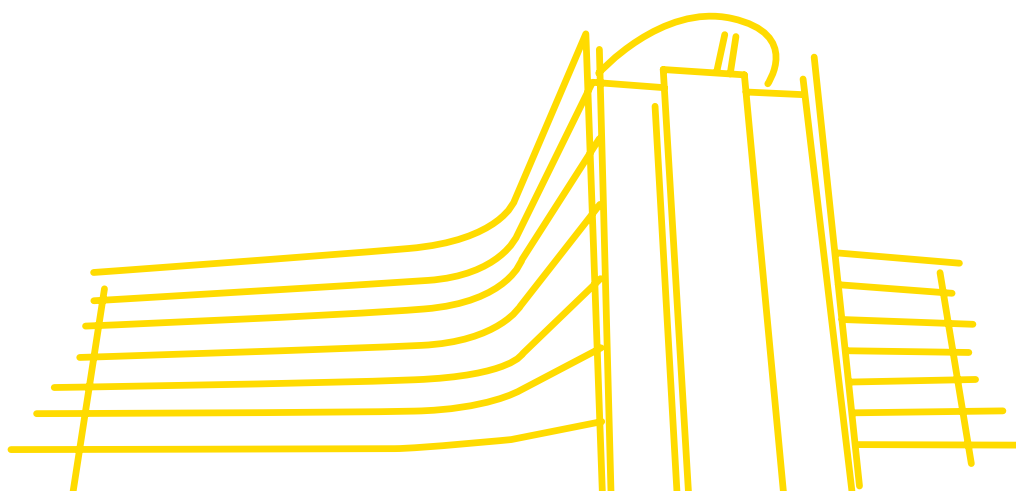

Podobny scenariusz można zrealizować na zajęciach z każdego języka obcego. Może też posłużyć jako materiał do włączenia szkoły w obchody Europejskiego Dnia Języków (26 września), obejmującego kraje nie tylko UE, ale i całej Europy.

MOŻLIWOŚĆ KONTYNUACJI ZAJĘĆ:

Można zachęcić uczniów do przygotowania szkolnego nagrania ich ulubionych słów w różnych językach i opublikowania go na stronie lub fanpage'u szkoły.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Wprowadzenie

1. Rozgrzewka językowa (12 minut).

Nauczyciel prosi uczniów, aby w parach zastanowili się nad tym, jakimi językami mówią członkowie Unii Europejskiej. Zadaje im pytanie: *Welche Sprachen sprechen die Menschen in der EU? Welche Sprache spricht Europa?* W tym celu uczniowie sporządzają asocjogram, wypisując wszystkie pomysły.

Następnie nauczyciel zadaje pytanie: *Welche Fremdsprachen sprichst du?* (Jakimi językami obcymi mówisz?). Bierze do ręki piłkę, odpowiada na to pytanie i zapisuje swój przykład na tablicy (np. *Ich spreche Deutsch, Englisch, Russisch und ein bisschen Italienisch*), a następnie odrzuca piłkę do wybranego ucznia. Wybrany uczeń (który otrzyma piłkę od nauczyciela) odpowiada na zadane pytanie według zapisanego na tablicy przykładu i odrzuca piłkę następnej osobie. Grę prowadzimy do momentu, aż każdy uczeń i uczennica w klasie sformułują swoją odpowiedź.

Ostatnim pytaniem w rozgrzewce językowej jest: *Welche Fremdsprache möchtest du noch lernen?* (Jakiego języka obcego chciałbyś/chciałabyś się jeszcze nauczyć?). Nauczyciel podaje swoją odpowiedź i zapisuje wzór na tablicy (np. *Ich möchte Spanisch lernen*). Na podstawie przykładu uczniowie notują w zeszytach swoje odpowiedzi. Wybrani uczniowie odpowiadają na zadane pytanie na forum klasy.

2. Cele lekcji (3 minuty).

Po tej rozgrzewce nauczyciel podaje temat zajęć i ich cele. Wyjaśnia też uczniom, w jaki sposób będą dalej pracowali.

Rozwinięcie

3. Czy wiesz, że... (20 minut).

Nauczyciel – na podstawie *Materiału pomocniczego nr 1. Czy wiesz, że...* – prezentuje kilka faktów dotyczących nauki języka niemieckiego w kontekście naszej obecności w UE. Może zaplanować projekcję wybranych filmików. W międzyczasie tłumaczy niezrozumiałe słownictwo i zwroty, komentuje, zachęca uczniów do wymiany zdań, pytając uczniów np. *Wisst ihr, dass...?* (Czy wiecie, że...?).

4. Czas na odprężenie (5 minut).

Nauczyciel prezentuje hymn Unii Europejskiej w różnych językach i wersjach (nauczyciel wybiera jedną lub dwie wersje, w zależności od tego, ile ma czasu). Mogą to być np. wersja rockowa w języku angielskim: https://www.youtube.com/watch?v=E_Gq_Avh1WQ – *Ode to Joy / European Union Anthem* [dostęp 20.02.2018]; wersja w języku niemieckim: https://www.youtube.com/watch?v=Bylj_hZPv-8 lub <https://www.youtube.com/watch?v=d8VvtbXpOGw> (*Europahymne mit Text*) [dostęp 20.02.2018]; wersja na wesolo, tzw. wersja Jasia Fasoli: <https://www.youtube.com/watch?v=oWGZdYNpaSo> – *Rowan Atkinson (Mr. Bean) European Anthem – „Beethoven’s 9th Symphony”* [dostęp 20.02.2018].

5. Jak szybko nauczyć się języka obcego – praca w grupach (15 minut).

Nauczyciel dzieli klasę na cztery grupy (np. odliczając do czterech – wszystkie jedyńki, dwójki, trójki i czwórki grupują się razem). Każda grupa otrzymuje papier i flamastry do notowania pomysłów. Młodzież ma za zadanie opracować graficznie praktyczne porady (oczywiście w języku niemieckim) dotyczące tego, jak nauczyć się szybko i efektywnie języka obcego. Polecenie nauczyciela może brzmieć: *Jetzt bilden wir 4 Gruppen. Ich zähle bis vier. Die gleichen/dieselben Nummern bilden eine Gruppe. Findet Ideen/Tipps für effektives und schnelles Fremdsprachenlernen.* Następnie wyniki pracy poszczególnych grup prezentowane są na forum klasy. Przykładowe rozwiązania znajdują się w *Materiale pomocniczym nr 2. Jak szybko nauczyć się języka obcego?*

Podsumowanie

6. Przetłumacz to! – praca z telefonami komórkowymi (15 minut).

Nauczyciel odtwarza nagranie, w którym uczniowie z całej Europy mówią w języku niemieckim o swoim ulubionym słowie, tłumacząc je na różne języki – https://www.youtube.com/watch?v=GZW8LT_ahn0 [dostęp 20.02.2018].

Następnie prosi, aby uczniowie dobrali się w czwórki (*Arbeitet zu viert!*), określili swoje ulubione słowo i za pomocą telefonów komórkowych oraz dostępnych słowników internetowych przetłumaczyli je na trzy języki obce. Uczniowie prezentują kolegom brzmienie tego słowa w różnych językach.

Wybrane przez nauczyciela osoby przedstawiają przed całą klasą efekty swojej pracy. Nauczyciel zadaje pytania dodatkowe (*Jak to słowo brzmi w języku angielskim? Czy to słowo brzmi podobnie we wszystkich wymienionych przez ciebie językach?/Was ist dein Lieblingswort? Übersetze, bitte, dieses Wort aus Polnischem in drei Fremdsprachen. Wie klingt dieses Wort in Englisch? Lautet dieses Wort gleich in diesen Sprachen?*).

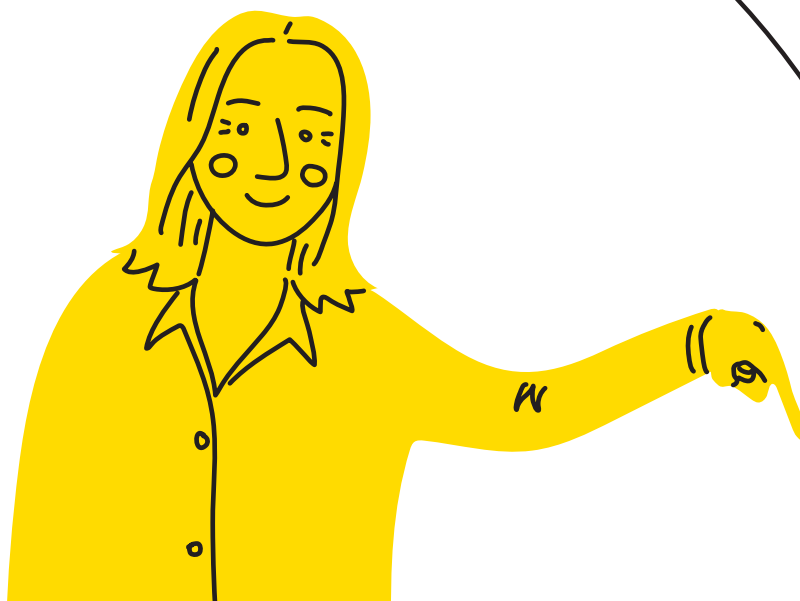
7. Podsumowanie (5 minut).

Nauczyciel prosi uczniów, by w „rundce bez przymusu” dokończyli wybrane zdania (*Ergänze den Satz*): a) Język niemiecki jest... / *Deutsch ist...*; b) W Unii Europejskiej... / *In der Europäischen Union...*; c) Języki obce są... / *Die Fremdsprachen sind...*

8. Granice mojego języka są granicami mojego świata – praca domowa (5 minut).

Nauczyciel zachęca uczniów, by w domu napisali (maks. 100 słów), jak rozumieją myśl Ludwiga Wittgensteina: *Die Grenzen meiner Sprache bedeuten die Grenzen meiner Welt* / Granice mojego języka są granicami mojego świata.

MATERIAŁY POMOCNICZE

1. Język niemiecki jest oficjalnym językiem urzędowym w UE i współczynnikiem kariery. Dobra znajomość drugiego języka obcego wpływa na osiągnięcie sukcesu zawodowego i rozwój kariery kadry kierowniczej w instytucjach Unii Europejskiej. *Deutsch ist die offizielle EU-Amtssprache und gilt als Karrierefaktor für Führungskräfte in den EU-Institutionen. EU-Führungskräfte lernen Deutsch.* Prezentacja filmu z kanału YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=PtEuSaHia6g> (EU-Führungskräfte lernen Deutsch. Journal. DW Deutsch) [dostęp 12.02.2018].

2. Język niemiecki jest coraz bardziej lubiany przez Europejczyków. Odczuwalne jest zapotrzebowanie na pracowników znających ten język. *Deutsch wird in der EU-Hauptstadt immer beliebter.*

3. Parlament Europejski dba o różnorodność językową. Akty prawne są opracowywane i uchwalane w wielu językach. *Das Europäische Parlament pflegt die europäische Sprachenvielfalt. Die Gesetze der Europäischen Union werden in vielen Sprachen diskutiert und veröffentlicht.* Prezentacja filmu z kanału YouTube <https://www.youtube.com/watch?v=cH71NKW1luE> (Europa mal kurz: Die Sprachen). Nagranie ukazuje Parlament Europejski jako raj dla tłumaczy ustnych i pisemnych [dostęp 12.02.2018].

4. W Europie żyje człowiek, który mówi trzydziestoma językami. *Es lebt in Europa ein Mann, der 30 Sprachen spricht.* Prezentacja filmu z kanału YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=L_hXODDU4cA – (Dieser Mann spricht 30 Sprachen. Galileo. Prosieben). Film przedstawia Polaka, który włada aż trzydziestoma językami!

5. Języka obcego można nauczyć się w pięć dni. *Man kann eine Fremdsprache in 5 Tagen lernen.* Prezentacja filmu z kanału YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=G2dbCui2V8I> (Selbstexperiment. Dänisch lernen in 5 Tagen. Geht das? Galileo) [dostęp 12.02.2018]. Film pokazuje, że można nauczyć się duńskiego w pięć dni, oraz podpowiada sposoby na szybką i efektywną naukę języka obcego.

6. Unia Europejska propaguje następujący model nauki języków obcych: język ojczysty + dwa języki obce. *Das Sprachmodell: M+2 (eine Muttersprache + zwei Fremdsprachen) ist eine Sprachempfehlung der EU.* Każdy Europejczyk powinien uczyć się trzech języków – swojego języka ojczystego i dwóch języków obcych. *Jeder Europäer sollte drei Sprachen lernen – seine Muttersprache und zwei andere.* Prezentacja filmu z kanału YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=AGFfuGf0mas> (Yourope. Welche Sprache spricht Europa. Doku) – do 00:34 sekundy [dostęp 12.02.2018].

7. Dzięki znajomości języka niemieckiego na poziomie komunikatywnym można znaleźć ciekawą i dobrze płatną pracę na terenie Unii Europejskiej. Nauczyciel prezentuje przykładowe oferty pracy w krajach UE i EOG – Eures dostępne na stronie Urzędu Pracy m.st. Warszawy. Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że Eures został powołany przez Komisję Europejską, aby wspierać mobilność pracowników na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego, w którego skład wchodzi państwa Unii Europejskiej oraz Norwegia, Islandia, Szwajcaria i Liechtenstein). *Wenn du gut Deutsch sprichst und kommunikativ bist, kannst du hier viele Stellenanzeigen für Dich selbst finden:* <https://ec.europa.eu/eures/eures-searchengine/page/main?lang=pl#/simpleSearch> (EURES – Europejski Portal Mobilności Zawodowej) <https://www.up.warszawa.pl/index.php/oferty-pracy/oferty-pracy-w-krajach-ue-i-eog-eures> (informacje o EURES i ofertach pracy Eures – strona UP m.st. Warszawy)

Wartości europejskie zapisane w gwiazdach

autor: **Ewa Kamińska-Kuć**

Jest nauczycielką języka polskiego i wiedzy o kulturze w II Liceum Ogólnokształcącym z Oddziałami Dwujęzycznymi im. św. Królowej Jadwigi w Siedlcach. Przygotowała wielu finalistów Olimpiady Literatury i Języka Polskiego oraz konkursów literackich i recytatorskich. Jej pasją jest teatr. Prowadzi w swojej szkole Grupę Teatralną „Królowki”, organizuje przedstawienia, warsztaty, happeningi, wyjazdy do teatru. Prowadzi również koło Polskiej Akcji Humanitarnej. Wierzy, że młodzi ludzie wychowywani na wartościach chrześcijańskich i humanistycznych potrafią zmieniać świat swoim entuzjazmem, spontanicznością i zdolnością przekraczania barier. W proponowanym scenariuszu skupia się na wartościach nawiązujących do korzeni naszej kultury, ze świadomością, że tylko na sprawdzonych wartościach można budować wspólnotę ludzką. Dzisiejszy kryzys wartości przekłada się na kryzys Unii, dlatego że człowiek współczesny żyje w pustce aksjologicznej. Młodzi ludzie odczuwają głód wartości, a także potrzebę dyskusji na ten temat. Czasem wystarczy tylko iskra, by od teorii przeszli do konkretnego działania.

OBSZAR TEMATYCZNY:

Wartości europejskie

ETAP EDUKACYJNY:

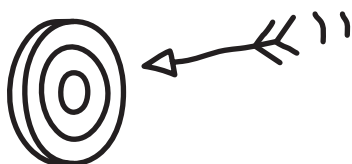
szkoła ponadpodstawowa (III etap)

PRZEDMIOT:

język polski

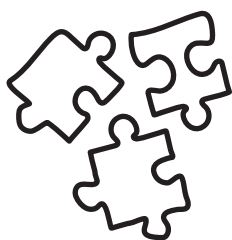
CZAS TRWANIA:

45 minut

CELE ZAJĘĆ:

Po zajęciach uczeń/uczennica:

- będzie potrafił/a wymienić najważniejsze wartości zapisane w art. 2. *Traktatu o Unii Europejskiej* i w innych tekstach kultury europejskiej (wolność, równość, demokracja, poszanowanie człowieka, poszanowanie prawa, pluralizm, niedyskryminacja, tolerancja, sprawiedliwość, solidarność, równość mężczyzn i kobiet);
- będzie potrafił/a wyjaśnić historię i symbolikę flagi europejskiej;
- będzie umiał/a wskazać zastosowanie symboliki gwiazd w kulturze europejskiej (literatura, sztuki piękne, język);
- będzie potrafił/a wymienić i krótko wyjaśnić wartości symbolizowane przez gwiazdę: świętość, wolność, mądrość, piękno, dobro, szczęście, nadzieję, ideały, natchnienie, nieśmiertelność, sukces, przyszłość;
- będzie potrafił/a samodzielnie wyszukiwać, oceniać, selekcjonować i porządkować materiały i wiadomości z wykorzystaniem słowników, leksykonów i internetu;
- będzie potrafił/a bezbłędnie sporządzić opis bibliograficzny;
- będzie potrafił/a współpracować w grupie w celu realizacji wspólnego zadania;
- będzie umiał/a wykorzystać umiejętność publicznego przemawiania do przedstawiania wyników pracy.

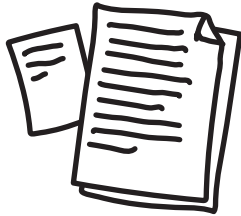
METODY I FORMY PRACY:

- metoda lekcji odwróconej
- praca indywidualna (notatka) i w grupach
- prezentacja
- mapa myśli
- minidyskusja

KLUCZOWE POJĘCIA:

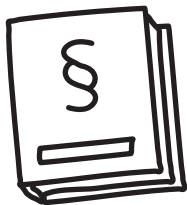
- wartości kultury europejskiej
- aksjologia
- symbol
- frazeologizm

MATERIAŁY POMOCNICZE:

- materiały zgromadzone przez grupy uczniów podczas przygotowań do lekcji odwróconej
- *Materiał pomocniczy nr 1. Przygotowujemy się do lekcji odwróconej*
- *Materiał pomocniczy nr 2. Symbolika flagi UE*
- *Materiał pomocniczy nr 3. Przykładowa gwiazda*
- bibliografia dla nauczyciela: A. Majsnerowicz, *Redagowanie słownika podstawowych symboli, pojęć i wartości Europy*, <http://www.staff.amu.edu.pl/~praktifp/wp-content/uploads/2011/03/Gwiazda.pdf> [dostęp 30.09.2017]; *Traktat o Unii Europejskiej*, Dz.U.2004.90.864/30; I. Skubiś, *Wartości europejskie*, „Niedziela” 2014 nr 21; K. Pełczyńska-Nałęcz, *Na czym polega spór o unijne wartości?*, „Polityka” z 22.08.2017; *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, Poznań – Warszawa 1980; W. Kopaliński, *Słownik symboli*, Warszawa 1990; *Słownik języka polskiego*, red. W. Doroszewski, t. II, Warszawa 1960; *Słownik języka polskiego*, red. S.B. Linde, t. II, Lwów 1855; W. Kopaliński, *Słownik mitów i tradycji kultury*, Kraków 1991.
- fragmenty wywiadów (np. zamieszczonych w „Polityce” z 22.08.2017 i „Niedzieli” 2014 nr 21 (ok. 5 minut)
- wycięte gwiazdy do opracowania mapy myśli (przykładowa w *Materiale pomocniczym nr 3*)

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:

Szkoła ponadpodstawowa:

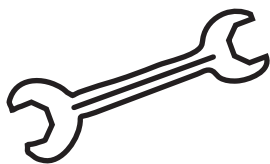
Język polski – zakres podstawowy i rozszerzony

- 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych; [...] 6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki (podstawowy i rozszerzony).
- 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie; 2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki; [...]
- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji; [...] 10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów (podstawowy).
- IV. Samokształcenie. Uczeń: 1) rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska; 2) porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach; 3) korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej; [...] 9) wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny; [...] 11) korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość.

UWAGI METODYCZNE:

Zajęcia prowadzone są metodą lekcji odwróconej. Na poprzedniej lekcji języka polskiego (lub w domu) uczniowie (w grupach 2–3-osobowych) powinni – korzystając ze *Słownika symboli* i innych słowników np. języka polskiego, mitów i tradycji kultury – zebrać informacje na temat poszczególnych znaczeń symbolicznych gwiazdy i ich funkcjonowania w kulturze oraz sporządzić bibliografię. Lekcja zakłada korelację treści z języka polskiego i edukacji kulturalnej (historia sztuki, dawna wiedza o kulturze, filozofia itp.). Materiał uczniowie przygotowują przed lekcją na podstawie instrukcji z *Materiału pomocniczego nr 1. Przygotowujemy się do lekcji odwróconej.*

MOŻLIWOŚĆ KONTYNUACJI ZAJĘĆ:

Projekt zakłada pracę metodą lekcji odwróconej, co już jest wprowadzeniem do pracy projektowej.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Wprowadzenie

1. Cele zajęć (3 minuty).

Nauczyciel zapoznaje uczniów z celami zajęć. Upewnia się, czy wszystkie grupy przygotowały zadaną pracę domową, niezbędną do realizacji dalszej części lekcji. Informuje ich, w jaki sposób będą pracowali.

2. Dlaczego we współczesnej Europie powinniśmy rozmawiać o wartościach – minidyskusja (5 minut).

Nauczyciel prosi uczniów, by zapoznali się z fragmentami wywiadów/tekstów publicystycznych (wybór zależy od nauczyciela; autorka proponuje dwa konkretne teksty), a następnie proponuje minidyskusję na zadany temat. Może też odwołać się wyłącznie do wiedzy i doświadczeń uczniów, bez konieczności sięgania do tekstów źródłowych.

Wśród odpowiedzi uczniów powinny pojawić się m.in. argumenty: „tylko na sprawdzonych wartościach można budować wspólnotę ludzką”; „przeżywamy kryzys wartości, który przekłada się na kryzys Unii”; „człowiek współczesny żyje w pustce aksjologicznej”; „politycy często manipulują odbiorcą, odwołując się do wartości”.

Rozwinięcie

3. Gwiazdne mapy myśli – praca w grupach (10 minut).

Uczniowie – w dwunastu grupach, w których pracowali, przygotowując się do lekcji odwróconej – opracowują mapy myśli w postaci żółtych gwiazd poświęconych 12 wartościom, wypisanym ze słownika symboli. Powinni wykorzystać wiedzę zdobytą samodzielnie w ramach pracy domowej oraz przygotować się do dwuminutowej ustnej prezentacji wyników pracy. Ważny jest podział ról w grupie, tak by każdy mógł zabrać głos.

W tym czasie grupa 13 przygotowuje do odtworzenia materiały multimedialne i zawiesza na tablicy błękitną tkaninę.

4. Gwiazdne mapy myśli – prezentacja (25–30 minut).

Każda grupa ma 2 minuty na zaprezentowanie wyników swojej pracy, z uwzględnieniem: wyjaśnienia poszczególnych wartości (np. wolności); wskazania adekwatnych cytatów, dzieł sztuki, frazeologizmów nawiązujących do danej wartości. W zależności od tego, w jakiej postaci uczniowie przygotowali materiał, mogą do prezentacji wykorzystać błękitną tablicę, rzutnik lub komputer.

Prezentację rozpoczyna grupa 13 (lub nauczyciel), która przedstawia zdjęcia: projektu flagi unijnej

Arsène’a Heitza, witraża w Strasburgu i obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej (wg *Materiału pomocniczego nr 2. Symbolika flagi UE*) wraz z kluczowymi informacjami. Potem do prezentacji przystępują kolejne grupy, które przyczepiają przygotowane gwiazdy magnesami do błękitnej tablicy, a następnie omawiają mapy myśli, przedstawiają znaczenie i funkcjonowanie wybranej wartości w kulturze europejskiej, ilustrują wypowiedź cytatami lub prezentują obrazy, przysłowia, frazeologizmy związane z konkretnym znaczeniem symbolicznym.

Kolejne grupy przyczepiają swoje gwiazdy na tablicy w formie okręgu. Po zaprezentowaniu prac przez wszystkie grupy powstaje flaga Unii Europejskiej. W czasie kolejnych prezentacji reszta klasy robi notatki w zeszytach. Nauczyciel, robiąc notatki, ocenia przygotowanie merytoryczne grup i sposób zaprezentowania materiału, umiejętność selekcji wiedzy, język. Później spokojnie przeanalizuje poprawność wykonania bibliografii i wystawi oceny wszystkim grupom.

Podsumowanie

5. Najważniejsze wartości (5 minut).

Nauczyciel pyta, które z zaprezentowanych wartości uczniowie uważają za najważniejsze dla współczesnej Europy. Prosi o krótkie uzasadnienie swoich wyborów. Może zachęcić uczniów, by zapisali w zeszycie wybraną wartość wraz z uzasadnieniem.

6. Podsumowanie (5 minut).

W rundce bez przymusu uczniowie kończą zdanie: „Na dzisiejszej lekcji najważniejsze było dla mnie to, że...”.

MATERIAŁY POMOCNICZE

Materiał pomocniczy nr 1.
Przygotowujemy się do lekcji odwróconej

Zadanie dla grup 1-12

Przygotujcie się na kolejne zajęcia, które będą prowadzone metodą lekcji odwróconej.

Po wylosowaniu jednej z dwunastu wartości (np. 1 gr. – wolność, 2 gr. – sprawiedliwość itd.) wyszukajcie jak najwięcej informacji o treści i znaczeniu danej wartości w kulturze europejskiej. Skorzystajcie z różnorodnych źródeł informacji: ze *Słownika symboli* i innych słowników, np. języka polskiego, mitów i tradycji kultury.

Opracujcie pisemnie bibliografię do swojej prezentacji.

Gromadząc materiały, zwróćcie uwagę na:

- rolę wartości w wybranych tekstach literackich, plastycznych i językowych (frazelogizmach i przysłowiach związanych z różnymi znaczeniami symbolicznymi gwiazdy);
- cytaty, przysłowia, frazeologizmy na temat wylosowanej wartości;
- ikonografię wraz z omówieniem w niej roli gwiazdy w wybranym przez grupę znaczeniu.

Możecie przygotować się tradycyjnie (przynosząc na kolejne zajęcia papierowe materiały) lub wykorzystać do tego multimedia.

Zadanie dla grupy 13

Przygotujcie się na kolejne zajęcia, które będą prowadzone metodą lekcji odwróconej. Waszym zadaniem jest opracowanie historii i symboliki flagi europejskiej.

Gromadząc materiały, zwróćcie uwagę na:

- ikonografię wraz z omówieniem (np. projekt flagi, witraż w katedrze w Strasburgu, obraz Matki Boskiej Ostrobramskiej)
- najważniejsze informacje na temat symboliki.

Dwanaście złotych gwiazd, rozłożonych w okręgu na lazurowym tle, symbolizuje solidarność i harmonię między narodami Europy. Symbolika ta nawiązuje również do dewizy *In varietate concordia* (Zjednoczeni w różnorodności). Liczba gwiazd nawiązuje do starożytnej symboliki liczby 12, oznaczającej doskonałość i całość, nie zależy natomiast od liczby krajów członkowskich, ponieważ w chwili przyjmowania flagi Unia Europejska liczyła już 14 państw. Liczba 12 jest także odpowiednikiem liczby miesięcy w roku i godzin na tarczy zegara. Krąg gwiazd, w który gwiazdy zostały ułożone, jest między innymi symbolem jedności. Flaga Unii Europejskiej powstała z inspiracji chrześcijańskiej. Arsène Heitz stwierdził, że inspiracją dla niego był opis Matki Boskiej zawarty w Apokalipsie. Krąg gwiazd na lazurowym tle wieńczy także witraż katedry w Strasburgu oraz tworzy aureolę Matki Boskiej Ostrobramskiej.

„DOKĄD TY JEDZIESZ,
TAM NIKT NIE CZEKA,
TAM TYLKO POPIÓŁ I KURZ...”*

- PAMIĘTAJMY ● HOŁOKAUSTY

autor: **Piotr Krajewski**

Nauczyciel historii w Poznańskiej Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej II stopnia im. Mieczysława Karłowicza w Poznaniu; doktorant w Zakładzie Dydaktyki Historii w Instytucie Historii UAM; student teorii muzyki w Akademii Muzycznej im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu; absolwent historii nauczycielskiej i filologiczno-historycznych studiów środkowoeuropejskich (UAM). Uczestnik wielu seminariów dla studentów, nauczycieli i edukatorów (m.in. Muzeum Auschwitz-Birkenau, Żydowski Instytut Historyczny, Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, MDSM Oświęcim, Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie). Współpracował z instytucjami kultury i festiwalami w Poznaniu (m.in. Poznańska Wiosna Muzyczna, Festiwal Nostalgia Poznań, Miasteczko Poznań). W pracy dydaktycznej stara się wraz z uczniami interpretować teksty kultury, włączać muzykę do lekcji historii, niekonwencjonalnie podchodzić do tematów zajęć.

* H. Birenbaum, *Nadzieja umiera ostatnia. Wyprawa w przeszłość*, Oświęcim 2011, s. 116.

OBSZAR TEMATYCZNY:

Wartości europejskie

ETAP EDUKACYJNY:

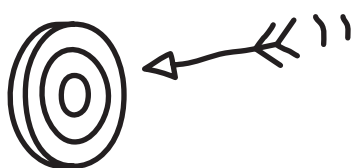
szkoła ponadpodstawowa (III etap)

PRZEDMIOT:

muzyka, historia

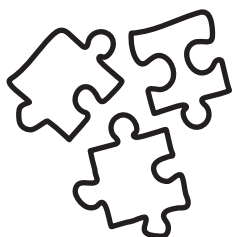
CZAS TRWANIA:

45 minut

CELE ZAJĘĆ:

Po zajęciach uczeń/uczennica:

- będzie umiał/a wskazać europejskie konteksty „podrózowania” związane z procesami politycznymi lub państwowymi (m.in. wywózki na Sybir, pociągi śmierci, emigracja, uchodźstwo);
- będzie potrafił/a wskazać – odwołując się do przykładów – jaką funkcję może pełnić muzyka w polityce państwa niemieckiego przed II wojną światową i w jej trakcie;
- będzie potrafił/a opisać własne emocje towarzyszące wysłuchaniu utworu muzycznego;
- będzie potrafił/a analizować utwór muzyczny, wskazując jego formę, nastrój, warstwy wspierające realizację przesłania, zastosowane środki;
- będzie potrafił/a wyjaśnić, jakimi narzędziami można opisywać trudne historyczne doświadczenia, oraz wskazać te, które są najbardziej adekwatne w odniesieniu do grupy rówieśników;
- będzie potrafił/a w grupie wyciągać wnioski i dyskutować na temat znaczenia historii dla budowania tożsamości europejskiej.

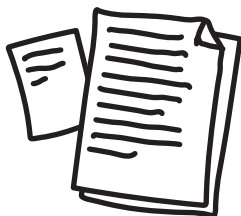
METODY I FORMY PRACY:

- wykład konwersatoryjny (ilustrowany przykładami)
- praca z tekstem źródłowym pisanim (fragmenty wspomnień) i muzycznym
- praca z mapą (obozów koncentracyjnych i obozów zagłady)
- analiza słuchowa
- dyskusja

KLUCZOWE POJĘCIA:

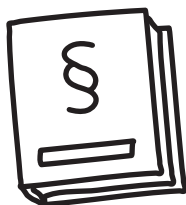
- postpamięć
- Holokaust
- Zagłada
- świadectwa ocalonych
- *minimal music*
- świadomość historyczna

MATERIAŁY POMOCNICZE:

- Steve Reich, *Different Trains* (nagranie i partytura utworu) + część filmu *Holocaust Music*, w którym zarejestrowana została część utworu w historycznej przestrzeni Birkenau – <https://www.youtube.com/watch?v=CSPW9ITN6oQ> [dostęp 20.02.2018]
- *Materiał pomocniczy nr 1. Konteksty interpretacyjne utworu Steve’a Reicha Different Trains* (dla nauczyciela)
- *Materiał pomocniczy nr 2. Przykładowe fragmenty tekstów źródłowych* – Z. Nałkowska, *Przy torze kolejowym (fragm.)*, E. Nowicka, *Postpamięciowy wiersz* z 2010 roku
- *Materiał pomocniczy nr 3. Analiza słuchowa utworu* (cz. A i B)

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:

Szkoła ponadpodstawowa:

Historia – zakres podstawowy i rozszerzony

- XLVII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń: [...] 4) charakteryzuje politykę hitlerowskich Niemiec na terenach okupowanej Europy (podstawowy i rozszerzony).
- XLVIII. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń: [...] 3) wymienia i charakteryzuje przykłady największych zbrodni niemieckich i sowieckich (podstawowy i rozszerzony).
- XLVIII. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń: [...] 2) porównuje i ocenia założenia i metody polityki III Rzeszy i Związku Sowieckiego w okupowanej Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem eksterminacji Żydów; [...] 4) porównuje system sowieckich i niemieckich obozów pracy, obozów koncentracyjnych oraz obozów zagłady; omawia kwestie deportacji i wysiedleń ludności oraz jej planowanego wyniszczenia (rozszerzony).

- XLIX. Niemiecka polityka eksterminacji. Uczeń: 1) przedstawia ideologiczne podstawy eksterminacji Żydów oraz innych grup etnicznych i społecznych, prowadzonej przez Niemcy hitlerowskie; 2) charakteryzuje etapy eksterminacji Żydów (dyskryminacja, stygmatyzacja, izolacja, zagłada); 3) rozpoznaje główne miejsca eksterminacji Żydów polskich i europejskich oraz innych grup etnicznych i społecznych na terenie Polski i Europy Środkowo-Wschodniej (w tym: Auschwitz-Birkenau, Treblinka, Sobibór, Babi Jar); 4) opisuje postawy ludności żydowskiej wobec Holokaustu, z uwzględnieniem powstania w getcie warszawskim (podstawowy i rozszerzony).
- XLIX. Niemiecka polityka eksterminacji. Uczeń: 1) rozróżnia terminologię stosowaną w nauce na określenie niemieckiej polityki eksterminacyjnej w okresie II wojny światowej (m.in. Holokaust, Szoa, Porajmos); 2) wyjaśnia religijne, kulturowe i polityczne korzenie rasizmu i antysemityzmu; 3) przedstawia rasistowską i antysemicką politykę Niemiec hitlerowskich przed II wojną światową (rozszerzony).

Muzyka – zakres podstawowy

- I. Ekspresja muzyczna. 1. Uczeń wykorzystuje w praktyce wykonawczej wiedzę uzyskaną na poprzednich etapach edukacyjnych.
- III. Wprowadzenie w obszar działań instytucji zajmujących się upowszechnianiem kultury muzycznej. Uczeń: [...]

- 3) formułuje samodzielne sądy na temat koncertów, recitali, przedstawień i innych wydarzeń artystycznych; [...]
- 7) charakteryzuje się ciekawością poznawczą i otwartością wobec różnorodności w kulturze muzycznej.

Historia muzyki – zakres rozszerzony

- II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Uczeń:
  - 1) zna podstawowe terminy i pojęcia właściwe dla opisu i zrozumienia wybranych dzieł muzycznych; [...]
  - 3) zna konteksty kulturowe i naukowe powstawania muzyki;
  - 4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając:
    - a) elementy muzyki, b) podstawowe techniki kompozytorskie, c) cechy stylów muzycznych, d) strukturę gatunków i form muzycznych, ich zmiany i rozwój,

- e) funkcje: np. religijna, społeczna, użytkowa, artystyczna i in.; [...]
- 6) potrafi odnaleźć konotacje między dziełami dawnymi a obecnymi we współczesnej kulturze popularnej.
- III. Tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną. Uczeń: 1) wypowiada się w formie ustnej (np. dyskusja, prezentacja, debata) i/lub pisemnej (np. esej, referat) o dziełach muzycznych w oparciu o podstawową terminologię; [...]
  - 3) interpretuje i odczytuje w kontekście dokonań epoki wybrane dzieła muzyczne;
  - 4) formułuje logiczną wypowiedź na temat dzieł, form, gatunków, stylów, technik i twórców muzycznych, uwzględniając zależności między nimi w kontekście: genezy, przeobrażeń, porównań.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Wprowadzenie

1. Jak muzyka może wyrażać emocje – rozmowa na forum (5 minut).

Nauczyciel, nie wprowadzając jeszcze uczniów w temat zajęć, pyta o ich osobiste doświadczenia związane z wyrażaniem emocji przez muzykę. Prosi o przykłady np. utworów muzycznych, które wyrażają ich zdaniem emocje ukryte w słowach (mogą to być zarówno utwory współczesne, jak i dawniejsze, znane z kanonu literatury). Następnie, nie komentując, wprowadza uczniów w temat zajęć, informując ich, że poznają rolę muzyki w obliczu trudnych doświadczeń historycznych (Holokaust). Upewnia się, że wszyscy uczniowie pamiętają, w jakim okresie tworzone były obozy zagłady.

Rozwinięcie

2. Muzyka w czasach Zagłady – miniwykład (10 minut).

W krótkim wykładzie nauczyciel prezentuje uczniom najważniejsze informacje dotyczące obecności muzyki w nazistowskich Niemczech, w czasie II wojny światowej, a ostatecznie – w obozowym świecie (np. orkiestry obozowe, muzyka we wspomnieniach więźniów), ze zwróceniem uwagi na cele, jakie miała ona spełniać. Zaczyna od przedstawienia systemowego podejścia nazistów do wykorzystania muzyki w opresyjnym systemie. Zapowiada też jednak, że w dalszej części lekcji przyjrzą się samym wspomnieniom więźniów dotyczącym ich odbioru obecności muzyki w świecie obozowym.

3. Analiza słuchowa utworu Steve'a Reicha – wprowadzenie (8 minut).

Po krótkich informacjach wstępnych dotyczących kompozytora i historii powstania utworu (*Materiał pomocniczy nr 1. Konteksty interpretacyjne utworu Steve'a Reicha Different trains* – przedstawienie krótkiej biografii kompozytora, z uwzględnieniem jego zainteresowania przeszłością, poszukiwania własnej zagubionej żydowskiej tożsamości; charakterystyka jego twórczości w kręgu minimalizmu (*minimal music*) oraz przedstawienie kontekstu powstania utworu – historia Reicha, który w latach 40. podróżował koleją wraz z nią między Chicago a Nowym Jorkiem, i jego zainteresowanie historią narodu wybranego, Holokaustem, relacjami

ocalonych, które postanowił wykorzystać w utworze – dostosowując muzykę zarówno do tempa, jak i do wysokości głosu mówiących) uczniowie wysłuchują fragmentu utworu (II część), poszerzonego o warstwę wizualną w filmie *Holocaust Music* (historyczne miejsce, miejsce pamięci, pojawiające się napisy – słowa wypowiedziane przez ocalałych, dynamika i emocje towarzyszące grającym muzykom i wypowiadającym się ocalałym z pewnością ułatwią uczniom odczytanie znaczenia utworu).

Zanim uczniowie zaczną analizować usłyszany utwór, nauczyciel proponuje im jeszcze krótką rozmowę na temat motywu podróży od wywozek na Sybir, przez Zagładę – zmiana perspektywy w czasie II wojny światowej, wakacyjne podróżowanie, po emigrację i uchodźstwo współcześnie. Aby to zobrazować, podczas zajęć uczniowie mogą posłużyć się mapą, na której zaznaczają miejsca nazistowskich obozów w Europie.

4. Analiza słuchowa utworu Steve'a Reicha – praca indywidualna i praca w grupach (10 minut).

Uczniowie, w małych zespołach, analizują usłyszany utwór wg pytań zamieszczonych w *Materiale pomocniczym nr 3. Analiza słuchowa utworu – cz. B.* Zanim przystąpią do pracy grupowej, indywidualnie odpowiadają sobie na pytania zamieszczone w *Materiale pomocniczym nr 3. Analiza słuchowa utworu – cz. A.* Pytania w tej części zostały tak skonstruowane, żeby pomóc uczniom w określeniu reakcji i emocji im towarzyszących w trakcie zarówno słuchania utworu, jak i poruszania zagadnień związanych z tematyką Zagłady. Ostatnie pytanie (odnoszące się do preferencji uczniów) sprawdza, w jaki sposób (i czy w ogóle) można wykorzystywać utwory muzyczne na lekcjach historii i czy ma to sens.

W pracy grupowej uczniowie powinni skupić się na: celu i przesłaniu utworu; obecnych w utworze emocjach

(np. poprzez oddanie głosu ocalałym, dopasowanie warstwy muzycznej do tempa i rytmu głosu ocalałych, stworzenie aury przypominającej podróżowanie pociągiem do obozu śmierci); wskazaniu tych warstw utworu, które są istotne dla poznania i uświadomienia znaczenia Holocaustu; wskazaniu środków, za pomocą których kompozytor osiąga swoje cele itp. Po zakończeniu pracy w grupach uczniowie na forum rozmawiają o swoich wnioskach. Warto jeszcze raz zapytać: Jaka jest świadomość historyczna Reicha? Czy w zrozumieniu doświadczeń Holocaustu pomogło mu odkrycie swojej zagubionej żydowskiej tożsamości?

Uczniowie analizują także utwór muzyczny pod względem formalnym.

Podsumowanie

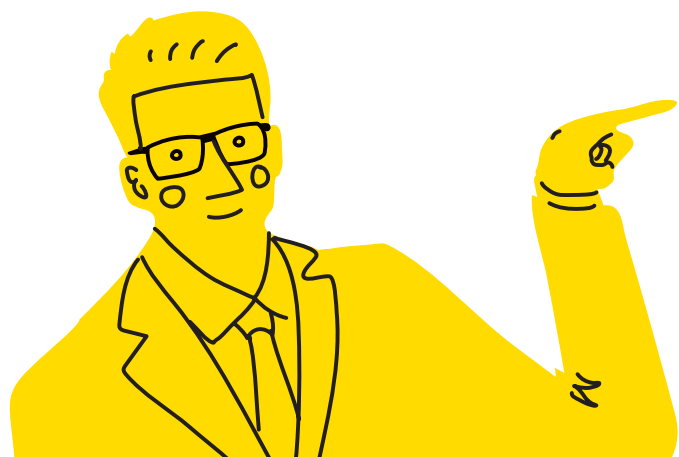
5. Czy *Different Trains* trafia do dzisiejszej młodzieży? – minidyskusja (8 minut).

Nauczyciel pyta uczniów o ich wrażenia po analizie słuchowej zaproponowanego utworu. Prosi o krótkie wypowiedzi wraz z uzasadnieniem. Następnie inicjuje krótką rozmowę wokół pytań: „Czy świadomość młodych Europejczyków o trudnej często historii jest zadowalająca?“, „Skąd czerpiemy wiedzę o przeszłości?“, „W jaki sposób mówimy, a jak jeszcze inaczej możemy dziś mówić o Zagładzie?“, „Czy jest to łatwe, czy trudne? Dlaczego?“, „Czy należałoby zmienić kanały i formy przekazywania treści?“, „Czy przykładem, który trafia do młodzieży, może być *Different Trains*?“.

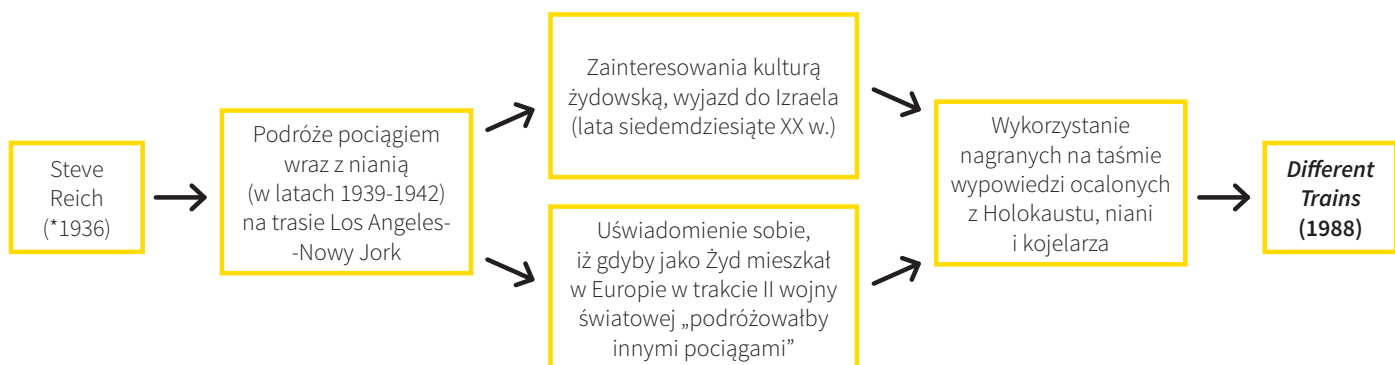
6. Podsumowanie (4 minuty).

Na zakończenie nauczyciel prosi uczniów, by w „rundce bez przymusu” dokończyli zdanie: „Na dzisiejszych zajęciach zaciekało mnie/zaskoczyło mnie...”.

MATERIAŁY POMOCNICZE

1. Konteksty biograficzne

W wielu wywiadach kompozytor podkreśla, że gdyby mieszkał np. w Budapeszcie, dzisiaj nie byłoby go na tym świecie, dlatego też ma szczęście, że urodził się w Nowym Jorku: „*If I had been born in (...) or in Budapest, then we wouldn't be sitting here talking. But I was, fortunately, born in New York and was going to Los Angeles, and so here we are.*”

2. Interpretacja utworu (proszę zwrócić uwagę na znaczenie tempa i efektów, które pojawiają się w kontekście zmieniających się słów – przybliżania się do obozów zagłady, późniejszej selekcji oraz „dotarcia pociągu do celu”).

TEKST	TEMPO/min	INSTRUMENT	EFEKTY
1940	92	vla	syreny, ósemki
<i>On my birthday</i>	84	vla	syreny
<i>The Germans walked in</i>	74	vla	syreny
<i>Walked into Holland</i>	74	vla	syreny
<i>Germans invaded Hungary</i>	74	vlc	syreny
<i>I was in second grade</i>	74	vlc	syreny
<i>I had a teacher</i>	78	vlc	syreny
<i>A very tall man, his hair was concretely plastered smooth</i>	78	vlc	syreny
<i>He said: black Crows invaded our country many years ago</i>	88	vlc	syreny
<i>And he pointed right at me</i>	88	vlc	syreny
<i>No more school</i>	88	vla	syreny
<i>You must go away</i>	84	vla	syreny
<i>And she said: Quick, go!</i>	92	vla	syreny
<i>And he said: Don't breathe</i>	92	vla	syreny
<i>Into those cattle wagons</i>	96	vla	gwizd, szesnastki
<i>For four days and four nights</i>	102	vla	gwizd
<i>And they then went through these strange sounding names</i>	104	vla	gwizd
<i>Polish names</i>	108	vla	gwizd
<i>Lots of cattle wagons there</i>	96	vla	gwizd w oddali, syreny nieregularne
<i>They were loaded with people</i>	100	vla	gwizd
<i>They shaved us</i>	92	vla	gwizd, syreny
<i>They tattooed a number on our arm</i>	82	vla	syreny w oddali, „zawodzenie” smyczka
<i>Flames going up to the sky – it was smoking</i>	82	vla	dotarcie pociągu – wypuszczenie pary

Materiał 1:

Zofia Nałkowska, *Przy torze kolejowym*

Daje się to już dziś poznać tylko w opowiadaniu człowieka, który to widział i który nie może tego zrozumieć. I żyje też już tylko w jego pamięci – obraz wiezionych długimi pociągami w zaplombowanych wagonach do obozów zniszczenia. Ucieczka wymagała większej odwagi niż śmierć. W ogłuszającym łoskocie pędzącego towarowego wagonu nikt z zewnątrz nie mógł usłyszeć, co się w środku dzieje [...].

Źródło: Zofia Nałkowska, *Przy torze kolejowym*, w: *Medaliony*, Warszawa 1976, s. 20.

Materiał 2:

Ewelina Nowicka, *Postpamięciowy wiersz z 2010 roku*

Cisza. Rozedrgane powietrze. Niepewność. Strach.
Gdzieś wychudły skrzypek gra swoją rzewną melodię
To jego kaddisz.
Płacz matki nad zmarłym dzieckiem.
Też kaddisz...
I ona, moja imienniczka – Ewelina, zwana Linką.
Moja ciocia, świadek, uczestnik, ta, która dała świadectwo.
Młoda dziewczyna i jej marzenia zwykłe – niezwykłe.
Bydlęcy wagon, krzyki oszalałych z rozpacz.
Rampa w Auschwitz. Selekcja. Mam żyć...
A matka? Gdzie moja matka?...
Obóz, obozy, choroby. I nadzieja, ta niezniszczalna nadzieja...
Jej kaddisz, jej psalm błagalny do Pana, o życie, o ocalenie, o pokój,
o wyzwolenie, o pocieszenie, uzdrowienie...
Kaddisz – pieśń wiecznej nadziei...
Wyzwolenie, koniec zewnętrznego koszmaru.
Początek koszmaru wewnętrznego
Nigdy z niego się nie wyzwoli...
Budowanie, na przekór temu, co miało być.
Płacz dziecka, które żyje i będzie żyć. Płacz i śmiech jej dziecka.
Dziecka, które będzie nieść pamięć.
To też kaddisz...

Źródło: wiersz przesłany autorowi scenariusza przez Ewelinę Nowicką.

Część A – praca indywidualna

Zaznacz, jakie emocje/odczucia towarzyszyły ci podczas słuchania utworu *Different Trains*:

lęk   przerażenie   niezrozumienie   obojętność   znudzenie   ciekawość   fascynacja   zachwyt

Wpisz te, które odczuwałeś/aś, a nie pojawiły się na zaproponowanej liście.

Czy analiza proponowanego utworu dostarczyła ci nowej wiedzy? Jeśli tak, to czego się dowiedziałeś/aś?
Co pomogło w pozyskaniu tych informacji?

Część B – praca grupowa

Jaki jest cel utworu? Jakie towarzyszy mu przesłanie?

Jakimi środkami kompozytor realizuje ten cel/to przesłanie?

Wskażcie obecne w utworze emocje; podajcie przykłady ich zobrazowania.

Wskażcie te warstwy utworu, które są istotne dla poznania i uświadomienia znaczenia Holokaustu.

Krótko porozmawiajcie o swoich wnioskach.

to **MY** jesteśmy PRZYSZŁOŚCIĄ, EUROPY

WIR sind die ZUKUNFT EUROPAS

autor: **Beata Czech**

To nauczycielka języka niemieckiego w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Strzelcach Opolskich, wieloletnia koordynatorka polsko-niemiecko-austriackich projektów kulturowych dla młodzieży, w zorganizowanym przez Instytut Goethego konkursie „Deutsch Plus” zajęła pierwsze miejsce w kraju za zrealizowane projekty okołoprzedmiotowe.

Jest też opiekunką naukową uczniów i uczennic nagradzanych za udział w konkursach przez m.in. Prezydenta Niemiec, Minister Kultury Nadrenii Północnej – Westfalii oraz Saksonii, Ośrodek KARTA, Instytut Goethego, PWN. Jest stypendystką Instytutu Spraw Zagranicznych w Stuttgarcie, Uniwersytetu we Freiburgu i Parlamentu Europejskiego. W ramach pracy doktoranckiej prowadzi badania w zakresie stosunków narodowościowych i wyznaniowych Europy Środkowo-Wschodniej w XX wieku. Dąży do utworzenia w Opolu szkoły średniej z nauczaniem alternatywnym przy współpracy z podobnymi szkołami w Austrii.

Zaproponowany scenariusz dotyczy przyszłości Europy – zdaniem autorki to dzisiejsza młodzież będzie decydowała jutro o przyszłości Europy i świata, dlatego warto z nią właśnie o tej przyszłości rozmawiać.

OBSZAR TEMATYCZNY:

Przyszłość Europy

ETAP EDUKACYJNY:

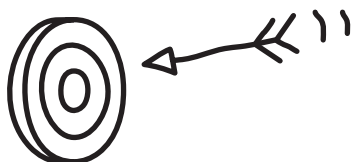
szkoła ponadpodstawowa (III etap)

PRZEDMIOT:

język niemiecki

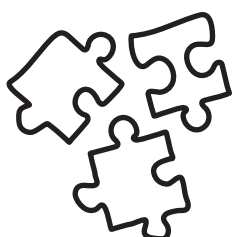
CZAS TRWANIA:

45 minut

CELE ZAJĘĆ:

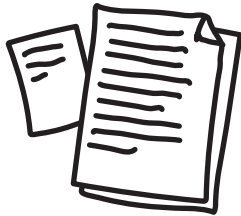
Po zajęciach uczeń/uczennica:

- będzie potrafił/a dostrzec wielokulturowość w swoim otoczeniu;
- będzie potrafił/a zastosować w praktyce utrwalone i nowe słownictwo związane z Unią Europejską w pracy indywidualnej i grupowej: *der Vertrag* (umowa), *in Kraft treten* (wejść w życie), *beitreten* (przystąpić), *die Währung* (waluta), *wird eingeführt* (zostaje wprowadzona), *das Abkommen* (układ), *die Vielfalt* (różnorodność), *der Frieden* (pokój), *das Christentum* (chrześcijaństwo), *die Kultur* (kultura), *keine Grenzen* (brak granic), *der Euro* (euro), *der Binnenmarkt* (rynek wewnętrzny), *der Umweltschutz* (ochrona środowiska), *die Freiheit* (wolność), *die Demokratie* (demokracja), *die Religion* (religia), *die Wirtschaft* (gospodarka), *nationale und europäische Identität* (narodowa i europejska tożsamość), *die Gleichberechtigung* (równouprawnienie), *die Chancengleichheit* (równość szans), *die Bürgerinitiative* (inicjatywa obywatelska), *das Engagement* (zaangażowanie), *die Toleranz* (tolerancja), *die Zusammenarbeit* (współpraca), *die Solidarität* (solidarność), *die EU-Politik* (polityka unijna), *die Sicherheit* (bezpieczeństwo), *kreative Menschen* (kreatywni ludzie), *die Agenda* (kalendarz prac), *die Fortschritte* (postępy), *beschließen* (uchwalić), *die Befugnis* (uprawnienie), *die Ressourcen* (zasoby), *die Entscheidungen* (decyzje), *effizient* (wydajnie), *zerfallen* (rozpaść się);
- będzie umiał/a sformułować – z wykorzystaniem nowo poznanego słownictwa – własną definicję Unii Europejskiej;
- będzie umiał/a wyrazić własną opinię na temat korzyści i zagrożeń wynikających z członkostwa w UE oraz na temat przyszłości wspólnej Europy;
- będzie potrafił/a skonstruować oficjalny list w języku niemieckim z wykorzystaniem nowo poznanego słownictwa;
- będzie znał/a zasady poprawnej wymowy i intonacji w języku niemieckim.

METODY I FORMY PRACY:

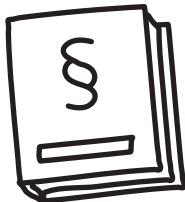
- rozmowa nauczająca
- dyskusja
- praca z tekstem źródłowym
- mapa myśli
- praca indywidualna, praca w parach

MATERIAŁY POMOCNICZE:

- smartfony uczniów
- *Materiał pomocniczy nr 1. Historia Unii Europejskiej* (1 na parę)
- *Materiał pomocniczy nr 2. Przyszłość Unii Europejskiej* (dla każdego ucznia)
- nagranie przemówienia ówczesnego przewodniczącego Komisji Europejskiej Jeana-Claude'a Junckera z 1 marca 2017 wygłoszonego w Parlamencie Europejskim – https://ec.europa.eu/commission/white-paper-future-europe-reflections-and-scenarios-eu27_de
- słowniki (min. 1 na parę)
- papierowe gwiazdki (dla każdego ucznia)

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:

- i globalnego; 2) świadomość związku między kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową.
- X. Uczeń dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik, korzystanie z tekstów kultury w języku obcym nowożytnym).

Język obcy nowożytny nauczany jako drugi (kontynuacja drugiego języka obcego nowożytnego ze szkoły podstawowej) – język niemiecki

Szkoła ponadpodstawowa:

Język obcy nowożytny nauczany jako drugi (drugi język obcy nowożytny od początku w klasie I liceum ogólnokształcącego lub technikum)

- I. Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów: [...] 14) państwo i społeczeństwo (np. wydarzenia i zjawiska społeczne, struktura państwa, urzędy, organizacje społeczne i międzynarodowe, polityka, gospodarka, problemy współczesnego świata, prawa człowieka, religie, ideologie).
- IX. Uczeń posiada: 1) wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym nowożytnym oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego

- I. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów: [...] 14) życie społeczne (np. wydarzenia i zjawiska społeczne).
- II. Uczeń rozumie proste wypowiedzi ustne (np. rozmowy, wiadomości, komunikaty, ogłoszenia, instrukcje) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka: 1) reaguje na polecenia; 2) określa główną myśl wypowiedzi; [...] 4) określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników); [...] 5) znajduje w wypowiedzi określone informacje; 6) układa informacje w określonym porządku.
- IX. Uczeń posiada: 1) podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym nowożytnym oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu

lokalnego, europejskiego i globalnego; 2) świadomość związku między kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową.

- XI. Uczeń współdziała w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych).
- XII. Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym nowożytnym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Wiedza o społeczeństwie – zakres podstawowy

- VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. Uczeń: 8) [...] przedstawia podstawowe obszary i zasady działania Unii Europejskiej; 10) przedstawia prawa obywatela Unii Europejskiej.

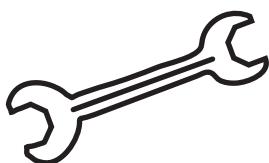
Wiedza o społeczeństwie – zakres rozszerzony

- XIV. Integracja europejska. Uczeń: 1) wykazuje kulturowe i historyczne podwaliny jedności europejskiej; 2) przedstawia etapy powojennej integracji europejskiej (w aspekcie gospodarczym – od strefy wolnego handlu do wspólnego rynku) i najważniejsze postanowienia aktów prawa pierwotnego: Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Węgla i Stali, Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą, Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Energii Atomowej, traktatu fuzyjnego i Jednolitego Aktu Europejskiego; 3) przedstawia integrację w ramach Unii Europejskiej (w aspekcie gospodarczym – od wspólnego rynku do unii gospodarczo-walutowej) i najważniejsze postanowienia

aktów prawa pierwotnego: Traktatu o Unii Europejskiej (traktatu z Maastricht), traktatu amsterdamskiego i traktatu nicejskiego; 7) charakteryzuje działalność Unii Europejskiej w sferze wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych; przedstawia najważniejsze kompetencje jej instytucji sądowych; 8) charakteryzuje działalność Unii Europejskiej w sferze polityki zagranicznej oraz bezpieczeństwa i obrony; przedstawia pozycję i zadania Wysokiego Przedstawiciela Unii Europejskiej ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa; rozważa kwestię globalnej roli Unii Europejskiej; 11) charakteryzuje działalność Unii Europejskiej w polityce spójności społecznej i gospodarczej oraz konkurencji i ochrony konsumentów; 12) przedstawia działalność Unii Europejskiej w wybranych politykach sektorowych (polityce: kulturalnej; kształcenia i młodzieży; badań i rozwoju technologicznego; handlowej; rolnej; transportowej; ochrony środowiska; energii, małych i średnich przedsiębiorstw); 13) przedstawia fundusze Unii Europejskiej i podaje przykłady ich wykorzystania na poziomie regionalnym i centralnym w Rzeczypospolitej Polskiej; 14) rozważa kwestię skutków członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej, odwołując się do danych statystycznych i wyników badań opinii publicznej; 15) formułuje argumenty na temat przyszłości Unii Europejskiej w zakresie jej struktury i zadań oraz jej składu członkowskiego.

- XVI. Edukacja i nauka. Uczeń: 6) przedstawia warunki podejmowania nauki w Unii Europejskiej oraz znajduje informacje na ten temat odnoszące się do wybranego państwa.

UWAGI METODYCZNE:

Proponowane aktywności nie tylko pozwalają z uczniami ćwiczyć praktyczne kompetencje językowe, tj. mówienie, czytanie, słuchanie i pisanie w języku niemieckim z zachowaniem zasad poprawnej wymowy i intonacji oraz ortografii, ale także rozwijać poczucie własnej tożsamości europejskiej oraz uświadamiać znaczenie wielokulturowości w codziennym życiu.

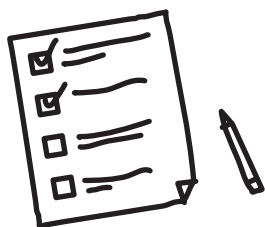
Aby poprowadzić zajęcia, należy na min. tydzień przed nimi poprosić uczniów o przygotowanie na smartfonie (lub innym urządzeniu) plakatu (glogstera) odpowiadającego na pytanie: *Gdzie dostrzegasz Europę wokół siebie? / Wo findest du Europa in deiner Umgebung?*

MOŻLIWOŚĆ KONTYNUACJI ZAJĘĆ:

Ćwiczenie z tworzeniem własnej flagi UE można przenieść na forum całej szkoły – np. w Dniu Europy uczniowie otrzymują przy wejściu do szkoły gwiazdki unijne z prośbą o zapisanie na nich swoich oczekiwań wobec UE (w wybranym języku). Gwiazdki te przypinane są w wyeksponowanym miejscu w szkole. Tak powstała „flagę” swoimi gwiazdkami mogą uzupełnić rodzice, pracownicy szkoły, goście ją odwiedzający.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Wprowadzenie

1. Glogster na smartfonie (5 minut).

Nauczyciel rozpoczyna zajęcia od sprawdzenia pracy domowej (plakatów interaktywnych). Uczniowie, ustawieni w kole, pokazują sobie nawzajem przygotowane w domu plakaty, odpowiadając na pytanie: *Gdzie dostrzegasz Europę wokół siebie? / Wo findest du Europa in deiner Umgebung?* Jeśli zajdzie taka potrzeba, nauczyciel zadaje pytania dodatkowe: *Warum sieht man da die Multikultur Europas? Wo befindet sich das? Welche Kultur wird hier gezeigt? Was weißt du über dieses Land?* Po chwili zapisuje temat zajęć („To MY jesteśmy przyszłością Europy – *WIR sind die Zukunft Europas*”) na tablicy, przedstawia uczniom cele oraz sposób pracy.

Rozwinięcie

2. Historia UE – czytanie ze zrozumieniem (10 minut).

Uczniowie w parach czytają fragmenty tekstu w języku niemieckim z *Materiału pomocniczego nr 1. Historia Unii Europejskiej* opisujące historię powstania Unii. Zadaniem uczniów jest chronologiczne ułożenie podanych fragmentów. Uczniowie mogą następnie streścić tekst ustnie lub pisemnie własnymi zdaniem.

**Rozwiązanie/
Lösung
(dla nauczyciela)**

1951 – So begann alles: Frankreich, Bundesrepublik Deutschland, Italien, Belgien, Luxemburg und die Niederlande unterschreiben einen gemeinsamen Vertrag und gründen damit die Europäische Gemeinschaft für Kohle und Stahl (EGKS). Ziel war es, den Handel mit Kohle und Stahl zwischen den Ländern leichter zu machen.

1957 – Die sechs Länder gründen die Europäische Wirtschaftsgemeinschaft (EWG) und die Europäische Atomgemeinschaft (Euratom). Die Verträge werden in Rom unterschrieben und der Handel mit Kohle und Stahl wird um die Produkte aus der Landwirtschaft erweitert.

1973 – Vereinigtes Königreich, Irland und Dänemark treten der EWG bei. Damit zählt die Union neun Länder.

1981 – Griechenland kommt als zehntes Land dazu.

1986 – Spanien und Portugal, als elftes und zwölftes Land, treten der Europäischen Gemeinschaft bei.

1992 – Der Vertrag über die Europäische Union wird in Maastricht unterzeichnet.

1993 – Der „Vertrag über die Europäische Union“ tritt in den 12 europäischen Ländern, die den Vertrag von Maastricht unterschrieben haben, in Kraft.

1995 – Schweden, Finnland und Österreich treten der Union bei. Damit besteht die EU aus 15 Ländern. Im selben Jahr tritt das Schengener Abkommen in Kraft.

2002 – Eine gemeinsame Währung, der Euro, wird eingeführt.

2004 – Zehn Länder treten der Union bei: Polen, Ungarn, Tschechien, Estland, Lettland, Litauen, die Slowakei, Slowenien, Malta und Zypern.

2007 – Rumänien und Bulgarien sind jetzt Mitglieder der Europäischen Union.

2013 – Kroatien ist jetzt auch ein Mitglied der Union. Nun sind es schon 28 Länder.

3. Zjednoczeni w różnorodności – mapa myśli (15 minut).

Nauczyciel zapisuje na tablicy motto Unii Europejskiej:

„In Vielfalt geeint / Zjednoczeni w różnorodności”

i wspólnie z uczniami tworzy na tablicy asocjogram będący odpowiedzią na pytanie: „Co nas łączy w Europie?”.

Uczniowie początkowo korzystają ze znanego sobie słownictwa i zapisują skojarzenia wokół hasła. Następnie, z wykorzystaniem słowników, uzupełniają mapę myśli nowymi pojęciami.

Mogą to być np.: *der Frieden* (pokój), *das Christentum* (chrześcijaństwo), *die Kultur* (kultura), *keine Grenzen* (brak granic), *der Euro* (euro), *der Binnenmarkt* (rynek wewnętrzny), *der Umweltschutz* (ochrona środowiska), *die Freiheit* (wolność), *die Demokratie* (demokracja), *die Religion* (religia), *die Wirtschaft* (gospodarka), *nationale und europäische Identität* (narodowa i europejska tożsamość), *die Gleichberechtigung* (równouprawnienie), *die Chancengleichheit* (równość szans), *die Bürgerinitiative* (inicjatywa obywatelska), *das Engagement* (zaangażowanie), *die Toleranz* (tolerancja), *die Zusammenarbeit* (współpraca), *die Solidarität* (solidarność), *die EU-Politik* (polityka unijna),

die Sicherheit (bezpieczeństwo), *kreative Menschen* (kreatywni ludzie).

Następnie, na podstawie utworzonego na tablicy asocjogramu, uczniowie formułują jednozdaniową własną definicję Unii Europejskiej, odpowiadając w zeszytach na pytanie: *Wie würdest du die Europäische Union mit einem Satz definieren?*

4. Przyszłość Unii Europejskiej – rozumienie ze słuchu (10 minut).

Nauczyciel informuje uczniów o istnieniu białych, żółtych, czerwonych czy pomarańczowych ksiąg i ich roli w państwach. Wyjaśnia, że dla UE ważnym dokumentem jest tzw. biała księga Komisji Europejskiej w sprawie przyszłości Europy (*Weissbuch zur Zukunft Europas. Die EU der 27 im Jahr 2025 – Überlegungen und Szenarien*), a następnie zapowiada, że wysłuchają w języku niemieckim przemówienia ówczesnego przewodniczącego Komisji Europejskiej Jeana-Claude’a Junckera z 1 marca 2017 wygłoszonego w Parlamencie Europejskim, w którym nakreśla on pięć prawdopodobnych scenariuszy przyszłości

Unii Europejskiej (https://ec.europa.eu/commission/white-paper-future-europe-reflections-and-scenarios-eu27_de – wersja niemieckojęzyczna od sekundy 0:20).

Przed odsłuchaniem nagrania uczniowie otrzymują indywidualnie *Materiał pomocniczy nr 2. Przyszłość Unii Europejskiej*. Zapoznają się z nim i w razie wątpliwości lub pytań zgłaszają je nauczycielowi. Zadaniem uczniów jest wybranie z zamieszczonej w *Materiale pomocniczym nr 2*

listy pięciu prawidłowych scenariuszy i ponumerowanie ich według kolejności, w której są przez J.-C. Junckera wymieniane.

Poprawność odpowiedzi uczniowie weryfikują w parach, a następnie włączają się w zainicjowaną przez nauczyciela dyskusję na temat: Który scenariusz powinien być realizowany przez UE? / *Welches Szenario sollte die Europäische Union umsetzen?*

**Rozwiązanie/
Lösung
(dla nauczyciela)**

1. WEITER WIE BISHER
2. SCHWERPUNKT BINNENMARKT
3. WER MEHR WILL, TUT MEHR
4. WENIGER, ABER EFFIZIENTER
5. VIEL MEHR GEMEINSAMES HANDELN

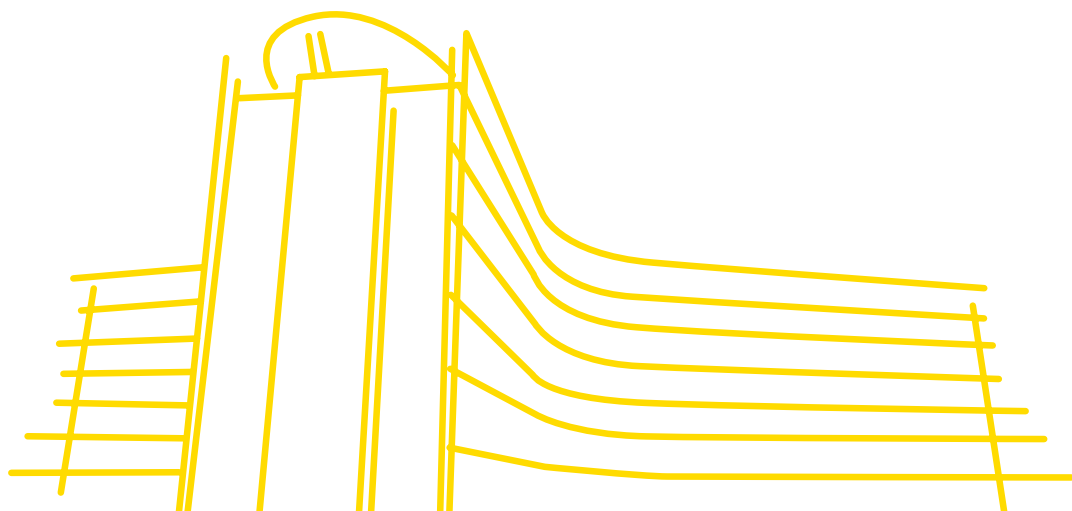
Podsumowanie

5. Moja osobista flaga europejska (5 minut).

Każdy uczeń otrzymuje jedną papierową gwiazdkę, na której wpisuje mazakiem w języku niemieckim, jakiej Unii chciałby w przyszłości dla siebie i swojej rodziny. Po wpisaniu haseł uczniowie ustawiają się ze swoimi gwiazdkami do wspólnego zdjęcia. Owo zdjęcie można umieścić na szkolnym Facebooku lub wywołać i zawiesić w klasie razem z gwiazdkami uczniów. Można też gwiazdki przykleić do tablicy korkowej w klasie lub na korytarzu.

6. Napisz list do europościa – praca domowa (5 minut).

Nauczyciel proponuje uczniom wykonanie dodatkowej pracy domowej. Zadaniem uczniów będzie napisanie oficjalnego listu do wybranego europościa, w którym nakreślą oni obraz Unii Europejskiej, w jakiej chcieliby żyć. Przypomina uczniom elementy takiego listu (wypisuje je na tablicy) oraz wskazuje, jakie treści powinny się w nim znaleźć: prezentacja autora i cel korespondencji; własna definicja Unii Europejskiej; min. dwie rzeczy, które w UE są – zdaniem ucznia – korzystne, i dwie – niekorzystne, takie, które warto zmienić; zaproszenie europościa do szkoły na uczniowską dyskusję o przyszłości UE.

MATERIAŁY POMOCNICZE

Lies die Textabschnitte, die die Entstehungsgeschichte der Europäischen Union schildern und verbinde sie mit den richtigen Datumsangaben.

Spanien und Portugal, als elftes und zwölftes Land, treten der Europäischen Gemeinschaft bei.	1951
Der „Vertrag über die Europäische Union“ tritt in den 12 europäischen Ländern, die den Vertrag von Maastricht unterschrieben haben, in Kraft.	1957
Zehn Länder treten der Union bei: Polen, Ungarn, Tschechien, Estland, Lettland, Litauen, die Slowakei, Slowenien, Malta und Zypern.	1973
Eine gemeinsame Währung, der Euro, wird eingeführt.	1981
Rumänien und Bulgarien sind jetzt Mitglieder der Europäischen Union.	1986
Die sechs Länder gründen die Europäische Wirtschaftsgemeinschaft (EWG) und die Europäische Atomgemeinschaft (Euratom). Die Verträge werden in Rom unterschrieben und der Handel mit Kohle und Stahl wird um die Produkte aus der Landwirtschaft erweitert.	1992
Griechenland kommt als zehntes Land dazu.	1993
Kroatien ist jetzt auch ein Mitglied der Union. Nun sind es schon 28 Länder.	1995
Der Vertrag über die Europäische Union wird in Maastricht unterzeichnet.	2002
Schweden, Finnland und Österreich treten der Union bei. Damit besteht die EU aus 15 Ländern. Im selben Jahr tritt das Schengener Abkommen in Kraft.	2004
So begann alles: Frankreich, Bundesrepublik Deutschland, Italien, Belgien, Luxemburg und die Niederlande unterschreiben einen gemeinsamen Vertrag und gründen damit die Europäische Gemeinschaft für Kohle und Stahl (EGKS). Ziel war es, den Handel mit Kohle und Stahl zwischen den Ländern leichter zu machen.	2007
Vereinigtes Königreich, Irland und Dänemark treten der EWG bei. Damit zählt die Union neun Länder.	2013

Hör die Rede des Präsidenten der Europäischen Kommission, die er am 1. März 2017 im Europäischen Parlament aus Anlass des 60. Jahrestages der Unterzeichnung der Römischen Verträge hielt. Welche möglichen Wege für die Entwicklung der Europäischen Union erhofft man? Wähle aus der unteren Liste die 5 Szenarien aus in der Reihenfolge, in der sie von J.-C. Juncker präsentiert werden.

- A JEDES LAND MACHT EIGENE POLITIK
- B SCHWERPUNKT BINNENMARKT
- C WEITER WIE BISHER
- D DER STÄRKSTE REGIERT
- E WENIGER, ABER EFFIZIENTER
- F BRÜSSEL ENTSCHIEDET IN DER EU
- G VIEL MEHR GEMEINSAMES HANDELN
- H DIE EU WIRD ZERFALLEN
- I WER MEHR WILL, TUT MEHR
- J DIE EU IST SINNLOS

KATEDRA GOTYCKA

– ZWORNIK KULTURY EUROPY

autor: **Katarzyna Żak**

Jest polonistką, zawodowo związaną z Zespołem Szkół Ponadgimnazjalnych MSG w Myślenicach. Dzieląc się swoją pasją do literatury, sztuki i podróży, motywuje uczniów do własnych działań. Stąd też pomysł na prezentowany scenariusz lekcji europejskiej – spojrzenie na architekturę gotycką przez pryzmat tekstów literackich oraz stworzenie możliwości „odwiedzenia” opisywanych przestrzeni.

Jej aktywność nie ogranicza się do szkoły. Jest laureatką konkursów literackich, publikuje felietony, opowiadania science-fiction i powieści kryminalne (*Nie ma tego złego*). Podczas licznych podróży fotografuje. Jej zdjęcia wystawiane są na wystawach fotograficznych – indywidualnych i zbiorowych. Uważa, że wszechstronne zainteresowania i ideały humanizmu – jakkolwiek wydają się niedzisiejsze – pozwalają być dobrym nauczycielem i ciekawym człowiekiem – wszak *Verba docent, exempla trahunt*.

OBSZAR TEMATYCZNY:

Kulturalna Europa

ETAP EDUKACYJNY:

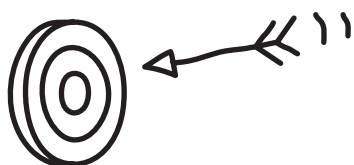
szkoła ponadpodstawowa (III etap)

PRZEDMIOT:

język polski, sztuka, historia

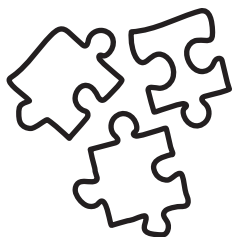
CZAS TRWANIA:

2 x 45 minut

CELE ZAJĘĆ:

Po zajęciach uczeń/uczennica:

- będzie umiał/a opisać zabytki sztuki gotyckiej z wykorzystaniem odpowiednich dla tego stylu pojęć: wertykalizm, łuk ostry, nawa, filary, przypory, portal, witraż, rozeta;
- będzie potrafił/a nazwać i wskazać w konstrukcji architektonicznej i tekstach kultury wyznaczniki stylu gotyckiego;
- będzie potrafił/a wskazać zakres wpływów stylu gotyckiego na wybrane teksty kultury;
- będzie potrafił/a analizować i interpretować dzieła, których źródłem inspiracji jest gotyk;
- będzie potrafił/a wykorzystać wybrane techniki informacyjno-komunikacyjne do wyszukania i wyselekcjonowania informacji potrzebnych do wykonania zadań;
- będzie umiał/a zrealizować zadanie wspólnie z grupą;
- będzie potrafił/a – na forum klasy – zaprezentować wyniki pracy grupy.

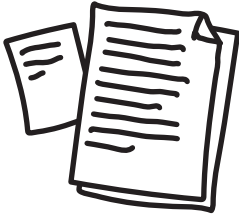
METODY I FORMY PRACY:

- miniwykład
- notatka
- wykorzystanie nowych technologii (komputery lub telefony/tablety z dostępem do wi-fi; aplikacja do odczytywania QR kodów)
- analiza materiałów źródłowych (wizualnych i pisanych)
- praca indywidualna i w grupach (karty pracy)

KLUCZOWE POJĘCIA:

- gotyk
- średniowiecze
- katedra
- witraże

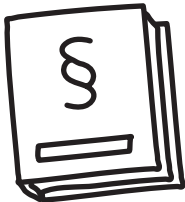
MATERIAŁY POMOCNICZE:

- *Materiał pomocniczy nr 1. Mapa pojęć*
- *Materiał pomocniczy nr 2. Karty pracy dla uczniów*
- Teksty literackie dla uczniów: C.K. Norwid, *Adam Kraft*; J. Przyboś, *Widzenie katedry w Chartres*; K.I. Gałczyński, *Wit Stwoszcz. Robota*; F. Ziejka, *Tryptyk europejski: Moja Portugalia*, tu: *Opowieść markietanki*

- Materiały źródłowe dla nauczyciela: J.S. Pasierb, *Katedra. Symbol Europy*, Wydawnictwo Bernardinum, Pelplin 2004; M. Bussagli, *Architektura. Style, techniki, materiały, budowle, twórcy*, Wydawnictwo Świat Książki, Warszawa 2007, s. 130–135 (architektura gotycka), s. 266–267 (Chartres); J. Lotz, T. Veser, *Unesco. Światowe dziedzictwo kulturalne i naturalne. Skarby kultury i przyrody świata. Europa Południowa*, Wydawnictwo Penta, Warszawa 1998, s. 16–21 (klasztor Batalha); G. McLachlan, N. Norton, *Niemcy, część zachodnia*, Wydawnictwo Pascal, Bielsko-Biała 1992, s. 119–120 (kościół św. Wawrzyńca w Norymberdze); D. Rago-Nowakowska, *Wit Stwoszcz. Ołtarz mariacki w Krakowie*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Kraków 1988

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:

Szkoła ponadpodstawowa:

Język polski – zakres podstawowy i rozszerzony

- 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych; 2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację; [...] 6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki (podstawowy i rozszerzony). Uczeń: 1) analizuje strukturę eseju: odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu; 2) wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji dzieła sztuki; [...] 5) rozpoznaje i charakteryzuje główne style w architekturze i sztuce; [...] 7) zna pojęcie syntezy sztuk, rozpoznaje

jej cechy i ewolucję od romantyzmu do współczesności (rozszerzony).

- 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie; 2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki; [...] 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji; [...] 10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów (podstawowy).
- IV. Samokształcenie. Uczeń: 1) rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska; 2) porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach; 3) korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej; [...] 9) wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny; [...] 11) korzysta z zasobów

multimedialnych, np. z bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość.

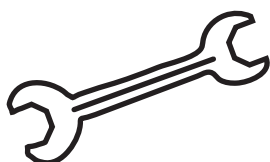
Historia – zakres podstawowy i rozszerzony

- XIII. Kultura średniowiecza. Uczeń: [...] 2) rozpoznaje dokonania okresu średniowiecza w dziedzinie kultury, z uwzględnieniem dorobku polskiego średniowiecza; [...] 4) charakteryzuje sztukę romańską i gotycką (zakres podstawowy i rozszerzony).

Historia sztuki – zakres podstawowy i rozszerzony

- I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce. Uczeń: 1) wykazuje się znajomością chronologii dziejów sztuki, z uwzględnieniem: [...] c) średniowiecza (sztuki bizantyńskiej, karolińskiej, ottońskiej, romańskiej, gotyckiej, protorenesansowej); [...] 2) wymienia cechy sztuki poszczególnych epok, kierunków i tendencji; 3) rozumie konteksty kulturowe i uwarunkowania przemian w dziejach sztuki (w tym historyczne, religijne, filozoficzne); [...] 5) charakteryzuje i opisuje sztukę powstałą w obrębie poszczególnych epok, kierunków i tendencji; [...] 9) analizuje teksty pisarzy, filozofów, krytyków sztuki i artystów, interpretuje je i wskazuje wpływ tych wypowiedzi na charakter stylów, epok i tendencji w sztuce oraz na kształt dzieła; 10) formułuje samodzielne, logiczne wypowiedzi argumentacyjne na temat epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce oraz środowisk artystycznych.
- II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. Uczeń: 1) wymienia i rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych; 2) wskazuje twórców najbardziej reprezentatywnych dzieł; 4) zna plany i układy przestrzenne najbardziej znanych dzieł architektury oraz dzieł charakterystycznych dla danego stylu i kręgu kulturowego; [...] 10) określa funkcję dzieła i wskazuje jej wpływ na kształt dzieła; [...] 12) wskazuje w dziele sztuki symbol i alegorię, potrafi wytłumaczyć ich znaczenie; 13) dokonuje opisu i analizy, w tym porównawczej, dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych: a) w architekturze: planu, układu przestrzennego, opisu fasady i elewacji, wnętrza [...]; 14) wskazuje środki stylistyczne i środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło z odpowiednim stylem, środowiskiem artystycznym lub autorem; 15) rozpoznaje w dziele sztuki temat i wskazuje jego źródło ikonograficzne; [...] 18) formułuje samodzielne, logiczne wypowiedzi argumentacyjne na temat dzieł sztuki.
- III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych. Uczeń: 1) wymienia najistotniejszych twórców dla danego stylu lub kierunku w sztuce; 2) zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok, kierunków i tendencji w sztuce od starożytności po czasy współczesne, z uwzględnieniem artystów schyłku XX i początku XXI wieku.
- IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką oraz techniką wykonania. Uczeń: 1) definiuje terminy związane z opisem formy i struktury dzieła architektonicznego, w tym określenia dotyczące typów i elementów planów budowli, elementów konstrukcyjnych i dekoracyjnych (dekoracji fasady i wnętrza) oraz układu przestrzennego [...]; 5) analizując i opisując dzieła architektoniczne, właściwie stosuje terminy i pojęcia dotyczące struktury architektury; [...] 9) nazywa oznaczone na ilustracji elementy architektoniczne, właściwe dla poszczególnych stylów i tendencji, w tym: [...] f) gotyckich.

UWAGI METODYCZNE:

Przed zajęciami uczniowie powinni zapoznać się z esejem Z. Herberta *Kamień z katedry*. Można im rozdać skserowane fragmenty lub poprosić o samodzielne znalezienie w bibliotece.

MOŻLIWOŚĆ KONTYNUACJI ZAJĘĆ:

Warto wykorzystać opracowaną przez uczniów mapę Europy do zaplanowania np. trasy wyprawy edukacyjnej po Europie śladami katedr gotyckich lub innych dzieł z tego okresu. Można w to włączyć wszystkie klasy, a mapę wydać w formie miniprzewodnika (papierowego lub online).

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Nauczyciel może też stworzyć własny zestaw pojęć i przygotować własny materiał pomocniczy, wykorzystując ogólnie dostępne programy do tworzenia chmur słownych.

Wprowadzenie

1. Czy potrafimy rozpoznać średniowieczną gotycką architekturę wokół nas (5 minut).

Nauczyciel pyta uczniów, czy zapoznali się z zadaniem do domu esejem Zbigniewa Herberta. Prosi też, by spróbowali wskazać znane sobie przykłady architektury, o jakiej pisze autor. Zadaje pytanie: „Po czym poznajecie, że to ten typ architektury?”

Uczniowie zapoznają się wcześniej z esejem Z. Herberta *Kamień z katedry*, w: tegoż, *Barbarzyńca w ogrodzie*, Wydawnictwo Dolnośląskie, 1999.

Rozwinięcie

2. Co to jest gotyk? – wykład i praca samodzielna (15 minut).

Uczniowie otrzymują *Materiał pomocniczy nr 1. Mapa pojęć* i indywidualnie zapoznają się z terminami zawartymi na diagramie. Następnie nauczyciel przedstawia w formie prezentacji/wykładu z elementami prezentacji multimedialnej główne założenia architektury gotyku, określa jego ramy czasowe i zasięg, wyjaśnia terminy związane z omawianym stylem. Uczniowie, słuchając wprowadzenia, samodzielnie wykonują notatki – definiują podawane pojęcia.

3. Co to jest gotyk? – praca w grupach (20 minut).

Następnie klasa zostaje podzielona na grupy (3–4-osobowe). Każda z grup losuje *Materiał pomocniczy nr 2* (A, B, C lub D).

Jeśli podczas zajęć uczniowie nie mogą skorzystać z dostępu do internetu, nauczyciel dodatkowo rozdaje uczniom zdjęcia, albumy, wydruki informacji (w odpowiednich wersjach) i dodatkowe materiały pomocnicze. Praca w grupach jest kontrolowana i korygowana przez nauczyciela (z wykorzystaniem informacji z eseju Z. Herberta i z prezentacji o gotyku).

4. Co to jest gotyk – podsumowanie (5 minut).

Na zakończenie tego etapu nauczyciel prosi o krótkie refleksje związane z wykonywanym zadaniem: „Czego się dowiedzieliście?”, „Co was zaskoczyło?”, „Czy znaleźliście interesujące informacje, które chcielibyście pogłębić?”. Zapowiada, że na kolejnych zajęciach przedstawią szczegółowo wyniki swojej pracy.

(przerwa)

5. Co to jest gotyk – prezentacje grup (30 minut).

Kolejne zajęcia nauczyciel rozpoczyna od prośby, by uczniowie uporządkowali swoje notatki z pracy w grupach, a następnie zaprezentowali pozostałym uczniom najważniejsze informacje (jeśli kilka grup wykonuje to samo zadanie lub korzysta z tej samej wersji materiału pomocniczego, przy prezentacji kolejne zadania przedstawiają uczniowie z różnych grup).

Prezentacja może odbywać się w następujący sposób:

- a) Najpierw wszystkie grupy przedstawiają wylosowane budowle i lokują je na arkuszu z MAPĄ EUROPY, doklejają do arkusza własne karty pracy (zadania 1–3).
- b) Następnie każda z grup odczytuje całość (wiersze) lub fragmenty (esej) wylosowanych utworów i przedstawia je zgodnie z wyznacznikami z kart pracy (zadania 4–6), teksty i karty pracy doklejane są do arkusza z MAPĄ EUROPY. MAPA EUROPY może być formą notatki z lekcji. Można też sfotografować poszczególne jej części i udostępnić uczniom w pliku lub na tablicy wirtualnej.

Podsumowanie**6. Co to jest gotyk – podsumowanie nauczyciela (10 minut).**

Nauczyciel dokonuje podsumowania lekcji – zwraca uwagę na fakt powszechności wzorców stylu gotyckiego i ich wzajemne oddziaływanie, które świadczy o wspólnych źródłach kultury europejskiej. Jest to podstawą tożsamości Europejczyków i stanowi punkt odniesienia do budowania porozumienia oraz kultury międzynarodowej.

Ponadto zaznacza, że średniowieczne wyznaczniki stylu gotyckiego inspirują polskich twórców różnych epok, że odrodziły się na przełomie XVIII i XIX wieku w formie neogotyku, a w wiekach XX i XXI znalazły swe miejsce w stylistyce fantasy.

O aktualności i atrakcyjności tych wzorców świadczy choćby nominowany do Oscara film animowany Tomasza Bagińskiego *Katedra* (dla zainteresowanych – do obejrzenia w domu).

7. Zainspiruj się gotykiem – praca domowa (5 minut).

Nauczyciel zachęca uczniów, by spróbowali napisać utwór literacki (opowiadanie, wiersz) zainspirowany gotycką budowlą. Podaje im (lub ustala wraz z nimi) kryteria oceniania.

MATERIAŁY POMOCNICZE

nawa wimperga
maswerki
przestronność
Saint-Denis
wieże
portal
nawy boczne
średniowiecze
pinakle
strzelistość
maszkaron
witraż
GO
przypory
uniwersalizm
rozeta
absyda
filary
zwornik 1144 rok
wertykalizm
łuk ostry
transept
ambit
biforium
rzygacz
sklepienie krzyżowe → abrowe
prezbiterium
tryforium

NORYMBERGA

1. Czas na zwiedzanie!

Sczytajcie podany kod, przenieście się do wskazanego miejsca i przyjrzyjcie się zaprezentowanej budowli.

Zwróćcie szczególną uwagę na tabernakulum autorstwa Adama Krafta.

W swoich poszukiwaniach możecie także wykorzystać inne materiały.

2. Czas na zbieranie informacji!

Wykorzystując dostępne zasoby (internetowe, biblioteczne lub inne), ustalcie, gdzie się znajduje (dokładna lokalizacja na mapie) i kiedy powstała zwiedzana przez was budowla.

3. Czas na oprowadzanie!

Oprowadzacie grupę turystów po kościele św. Wawrzyńca w Norymberdze. Opiszcie krótko tabernakulum autorstwa Adama Krafta, zwracając uwagę na elementy stylu gotyckiego i na emocje, jakie wzbudza w odwiedzających.

Uwzględnijcie informacje z prezentacji nt. gotyku i z eseju Zbigniewa Herberta *Kamień z katedry*.

4. Czas na literaturę!

Zapoznajcie się z podanym utworem C.K. Norwida *Adam Krafft*, a następnie wykonajcie polecenia do tekstu.

5. Wykorzystując dostępne zasoby (internetowe, biblioteczne lub inne) ustalcie, kim był tytułowy Adam Kraft.

6. Na jakie elementy stylu gotyckiego zwraca uwagę podmiot liryczny?

7. Jaką prawdę o egzystencji człowieka zawiera utwór C.K. Norwida?

8. Dlaczego gotyckie tabernakulum Adama Krafta stało się źródłem inspiracji dla C.K. Norwida?

Zastanówcie się nad tą kwestią i sformułujcie odpowiedź.

GRUPA B

CHARTRES

1. Czas na zwiedzanie!

Sczytajcie podany kod, przenieście się do wskazanego miejsca i przyjrzyjcie się zaprezentowanej budowli. W swoich poszukiwaniach możecie także wykorzystać inne materiały.

2. Czas na zbieranie informacji!

Wykorzystując dostępne zasoby (internetowe, biblioteczne lub inne), ustalcie, gdzie się znajduje (dokładna lokalizacja na mapie) i kiedy powstała zwiedzana przez was budowla.

3. Czas na oprowadzanie!

Oprowadzacie grupę turystów po katedrze w Chartres. Opiszcie krótko tę budowlę, zwracając uwagę na elementy stylu gotyckiego i na emocje, jakie wzbudza w odwiedzających.

Uwzględnijcie informacje z prezentacji nt. gotyku i z eseju Zbigniewa Herberta *Kamień z katedry*.

4. Czas na literaturę!

Zapoznajcie się z podanym utworem J. Przybosia *Widzenie katedry w Chartres*, a następnie wykonajcie polecenia do tekstu.

5. Scharakteryzujcie podmiot liryczny i adresata utworu oraz określcie ich wzajemną relację.

6. Na jakie elementy stylu gotyckiego zwraca uwagę podmiot liryczny?

7. Wybierzcie trzy z powyższych elementów i wypiszcie z tekstu odpowiadające im metafory.

8. Dlaczego gotycka katedra w Chartres stała się źródłem inspiracji dla J. Przybosia? Zastanówcie się nad tą kwestią i sformułujcie odpowiedź.

KRAKÓW

1. Czas na zwiedzanie!

Szczytajcie podany kod, przenieście się do wskazanego miejsca i przyjrzyjcie się zaprezentowanej budowli – w szczególności ołtarzowi autorstwa Wita Stwosza.

W swoich poszukiwaniach możecie także wykorzystać inne materiały.

2. Czas na zbieranie informacji!

Wykorzystując dostępne zasoby (internetowe, biblioteczne lub inne), ustalcie, gdzie się znajduje (dokładna lokalizacja na mapie) i kiedy powstała zwiedzana przez was budowla, kiedy powstał ołtarz.

3. Czas na oprowadzanie!

Oprowadzacie grupę turystów po kościele Mariackim w Krakowie. Opiszcie krótko ołtarz Wita Stwosza, zwracając uwagę na elementy stylu gotyckiego i na emocje, jakie wzbudza w odwiedzających to dzieło. Uwzględnijcie informacje z prezentacji nt. gotyku i z eseju Zbigniewa Herberta *Kamień z katedry*.

4. Czas na literaturę!

Zapoznajcie się z podanym utworem K.I. Gałczyńskiego *Wit Stwosz. Robota*, a następnie wykonajcie polecenia do tekstu.

5. Wykorzystując dostępne zasoby (internetowe, biblioteczne lub inne), ustalcie, kim był tytułowy Wit Stwosz.

6. Na jakie elementy ołtarza zwraca uwagę podmiot liryczny?

Jakie wnioski nt. stylu gotyckiego możemy wyciągnąć z takiego doboru elementów?

7. Zanalizujcie ostatnią strofę wiersza. Na jaką cechę średniowiecznej sztuki jest tu położony nacisk? Co na podstawie tej strofy możemy powiedzieć o Wicie Stwoszu?

8. Dlaczego gotycki ołtarz Wita Stwosza stał się źródłem inspiracji dla K.I. Gałczyńskiego?

Zastanówcie się nad tą kwestią i sformułujcie odpowiedź.

GRUPA D

BATALHA

1. Czas na zwiedzanie!

Sczytajcie podany kod, przenieście się do wskazanego miejsca i przyjrzyjcie się zaprezentowanej budowli – w szczególności portalowi do Sali Kapituły. W swoich poszukiwaniach możecie także wykorzystać inne materiały.

2. Czas na zbieranie informacji!

Wykorzystując dostępne zasoby (internetowe, biblioteczne lub inne), ustalcie, gdzie się znajduje (dokładna lokalizacja na mapie) i kiedy powstała zwiedzana przez was budowla.

3. Czas na oprowadzanie!

Oprowadzacie grupę turystów po Batalha. Opiszcie krótko tę budowlę, zwracając uwagę na elementy stylu gotyckiego i na emocje, jakie wzbudza w odwiedzających. Uwzględnijcie informacje z prezentacji nt. gotyku i z eseju Zbigniewa Herberta *Kamień z katedry*.

4. Czas na literaturę!

Zapoznajcie się z podanym utworem F. Ziejki *Tryptyk europejski: Moja Portugalia*, tu: *Opowieść markietanki*, a następnie wykonajcie polecenia do tekstu.

5. Kim była i kim jest „piękna Magdalena”?

6. Jakie elementy stylu gotyckiego wymienia narratorka?

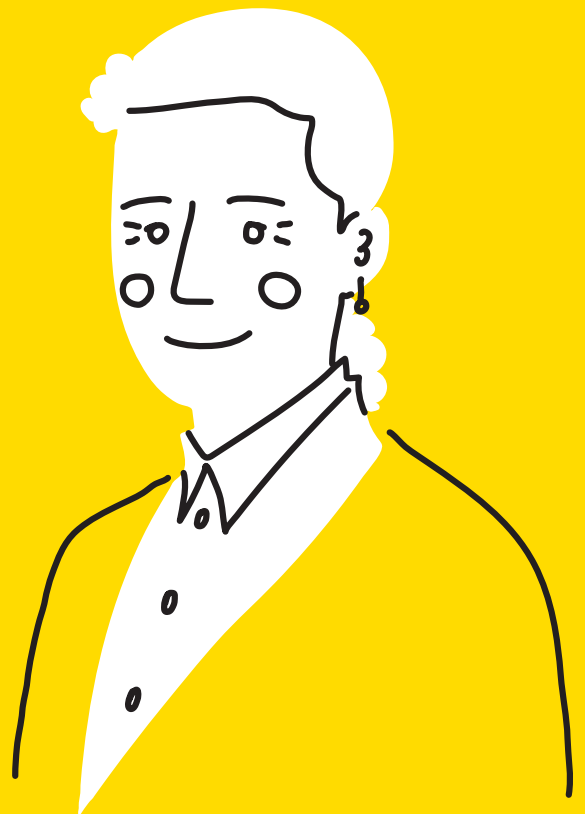
7. Na czym polega niezwykłość i oryginalność Sali Kapituły?

8. Dlaczego gotycka budowla w Batalha stała się źródłem inspiracji dla F. Ziejki? Zastanówcie się nad tą kwestią i sformułujcie odpowiedź.

OMNES VIAE ROMANAM DUCUNT

autor: **Małgorzata Wilgucka**

Jest absolwentką filologii polskiej i doktorem nauk humanistycznych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie w zakresie językoznawstwa. Od 1992 roku uczy języka polskiego w II Liceum Ogólnokształcącym im. prof. Kazimierza Morawskiego w Przemyślu. Jest laureatką wielu ogólnopolskich konkursów eseistycznych, recenzenckich i na scenariusze lekcji. W konkursie na scenariusz lekcji europejskiej wybrała temat wspólnoty kulturowej Europy ze względu na różnorodność tematyczną tego obszaru, obejmującą zagadnienia literackie, historyczne, architektoniczne, malarstwo i rzeźbę.

OBSZAR TEMATYCZNY:

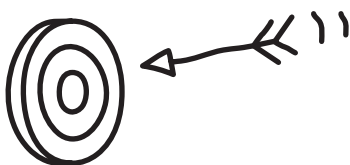
Kulturalna Europa

ETAP EDUKACYJNY:

szkoła ponadpodstawowa (III etap edukacyjny)

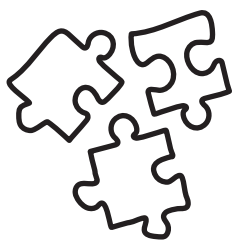
PRZEDMIOT:język polski, język łaciński i kultura antyczna,
historia**CZAS TRWANIA:**

2 x 45 minut

CELE ZAJĘĆ:

Po zajęciach uczeń/uczennica:

- będzie potrafił/a wskazać najstarsze źródła wspólnoty kultury europejskiej, szczególnie antyku i średniowiecza;
- będzie umiał/a – odwołując się do przykładów – wyjaśnić, w jaki sposób kultura może być źródłem poczucia wspólnoty europejskiej i tożsamości Europejczyków oraz wyrazem idei humanistycznych obecnych w duchowości Europy;
- będzie umiał/a wskazać wybrane elementy kultury europejskiej obecne w przestrzeni rodzinnego miasta;
- będzie umiał/a wskazać – na przykładach z własnego miasta – dbałość Unii Europejskiej o dziedzictwo kulturowe (fundusze europejskie na rewitalizację obiektów);
- będzie umiał/a wskazać przykłady (np. z własnego miasta) ciągłości procesów kulturowych, społecznych i historycznych;
- będzie potrafił/a publicznie formułować wnioski i uzasadniać własne opinie;
- będzie potrafił/a – współpracując w grupie – korzystać z różnych źródeł (internet, nauczyciel, biblioteka) oraz nowych technologii w celu gromadzenia, selekcjonowania, analizowania, porządkowania i przetwarzania informacji (cel realizowany przed zajęciami, podczas przygotowań do lekcji odwróconej).

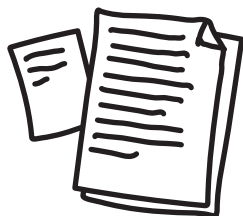
METODY I FORMY PRACY:

- rozmowa nauczająca
- prezentacja multimedialna
- praca indywidualna i w grupach
- metoda tekstu przewodniego
- elementy projektu edukacyjnego
- webquest
- lekcja odwrócona

KLUCZOWE POJĘCIA:

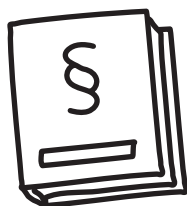
- kultura europejska
- wspólnota kulturowa
- Grecja
- Rzym
- Europa

MATERIAŁY POMOCNICZE:

- *Materiał pomocniczy nr 1. Przygotowujemy się do lekcji odwróconej (cz. A i B)*
- fiszki z zestawem zadań, poleceń i wskazówek do przygotowania przed lekcją, w czasie zajęć, po zajęciach i w domu (dla każdej grupy)
- *Materiał pomocniczy nr 2. Webquest*
- fiszki z opisem poszczególnych elementów kulturowych wyszukiwanych w czasie zajęć w przestrzeni przemyskiego Starego Miasta
- *Materiał pomocniczy nr 3. Mapa Europy – zadanie domowe*
- wydrukowane kolorowe zdjęcia podobnych elementów w przestrzeni kulturowej Europy (dla każdej grupy)
- mapki ścisłego centrum Starego Miasta z zaznaczonymi punktami ćwiczeń (dla każdej grupy)
- aparat fotograficzny, kamera, latarka, głośnik (lub odpowiednie aplikacje w telefonie)
- mapki Europy bez granic państw (dla każdego ucznia)
- utworzenie na Facebooku zamkniętej grupy pod nazwą *Przemyski Klub Krokodyla* dla uczestników zajęć, w celu porozumiewania się uczniów między sobą i z nauczycielami, w fazie przedwstępnej lekcji i w fazie syntetyzującej zajęcia (zadanie domowe); uczniowie powinni znać przyczynę nadania grupie takiej nazwy

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:

Szkoła ponadpodstawowa:

Język polski (zakres podstawowy i rozszerzony)

- I. Kształcenie literackie i kulturowe.
- 1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: [...] 11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych (podstawowy i rozszerzony).
- Uczeń: [...] 2) rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych (rozszerzony).
- 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: [...] 6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki (podstawowy i rozszerzony).
- Uczeń: [...] 3) rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej; 4) porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty; 5) rozpoznaje i charakteryzuje główne style w architekturze i sztuce (rozszerzony).
- III. Tworzenie wypowiedzi.
- 1. Elementy retoryki. Uczeń: 1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych (podstawowy i rozszerzony).
- 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie; 2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki; [...] 6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym [...], definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca (podstawowy i rozszerzony).

- IV. Samokształcenie. Uczeń: 1) rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska; 2) porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach; 3) korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej; 4) sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych; 5) dokonuje krytycznej selekcji źródeł; 6) wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi; 7) wzbogaca swoją wypowiedź pozajęzykowymi środkami komunikacji; [...] 9) wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny; 10) gromadzi i przetwarza informacje, sporządza bazę danych; 11) korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość; 12) wykorzystuje formę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć [...] (podstawowy i rozszerzony).

Język łaciński i kultura antyczna – zakres rozszerzony

- II. W zakresie kompetencji kulturowych. Uczeń: [...] 7) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu tradycji antycznej i recepcji antyku: a) obecność tradycji greckiej i rzymskiej we współczesnym życiu publicznym i kulturalnym, b) przetworzenia motywów kulturowych greckich i rzymskich w kulturze późniejszej, polskiej i światowej na płaszczyznach: literackiej, sztuk plastycznych, sztuk wizualnych; 8) potrafi wskazać najważniejsze cechy charakterystyczne i poddać interpretacji uwzględniającej właściwy kontekst kulturowy następujące kluczowe zjawiska z zakresu mitologii greckiej i rzymskiej [...]; 10) potrafi wskazać najważniejsze cechy charakterystyczne i poddać interpretacji uwzględniającej właściwy kontekst kulturowy następujące kluczowe zjawiska z zakresu historii literatury starożytnej [...]; 12) potrafi wskazać najważniejsze cechy charakterystyczne i poddać interpretacji uwzględniającej właściwy kontekst kulturowy następujące kluczowe zjawiska z zakresu kultury materialnej w starożytności; [...] 14) potrafi rozpoznać i poddać interpretacji w kontekście kultury greckiej i rzymskiej oraz kultur późniejszych następujące kluczowe zjawiska z zakresu tradycji antycznej i recepcji antyku [...].
- III. W zakresie kompetencji społecznych. Uczeń: [...] 2) nabiera umiejętności szybkiego praktycznego zastosowania i ćwiczenia nowo nabytej wiedzy; 3) dostrzega znaczenie języka łacińskiego oraz kultury starożytnej Grecji i Rzymu dla kultury polskiej, europejskiej i światowej; 4) jest świadomy antycznych korzeni kultury polskiej, europejskiej i światowej; 5) dzięki poznaniu źródeł kultury polskiej, europejskiej i światowej staje się jej świadomym odbiorcą i uczestnikiem.

UWAGI METODYCZNE:

Opracowany scenariusz można bezpośrednio wykorzystać na terenie Przemysła. Nauczyciele, którzy chcą go zastosować do realizacji zajęć w innym mieście, powinni przygotować własne wersje materiałów pomocniczych. Scenariusz jest dobrym przykładem integracji nauk oraz działania zespołowego. W czasie zajęć pracują nie tylko uczniowie, ale także nauczyciele różnych przedmiotów, dobrani ze względu na obszar tematyczny lekcji i związany z nim charakter ćwiczeń (nauczyciel polonista, nauczyciel łaciny, nauczyciel wiedzy o kulturze, ksiądz katecheta lub historyk, nauczyciel przedsiębiorczości (mogą wspólnie przygotować niezbędne materiały oraz zaopiekować się grupą w trakcie realizacji poszczególnych zadań).

Zajęcia mają charakter plenerowy i mogą odbyć się np. 9 maja (Dzień Europy) lub 25 marca (podpisanie traktatów rzymskich). Może to być także inna ważna dla Europy data. Lekcja powinna odbyć się w świadomości dobranym miejscu, które pozwoli na realizację celów zajęć.

Zajęcia mogą być inspiracją do samodzielnego odkrywania podobnych zjawisk w innych polskich i europejskich miastach, ale także w przestrzeni pozamiejskiej (miasteczka, wioski, drogi, szlaki turystyczne).

Przed zajęciami (min. tydzień) uczniowie zostają podzieleni na pięć grup (tytu jest proponowanych nauczycieli) i w domu przygotowują sprzęt oraz materiały dydaktyczne potrzebne do realizacji scenariusza. Każda grupa wyłania spośród siebie osoby odpowiedzialne za:

- prowadzenie grupy według mapki Starego Miasta,
- dokumentację multimedialną zajęć (filmiki, zdjęcia),
- przygotowanie materiałów dodatkowych według instrukcji z *Materiału pomocniczego nr 1. Przygotowujemy się do lekcji odwróconej*,
- podsumowanie wyników ćwiczeń w terenie wobec całej grupy.

Zajęcia można zakończyć wspólnym spotkaniem na ciastku i kawie w cukierni Fiore – jednej z najlepszych w Polsce. Spotkanie może obejmować rozmowę z właścicielem, podczas której przedstawi on swoje włoskie inspiracje kulinarne (*fiore* oznacza po włosku kwiat). Właściciele cukierni jako pierwsi na świecie spoza włoskich cukierników zostali zaproszeni do włoskiego stowarzyszenia Il Cono d'Oro (Złoty Rożek). W ofercie Fiore znajdują się typowo włoskie przysmaki: ciasteczka cantucci, babki panettone, florentynki.

MOŻLIWOŚĆ KONTYNUACJI ZAJĘĆ:

Zajęcia są rozbudowane, a proponowane zadania domowe oraz zadania niezbędne do zrealizowania przez uczniów przed zajęciami są już elementami projektu edukacyjnego. Można tylko wspólnie zastanowić się, jak wykorzystać i upowszechnić zgromadzony materiał.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Wprowadzenie

1. Startujemy! (3 minuty).

Lekcja rozpoczyna się na przemyskim Starym Rynku, przy fontannie, niedaleko Schodów Rycerskich. Nauczyciel prezentuje uczniom (stojącym dookoła fontanny, dzięki czemu każdy jest widoczny, a także jest równoprawnym uczestnikiem lekcji) przebieg zajęć w terenie. Wyjaśnia, że zajęcia składają się z trzech głównych części (nie licząc wprowadzenia i podsumowania):

- **pierwsza:** bierze w niej udział cała grupa (20 minut),
- **druga:** ćwiczenia w mniejszych grupach (30 minut),
- **trzecia:** poszczególne grupy prezentują efekty swoich działań oraz sformułowane wnioski (25 minut).

Podkreśla, że poszczególne aktywności prowadzą uczniowie na podstawie otrzymanego planu. Ich celem jest zgromadzenie materiału podkreślającego wielość elementów europejskich występujących w stosunkowo niewielkiej przestrzeni miejskiej, co ma udowodnić spójność i bliskość kulturalną różnych państw Europy, mimo odległości między nimi. Nauczyciel występuje wyłącznie w funkcji moderatora i strażnika czasu zajęć.

Rozwinięcie

2. Elementy kultury europejskiej wokół nas – część I (20 minut).

Zadaniem domowym uczniów było przygotowanie w grupach materiałów do wstępnej fazy lekcji. Uczniowie tworzyli fiszki z hasłami, wyszukując i drukując niezbędne ilustracje (według instrukcji z *Materiału pomocniczego nr 1. Przygotowujemy się do lekcji odwrotnej*).

W tej fazie lekcji uczniowie porządkują i dzielą się zgromadzonymi materiałami z pozostałymi grupami.

Grupa 1. *Etymologia słowa rynek, pochyły rynek, opis rynku w Przemyślu, opis i ilustracja rynku w Arezzo;*

Grupa 2. *Etymologia słowa fontanna, fontanna przemyska, opisy i ilustracje: fontanny di Trevi, fontanny Gefiony, fontanny w Českým Krumlovie; Grupa 3.* *Przemyskie Schody Rycerskie, opisy i ilustracje schodów przy rue Foyatier na Montmartre, Schodów Hiszpańskich, Schodów Potiomkinowskich;*

Grupa 4. *Opis i ilustracje herbu Przemyśla, Berna, St. Gallen, Berlina, Bernau, Sandersleben, Jarosławia nad Wołgą, Nowogrodu Wielkiego; etymologia słowa niedźwiedzica, św. Urszula jako patronka miast; Grupa 5.* *Etymologia słowa Europa, Przemyśl jako twierdza, starożytna Grecja, starożytny Rzym.*

3. Webquest – część II (30 minut).

Każda grupa otrzymuje od nauczyciela mapkę Starego Miasta z zaznaczonymi nazwami ulic i punktami, które ma odnaleźć wraz z opiekunem. Miejsca te to ślady wspólnoty kulturowej Europy. Zostały one uporządkowane tematycznie, w nawiązaniu do specjalizacji nauczyciela – opiekuna danej grupy. Opis miejsc dla poszczególnych grup został umieszczony w *Materiale pomocniczym nr 2. Webquest*.

Uczniowie rozdzielają między siebie główne zadania: prowadzenie grupy według mapki, robienie notatek, dokumentacja multimedialna zajęć, dwie osoby do przedstawienia wyników pracy przy całej grupie na zakończenie zajęć.

Po odnalezieniu miejsca w terenie uczniowie wyszukują i definiują źródło danego motywu kulturowego, osadzając go w wybranym kraju europejskim, wyjaśniając jego znaczenie, pochodzenie i konotacje kulturowe. W razie trudności pomaga nauczyciel – opiekun. Uczniowie korzystają ze zgromadzonych przed lekcją fiszek według instrukcji z *Materiału pomocniczego nr 1 (cz. A)*. Dwójka uczniów z każdej grupy już wcześniej została uprzedzona o charakterze poszukiwanych miejsc i ma przygotowane w postaci fiszek krótkie, rzeczowe informacje na temat każdego z motywów, miejsc i każdej z postaci, ale używa ich dopiero wtedy, kiedy uczestnikom zajęć zabraknie odpowiedniej wiedzy (według instrukcji z *Materiału pomocniczego nr 1 (cz. B)*).

Uczniowie wyznaczeni wcześniej do tego zadania prowadzą dokumentację multimedialną zajęć w swoich grupach – nagrywają i fotografują odnalezione elementy oraz przebieg dyskusji.

4. Czego się dowiedzieliśmy? Prezentacje grup – część III (25 minut).

Wszystkie grupy zbierają się w wyznaczonym przez nauczyciela miejscu o określonej godzinie. Mają jeszcze ok. 5 minut na uporządkowanie zgromadzonych informacji i ustalenie sposobu przedstawienia efektów swojej pracy oraz wniosków. Wyznaczone osoby (nie więcej niż dwie) prezentują – według wspólnie ustalonych kryteriów (np. czas) – najważniejsze informacje i refleksje. Po każdej prezentacji słuchacze powinni mieć możliwość zadania pytania. Taka forma podsumowania pozwala uczniom ćwiczyć umiejętność publicznego wypowiedzania się przy całej grupie.

Uwaga! Na tym etapie prezentacji uczniowie nie przedstawiają zgromadzonego materiału multimedialnego (ew. 1–2 zdjęcia kluczowe dla końcowych wniosków). Nauczyciel zachęca grupę, by w ciągu najbliższych dwóch tygodni wspólnie z osobami odpowiedzialnymi za dokumentację stworzyła prezentację multimedialną do wykorzystania na zajęciach podsumowujących (z wykorzystaniem różnych programów do prezentacji). Zwraca ich uwagę, by zadbali o: obecność wszystkich etapów webquestu i najważniejszych informacji, dobrą jakość zdjęć, ścieżkę dźwiękową, ciekawy montaż, odpowiednie przypisy bibliograficzne, legalność źródeł itp. Prezentacja może zostać przekazana do biblioteki szkolnej na wybranym nośniku elektronicznym. Uczniowie mogą konsultować się z nauczycielem informatyki.

5. Wnioski końcowe – podsumowanie nauczyciela (5 minut).

Na zakończenie wszystkich wystąpień nauczyciel wiodący pomaga uczniom sformułować końcowe wnioski i zapisać je w postaci notatki. Warto zwrócić uwagę uczniów, że każde miasto ma swoje serce, którym jest Stare Miasto, a w nim rynek miejski. Od czasów greckich właśnie w tym miejscu skupiała się istotna część życia mieszkańców. Każdy rynek to nie tylko serce lokalnych społeczności, to również małe serce całej Europy, świadectwo kulturowej tożsamości regionu, dowód, jak wiele nas łączy. Przestrzeń Starego Miasta w Przemyślu potwierdza wspólnotę kulturową Europy, współwystępowanie i przenikanie się elementów kultur wielu krajów europejskich oraz dbałość Unii Europejskiej o własne dziedzictwo kulturowe. Wspólnota kulturowa Europy ma swoje źródło przede wszystkim w kulturze starożytnej i chrześcijańskiej, przy czym najczęściej odnajdujemy ślady kultury rzymskiej i włoskiej.

Stąd nadal niezwykle aktualne jest liczące już prawie trzy tysiące lat powiedzenie „Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu” – tutaj przede wszystkim w kontekście kulturowym, obszar ten bowiem pozostaje nadal, na co zebraliśmy liczne dowody, kulturowym *caput mundi*.

W tym momencie można prosić uczniów grupy 5 o odczytanie krótkich definicji starożytnej Grecji i starożytnego Rzymu.

Starożytna Grecja – cywilizacja, która w starożytności rozwijała się w południowej części Półwyspu Bałkańskiego, na wyspach mórz Egejskiego i Jońskiego, wybrzeżach Azji Mniejszej, a później także w innych rejonach Morza Śródziemnego. Starożytna Grecja uważana jest za kolebkę cywilizacji zachodniej. Grecka kultura, sztuka, mitologia, filozofia, nauka zostały za pośrednictwem Rzymian przekazane Europie i wywierały na jej mieszkańców ogromny wpływ w różnych okresach dziejów (od ok. 3100 r. p.n.e.).

Starożytny Rzym – cywilizacja rozwijająca się w basenie Morza Śródziemnego i części Europy. Jej kolebką było miasto Rzym leżące w Italii, które w pewnym momencie swoich dziejów rozpoczęło ekspansję, rozszerzając swoje panowanie na znaczne obszary i wchłaniając m.in. kulturę starożytnej Grecji. Cywilizacja rzymska, nazywana też niekiedy grecko-rzymską, razem z pochodzącą z Bliskiego Wschodu religią – chrześcijaństwem, stworzyła podstawy późniejszej cywilizacji europejskiej.

Podsumowanie

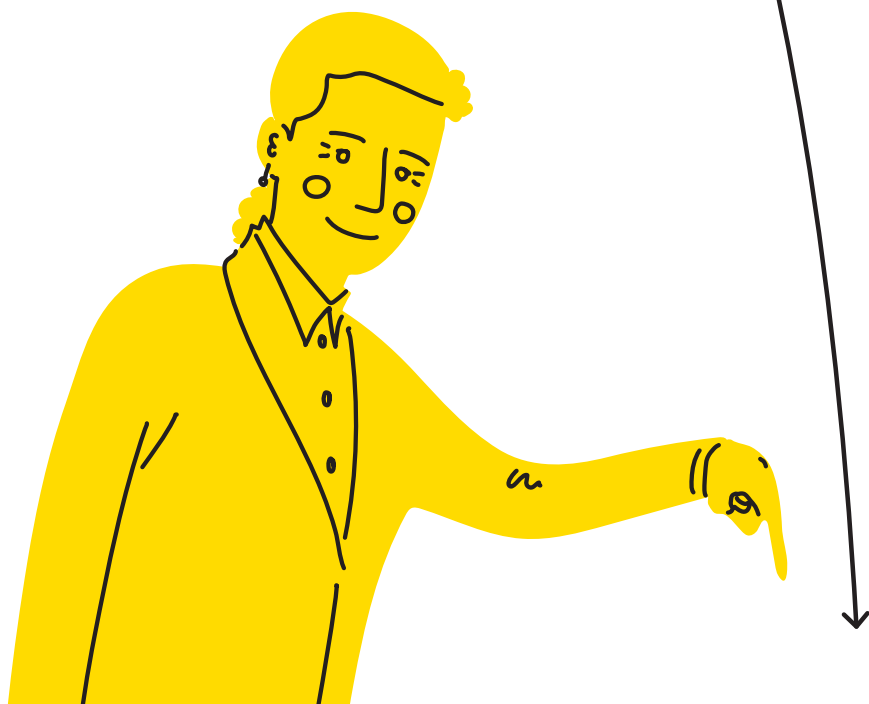
6. Co mnie zaskoczyło? (5 minut).

Nauczyciel prosi, by uczniowie wskazali jedną informację, która była dla nich zupełnie nowa. Pyta także: „Co was zaskoczyło podczas dzisiejszych zajęć?”. Na koniec uczestnicy zajęć stają znów dookoła fontanny i trzymając się za ręce, wysłuchują hymnu *Oda do radości* – finałowej kantaty z *IX symfonii* Ludwiga van Beethovena.

7. Mapa Europy – praca domowa (2 minuty).

Zadaniem uczniów będzie opracowanie mapy Europy i minialbumu (na wzorze przygotowanym i wydrukowanym wcześniej przez nauczyciela dla każdego ucznia) według wskazówek zamieszczonych w *Materiale pomocniczym nr 3. Mapa Europy – zadanie domowe*.

MATERIAŁY POMOCNICZE

Materiał pomocniczy nr 1. Przygotowujemy się do lekcji odwróconej
Część A (wszyscy członkowie grupy)

Przed zajęciami przygotujcie materiały do wstępnej fazy lekcji, tworząc fiszki z hasłami wskazanymi przez nauczyciela, wyszukując i drukując niezbędne ilustracje.

Wybierzcie do sześciu podstawowych informacji na każdy temat. Liczba fiszek dostosowana jest do liczby grup. Pamiętajcie, że przygotowujecie materiały nie tylko dla siebie, ale także dla kolegów z innych grup.

GRUPA 1.

Etymologia słowa **rynek** – germanizm, zapożyczenie z niem. *ring* – pierścień, koło, krąg, archaiczna nazwa centrum miasta, początkowo przypominającego właśnie okrąg; (**Niemcy**); słowo-klucz **pochyły rynek**, opis rynku w Przemysłu, opis i prezentacja ilustracji rynku w Arezzo (**Włochy**).

GRUPA 2.

Etymologia słowa **fontanna** – latynizm, zapożyczenie z łacińskiego *fons* – źródło (**Rzym**); słowo-klucz **fontanna**, opis fontanny przemyskiej, opis i prezentacja ikoniczna innych słynnych fontann europejskich: fontanna di Trevi (**Rzym**), fontanna Gefiony (**Dania**), fontanna przy zamku w Českým Krumlovie (**Czechy**); zaakcentowanie mitologicznych i biblijnych źródeł zdobnictwa.

GRUPA 3.

Słowo-klucz **schody**, przemyskie Schody Rycerskie, wyjaśnienie pochodzenia, policzenie stopni (46), opis i prezentacja ilustracji innych słynnych schodów europejskich: schody przy rue Foyatier na Montmartre (**Paryż**), Schody Hiszpańskie (138) (**Rzym**), Schody Potiomkinowskie (192) (**Odessa**).

GRUPA 4.

Słowo-klucz **niedźwiedź**, opis i prezentacja wizualna herbu Przemysła (grupa niedźwiedzi jest także elementem wspomnianej fontanny przemyskiej), opisy oraz ilustracje niedźwiedzi herbów innych miast europejskich: Berna i St. Gallen (**Szwajcaria**), Berlina, Bernau, Sandersleben (**Niemcy**), Jarosławia nad Wołgą, Nowogrodu Wielkiego (**Rosja**); etymologia nazwy **niedźwiedzica**, latynizm *ursula*, św. Urszula to patronka hanzeatyckich miast Kolonii i Lüneburgu (**Niemcy**) oraz Przemysła.

GRUPA 5.

Etymologia słowa **Europa** – wywodzi się z greckiego słowa *europos* – łagodnie wznoszący się, albo od asyryjskiego *ereb* – zachód. W mitologii greckiej królowa tyryjska i królowa kreteńska, którą uważano za najpiękniejszą kobietę na świecie. Określenie funkcji Przemysła w Europie: trzecia po Verdun (**Francja**) i Antwerpii (**Belgia**) twierdza europejska. Grupa powinna mieć także przygotowane fiszki z informacjami na temat **starożytnej Grecji i Rzymu**, których zaprezentowanie będzie niezbędne pod koniec zajęć.

Materiał pomocniczy nr 1. Przygotowujemy się do lekcji odwróconej
Część B (wybrani dwaj członkowie)

Dla elementów/haseł wskazanych wcześniej przez nauczyciela (fontanny, schody, herby itp.) przygotujcie w formie pisemnej informacje, tworząc fiszki, które będą przydatne podczas pracy w terenie.

GRUPA 1.

Biogram Adama Mickiewicza, kamieniczki przemyskiego rynku, Szwejk, Eger, huzar węgierski, browar Grimbergen Phoenix, motyw Feniksa, płonący krzew, kamienica pod numerem 14.

GRUPA 2.

Teatr grecki, maska teatralna, Owidiusz (*Epistulae ex Ponto*), cytat i tłumaczenie: *CONVENIENS HOMINI EST HOMINEM SERVARE VOLUPTAS ET MELIOR NULLA QUAERITUR ARTE FAVOR / PRZYJEMNOŚCIĄ, KTÓRA PRZYSTOI CZŁOWIEKOWI, JEST OCALIĆ INNEGO CZŁOWIEKA. I NIE MA LEPSZEGO SPOSOBU NA ZYSKANIE WDZIĘCZNOŚCI*, kariatyda, język łaciński, modlitwa *Ave Maria* po łacinie.

GRUPA 3.

Św. Antoni, św. Jakub, Santiago de Compostella, św. Franciszek, franciszkanie, bł. Jan Duns Szkot, św. Józef (opiekun państw), Jan III Sobieski, odsiecz wiedeńska.

GRUPA 4.

Motyw rocaille, „Oko Opatrzności”, korona estońska (opis plus ilustracja), Deklaracja praw człowieka i obywatela (opis i ilustracja pierwszej strony), św. Teresa od Dzieciątka Jezus, monachijska szkoła malarska, Matka Boska Szkaplerzna, Praskie Dzieciątko Jezus (opis i ilustracja), secesja, kamienica Casa Batlló (opis i ilustracja).

GRUPA 5.

Fundusze europejskie, Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Przemysła na lata 2016–2023.

Kamieniczki przemyskiego Rynku były budowane zgodnie z renesansową modą i według najnowszych włoskich wzorów. Większość zachowanych zabytkowych kamienic miasta pochodzi z około połowy XVI wieku. Znajdują się one w pierzei wschodniej i południowej Rynku. Zostały wybudowane przez muratorów włoskich osiadłych w Przemyślu – m.in. Andrzeja Peregryna Bononiego oraz Piotra Włocha de Ponto. Kamienica nr 18 należała do włoskich architektów Budzona, Appiani i Benoniego.

GRUPA 1. (opiekun – nauczyciel polonista)

- Rynek, pomnik Adama Mickiewicza (**Litwa**)
- Rynek, figura dzielnego wojaka Szwejka, zaułek Szwejka (**Czechy**)
- Rynek, tabliczka *Eger 387 km*, figura huzara węgierskiego, związku Przemyśla z Węgrami (**Węgry**)
- ul. Generała Jarostawa Dąbrowskiego 2, symbol średniowiecznego browaru Grimbergen Phoenix z 1128 roku (**Belgia**), motyw Feniksa i płonącego krzewu
- Rynek, kamienica pod numerem 14, w czasach renesansu własność kupca Eleasza (**Szkocja**)

GRUPA 2. (opiekun – nauczyciel łaciny)

- ul. Aleksandra Fredry 1 (siedziba Teatru Fredreum – najstarszego teatru amatorskiego w Europie, greckie maski teatralne) (**Grecja**)
- Rynek 17, na renesansowym portalu cytat z *Epistulae ex Ponto* Owidiusza (**Rzym**)
- Rynek 5, Kariatydy (**Grecja**)
- ul. Katedralna, Katedra – napis przy bocznym wejściu od strony północnej (łacińska modlitwa *Ave Maria*), język na tablicach inskrypcji nagrobnych, podpisy na obrazach (**Rzym**)

GRUPA 3. (opiekun – katecheta/historyk)

- Rynek 4, figurka św. Antoniego w ścianie kamienicy (**Portugalia**)
- Rynek, kamienny słupek ze wskazaniem kierunku Santiago de Compostela, 4031 km, z symboliczną muszlą przegrzebka (**Hiszpania**)
- ul. Franciszkańska 1, kościół oo. Franciszkanów (**Francja**), figura Jana Dunsza Szkota (**Szkocja**)
- ul. Komisji Edukacji Narodowej, figurka św. Józefa w dawnym murze otaczającym miasto (**Czechy, Belgia**)
- Rynek, pomnik Jana III Sobieskiego, odsiecz wiedeńska (**Austria**)

GRUPA 4. (opiekun – nauczyciel wiedzy o kulturze)

- Rynek 19, motyw rocaille i „Oka Opatrzności” (**Francja, Rzym**)
- ul. Tatarska, klasztor i kościół ss. Karmelitanek Bosych (obraz Teresy od Dzieciątka Jezus z monachijskiej szkoły malarskiej (**Niemcy**); obraz Matki Boskiej Szkaplerznej szwajcarskiej malarki P. von Oeur (**Szwajcaria**), figurka Praskiego Dzieciątka Jezus (**Czechy**). Secesja w sztuce sakralnej (**Niemcy, Francja, Hiszpania, Włochy, Rosja, Ukraina**), ilustracja hiszpańskiej kamienicy Casa Batlló

GRUPA 5. (opiekun – nauczyciel przedsiębiorczości)

- Uczniowie w wyznaczonym terenie szukają, bez podpowiedzi na mapce (ponieważ łatwo to znaleźć), tablic informacyjnych na temat rewitalizacji obiektów na terenie Starego Miasta. Tym razem to oni nanoszą te punkty na mapkę i katalogują listę odnowionych obiektów.

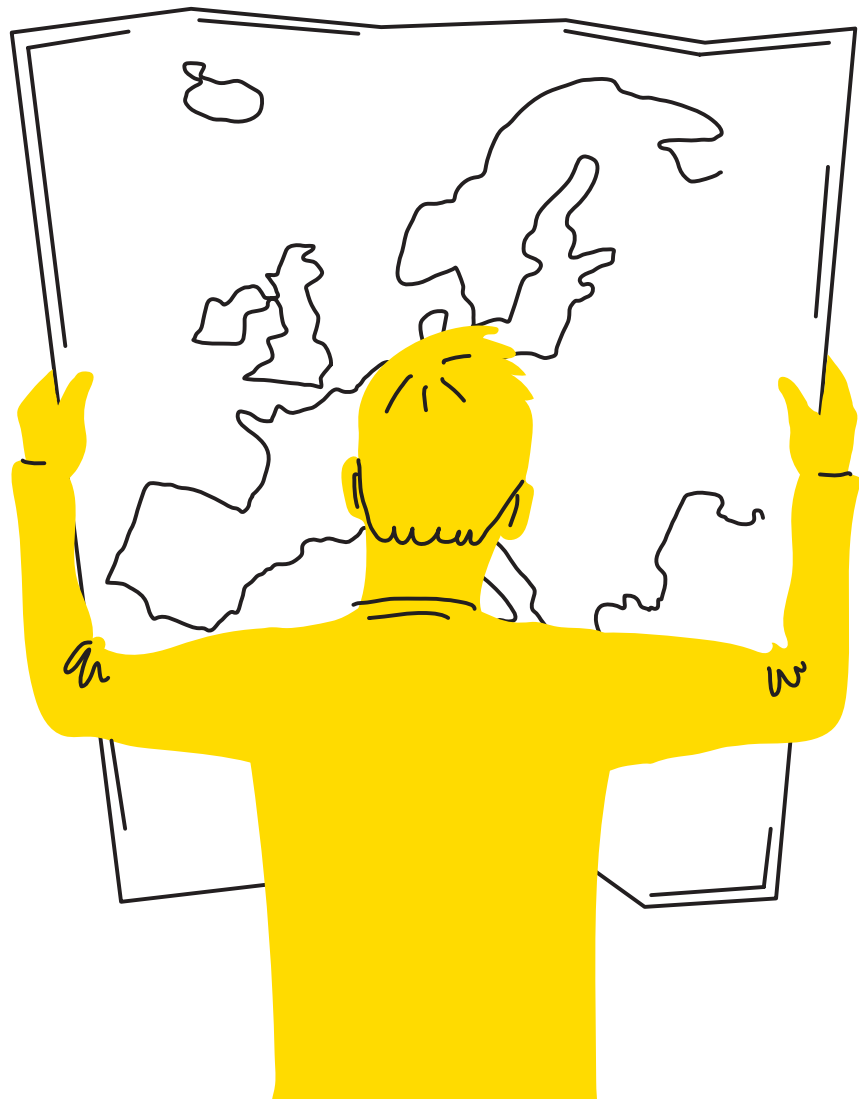
Twoim zadaniem jest opracowanie mapy Europy (na wzorze przygotowanym i wydrukowanym wcześniej przez nauczyciela dla każdego ucznia) według poniższych wskazówek:

- zaznacz Przemysł oraz wymienione w czasie lekcji miasta europejskie,
- połącz linią swoje miasto z pozostałymi.

Ze zgromadzonych podczas zajęć w terenie materiałów i pomocy dydaktycznych stwórz minialbum w wersji papierowej.

Możesz dodać kolejne fiszki z informacjami oraz dodatkowe ilustracje, z którymi zapoznałeś się przed lekcją lub w jej trakcie.

Twoja mapa wraz z minialbumem może być materiałem źródłowym dla innych klas do wykorzystania na zajęciach.

NOWE HORYZONTY FIZYKI JĄDROWEJ

---

autor: **Tomasz Kubiak**

Doktor nauk fizycznych w zakresie biofizyki na Wydziale Fizyki UAM w Poznaniu. Ukończył studium Nowoczesnej Metodyki Kształcenia.

Specjalizuje się w interdyscyplinarnych badaniach z biofizyki, biochemii, nanomedycyny i fizyki medycznej. Jest autorem kilkudziesięciu artykułów naukowych oraz wielu tekstów dydaktycznych i metodycznych. Ważnym aspektem działalności T. Kubiaka jest dydaktyka i popularyzacja nauk przyrodniczych. Tajniki wiedzy przekazuje nie tylko studentom i nauczycielom, ale również młodzieży szkolnej w Laboratorium Wyobraźni w PPNT w Poznaniu oraz w Akademickim LO Milenium w Gnieźnie.

OBSZAR TEMATYCZNY:

Europa badań i odkryć naukowych

ETAP EDUKACYJNY:

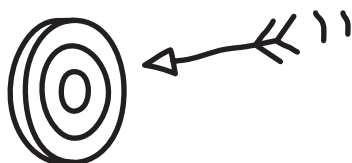
szkoła ponadpodstawowa (III etap)

PRZEDMIOT:

fizyka

CZAS TRWANIA:

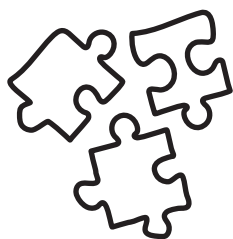
45 minut

CELE ZAJĘĆ:

Po zajęciach uczeń/uczennica:

- będzie potrafił/a posługiwać się narzędziami infotechnologii w celu pozyskiwania, selekcjonowania, analizowania, przetwarzania, gromadzenia, zarządzania i przekazywania informacji na temat europejskich laboratoriów badawczych i realizowanych przez nie projektów;
- będzie potrafił/a komunikować się i współpracować w grupie;

- będzie umiał/a wskazać min. dwa wybrane kierunki badań z zakresu fizyki jądrowej, realizowane w europejskich laboratoriach;
- będzie potrafił/a wymienić i krótko opisać wybrany unijny projekt czy program wspierający finansowo i merytorycznie rozwój badań naukowych z dziedziny fizyki (np. projekt ENSAR2 w ramach programu Horyzont 2020);
- będzie potrafił/a wskazać na mapie Europy wybrane kraje wspólnoty, w których działają wybitne laboratoria objęte programem ENSAR2;
- będzie potrafił/a wskazać przykłady dorobku naukowego fizyków jądrowych z krajów Unii Europejskiej wypracowanego przy współpracy międzynarodowej.

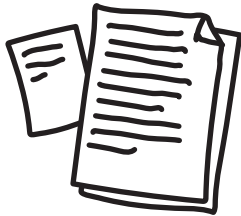
METODY I FORMY PRACY:

- praca w grupach
- wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych
- mapa mentalna
- burza mózgów
- praca z tekstem popularnonaukowym

KLUCZOWE POJĘCIA:

- Horyzont 2020
- ENSAR2
- fizyka jądrowa

MATERIAŁY POMOCNICZE:

- duża, plenerowa mapa Unii Europejskiej lub szkolna mapa polityczna Europy (w przypadku zajęć w klasie)
- netbooki dla każdej drużyny (wskazana sieć wi-fi lub indywidualny dostęp do internetu)
- *Materiał pomocniczy nr 1. Horyzont 2020 – karta pracy dla uczniów*
- koperty z nazwą jednej z pięciu placówek naukowo-badawczych
- *Materiał pomocniczy nr 2. Odkrycia GSI Darmstadt – karta pracy dla uczniów*
- *Materiał pomocniczy nr 3.* Tekst Tomasa Kubiaka *Od konwencjonalnej radioterapii fotonowej do terapii hadronowej, czyli fizyka w leczeniu nowotworów*, „Fizyka w Szkole z Astronomią” 2015, nr 6, s. 4–7 (kserokopie z prenumerowanego przez szkołę egzemplarza czasopisma metodycznego lub fragmenty „ASPress – Najczęściej czytane” pod nagłówkiem *Terapia hadronowa, czyli fizyka w leczeniu nowotworów* – adres ogólnodostępny <http://www.aspress.com.pl/czytane-fizyka/> – dostęp 5.02.2018).
- *Materiał pomocniczy nr 4.* Kserokopie ww. materiału oraz karta pracy dla uczniów z krzyżówką do rozwiązania
- chorągiewki z flagami krajów UE, w których mieści się dane laboratorium (Francja, Holandia, Niemcy, Polska i Włochy)
- dowolny program do tworzenia map mentalnych (np. XMind – darmowe oprogramowanie lub aplikacje dostępne online)
- interaktywny układ okresowy pierwiastków (np. stworzony przez Michaela Dayaha i dostępny bezpłatnie na stronie <https://ptable.com/> – dostęp 5.02.2018)
- plakat (drukowany lub online) promujący unijne programy rozwoju nauki (np. Horyzont 2020)

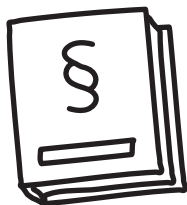
MOŻLIWOŚĆ KONTYNUACJI ZAJĘĆ:

Warto, w porozumieniu z nauczycielami innych przedmiotów ścisłych, zainicjować interdyscyplinarny projekt dotyczący rozwoju nauki w Unii Europejskiej (w dziedzinie chemii, fizyki, biologii itp.).

Uczniowie mogliby zbierać i prezentować dane dotyczące europejskich instytutów badawczych, najnowszych odkryć i udziału w nich państw członkowskich UE, roli i zasięgu finansowego unijnych funduszy w rozwoju nauki itd. W ten sposób na przestrzeni kilku miesięcy młodzi ludzie wraz ze swymi nauczycielami i opiekunami merytorycznymi uczestniczyliby w wieloaspektowej realizacji podstawy programowej paralelnie z różnych przedmiotów. Należałoby przy tym przyrzeć się dogłębniej zagadnieniu, uwzględniając nie tylko fizykę, ale też informatykę, geografę czy wiedzę o społeczeństwie (patrz dodatkowe uwagi poniżej).

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:**Szkoła ponadpodstawowa:****Fizyka – zakres podstawowy**

- I. Wymagania przekrojowe. Uczeń: [...] 2) posługuje się materiałami pomocniczymi, w tym tablicami fizycznymi i chemicznymi oraz kartą wybranych wzorów i stałych fizykochemicznych; [...] 16) przedstawia własnymi słowami główne tezy tekstu popularnonaukowego z dziedziny fizyki lub astronomii; 17) przedstawia wybrane informacje z historii odkryć kluczowych dla rozwoju fizyki; 18) przedstawia własnymi słowami główne tezy tekstu popularnonaukowego z dziedziny fizyki lub astronomii.
- XI. Fizyka jądrowa. Uczeń: [...] 8) wymienia przykłady zastosowania zjawiska promieniotwórczości w technice i medycynie.

Fizyka – zakres rozszerzony

- I. Wymagania przekrojowe. Uczeń: [...] 2) posługuje się materiałami pomocniczymi, w tym tablicami fizycznymi i chemicznymi oraz kartą wybranych wzorów i stałych fizykochemicznych; [...] 17) przedstawia wybrane informacje z historii odkryć kluczowych dla rozwoju fizyki; 18) przedstawia własnymi słowami główne tezy tekstu popularnonaukowego z dziedziny fizyki lub astronomii.
- XII. Elementy fizyki relatywistycznej i fizyka jądrowa. Uczeń: [...] 14) wymienia przykłady zastosowania zjawiska promieniotwórczości w technice i medycynie.

Informatyka – zakres podstawowy i rozszerzony

- II. Programowanie i rozwiązywanie problemów z wykorzystaniem komputera i innych urządzeń cyfrowych. Uczeń: [...] 4) wyszukuje w sieci potrzebne informacje i zasoby, ocenia ich przydatność oraz wykorzystuje w rozwiązywanych problemach (zakres podstawowy i rozszerzony).
- Uczeń: [...] 4) przygotowując opracowania rozwiązań złożonych problemów, posługuje się wybranymi aplikacjami w stopniu zaawansowanym: [...] b) uczestniczy w opracowaniu dokumentacji projektu zespołowego, pracując przy tym w odpowiednim

- środowisku [...]; 5) współtworzy otwarte zasoby i aktywności oraz umieszcza je w sieci (zakres rozszerzony).
- III. Posługiwanie się komputerem, urządzeniami cyfrowymi i sieciami komputerowymi. Uczeń: 1) zapoznaje się z możliwościami nowych urządzeń cyfrowych i towarzyszącego im oprogramowania; 2) objaśnia funkcje innych niż komputer urządzeń cyfrowych i korzysta z ich możliwości (zakres podstawowy i rozszerzony).
- IV. Rozwijanie kompetencji społecznych. Uczeń: 1) aktywnie uczestniczy w realizacji projektów informatycznych rozwiązujących problemy z różnych dziedzin, przyjmuje przy tym różne role w zespole realizującym projekt i prezentuje efekty wspólnej pracy, korzystając z różnych systemów operacyjnych (zakres podstawowy i rozszerzony).
- 1) przy realizacji zespołowego projektu programistycznego posługuje się środowiskiem przeznaczonym do współpracy i realizacji projektów zespołowych, w tym środowiskiem w chmurze; współtworzy zasoby udostępniane na platformach do e-nauczania (zakres rozszerzony).
- V. Przestrzeganie prawa i zasad bezpieczeństwa. Uczeń: 1) postępuje zgodnie z zasadami netykiety oraz regulacjami prawnymi dotyczącymi: ochrony danych osobowych, ochrony informacji oraz prawa autorskiego i ochrony własności intelektualnej w dostępie do informacji [...]; 2) respektuje obowiązujące prawo i normy etyczne dotyczące korzystania i rozpowszechniania oprogramowania komputerowego, aplikacji cudzych i własnych oraz dokumentów elektronicznych (zakres podstawowy i rozszerzony).

Wiedza o społeczeństwie - zakres podstawowy

- VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. Uczeń: [...] 10) [...] rozważa kwestię korzyści i kosztów członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej.

Wiedza o społeczeństwie – zakres rozszerzony

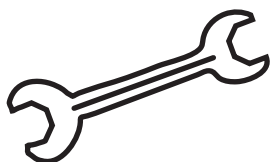
- XIV. Integracja europejska. Uczeń: [...] 12) przedstawia działalność Unii Europejskiej w wybranych politykach sektorowych (polityce: kulturalnej; kształcenia i młodzieży; badań i rozwoju technologicznego; handlowej; rolnej; transportowej; ochrony środowiska; energii, małych i średnich przedsiębiorstw); 13) przedstawia fundusze Unii Europejskiej i podaje przykłady ich wykorzystania na poziomie regionalnym i centralnym w Rzeczypospolitej Polskiej.

Geografia – zakres podstawowy

- VII. Podział polityczny i zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego świata: mapa podziału politycznego, system kolonialny i jego rozpad, procesy integracyjne i dezintegracyjne na świecie, konflikty zbrojne i terroryzm, podstawowe wskaźniki rozwoju. Uczeń: 4) przedstawia przyczyny oraz pozytywne i negatywne skutki integracji politycznej i gospodarczej na świecie, ze szczególnym uwzględnieniem Unii Europejskiej oraz procesów dezintegracyjnych na wybranych przykładach.

Geografia – zakres rozszerzony

- XII. Rola tradycyjnych i nowoczesnych usług w rozwoju społeczno-gospodarczym: transport, łączność, usługi edukacyjne, badawczo-rozwojowe, finansowe i turystyczne. Uczeń: 3) identyfikuje prawidłowości dotyczące przestrzennego zróżnicowania dostępności do usług edukacyjnych oraz nakładów na prace badawczo-rozwojowe na świecie.

UWAGI METODYCZNE:

Zajęcia przeznaczone dla uczniów liceum ogólnokształcącego można przeprowadzić w plenerze, z wykorzystaniem dużej mapy, np. ułożonej z kamieni, (patrz fotografia poniżej). Uczniowie powinni już posiadać podstawową wiedzę z poprzednich lekcji fizyki, dotyczącą budowy atomu i składników jądra atomowego oraz

swobodnie posługiwać się pojęciami takimi jak: pierwiastek chemiczny, liczba masowa, liczba atomowa.

Dobrym pomysłem jest też wcześniejsza wycieczka do uniwersyteckiego centrum nauki, w którym młodzież może (np. podczas wykładów otwartych) zapoznać się z infrastrukturą badawczą zakupioną ze środków UE czy materiałami promującymi unijne programy rozwoju nauki. Wycieczkę taką można zorganizować także po proponowanych zajęciach.

Proponowany scenariusz warto wykorzystać w ramach integracji wiedzy i korelacji międzyprzedmiotowej (zapisy z podstaw programowych innych przedmiotów).

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Nowe horyzonty – cele i temat zajęć (3 minuty).

Nauczyciel wita uczniów i uczennice, pokazuje im (ew. wyświetla) plakat, infografikę lub logotypy programu Horyzont 2020, inicjując rozmowę na określony temat. Zbiera krótkie odpowiedzi uczniów. Następnie proponuje temat zajęć nawiązujący do treści plakatu, przedstawia krótko cele oraz sposób, w jaki uczniowie będą pracowali.

2. Przygotowanie do pracy w grupach (2 minuty).

Po podziale klasy na równoliczne grupy (w dowolny sposób, ale taki, który zbuduje różnorodne zespoły) nauczyciel prosi uczniów, aby wybrali: lidera, strażnika czasu, sekretarza i sprawozdawcę. Uczestnicy zajęć otrzymują: netbooki z połączeniem internetowym oraz kolejno: *Materiały pomocnicze nr 1, nr 2 i nr 3*.

Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że każdy materiał zawiera kilka poleceń/zadań, które za pomocą dostępnych narzędzi będą realizowali w zorganizowanych przed chwilą zespołach. Prosi, by na jego sygnał uczniowie zapoznawali się z kolejnymi poleceniami z poszczególnych materiałów. W razie pytań lub wątpliwości w trakcie pracy ze strony podopiecznych podchodzi do nich, by odpowiedzieć na ewentualne pytania. Na wstępie ustala też, w jaki sposób podsumowywane będą poszczególne zadania – można to robić na forum klasy czy grupy po każdym poleceniu lub na koniec pracy z kolejnymi *Materiałami pomocniczymi*. Wykorzystuje do tego uczniów z przypisanymi rolami sprawozdawcy lub sekretarza. Przy konkretnych ćwiczeniach zaprezentowane są możliwe komentarze nauczyciela i sposoby podsumowania pracy uczniów.

3. Horyzont 2020 – praca w grupach I (15 minut)

W pierwszym kroku uczniowie przystępują do realizacji poleceń z *Materiału pomocniczego nr 1*. Każda grupa uruchamia netbooki, nawiązuje połączenie internetowe, uruchamia przeglądarkę i przystępuje do realizacji czterech poleceń z *Materiału pomocniczego nr 1. Horyzont 2020 – karta pracy dla uczniów*. Nauczyciel organizuje i podsumowuje pracę uczniów zgodnie z poniższymi wskazówkami.

POLECENIE 1

Postępując się dowolną wyszukiwarką internetową, uczniowie ustalają, do czego może odnosić się słowo „horyzont”. Zgromadzone hasła wpisują w diagram zaproponowany w *Materiale pomocniczym nr 1*, a następnie podkreślają te, które łączą się z fizyką. Przykładowe odpowiedzi uczniów: horyzont wiedzy, horyzont prawdziwy, horyzont astronomiczny, horyzont zdarzeń, horyzont radiowy, horyzont Killinga, horyzont Cauchy’ego, horyzont pozorny, **Horyzont 2020**, inne, np. tytuł czasopisma, nazwa klubu, tytuł piosenki czy filmu.

Uczniowie powinni sformułować wniosek, że słowo „horyzont” w większości przypadków odnosi się do pojęć typowo fizycznych. Nauczyciel podkreśla jednak, że na tym etapie lekcji skupić powinni się tylko na hasle „Horyzont 2020” i wyjaśnia, że to największy w historii program finansowania badań naukowych i innowacji w Unii Europejskiej, którego budżet w latach 2014–2020 wynosi prawie 80 mld euro. Stanowi on system dotowania innowacji od powstania koncepcji naukowej, poprzez etap badań, aż po wdrożenie nowych rozwiązań czy technologii.

Podkreśla również, że myśl naukowa fizyków przekłada się na odkrycia i wynalazki, które zmieniają i rewolucjonizują nasze życie. Tak jak uczniowie na zajęciach pracują w grupach, tak fizycy działają w międzynarodowych zespołach w nowoczesnych laboratoriach.

POLECENIE 2

Liderzy losują od nauczyciela po jednej kopercie – w każdej znajduje się kartka z nazwą jednej placówki naukowo-badawczej:

- GSI (GSI Helmholtzzentrum für Schwerionenforschung, Darmstadt, Niemcy)
- GANIL (Grand Accélérateur National d'Ions Lourds, CAEN, Francja)
- INFN (Istituto Nazionale di Fisica Nucleare, Legnaro, Włochy)
- KVI (Center for Advanced Radiation Technology, Groningen, Holandia)
- NLC (Narodowe Laboratorium Cyklotronowe, Polska).

Zadaniem zespołu jest sprawdzenie w internecie, w jakim państwie znajduje się wylosowana placówka naukowa, dobranie stosownej chorągiewki z flagą państwa UE i zatknięcie jej w odpowiednim miejscu na mapie Europy. Uczniowie rozpoznają poszczególne kraje po konturach ich granic (w przypadku mapy plenerowej) lub znajdują je na zwykłej mapie politycznej Europy (jeśli zajęcia prowadzone są w klasie).

Nauczyciel zwraca uwagę na fakt, że polskie Narodowe Laboratorium Cyklotronowe obejmuje konsorcjum, w skład którego wchodzi Środowiskowe Laboratorium Ciężkich Jonów w Warszawie i Instytut Fizyki Jądrowej Polskiej Akademii Nauk w Krakowie.

POLECENIE 3

Uczniowie, na podstawie źródeł internetowych, ustalają podstawowy zakres tematów badawczych wylosowanego instytutu i projektują mapę mentalną online (np. korzystając z programu XMind).

Wyniki pracy w grupie udostępniają w „chmurze” kolegom i koleżankom, tak aby inni mogli się z nimi zapoznać.

Uwaga! Nauczyciel powinien zwrócić uwagę uczniom na to, by wyszukując informacje w internecie, wybierali wiarygodne źródła informacji, czyli np. witryny internetowe centrów badawczych lub encyklopedie. Przypomina też o korzystaniu z legalnego oprogramowania.

POLECENIE 4

Na podstawie analizy porównawczej materiałów zapisanych w chmurze uczniowie ustalają, postępując się metodą burzy mózgów, co łączy placówki naukowe zaprezentowane przez kolejne grupy.

Możliwe odpowiedzi uczniów:

prorowadzenie badań z zakresu fizyki jądrowej, umiędzynarodowienie zespołów badawczych, wykorzystanie akceleratorów cząstek, prowadzenie zarówno badań nad fundamentalnymi zagadnieniami fizyki, jak i prac zorientowanych na zastosowania praktyczne, wszystkie wymienione placówki rozwijają się przy wsparciu środków europejskich, m.in. dzięki uczestnictwu w projekcie ENSAR2 (European Nuclear Science and Applications Research 2) finansowanym przez Komisję Europejską w ramach programu Horyzont 2020.

Jeśli czas na to pozwoli, nauczyciel może wzbogacić wiedzę uczniów o kilka ciekawostek o akceleratorach cząstek, które w zależności od typu zapewniają stabilne wiązki ciężkich jonów o energiach dziesiątek keV do kilku GeV. W przypadku zdolnej klasy prowadzący może zlecić to zadanie wprowadzonemu w temat uczniowi.

4. Odkrycia w GSI Darmstadt – praca w grupach II (10 minut).

Młodzież kontynuuje pracę zespołową, korzystając ze wskazówek i poleceń zawartych w *Materiale pomocniczym*

nr 2. Odkrycia GSI Darmstadt – karta pracy dla uczniów.

Nauczyciel organizuje działania i podsumowuje ich efektywność zgodnie z poniższymi wskazówkami.

POLECENIE 5

Zespoły ustalają i zapisują w *Materiale pomocniczym nr 2*, które pierwiastki zostały odkryte w GSI Darmstadt (korzystając z internetu). Sprawdzają też ich liczbę atomową w interaktywnym układzie okresowym oraz wyjaśniają ustnie, od czego wzięły swoją nazwę. Prawidłowe odpowiedzi:

- - Bh (Bohr), $Z = 107$, nazwa na cześć fizyka Nielsa Bohra
- - Mt (Meitner), $Z = 109$, nazwa na cześć fizyczki Lise Meitner
- - Hs (Has), $Z = 108$, nazwa od niemieckiego kraju związkowego – Hesja
- - Ds (Darmstadt), $Z = 110$, nazwa od miasta Darmstadt
- - Rg (Roentgen), $Z = 111$, nazwa na cześć fizyka Wilhelma Conrada Röntgena
- - Cn (Kopernik), $Z = 112$, nazwa na cześć Mikołaja Kopernika.

5. Od konwencjonalnej radioterapii fotonowej do terapii hadronowej – praca w grupach III (10 minut).

Zanim uczniowie przystąpią do realizacji poleceń z *Materiału pomocniczego nr 4*, nauczyciel wyjaśnia, że jednym z istotnych zagadnień aplikacyjnych, nad którymi pracują fizycy w czołowych europejskich centrach badawczych, jest wykorzystanie osiągnięć fizyki jądrowej i technologii akceleratorowych w medycynie, zarówno w diagnostyce, jak i w terapii.

Prosi też uczestników zajęć, by na bazie przygotowanych kserokopii z oryginału zapoznali się z popularnonaukowym artykułem *Od konwencjonalnej radioterapii fotonowej do*

terapii hadronowej, czyli fizyka w leczeniu nowotworów Tomasza Kubiaka [„Fizyka w Szkole z Astronomią” 2015, nr 6, s. 4–7] Można też polecić dotarcie do udostępnionych na stronach www obszernych fragmentów tegoż artykułu poprzez wpisanie hasła „ASPress – Najczęściej czytane” pod nagłówkiem *Terapia hadronowa, czyli fizyka w leczeniu nowotworów* – <http://www.aspress.com.pl/czytane-fizyka/>. Następnie uczniowie rozwiązują krzyżówkę z *Materiału pomocniczego nr 4*.

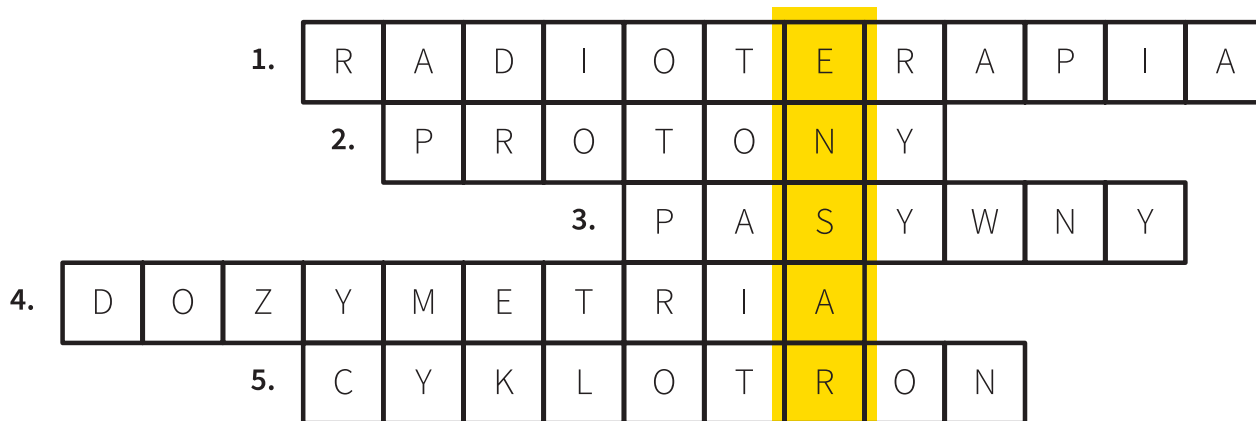
Nauczyciel organizuje i podsumowuje pracę uczniów zgodnie z poniższymi wskazówkami.

POLECENIE 6

Uczniowie rozwiązują w zespołach krzyżówkę z hasłami:

1. Metoda leczenia nowotworów, która wykorzystuje promieniowanie jonizujące.
2. Cząstki będące składnikiem jądra atomowego, wykorzystywane w nowoczesnej terapii nowotworów.
3. Rodzaj systemu formowania wiązki cząstek wykorzystującego wiele elementów takich jak modulatory zasięgu czy kompensatory.
4. Dział fizyki jądrowej zajmujący się pomiarem i obliczaniem dawek promieniowania.
5. Rodzaj akceleratora cyklicznego cząstek naładowanych, w którym poruszają się one po torze spiralnym.

Prawidłowe odpowiedzi:

Po rozwiązaniu krzyżówki uczniowie odczytują hasło w żółtym polu: ENSAR i przypominają sobie, iż jest to nazwa projektu (European Nuclear Science and Applications Research) finansowanego przez Komisję Europejską w ramach programu Horyzont 2020. Nauczyciel podkreśla raz jeszcze, że rozwój fizyki jest możliwy m.in. dzięki środkom z Unii Europejskiej.

6. Podsumowanie (3 minuty).

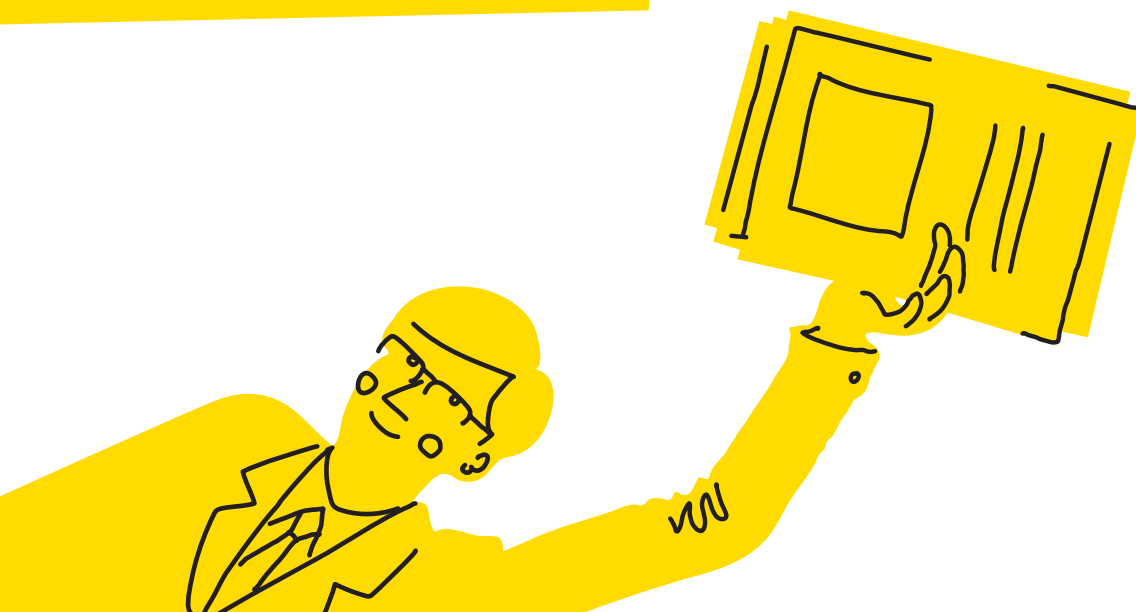
Nauczyciel na bieżąco monitoruje pracę zarówno zespołów, jak i pojedynczych uczniów i uczennic, zapewniając odpowiednie wsparcie i pomagając w organizacji pracy

zespołów na poszczególnych etapach w taki sposób, by wszyscy uczniowie byli zaangażowani. Jeśli wcześniej ustalili z uczniami kryteria oceniania (np. pracy zespołów), może na koniec podsumować i wystawić oceny za aktywność.

7. Wypromuj naukę – praca domowa dla chętnych (2 minuty).

Nauczyciel proponuje uczniom wykonanie plakatu formatu A0 popularyzującego wśród uczniów i uczennic całej szkoły wiedzę na temat działalności laboratoriów, w których realizowane są dofinansowane przez UE projekty.

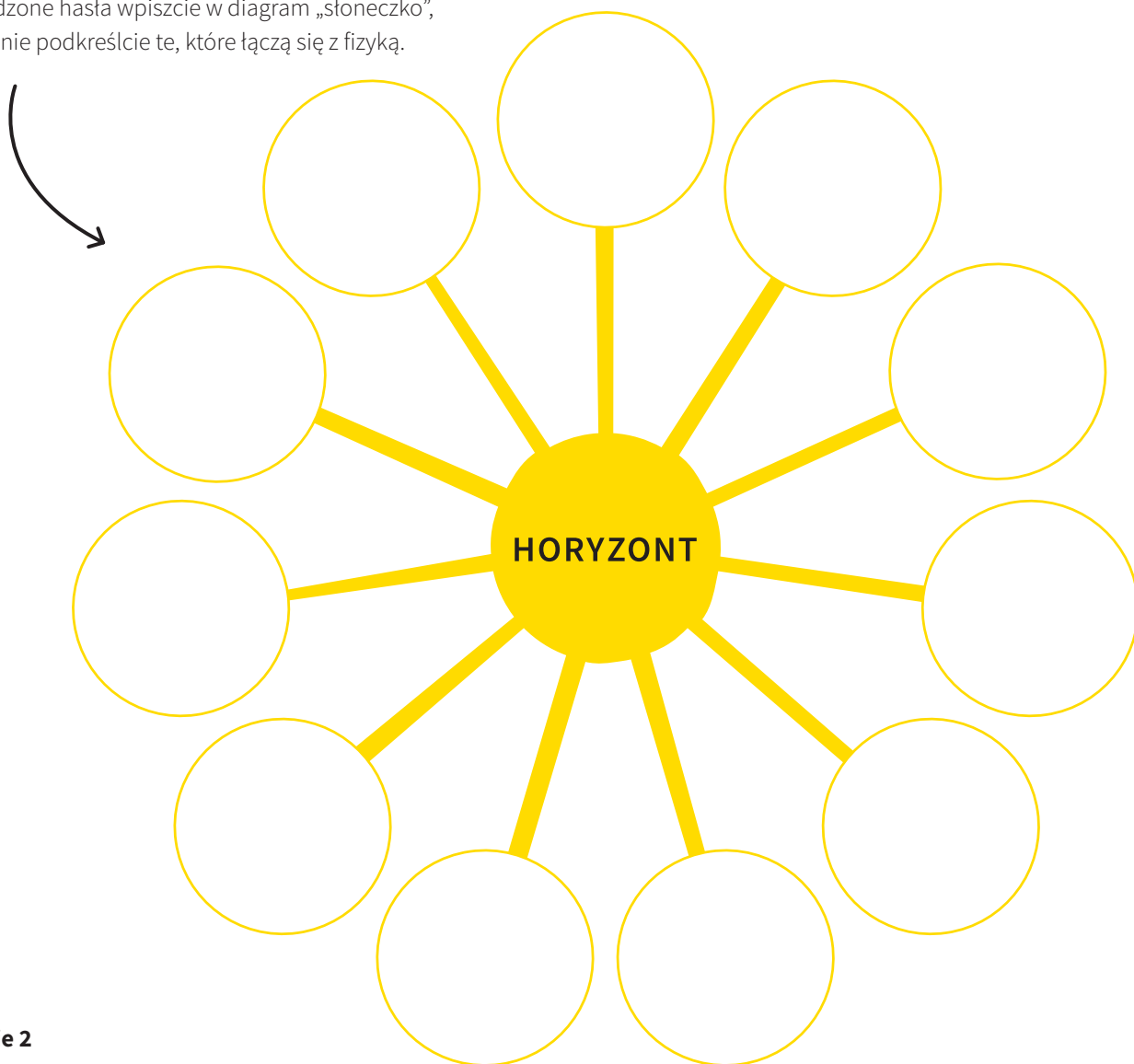
MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Polecenie 1

Postępując się dowolną wyszukiwarką internetową, ustalcie, do czego może odnosić się słowo „horyzont”. Zgromadzone hasła wpiszcie w diagram „słoneczko”, a następnie podkreślcie te, które łączą się z fizyką.

Polecenie 2

Lider waszej grupy wylosuje jedną z pięciu kopert z nazwą wybranej placówki naukowo-badawczej.

Wyszukajcie w internecie, w jakim państwie znajduje się wylosowana przez wasz zespół placówka naukowa, dobierzcie stosowną chorągiewkę z flagą tego państwa i zatknijcie ją w odpowiednim miejscu na mapie Europy, rozpoznając poszczególne kraje po konturach ich granic.

Polecenie 3

Na podstawie źródeł internetowych ustalcie podstawowy zakres tematów badawczych wylosowanych instytutów i zaprezentujcie je w postaci mapy mentalnej. Wyniki pracy w grupie udostępnicie w „chmurze”, tak aby mogli się z nimi zapoznać wasi koledzy i wasze koleżanki.

Polecenie 4

Na podstawie analizy porównawczej materiałów zapisanych w „chmurze” ustalcie, co łączy placówki naukowe zaprezentowane przez grupy.

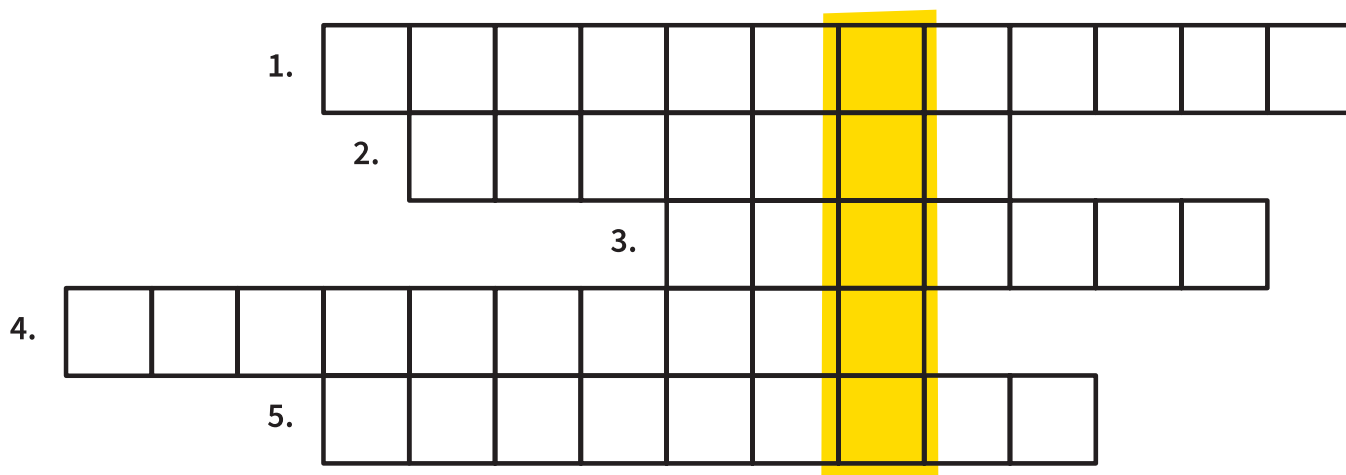

Polecenie 6

Zapoznajcie się z fragmentami popularnonaukowego artykułu: *Od konwencjonalnej radioterapii fotonowej do terapii hadronowej, czyli fizyka w leczeniu nowotworów* Tomasa Kubiaka i na jego podstawie rozwiążcie krzyżówkę. Porozmawiajcie krótko o hasle w żółtym polu.

1. Metoda leczenia nowotworów, która wykorzystuje promieniowanie jonizujące.
2. Cząstki będące składnikiem jądra atomowego, wykorzystywane w nowoczesnej terapii nowotworów.
3. System formowania wiązki cząstek wykorzystujący wiele elementów takich jak modulatory zasięgu czy kompensatory.
4. Dział fizyki jądrowej zajmujący się pomiarem i obliczaniem dawek promieniowania.
5. Rodzaj akceleratora cyklicznego cząstek naładowanych, w którym poruszają się one po torze spiralnym.

EUROPA BADAŃ I ODKRYĆ NAUKOWYCH, CZYLI... W RÓŻNORODNOŚCI tkwi siła

autor: **Edyta Rećko**

Jest dyplomowaną nauczycielką fizyki z 27-letnim stażem. Pracuje w II Liceum Ogólnokształcącym im. Romualda Traugutta w Częstochowie.

W realizacji programu wykorzystuje multimedialne środki nauczania, wzbogaca lekcje o pokazy prostych eksperymentów, prowadzi zajęcia poza pracownią szkolną, organizuje wycieczki przedmiotowe do Planetarium Śląskiego, kina IMAX, Ogrodu Doświadczeń w Krakowie, do elektrociepłowni Fortum.

W swojej pracy zwraca szczególną uwagę na rozwijanie zainteresowań i uzdolnień młodzieży, zachęca do udziału w konkursach i wystawach ukazujących niezwykłość świata. Temat scenariusza „Europa badań i odkryć naukowych” jest jej szczególnie bliski, ponieważ podczas wyjazdu studyjnego do CERN-u mogła przekonać się, że współpraca ludzi różnych narodowości prowadzi do wielkich odkryć.

OBSZAR TEMATYCZNY:

Europa badań i odkryć naukowych

ETAP EDUKACYJNY:

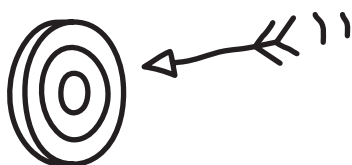
szkoła ponadpodstawowa (III etap edukacyjny)

PRZEDMIOT:

fizyka

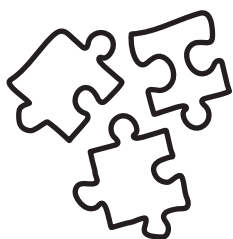
CZAS TRWANIA:

45 minut

CELE ZAJĘĆ:

Po zajęciach uczeń/uczennica:

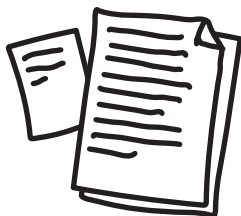
- będzie umiał/a wskazać co najmniej dwa przykłady współpracy naukowców europejskich;
- będzie potrafił/a wyjaśnić, że ISS to pierwsza stacja kosmiczna wybudowana przy współudziale wielu krajów;
- będzie potrafił/a wymienić przykładowe zadania naukowców z CERN-u;
- będzie potrafił/a wymienić podstawowe budulce materii;
- będzie umiał/a wyjaśnić, dlaczego reakcja termojądrowa może być źródłem czystej energii dla Europy.

METODY I FORMY PRACY:

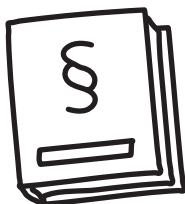
- pogadanka
- inscenizacja
- mapa myśli
- wykorzystanie nowych technologii (telefon komórkowy, tablica multimedialna, film)

KLUCZOWE POJĘCIA:

- ISS
- CERN
- kwarki
- Big Bang
- ITER

MATERIAŁY POMOCNICZE:

- *Materiał pomocniczy nr 1. International Space Station (ISS)*
- *Materiał pomocniczy nr 2. Co to jest CERN (Conseil européen pour la recherche nucléaire)*
- *Materiał pomocniczy nr 3. Jesteśmy w laboratorium CERN*
- *Materiał pomocniczy nr 4. Co to jest ITER?*
- *Materiał pomocniczy nr 5. Krzyżówka*
- dostęp do projektora, komputera i internetu
- materiały niezbędne do inscenizacji

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:**Szkoła ponadpodstawowa****Fizyka – zakres podstawowy**

- I. Wymagania przekrojowe. Uczeń: [...] 17) przedstawia wybrane informacje z historii odkryć kluczowych dla rozwoju fizyki.
- III. Grawitacja i elementy astronomii. Uczeń: [...] 2) wskazuje siłę grawitacji jako siłę dośrodkową w ruchu po orbicie kołowej; 3) opisuje stan nieważkości i stan przeciążenia oraz podaje warunki i przykłady jego występowania; [...] 5) opisuje Wielki Wybuch jako początek znanego nam Wszechświata; zna przybliżony wiek Wszechświata, opisuje rozszerzanie się Wszechświata (ucieczkę galaktyk).
- XI. Fizyka jądrowa. Uczeń: 1) posługuje się pojęciami pierwiastek, jądro atomowe, izotop, proton, neutron, elektron do opisu składu materii; opisuje skład jądra atomowego na podstawie liczb masowej i atomowej; [...] 10) [...] wymienia zagrożenia i korzyści płynące z energetyki jądrowej; 11) opisuje reakcje termojądrowe zachodzące w gwiazdach.

UWAGI METODYCZNE:

Przed zajęciami należy z wybraną grupą uczniów przygotować inscenizację wg *Materiału pomocniczego nr 3*.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:**Wprowadzenie****1. Jestem najlepszy w... – rozgrzewka (5 minut).**

Po przywitaniu się z uczniami i uczennicami nauczyciel wręcza każdemu małą karteczkę ze zdaniem do uzupełnienia: „Jestem najlepszy w...”. Następnie zbiera odpowiedzi i odczytuje kilka z nich (możliwe odpowiedzi uczniów: grze na gitarze, śpiewaniu, smażeniu naleśników, rozwiązywaniu zadań z matematyki itp.), komentując, że oto uczniowie tworzą zespół klasowy, w którym każdy jest w jakiejś dziedzinie najlepszy i dzięki temu, współpracując, razem mogą osiągnąć bardzo wiele.

Nauczyciel podaje temat zajęć oraz cele i zapowiada, że przez najbliższe 45 minut będą przyglądać się temu, jak europejscy naukowcy (a dokładnie fizycy) kreują przyszłość.

Rozwinięcie**2. International Space Station (ISS) – eksperyment (10 minut).**

Nauczyciel proponuje uczniom mały eksperyment – kładzie na brzegu ławki piłeczkę i nadaje jej poziomo skierowaną prędkość początkową tak, aby spadła z ławki, po której się toczy. Powtarzamy ćwiczenie, nadając piłeczce coraz większą prędkość. O wykonanie eksperymentu można poprosić

ucznia/uczniów. Każdą próbę jeden z uczniów nagrywa telefonem komórkowym. Nagrany film odtwarzany jest w zwolnionym tempie. Nauczyciel pyta kolejno uczniów: *Po jakim torze porusza się piłeczka?* (prawidłowa odpowiedź – torem jest parabola). *Czy zasięg rzutu zależy od prędkości początkowej?* (prawidłowa odpowiedź – tak, im większa prędkość początkowa, tym większy zasięg rzutu).

Nauczyciel przypomina uczniom postać Newtona, który w 1680 roku wysunął propozycję projektu dotyczącego wyrzucenia satelitów na orbitę okołoziemską.

Szczegółowe informacje dotyczące tego projektu przedstawia *Materiał pomocniczy nr 1*. W materiale znajdują się też informacje o współczesnych działaniach i pracach nad tym projektem.

Warto z uczniami uruchomić stronę <http://www.heavens-above.com/> [dostęp 20.02.2018], by odszukać pozycję ISS i zobaczyć interaktywną wizualizację 3D. Nauczyciel wspomina także o tym, że na stronie Europejskiej Agencji Kosmicznej www.esa.int [dostęp 20.02.2018] umieszczane są aktualne informacje dotyczące prowadzonych badań, oraz zachęca do udziału w projekcie *EarthKAM*, dzięki któremu uczniowie z całego świata mogą wykonywać zdjęcia powierzchni Ziemi za pomocą aparatu cyfrowego znajdującego się na pokładzie Międzynarodowej Stacji Kosmicznej – <https://www.earthkam.org/> [dostęp 20.02.2018].

3. Co to jest CERN? (10 minut).

Przeprowadzenie tej aktywności wymaga wcześniejszego przygotowania kilku uczniów, którzy wcielą się w rolę naukowców z CERN na podstawie scenariusza z *Materiału pomocniczego nr 3*. *Jesteśmy w laboratorium CERN*. Uczniowie prezentujący dialog ubrani są w laboratoryjne fartuchy.

Po inscenizacji uczniowskiej nauczyciel inicjuje krótką rozmowę nauczającą podsumowującą najważniejsze informacje. Wyjaśnia, że uzyskana dzięki inscenizacji odpowiedź była owocem pracy wielu naukowców z europejskiego laboratorium badającego strukturę Wszechświata (CERN). Podkreśla zespołowy (i międzynarodowy) charakter tego laboratorium. Zwraca też uwagę na to, że odkrycia CERN-u mają zastosowanie w codziennym życiu: np. z tego laboratorium pochodzą tak różne wynalazki, jak światowa „pajęczyna” – www – czy obrazowanie medyczne. Wyświetla też na koniec trzyminutowy film – <http://www.cernland.net/> [dostęp 20.02.2018].

4. Co to jest ITER? (8 minut)

Nauczyciel prosi uczniów, by w parach przygotowali mapę myśli do słowa ENERGIA. Następnie zadaje kolejne pytania: „Na ile lat wystarczy zasobów węgla kamiennego i brunatnego?” (prawidłowa odpowiedź: szacuje się, że zasoby te są bardzo niewielkie – węgla kamiennego na 40 lat, a brunatnego na 30). „Skąd Słońce czerpie energię?” (prawidłowa odpowiedź: z reakcji termojądrowych, czyli z cyklu p-p). „Czy naukowcy badają reakcje zachodzące w gwiazdach i przenoszą je do laboratoriów?” W podsumowaniu podkreśla, że przykładem europejskiej współpracy przy zapewnieniu Europie źródła energii jest ITER, i wyświetla odpowiednią stronę www.iter.org [dostęp 20.02.2018], przedstawiając najważniejsze informacje zamieszczone w *Materiale pomocniczym nr 4. Co to jest ITER?*

5. Lewitujące wrzeciono – eksperyment (8 minut).

Lewitujące wrzeciono utrzymywane jest w powietrzu dzięki oddziaływaniu czterech magnesów. Dwie pary magnesów (dwa w podstawie i dwa we wrzecionie) unoszą wrzeciono i delikatnie je obracają wokół własnej osi. Nauczyciel demonstruje działanie pola magnetycznego, a następnie przedstawia jeden z projektów ITER, czyli takie układy laboratoryjne, które służą do pułapkowania magnetycznego (np. tokamaki oraz stellaratory, czyli skomplikowane układy cewek magnetycznych). Może wyświetlić uczniom film – <https://www.youtube.com/watch?v=PvISgdwMGRs> [dostęp 20.02.2018]. Jeszcze raz przypomina uczniom, że pod nazwą ITER (oznaczającą po łacinie „droga”) kryje się ogólnoświatowy projekt realizowany na południu Francji mający zrewolucjonizować przyszłość. Jego pierwsza próba zapłonu planowana jest na 2019 r.

Dzięki projektowi ITER naukowcy z Unii Europejskiej, Japonii, Rosji, Chin, Stanów Zjednoczonych i Korei Płd. będą mogli badać możliwości samopodtrzymującej się syntezy jądrowej. Dane nam jest dożyć czasów, w których możemy otrzymać energię cieplną z tej niezwyklej reakcji.

Na koniec nauczyciel inicjuje dyskusję z uczniami: „Czy powinniśmy wybierać nowe, sprawdzone i potwierdzone badaniami ścieżki rozwoju?”. Warto podkreślić, że tylko takie wspólne, innowacyjne działanie może stanowić bezpieczną przyszłość dla energetyki, gospodarki i środowiska. Można podać uczniom szczegółowe dane, które wskazują na to, że w przypadku fuzji nie istnieje problem kosztów paliwa, gdyż głównym składnikiem kosztów jest konstrukcja reaktora. Nieograniczony dostęp do paliwa oraz tania energia przemawiają za tym, by kontynuować i rozwijać badania. 1 m³ wody morskiej zawiera około 30 g deuteru. Szacując, że średnie zużycie energii na jednego Europejczyka wynosi 125 kWh/dzień, tak niewielka ilość energii zaspokoi jego potrzeby energetyczne na 120 000 dni (328 lat). Oznacza to, że dzięki współpracy fizyków nie tylko całkowicie pozbedziemy się widma kryzysu energetycznego, ale też będziemy korzystali wreszcie z „czystej” energii.

Jeśli czas na to pozwoli, uczniowie zapoznają się z jeszcze jednym nagraniem: <https://www.youtube.com/watch?v=cCkp2SEsfao> [dostęp 12.02.2018].

Podsumowanie

6. We współpracy siła – podsumowanie (5 minut).

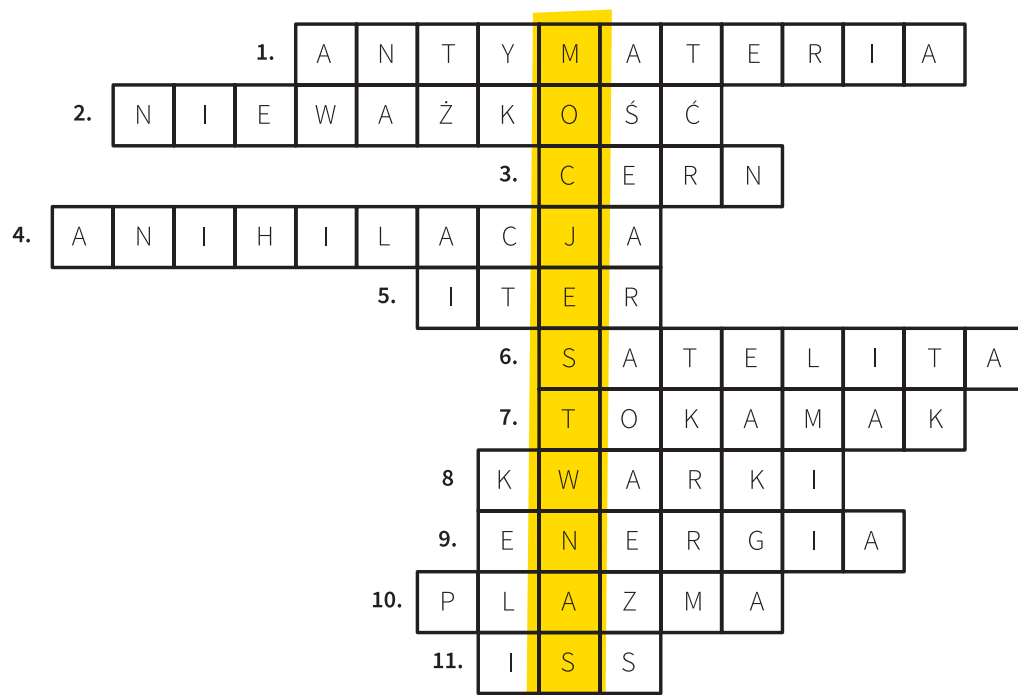
Nauczyciel podkreśla, że są to tylko wybrane przykłady współpracy naukowców dla wspólnego dobra ludzkości. Zachęca uczniów do poszukiwania innych przykładów, nie tylko z obszaru fizyki. Zwraca uwagę na to, że takie wspólne przedsięwzięcia są też szansą dla rozwoju firm czy instytucji z wielu gałęzi nauki i przemysłu (np. branże budowlana, energetyczna, metalowa, inżynieria materiałowa, IT, automatyka).

7. Krzyżówka – podsumowanie (5 minut).

Uczniowie podsumowują zdobytą wiedzę, rozwiązując indywidualnie krzyżówkę z *Materiału pomocniczego nr 5. Krzyżówka.*

Prawidłowe odpowiedzi (hasło: MOC JEST W NAS):

MATERIAŁY POMOCNICZE

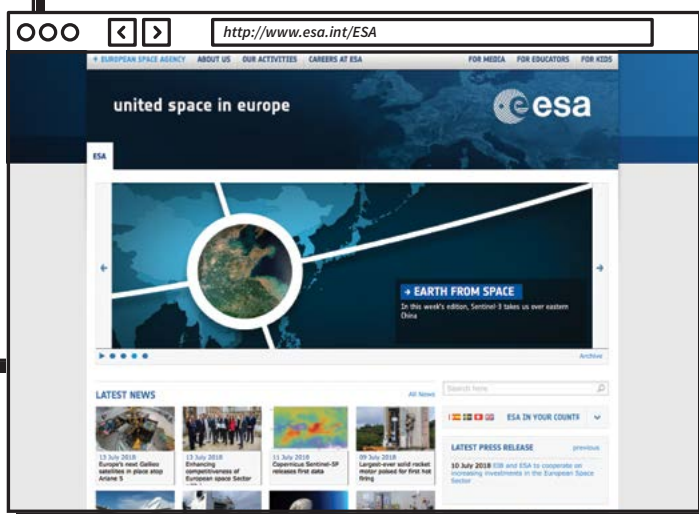
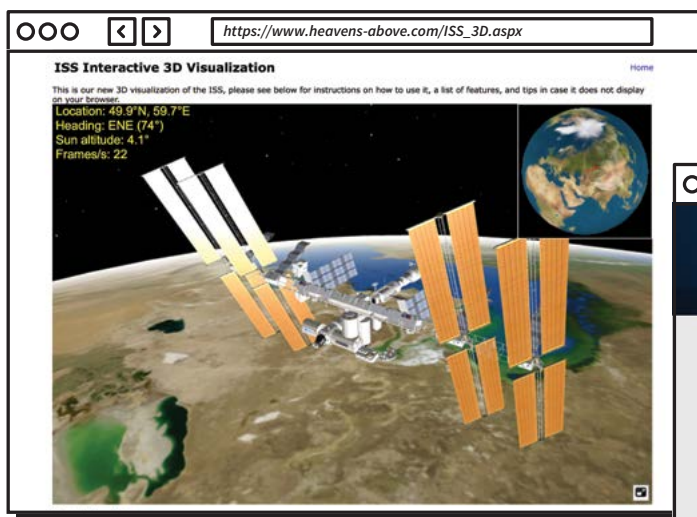

W 1680 roku Isaac Newton wysunął propozycję projektu dotyczącego wystrzelenia satelitów na orbitę okołoziemską. Przedstawił naukowcom pomysł pomagający wyjaśnić ruch po orbicie. Założył, że kula armatnia zostaje wystrzelona poziomo ze szczytu hipotetycznej, bardzo wysokiej góry o wysokości 1233 km. Przy odpowiednio dużej prędkości kula ta – zdaniem Newtona – powinna zacząć poruszać się po orbicie. Upłynęło wiele lat, zanim pierwszy sztuczny satelita został wysłany w przestrzeń kosmiczną. Był to rok 1957. Później nastąpił szybki rozwój technologii, który umożliwił podejmowanie kolejnych prób wystania satelitów.

Pierwszą wybudowaną przy udziale wielu krajów Międzynarodową Stacją Kosmiczną jest ISS (International Space Station). Jej pierwsze moduły zostały wyniesione na orbitę i połączone ze sobą w 1998 roku. Pierwsza stała załoga zamieszkała na niej w roku 2000. Państwa biorące udział w projekcie to członkowie Europejskiej Agencji Kosmicznej oraz USA, Kanada, Japonia, Rosja i Brazylia. Głównym zadaniem są badania naukowe przeprowadzone w warunkach stanu nieważkości. Mają one pozwolić m.in. na lepsze poznanie działania ludzkiego organizmu.

Na <http://www.heavens-above.com/> można odszukać pozycję ISS i zobaczyć wizualizację 3D.

Na stronie Europejskiej Agencji Kosmicznej www.esa.int umieszczane są aktualne informacje dotyczące prowadzonych badań.

EarthKAM (<https://www.earthkam.org/>) to edukacyjny projekt, dzięki któremu uczniowie z całego świata mogą wykonywać zdjęcia powierzchni Ziemi za pomocą aparatu cyfrowego znajdującego się na pokładzie Międzynarodowej Stacji Kosmicznej. Są szkoły, których uczniowie również brali udział w tym projekcie. Do akcji można przystąpić kilka razy w roku.

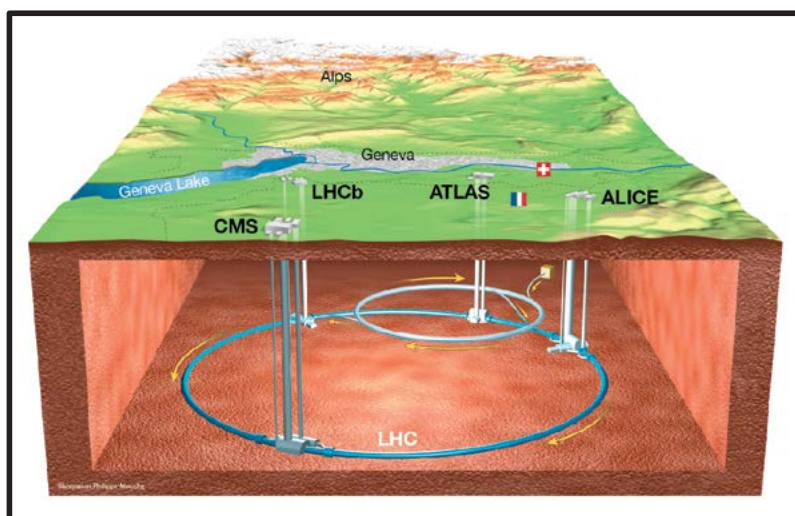
Materiał pomocniczy nr 2. Co to jest CERN (Conseil européen pour la recherche nucléaire)?

Na przełomie lat 40. i 50. XX w. grupa wybitnych naukowców i polityków przedstawiła ideę odbudowy europejskiej nauki poprzez współpracę międzynarodową. Inicjatywa ta miała na celu zjednoczenie środowiska fizyków europejskich, by stało się konkurencyjne względem USA, zwłaszcza w zakresie dużych urządzeń badawczych. Porozumienie w sprawie utworzenia „Conseil européen pour la recherche nucléaire” (CERN) zostało podpisane 15 lutego 1952 roku przez 11 krajów. Konwencja nabrała mocy po ratyfikacji (pod auspicjami UNESCO) przez siedem pierwszych państw, co nastąpiło 29 września 1954 roku.

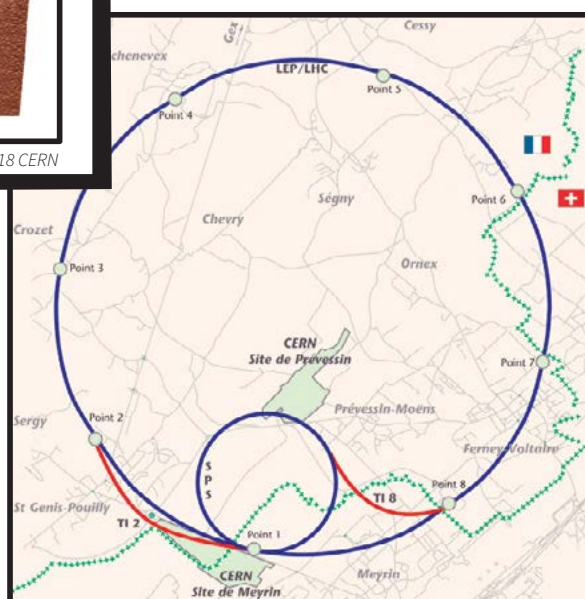
Obecnie do organizacji należą 22 państwa europejskie (w tym od 1991 roku Polska). Do głównych zadań CERN należą: badania naukowe, prace nad nowymi technologiami, edukacja i rozwój współpracy międzynarodowej. CERN znajduje się na granicy Szwajcarii i Francji, między Jeziorem Genewskim a górskim pasmem Jury.

Laboratorium jest bezkonkurencyjne, posiada bowiem największy na świecie kompleks połączonych ze sobą akceleratorów (LHC ma obwód 27 km) i odpowiednie detektory. Naukowcy w CERN badają, z czego zbudowana jest materia i jakie siły ją utrzymują, próbują też wyjaśnić ewolucję Wszechświata, czyli cofają się w czasie i badają, jak powstała materia po Wielkim Wybuchu (tzw. Big Bang). Obszar badań sięga do 10^{-43} sekundy po Wielkim Wybuchu.

W CERN zderzane są ze sobą wiązki protonów rozpędzone do 99,9999991% prędkości światła, a detektory rejestrują cząstki powstałe w zderzeniach.

kompleks akceleratorów w CERN – schemat tunel LHC i SPS, © 2014-2018 CERN

© 2001-2018 CERN

Spis akcesoriów do inscenizacji: statyw, worek, piłeczki do tenisa stołowego pomalowane farbą i podpisane nazwami kwarków i antykwarków oraz elektronów, przezroczysta misa (waza), przezroczyste kule o średnicy 10 cm (do nabycia w sklepach decoupage), taśma klejąca, balon z przyklejonymi kótkami konfetti.

Podróż do początku czasu

Na statywie zawieszony jest worek wypełniony piłeczkami do tenisa stołowego, pomalowanymi na różne kolory i napisanymi nazwami kwarków: u, d, s, c, b, t i antykwarków. Pod statywem ustawiona jest przezroczysta misa/waza.

Uczeń (narrator): Odtwórzmy to, co działo się 13,7 miliarda lat temu. Temperatura i ciśnienie były niewyobrażalnie wysokie. Cała materia była ściśnięta do rozmiaru mniejszego od atomu i nagle... BIG BANG! *(uczniowie rozrywają worek, z którego wysypują się podstawowe cegiełki materii, wpadając do przezroczystej wazy).*

Narrator: Po upływie bardzo krótkiego czasu, w bardzo wysokiej temperaturze wszystkie oddziaływania się łączą. Chwilę później następuje gwałtowne rozszerzanie się Wszechświata, w wyniku czego temperatura maleje 100 tysięcy razy. Inflacja kończy się gwałtownie, co prowadzi do uwolnienia potężnej energii, z której powstaje zalew nowych cząstek: kwarków, antykwarków, gluonów, fotonów, elektronów, tworzących zupę kwarkowo-gluonową. Wszechświat rozszerza się i temperatura osiąga wartość 10¹⁰ K, umożliwiającą łączenie się kwarków i antykwarków w trójki, tworzą się protony i neutrony, antyprotony i antyneutrony.

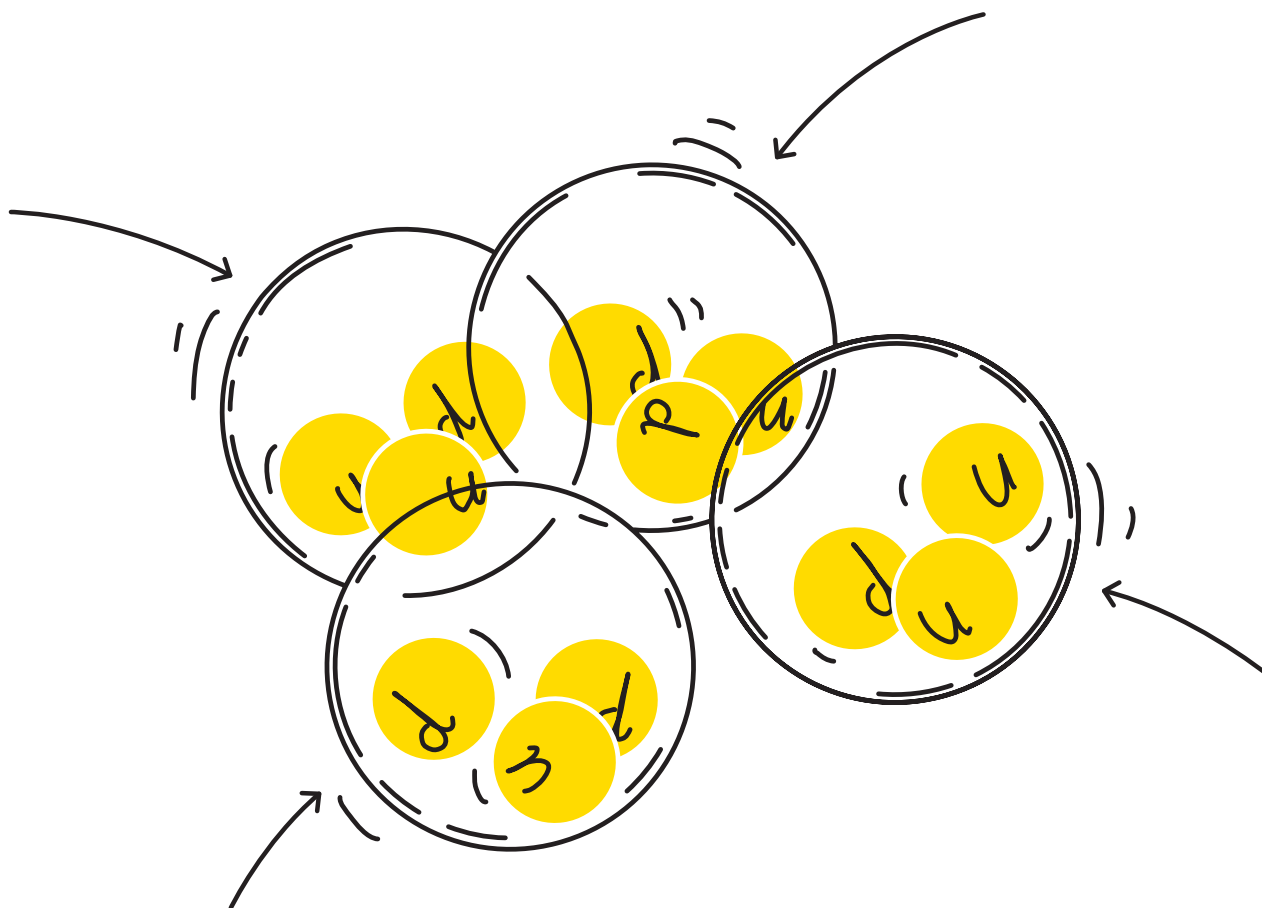
Uczniowie wydobywają kwarki uud – protony i umieszczają je w przezroczystej kuli, ddu – neutrony w drugiej kuli, ūūđ – antyprotony, đđū – antyneutrony w kolejnych kulach, uczniowie w klasie biorą do rąk kule i przyglądają się powstałym cząstkom.

Narrator: Materia i antymateria anihilują ze sobą, przekształcając swoją masę spoczynkową w energię i zalewając wszystko nowymi fotonami.

Uczniowie zderzają kule z protonem i antyprotonem i pokazują anihilację (znikanie).

Narrator: Wszechświat liczy kilka minut. Protony i neutrony, które nie uległy anihilacji, łączą się ze sobą, tworząc jądra atomowe – głównie wodoru i helu.

Uczniowie biorą kule z protonami i neutronami i zbliżają je do siebie, trzymając w wyciągniętych dłoniach; jeden uczeń skleja je taśmą.

Narrator: Wszechświat przez kolejnych kilka tysięcy lat rozszerza się i ochładza, a gorąca mgła staje się coraz rzadsza, ciemniejsza i czerwiejsza. Mgła przeciera się, a jądra wodoru i helu wychwytyują elektrony.

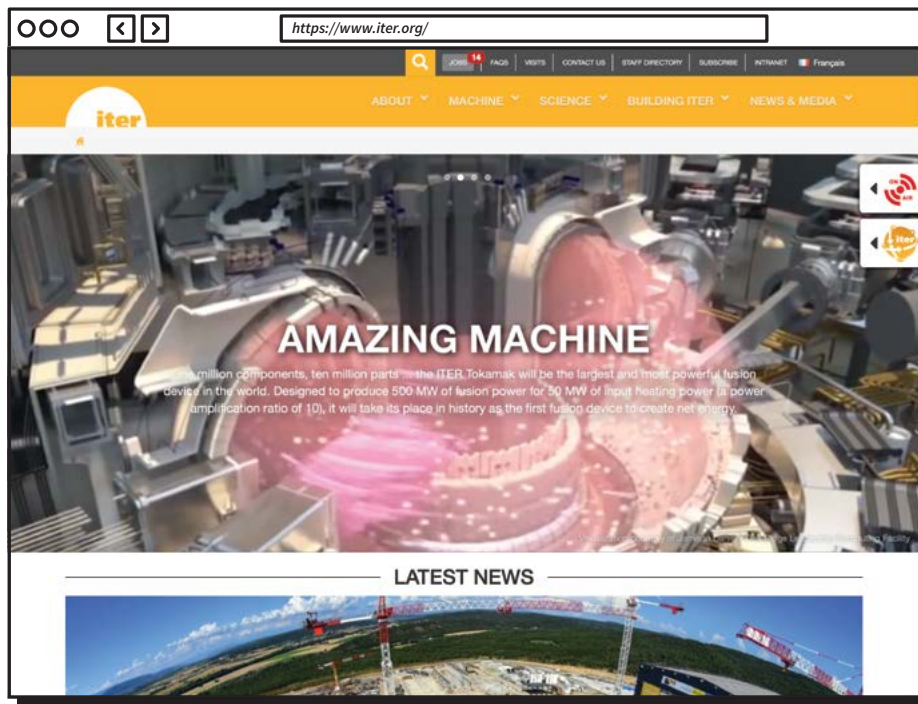
Do uczniów trzymających kule z atomami dotacza uczeń trzymający elektron i okręga jądro.

Narrator: Powoli, w ciągu milionów lat, w wyniku wzrostu grawitacji tworzą się gęste obszary, obłok gazowy zapada się i dochodzi do takiego rozgrzania i ściśnięcia jąder wodoru, że zaczynają się one łączyć i przekształcać w jądra helu, wydzielając przy tym energię jądrową – rodzą się pierwsze gwiazdy, a po kilku miliardach lat planety – powstaje życie. Wszechświat nieustannie ekspanduje.

Uczeń nadmuchuje balon z przyklejonymi kótkami konfetti.

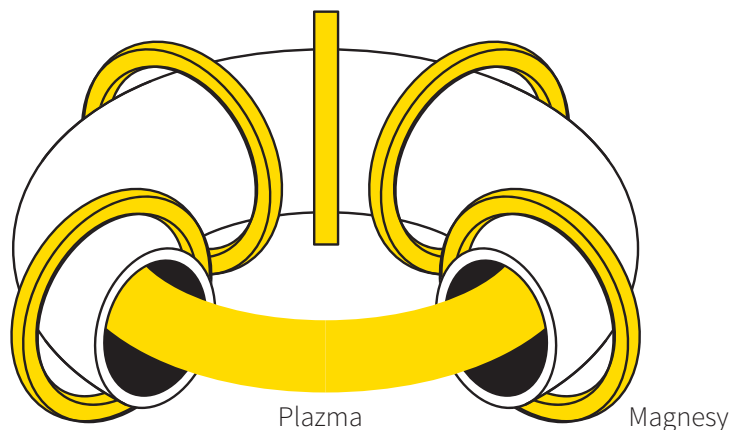
Narrator: Z czego zatem zbudowany jest wszechświat?

Uczniowie prezentują budulce materii i odpowiadają: Wszechświat zbudowany jest z sześciu kwarków, sześciu antykwarków, sześciu leptonów, sześciu antyleptonów i sześciu cząstek przenoszących oddziaływanie – bozonów.

Pierwsze niekontrolowane reakcje syntezy wywołanej przez człowieka odbyły się na początku lat 50. w czasie testów bomb jądrowych Ivy Mike i Castle Bravo. Pierwszy kontrolowany eksperyment laboratoryjny odbył się w 1958 roku w Los Alamos. Wytworzona wtedy plazma osiągnęła temperaturę 15 milionów stopni Celsjusza, uwalniając w czasie reakcji neutrony. Jednak czas badań nad syntezą jądrową miał przypaść na lata 60. i 70. XX wieku. Wtedy to zaczęła się rozwijać fizyka plazmy. Zjawisko syntezy termojądrowej na Ziemi najłatwiej jest zaobserwować, dokonując syntezy dwóch izotopów wodoru – deuteru i trytu.

Chcąc zainicjować reakcję fuzji, musimy uważać, by cząsteczki wysokotemperaturowej plazmy nie dotykały ścian naczynia. W tym celu korzystamy z właściwości pól magnetycznych, które muszą tworzyć zamknięte pętle – kształt nazywany torusem. Aby przybliżyć działanie torusa, można posłużyć się lewitującym wrzecionem (odpowiednio ustawionym polem magnetycznym pozwalającym utrzymać wrzeciono w pozycji poziomej).

EURO

W ZGLOBALIZOWANEJ EUROPIE

autor: **Marcin Bernas**

To nauczyciel geografii i biologii, absolwent Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na kierunku geografia (specjalność hydrologia, meteorologia i klimatologia – studia magisterskie) oraz biologia (specjalność ekologia i zarządzanie zasobami przyrody – studia licencjackie). Jest też nauczycielem specjalistą ds. ICT w zakresie obsługi i wdrażania platform e-learningowych, co ułatwia mu łączenie technologii informacyjnych z dydaktyką przedmiotów przyrodniczych. Przygotował scenariusz zajęć, który integruje rzetelną i obiektywną wiedzę na temat strefy euro z praktycznymi ćwiczeniami z wykorzystaniem Systemu Informacji Geograficznej. Jest przekonany, że ciekawa lekcja w równym stopniu musi uczyć i angażować. Powinna też stawiać przed uczniami problemy i wyzwania oraz zachęcać do ich rozwiązywania, a nie przedstawiać utarte schematy.

OBSZAR TEMATYCZNY:

Euro w portfelu

ETAP EDUKACYJNY:

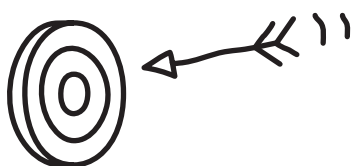
szkoła ponadpodstawowa

PRZEDMIOT:

geografia, wiedza o społeczeństwie, informatyka

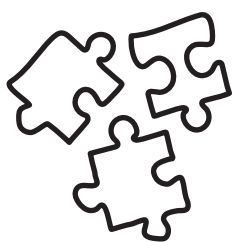
CZAS TRWANIA:

2 x 45 minut

CELE ZAJĘĆ:

Po zajęciach uczeń/uczennica:

- będzie umiał/a wymienić państwa należące do Unii Europejskiej i wskazać je na mapie;
- będzie potrafił/a wskazać państwa posługujące się walutą euro;
- będzie umiał/a korzystać z Systemu Informacji Geograficznej (GIS) w celu rozwiązania prostego polecenia/zadania;
- będzie potrafił/a zaprogramować i modyfikować – zgodnie z poleceniem – cyfrową mapę z wykorzystaniem oprogramowania GIS;
- będzie potrafił/a wskazać najważniejsze etapy wprowadzania euro jako wspólnej waluty EU;
- będzie potrafił/a przedstawić argumenty za wejściem Polski do strefy euro i przeciw niemu;
- będzie umiał/a wyjaśnić, co znajduje się na rewersie i awersie monety euro oraz rozpoznać na tej podstawie kraj, w którym moneta została wyprodukowana;
- będzie potrafił/a posługiwać się arkuszami kalkulacyjnymi, tworzyć podstawowe formuły i wykorzystywać je w praktyce;
- będzie umiał/a wykorzystać znajomość języka angielskiego w celu znalezienia prostych informacji na stronach anglojęzycznych.

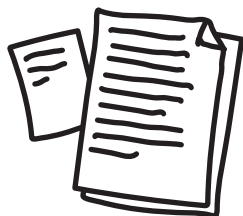
METODY I FORMY PRACY:

- praca z mapą
- analiza SWOT
- wykorzystanie nowych technologii (GIS, internet)
- rozmowa nauczająca
- praca w grupach/w parach
- analiza danych statystycznych

KLUCZOWE POJĘCIA:

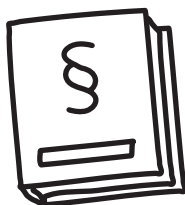
- euro
- GIS
- Unia Europejska

MATERIAŁY POMOCNICZE:

- *Materiał pomocniczy nr 1. Droga do euro. Od pomysłu do portfela* – <https://www.youtube.com/watch?v=zDKPm28m1Ns> (film dostępny w zasobach NBP Portal – dostęp 4.02.2018)
- *Materiał pomocniczy nr 2. Programujemy mapę Europy w QGIS*
- *Materiał pomocniczy nr 3. Programujemy mapę państw Unii Europejskiej w QGIS*
- *Materiał pomocniczy nr 4. Programujemy mapę państw strefy euro w QGIS*
- *Materiał pomocniczy nr 5. Jakie informacje kryje rewers monety euro?*
- *Materiał pomocniczy nr 6. Ile złotych? Ile euro?*
- *Materiał pomocniczy nr 7. Mapa zróżnicowania PKB per capita w Europie*
- *Materiał pomocniczy nr 8. Być czy nie być w strefie euro?*
- dostęp do oprogramowania GIS (Quantum GIS)
- dostęp (przynajmniej jeden na parę uczniów) do edytorów tekstu i arkuszy kalkulacyjnych w różnych programach
- dostęp do internetu
- atlasy geograficzne, mapy

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:

Szkoła ponadpodstawowa:

Geografia – zakres podstawowy

- I. Źródła informacji geograficznej, technologie geoinformacyjne oraz metody prezentacji danych przestrzennych: obserwacje, pomiary, mapy, fotografie, zdjęcia satelitarne, dane liczbowe oraz ich prezentacja graficzna i kartograficzna. Uczeń: 1) przedstawia możliwości wykorzystywania różnych źródeł informacji geograficznej i ocenia ich przydatność; 2) wyróżnia

- graficzne i kartograficzne metody przedstawiania informacji geograficznej i podaje przykłady zastosowania różnych rodzajów map; 3) czyta i interpretuje treści różnych map; [...] 5) interpretuje dane liczbowe przedstawione w postaci tabel i wykresów; 6) wykazuje przydatność fotografii i zdjęć satelitarnych do pozyskiwania informacji o środowisku geograficznym oraz interpretuje ich treść; 8) podaje przykłady wykorzystania narzędzi GIS do analiz zróżnicowania przestrzennego środowiska geograficznego.
- VII. Podział polityczny i zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego świata: mapa podziału politycznego, system kolonialny i jego rozpad, procesy integracyjne i dezintegracyjne na świecie, konflikty zbrojne i terroryzm, podstawowe wskaźniki rozwoju. Uczeń: 1) posługuje się mapą podziału politycznego świata do analizy procesów społeczno-ekonomicznych; 4) przedstawia przyczyny oraz pozytywne i negatywne skutki integracji politycznej i gospodarczej na świecie, ze szczególnym uwzględnieniem Unii Europejskiej oraz procesów dezintegracyjnych na wybranych przykładach; 7) analizuje zróżnicowanie przestrzenne państw świata według wskaźników rozwoju – PKB na jednego mieszkańca, wskaźnika rozwoju społecznego (HDI),

wskaźnika ubóstwa społecznego (HPI); 8) porównuje strukturę PKB państw znajdujących się na różnym poziomie rozwoju gospodarczego oraz ocenia strukturę PKB Polski na tle innych krajów.

- VIII. Przemiany struktur demograficznych i społecznych oraz procesy osadnicze: rozmieszczenie i liczba ludności, przemiany demograficzne, migracje, zróżnicowanie narodowościowe, etniczne i religijne, kręgi kulturowe, sieć osadnicza, procesy urbanizacji, rozwój obszarów wiejskich. Uczeń: [...] 15) korzysta z map cyfrowych dostępnych w internecie w analizie sieci osadniczej wybranych regionów świata.

Geografia – zakres rozszerzony

- I. Metody badań geograficznych i technologie geoinformacyjne: wywiady, badania ankietowe, analiza źródeł kartograficznych, wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych i geoinformacyjnych do pozyskania, tworzenia zbiorów, analizy i prezentacji danych przestrzennych. Uczeń: [...] 3) stosuje wybrane metody kartograficzne do prezentacji cech ilościowych i jakościowych środowiska geograficznego i ich analizy z użyciem narzędzi GIS; [...] 5) wykorzystuje technologie informacyjno-komunikacyjne i geoinformacyjne do pozyskiwania, przechowywania, przetwarzania i prezentacji informacji geograficznych; [...] 7) rozumie istotę identyfikowania zależności przyczynowo-skutkowych, funkcjonalnych i czasowych między elementami przestrzeni geograficznej, argumentowania, wnioskowania i formułowania twierdzeń o prawidłowościach.

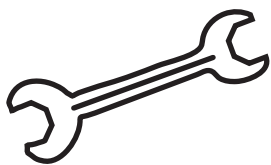
Wiedza o społeczeństwie – zakres rozszerzony

- XIV. Integracja europejska. Uczeń: [...] 3) przedstawia integrację w ramach Unii Europejskiej (w aspekcie gospodarczym – od wspólnego rynku do unii gospodarczo-walutowej) i najważniejsze postanowienia aktów prawa pierwotnego: Traktatu o Unii Europejskiej (traktatu z Maastricht), traktatu amsterdamskiego i traktatu nicejskiego; [...] 9) wyjaśnia założenia strefy euro; przedstawia zadania Europejskiego Banku Centralnego i Europejskiego Systemu Banków Centralnych.

Informatyka – zakres podstawowy i rozszerzony

- II. Programowanie i rozwiązywanie problemów z wykorzystaniem komputera i innych urządzeń cyfrowych. Uczeń: [...] 4) wyszukuje w sieci potrzebne informacje i zasoby, ocenia ich przydatność oraz wykorzystuje w rozwiązywanych problemach (zakres podstawowy i rozszerzony).
- Uczeń: [...] 4) przygotowując opracowania rozwiązań złożonych problemów, posługuje się wybranymi aplikacjami w stopniu zaawansowanym: [...] b) uczestniczy w opracowaniu dokumentacji projektu zespołowego, pracując przy tym w odpowiednim środowisku [...]; 5) współtworzy otwarte zasoby i aktywności oraz umieszcza je w sieci (zakres rozszerzony).
- III. Posługiwanie się komputerem, urządzeniami cyfrowymi i sieciami komputerowymi. Uczeń: 1) zapoznaje się z możliwościami nowych urządzeń cyfrowych i towarzyszącego im oprogramowania (zakres podstawowy i rozszerzony).
- IV. Rozwijanie kompetencji społecznych. Uczeń: 1) aktywnie uczestniczy w realizacji projektów informatycznych rozwiązujących problemy z różnych dziedzin, przyjmuje przy tym różne role w zespole realizującym projekt i prezentuje efekty wspólnej pracy, korzystając z różnych systemów operacyjnych (zakres podstawowy i rozszerzony).
- V. Przestrzeganie prawa i zasad bezpieczeństwa. Uczeń: [...] 2) respektuje obowiązujące prawo i normy etyczne dotyczące korzystania i rozpowszechniania oprogramowania komputerowego, aplikacji cudzych i własnych oraz dokumentów elektronicznych (zakres podstawowy i rozszerzony).

UWAGI METODYCZNE:

Proponowane praktyczne zajęcia pozwalają na zapoznanie uczniów i uczennic z Systemem Informacji Geograficznej (Geographic Information System – GIS) i przećwiczenie z nimi dostępnych możliwości wykorzystania tego narzędzia do oceny różnych zjawisk przestrzennych (w tym przypadku jednostki płańniczej w Unii Europejskiej – euro).

Zajęcia odbywają się w pracowni komputerowej lub pracowni mobilnej (laptopy i tablety) w sali geograficznej – warto zapewnić min. jedno stanowisko komputerowe na parę uczniów. Pozwalają nie tylko realizować treści nauczania obecne w podstawie programowej geografii (zakres rozszerzony), ale także rozwijać kompetencje informatyczne i matematyczne uczniów i uczennic. Przed zajęciami warto poprosić uczniów, by przynieśli do szkoły posiadane monety euro – swój zestaw (najlepiej składający się z monet pochodzących z różnych krajów) przynosi także nauczyciel.

MOŻLIWOŚĆ KONTYNUACJI ZAJĘĆ:

W związku z tym, że uczniowie podczas dwóch lekcji opracowują dużo danych i programują własne mapy, warto rezultaty tej pracy graficznie opracować i udostępnić innym członkom społeczności szkolnej. Może to być gazetka ścienna zatytułowana „Mapa prawdę o euro ci powie...” lub „Wszystko o strefie euro”. Można też zachęcić uczniów, by spróbowali wykorzystać szkolną stronę lub bloga do prezentacji najważniejszych treści.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Wprowadzenie

1. Droga do euro – film (7 minut).

Nauczyciel rozpoczyna zajęcia od emisji filmu Narodowego Banku Polskiego – *Droga do euro. Od pomysłu do portfela*. Poleca uczniom, by w trakcie projekcji notowali (samodzielnie) najważniejsze ich zdaniem wydarzenia i daty z historii wprowadzenia euro. Może zasugerować, by zrobili to na osi czasu, przygotowanej wcześniej na kartkach. Po filmie prosi o ew. skorygowanie notatek po konsultacji z kolegą/koleżanką w ławce.

Następnie przedstawia cele zajęć oraz sposób pracy – jeśli uczniowie pracowali już z GIS, przypomina tylko zasady wykorzystania tego narzędzia. Jeśli nie – krótko prezentuje jego możliwości i określa, które z nich wykorzystają podczas dzisiejszych zajęć.

Rozwinięcie

2. Programujemy mapę Europy w QGIS – praca w grupach cz. 1 (10 minut).

Nauczyciel prosi uczniów, by w parach (maks. trzyosobowych zespołach – ich liczebność uzależniona będzie od dostępnych stanowisk komputerowych) – wykorzystując oprogramowanie QGIS – przygotowali cyfrową mapę Europy (warstwa wektorowa), wycinając ją z mapy świata pobranej ze strony Natural Earth. Instrukcję wykonania tego zadania uczniowie otrzymują w *Materiale pomocniczym nr 2. Programujemy mapę Europy w QGIS*.

3. Programujemy mapy państw UE i strefy euro – praca w grupach cz. 2 (15 minut).

W kolejnym kroku uczniowie – na podstawie utworzonej warstwy wektorowej państw europejskich – wykonują dwie kolejne mapy: mapę państw UE oraz mapę państw

posiadających euro (polecenia i wskazówki do realizacji zawarte są w *Materiale pomocniczym nr 3. Programujemy mapę państw Unii Europejskiej w QGIS* oraz *Materiale pomocniczym nr 4. Programujemy mapę państw strefy euro w QGIS*). Po zakończeniu obu zadań nauczyciel zaprasza uczniów do krótkiej rozmowy na temat związku między posiadaniem euro a przynależnością do Unii Europejskiej. Jeśli uczniowie tych zależności nie dostrzegą, zwraca ich uwagę na okres przystąpienia do UE poszczególnych krajów, sytuację ekonomiczną państwa, ale także na przypadki zaskakujące (np. Czarnogórę, najmłodsze państwo europejskie).

4. Rewers i awers euro – praca w grupach cz. 3 (12 minut).

Nauczyciel prosi uczniów, by w większych grupach obejrzeni przyniesione do szkoły monety euro. Wspólnie omawia z nimi, co znajduje się na rewersie, a co na awersie poszczególnych monet. Pyta uczniów, czy zauważają jakieś prawidłowości.

Następnie rozdaje grupom *Materiał pomocniczy nr 5. Jakie informacje kryje rewers monety euro?*, prosząc, by – po wykonaniu zaproponowanej w poleceniu tabeli – uczniowie spróbowali rozpoznać, z jakiego kraju pochodzą przyniesione przez nich monety.

Warto zwrócić uwagę uczniów, że dzięki wspólnemu rynkowi monety dość szybko opuszczają kraj swego pochodzenia – monetami wyprodukowanymi we Włoszech, Francji czy Niemiec można swobodnie płacić w innych krajach strefy euro.

5. Ile złotych? Ile euro? – praca w grupach cz. 4 (15 minut).

Kolejne zadanie uczniów i uczennic będzie polegało na przygotowaniu konwertera walut w programie EXCEL, przeliczeniu cen niektórych podstawowych produktów w różnych państwach na złotówki oraz porównaniu cen w Polsce i w strefie euro – wskazówki do tego zadania uczniowie znajdą w *Materiale pomocniczym nr 6. Ile złotych? Ile euro?* Na forum klasy podyskutujcie o wnioskach z prac w grupach.

6. Nasz kartogram – praca w grupach cz. 5 (15 minut).

Na zakończenie nauczyciel wyjaśnia uczniom, na czym polega metoda kartogramu, czyli prezentacji zjawisk na mapie, oraz kiedy można ją zastosować. Dodatkowo wyjaśnia (lub prosi uczniów o wyjaśnienie) pojęcie „produkt krajowy brutto”. Zwraca uwagę, że te dane wykorzystuje się do określenia wskaźnika rozwoju społeczno-gospodarczego w przeliczeniu na jedną osobę (PKB per capita). Przypomina wysokość tego wskaźnika dla Polski (ok. 27 tysięcy dolarów amerykańskich) i krajów najbogatszych (powyżej 100 tysięcy dolarów amerykańskich) oraz prosi o wykonanie zadania z *Materiału pomocniczego nr 7. Mapa zróżnicowania PKB per capita w Europie*.

Podsumowanie

7. Praca domowa inaczej (15 minut).

Nauczyciel prosi uczniów, by spróbowali ocenić rozwój państw strefy euro w porównaniu z pozostałymi państwami UE. Spisuje wnioski na tablicy. Po krótkiej rozmowie na forum (nauczyciel powinien wskazać, że poziom oświetlenia

może świadczyć pośrednio o poziomie urbanizacji i rozwoju regionu) rozdaje 4–5-osobowym zespołom *Materiał pomocniczy nr 8. Być czy nie być w strefie euro?* i prosi ich, by uzupełnili te informacje na podstawie zdjęć satelitarnych wykonanych w nocy w roku 1992 i 2010 oraz wcześniej przygotowanych map i tabel.

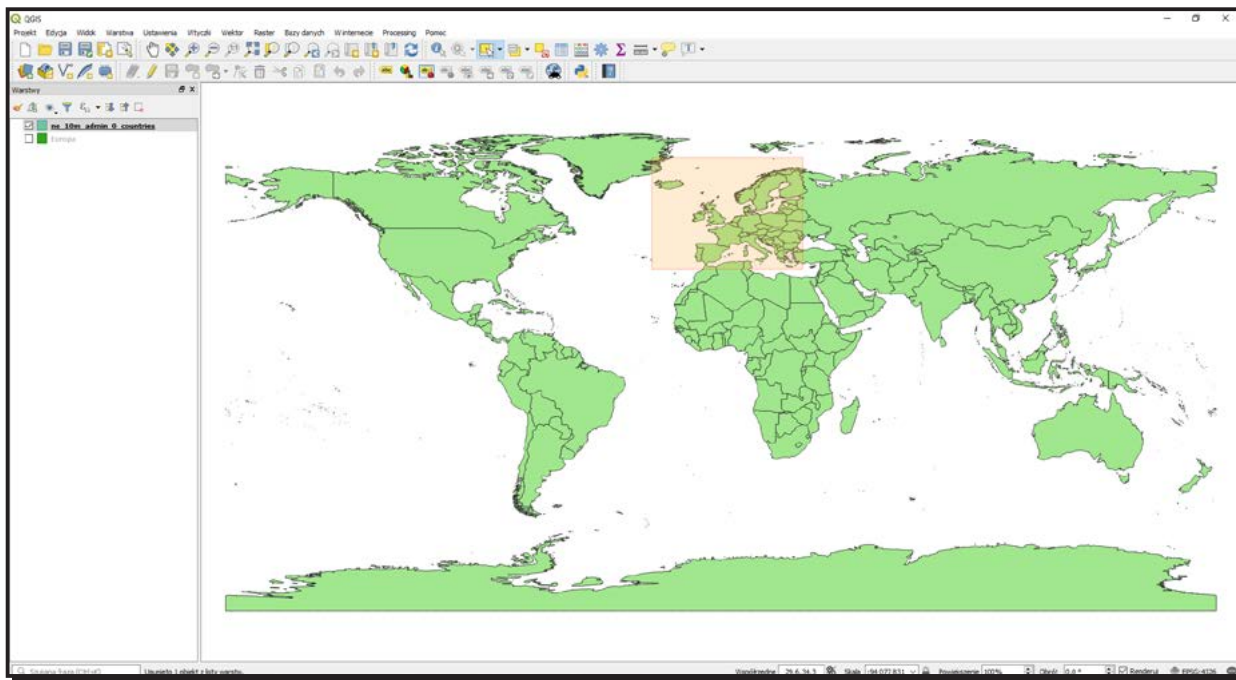
Następnie przypomina im toczącą się publiczną debatę o przystąpieniu Polski do strefy euro i prosi o wykonanie analizy SWOT dla tego procesu (przykład umieszczony jest w *Materiale pomocniczym nr 8*). W razie konieczności przypomina zasady opracowywania analizy SWOT. Zadanie to może być zaproponowane jako dodatkowa praca domowa dla chętnych – wymaga bowiem analizy różnych argumentów, zebrania bardziej szczegółowych informacji i danych.

MATERIAŁY POMOCNICZE

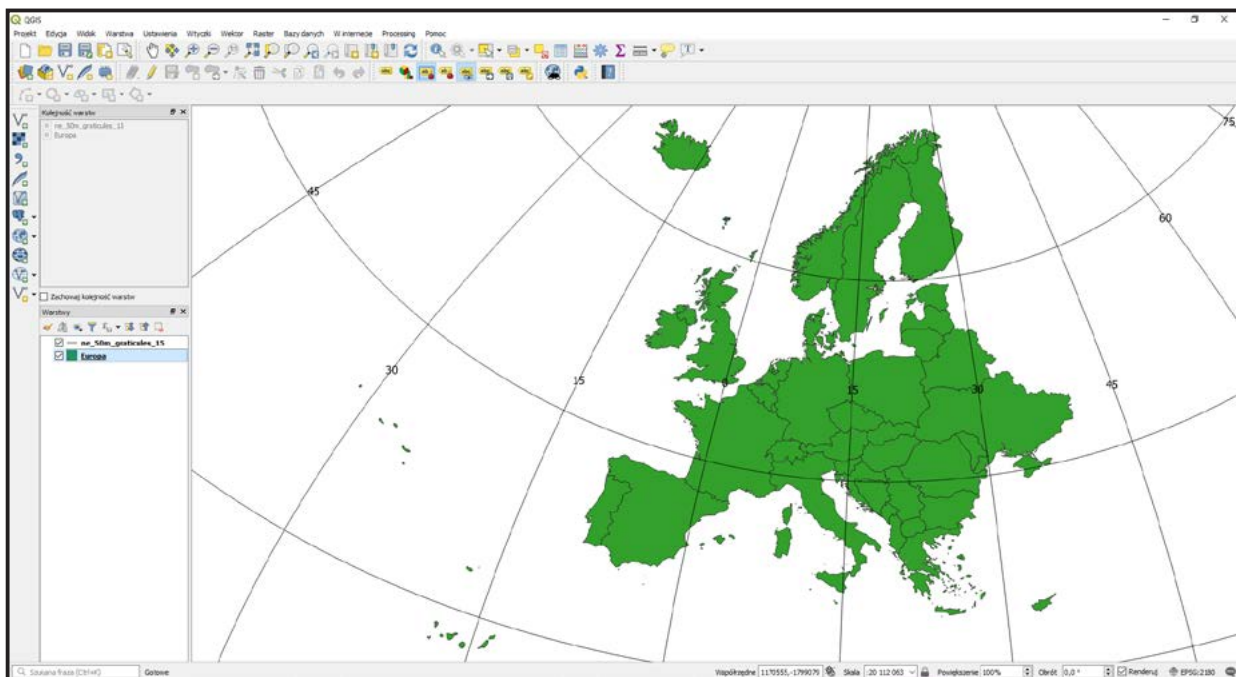

Na mapie wektorowej świata (dane pozyskane ze strony Natural Earth – <http://www.naturalearthdata.com/>) zaznaczcie – za pomocą narzędzia – tylko i wyłącznie państwa europejskie.

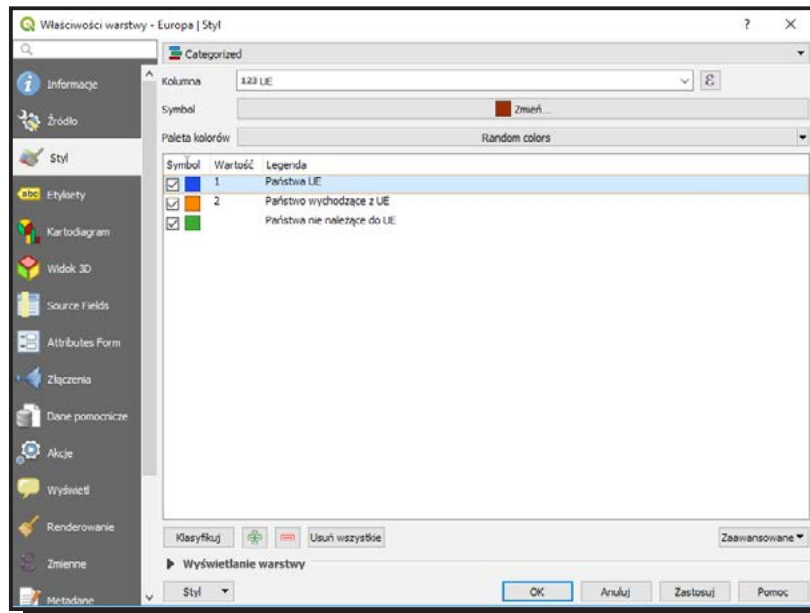

Następnie zapiszcie wykonaną mapę w układzie PUWG 1992 – dzięki temu będzie ona czytelniejsza, zachowane zostaną kształt i proporcje poszczególnych państw. Na zakończenie dodajcie siatkę geograficzną ułatwiającą nawigację po mapie.

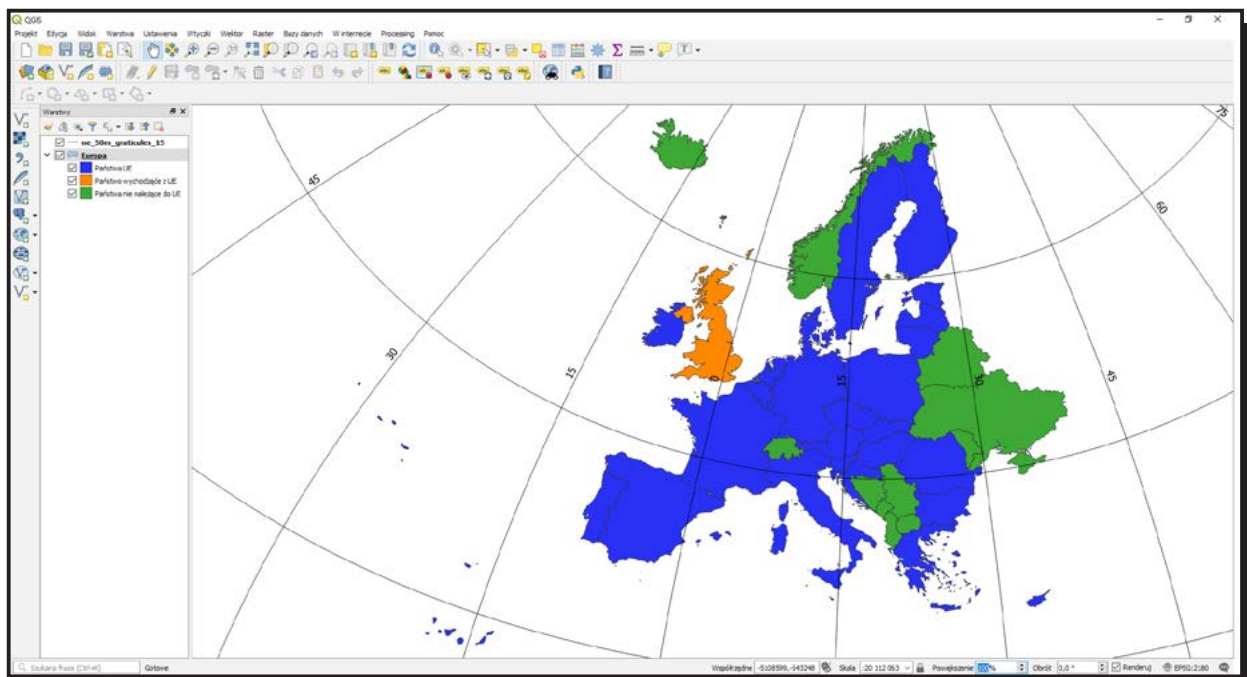

Dokonajcie edycji wykonanej wcześniej mapy. Za pomocą narzędzia przeedytujcie tabelę atrybutów warstwy. Utwórzcie nowy wiersz UE i wpiszcie przy każdym państwie 1, jeżeli należy do UE, 2, jeżeli nie jest państwem członkowskim, oraz 3 przy Wielkiej Brytanii, która do 2019 r. opuści UE.

W kolejnym kroku przeedytujcie warstwę, ustawiając wartość unikalną i klasyfikując państwa.

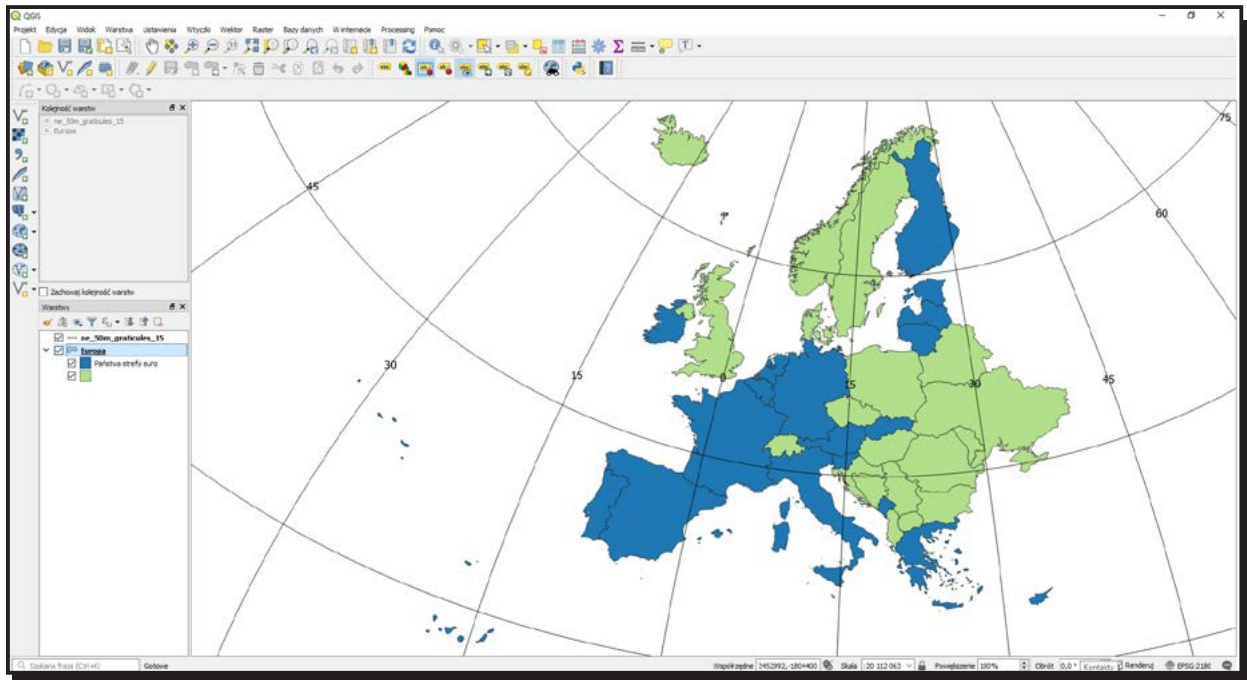
Za pomocą narzędzia edycji warstwy możecie dodatkowo zmienić kolorystykę państw oraz wyróżnić kontury ich granic.

Na stronie Europejskiego Banku Centralnego wejdźcie w zakładkę euro (<https://www.ecb.europa.eu/euro/coins/2euro/html/index.pl.html>)

Sprawdźcie, które państwa europejskie posiadają walutę euro, oraz wykonajcie mapę w tych samych krokach, co w poprzednim poleceniu (czyli tworząc nowy wiersz warstwy euro).

Na podstawie mapy państw Unii Europejskiej oraz państw posiadających euro stwórzcie tabelę (wg poniższego wzoru).

Lp.	Państwo	Przynależność do UE	Posiada euro
1	Albania	Nie	Nie
2	Andora	Nie	Tak
3	Austria	Tak	Tak
...	...	...	...

Wykorzystując dane z mapy i wykonanej tabeli, zastanówcie się, jakie związki/zależności widzicie między przynależnością do Unii Europejskiej a posiadaniem euro. Porozmawiajcie o waszych wnioskach najpierw w grupie, a potem na forum klasy. Sprawdźcie w internecie, dlaczego Czarnogóra, najmłodsze państwo Europy, posługuje się walutą euro.

Przygotujcie, na podstawie strony Europejskiego Banku Centralnego, tabelę z rewersami monety 2 euro charakterystycznymi dla poszczególnych państw oraz uzupełnijcie pozostałe informacje (wg poniższego wzoru).

Lp.	Państwo	Rok wprowadzenia	Rewers euro	Opis symbolu
1	Andora	2011		Herb Andory i dewiza kraju: „VIRTUS UNITA FORTIOR”
2	Austria	2002		Wizerunek pacyfistki Berthy von Suttner, uosabiającej wieloletnie działania Austrii na rzecz pokoju
3	Belgia	2002		Wizerunek króla Alberta II
...	...	...	...	...

Na podstawie wykonanej tabeli ustalcie pochodzenie monet, które przynieśliście do szkoły.

Materiał pomocniczy nr 6. Ile złotych? Ile euro?

The screenshot shows the Eurostat website interface. The main title is "Euro/ECU exchange rates - annual data" with the identifier "[ert_bil_eur_a]". The last update is dated 07-09-2017. Below the title, there are several filters: "TIME", "CURRENCY", and "Statistical information" (set to "Average"). A table below shows exchange rates for various currencies from 2007 to 2012.

CURRENCY	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bulgarian lev	1.9558	1.9558	1.9558	1.9558	1.9558	1.95
Czech koruna	27.766	24.946	26.435	25.284	24.590	25.1
Danish krone	7.4506	7.4560	7.4462	7.4473	7.4506	7.44
Pound sterling	0.68434	0.79628	0.89094	0.85784	0.86788	0.810
Croatian kuna	7.33760	7.22390	7.34000	7.28910	7.43900	7.521
Hungarian forint	251.35	251.51	280.33	275.48	279.37	289.

Na podstawie danych ze strony Eurostatu (<http://ec.europa.eu/eurostat>) dotyczących kursu euro w poszczególnych państwach unijnych nienależących do strefy euro stwórzcie kalkulator przeliczania walut w programie Excel.

Kalkulator powinien zawierać następujące elementy:

- nazwa państwa,
- nazwa waluty państwowej oraz stosowany skrót,
- obowiązujący kurs euro w stosunku do waluty państwowej,
- miejsce na wpisanie liczby jednostek płatniczych,
- formuły przeliczeniowe kursu euro na krajową jednostkę płatniczą i odwrotnie (pozwalające wprowadzać dowolne liczby jednostek waluty państwowej).

Sformatujcie kalkulator w taki sposób, by był on czytelny i łatwy w użyciu dla innych użytkowników.

Zadbajcie o unikalną stylistykę.

The screenshot shows an Excel spreadsheet with the following data:

	A	B	C	D	E	F	G
1	Państwo	Waluta	Wartość 1€	Ilość	Euro na walute	Ilość	waluta na Euro
2	Polska	Złoty	4,36	3	13,08	8,72	2,00
3	Węgry	Forint	311,44	4	1245,76	3	0,01
4	Bułgaria	Lew	1,95	7	13,65	2	1,03
5	Rumunia	Lej	4,49	1	=D5*C5		0,00
6	...	...	...	...	...	...	...

Korzystając z przygotowanego przez was kalkulatora, przeliczcie ceny wybranych podstawowych produktów w państwach strefy euro na złotówki. Porównajcie koszty tych produktów w naszym kraju i wybranym kraju strefy euro. Jakie wnioski wam się nasuwają?

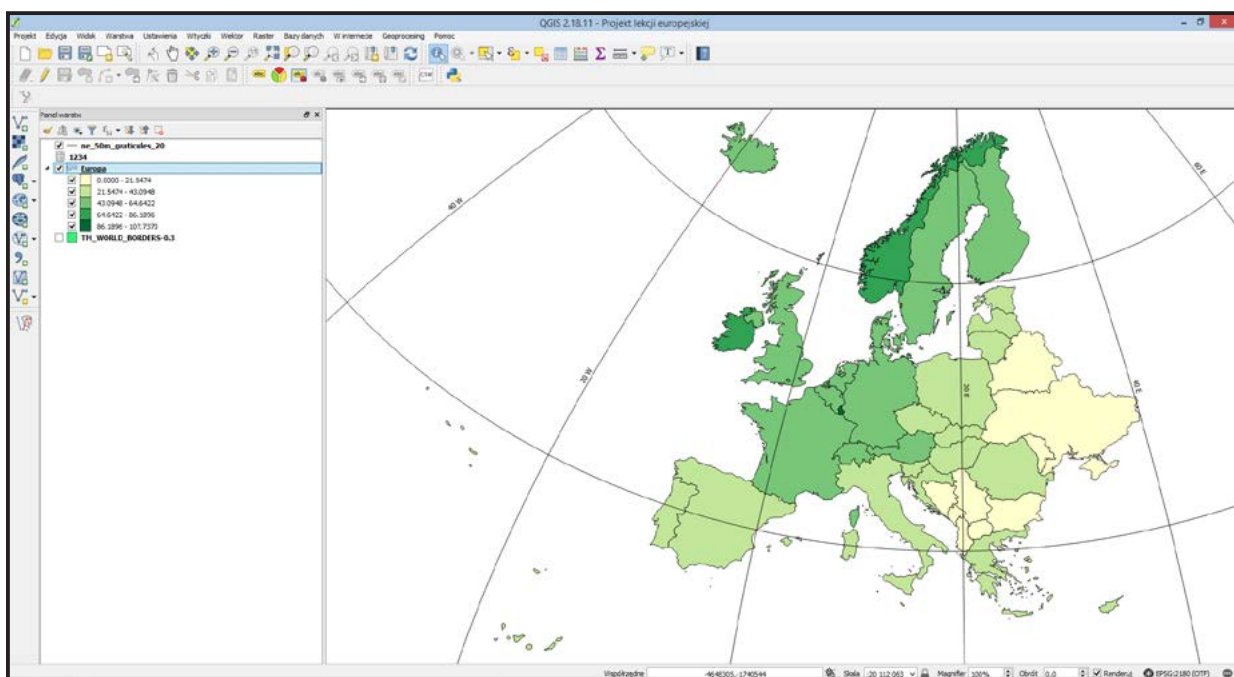
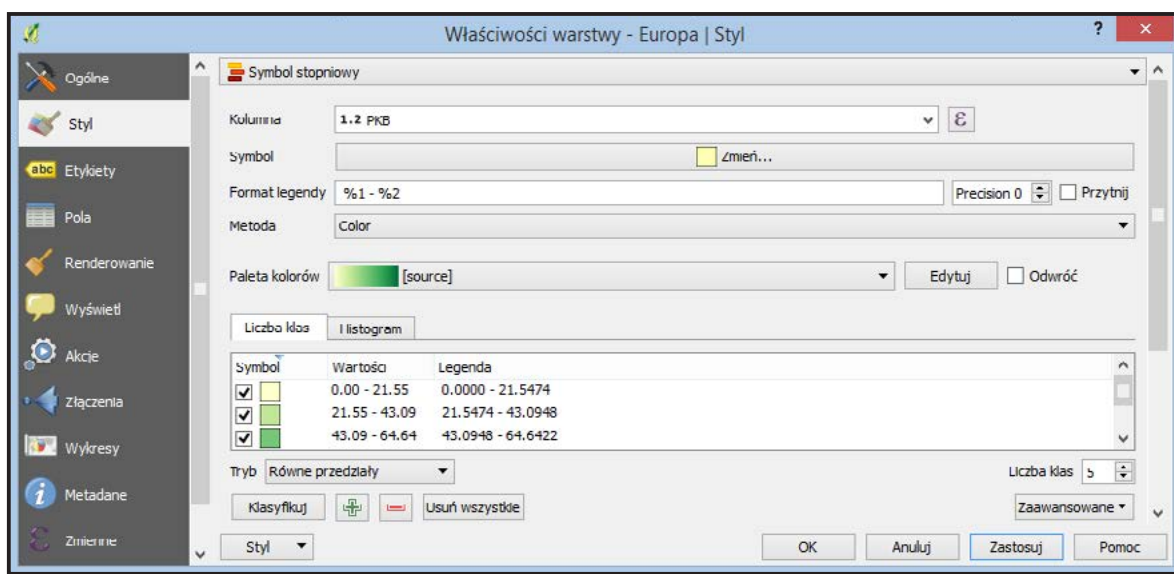
Wasze zadanie polega na wykonaniu kartogramu na podstawie danych Międzynarodowego Funduszu Walutowego (<http://www.imf.org/external/> – dostęp 4.02.2018).

Pobierzcie dane i przekopiujcie je do arkusza kalkulacyjnego programu LibreOffice.

Następnie porównajcie nazwy państw z warstwy wektorowej, z której wcześniej korzystaliście, z nazwami publikowanymi na powyższej stronie (mogą wystąpić różnice, które trzeba poprawić). Gotowy plik zapiszcie w formacie DBF i wczytajcie do programu QGIS.

Za pomocą narzędzia w edycji warstwy połączcie warstwę wektorową z tabelą wczytaną do programu.

Wykonacie w ten sposób kartogram (metoda kartograficzna przedstawiająca intensywność zjawiska za pomocą barw lub szrafu w polach odniesienia) – w edycji warstwy wybierzcie styl stopniowy, ustalcie liczbę klasy oraz kolorystykę mapy.

Obejrzyjcie zdjęcia satelitarne z lat 1992 i 2010 pozyskane z Europejskiej Agencji Kosmicznej (http://www.esa.int/spaceimages/Images/2012/03/Night_lights_in_Europe). Co zauważacie? O czym może świadczyć poziom oświetlenia?

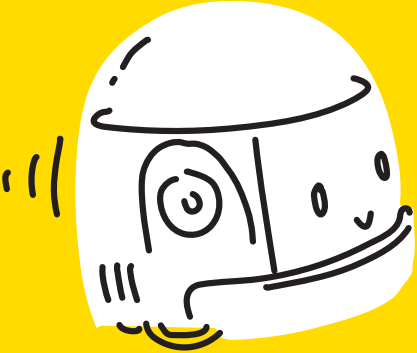
Wasze refleksje zestawcie z informacjami z opracowanych przez was wcześniej tabel oraz wykonanych map. Najpierw w grupie, a potem na forum klasy porozmawiajcie o poziomie rozwoju poszczególnych krajów oraz zamożności ich obywateli. Czy dostrzegacie jakieś zależności między tymi wskaźnikami a tym, jaka waluta obowiązuje w danym kraju?

W domu wykonajcie analizę SWOT dla przystąpienia Polski do strefy euro. Wasza analiza powinna zawierać minimum po dwa nowe (inne niż przytoczone poniżej) argumenty w każdym polu.

Przykład:

<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stabilna jednostka monetarna • Szybszy wzrost gospodarczy • ... • ... 	<p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utrata możliwości prowadzenia własnej polityki pieniężnej przez krajowy bank centralny • Zmiana przyzwyczajeń płatniczych niektórych ludzi • ... • ...
<p>Szanse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Łatwiejsza wymiana handlowa • Ułatwienia dla turystów pochodzących ze strefy euro • ... • ... 	<p>Zagrożenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Możliwy wzrost cen • Potencjalne kryzysy ekonomiczne w strefie euro dotkną również Polskę • ... • ...

EURO W PORTFELU OZOKOTA

autor: **Anna Maria Bowtruczuk**

To nauczycielka języka angielskiego i niemieckiego, oligofrenopedagog oraz surdopedagog w Szkole Podstawowej nr 2 im. Władysława Jagiełły w Hajnówce. Jest pasjonatką nowoczesnych technologii, autorką i współautorką innowacji pedagogicznych i projektów edukacyjnych z wykorzystaniem robotów edukacyjnych. W swojej pracy systematycznie poszukuje nowych rozwiązań aktywizujących uczniów do nauki i działania. Jednym z jej stałych źródeł inspiracji jest inicjatywa edukacyjna eTwinning – jest ambasadorką tego programu w woj. podlaskim. Przy wyborze tematu scenariusza kierowała się w szczególności możliwością wykorzystania robotów edukacyjnych podczas zajęć języka angielskiego i wiedzy o społeczeństwie.

OBSZAR TEMATYCZNY:

Euro w portfelu

ETAP EDUKACYJNY:

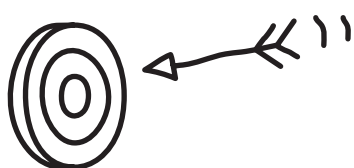
szkoła podstawowa

PRZEDMIOT:

wiedza o społeczeństwie, język angielski

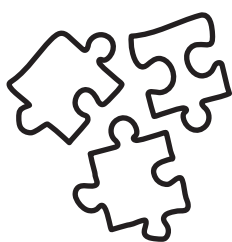
CZAS TRWANIA:

45 minut

CELE ZAJĘĆ:

Po zajęciach uczeń/uczennica:

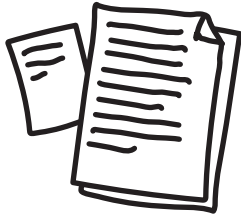
- będzie potrafił/a opisać najważniejsze etapy integracji europejskiej;
- będzie umiał/a wymienić po polsku i angielsku nazwy krajów członkowskich UE;
- będzie identyfikował/a flagi krajów członkowskich Unii Europejskiej;
- będzie umiał/a wskazać najważniejsze momenty z historii euro;
- będzie umiał/a wskazać kraje, w których używana jest waluta euro.

METODY I FORMY PRACY:

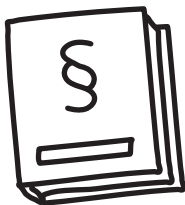
- miniwykład
- praca z tekstem źródłowym
- wykorzystanie nowych technologii (ozoboty)
- praca w grupach

KLUCZOWE POJĘCIA:

- Unia Europejska
- kraje członkowskie Unii Europejskiej
- waluta euro
- historia waluty euro

MATERIAŁY POMOCNICZE:

- dostęp do internetu (strony: *Wikipedia* – polska i anglojęzyczna, www.edu-sense.com, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication6730_pl.pdf, www.bajkidoczytania.pl (z tej strony można pobrać mapę Europy w formacie A3)
- symbol waluty euro (format A4; dla każdej grupy)
- przykładowe monety i banknoty euro
- flagi państw Unii Europejskiej (po pięć na każdą grupę)
- *Materiał pomocniczy nr 1. Ozobot poznaje kraje euro* (format A3; dla każdej grupy)
- *Materiał pomocniczy nr 2. Ozobot płaci w euro* (format A4; dla każdej grupy)
- ozoboty (jeden na grupę)
- markery: niebieski, zielony i czerwony

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:**Szkoła podstawowa:****Wiedza o społeczeństwie**

- XII. Sprawy międzynarodowe. Uczeń: [...] 2) wymienia cele działania Unii Europejskiej [...]; 3) przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w Unii Europejskiej dla pracowników i osób podróżujących [...]; 4) przedstawia działalność Polski w Organizacji Narodów Zjednoczonych, Unii Europejskiej i Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego.

Geografia

- VII. Geografia Europy: położenie i granice kontynentu; podział polityczny Europy [...]. Uczeń: 1) charakteryzuje położenie, przebieg granic oraz linii brzegowej Europy; 2) przedstawia podział polityczny Europy oraz rolę Unii Europejskiej w przemianach społecznych i gospodarczych kontynentu.

Informatyka (klasy IV–VI)

- I. Rozumienie, analizowanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń: [...] 2) formułuje i zapisuje w postaci algorytmów polecenia składające się na: [...] c) sterowanie robotem lub obiektem na ekranie.
- II. Programowanie i rozwiązywanie problemów z wykorzystaniem komputera i innych urządzeń cyfrowych. Uczeń: 1) projektuje, tworzy i zapisuje w wizualnym języku programowania: [...] b) prosty program sterujący robotem lub innym obiektem na ekranie komputera.
- V. Przestrzeganie prawa i zasad bezpieczeństwa. Uczeń: 1) postępuje zgodnie z technologią zgodnie z przyjętymi zasadami i prawem; przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

Informatyka (klasy VII–VIII)

- II. Programowanie i rozwiązywanie problemów z wykorzystaniem komputera i innych urządzeń cyfrowych. Uczeń: [...] 2) projektuje, tworzy i testuje oprogramowanie sterujące robotem lub innym obiektem na ekranie lub w rzeczywistości.
- IV. Rozwijanie kompetencji społecznych. Uczeń: 1) bierze udział w różnych formach współpracy, jak: programowanie w parach lub w zespole, realizacja projektów, uczestnictwo w zorganizowanej grupie uczących się, projektuje, tworzy i prezentuje efekty wspólnej pracy.

Język obcy nowożytny nauczany jako pierwszy (klasy IV–VIII) – język angielski

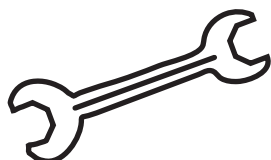
- I.1. II.1. Uczeń [...] w odniesieniu do kultury krajów obszaru nauczanego języka – posiada podstawową wiedzę dotyczącą m.in. ich literatury, historii, geografii: wie, że ludzie posługują się różnymi językami i aby

się z nimi porozumieć, trzeba nauczyć się ich języka; [posiada] podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym, oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego; [posiada] świadomość związku pomiędzy kulturą własną i obcą, wrażliwość kulturową i umiejętność pośredniczenia między kulturami poprzez nauczany język.

Język obcy nowożytny nauczany jako drugi (II etap edukacyjny, klasy VII–VIII)

- II.2. Uczeń posiada: 1) podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym, oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego; 2) świadomość związku pomiędzy kulturą własną i obcą, wrażliwość kulturową i umiejętność pośredniczenia między kulturami poprzez nauczany język.

UWAGI METODYCZNE:

Ozobot to miniaturowy robot, który poprzez zabawę uczy dzieci i młodzież nowej umiejętności, jaką jest programowanie. Urządzenie rozpoznaje światło i kolory, a dzięki dwóm małym kółkom porusza się po narysowanych liniach, niezależnie, czy będzie to kartka papieru, czy ekran tabletu. Polecenia, które rozumie ozobot, są sekwencją czterech podstawowych kolorów: czarnego, zielonego, czerwonego i niebieskiego. Najmłodszy użytkownicy rysują trasy za pomocą flamastrow, starsi programują ozobota za pomocą aplikacji *ozoblockly.pl*.

MOŻLIWOŚĆ KONTYNUACJI ZAJĘĆ:

Scenariusz – dający możliwość korelacji przedmiotowej (WOS, język angielski) – może być przydatny przy organizacji szkolnych obchodów Europejskiego Dnia Języków.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Wprowadzenie

1. Jaki to kraj UE? (5 minut).

Nauczyciel dzieli klasę na trzy-, czteroosobowe grupy i przydziela im po jednym osobocie. Zanim przedstawi uczniom temat i cele zajęć oraz wyjaśni, w jaki sposób będą pracowali, sprawdza, czy wiedzą, co to jest Unia Europejska. Pozwala na kilka luźnych głosów z sali. Na zakończenie wypowiedzi uczniów przypomina, czym jest UE oraz ilu liczy członków. Następnie rozdaje grupom po pięć różnych flag państw UE wraz z ich nazwami w języku angielskim. Uczniowie dopasowują kraje do flag. Czytają nazwy krajów po angielsku i podają ich odpowiednik po polsku. Poprawność odpowiedzi weryfikują sobie nawzajem. Następnie stawiają na flagach osobota i patrzą, jak się po nich porusza.

Rozwinięcie

2. Ozobot poznaje euro (8 minut).

Każda grupa otrzymuje zapisaną na kartce (lub wyciętą z kartonu) literę epsilon. Nauczyciel pyta, czy uczniowie wiedzą, co oznacza ten symbol (abrewiatura do oznaczania waluty euro, zaprezentowana opinii publicznej przez Komisję Europejską 12 grudnia 1996 roku i oficjalnie stosowana w strefie euro; jej międzynarodowym trzyliterowym kodem – zgodnie ze standardem ISO 4217 – jest EUR). Przez chwilę uczniowie mogą sprawdzić, w jaki sposób poruszają się osoboty. Każda grupa po wykonanym zadaniu obserwuje ruch osobota i sprawdza poprawność wykonania zadania. Wspólnie z nauczycielem uczniowie podsumowują, na jakiej zasadzie działa osobota (może on jeździć po liniach dzięki pięciu otworom pod spodem. Jest tam czujnik optyczny – „oczy” osobota. Każdy z czujników „widzi”, gdzie papier jest biały, a gdzie jest czarny, i w ten sposób wykrywa czarną linię. Ozobot rozpoznaje także kolory zielony, niebieski i czerwony.

Dzięki temu można wydawać mu konkretne polecenia – kombinacja tych czterech kolorów w odpowiedniej kolejności przekształca się w komendę, którą rozumie osobota).

W tym czasie nauczyciel przypomina uczniom podstawowe informacje dotyczące euro i jego wprowadzania do poszczególnych krajów europejskich. Może posłużyć się poniższymi informacjami lub przygotować własne. Może także wyświetlić film opracowany przez portal NBP – *Nasza droga do euro*.

Pierwsze plany utworzenia unii walutowej pojawiły się w latach 60. XX wieku. Genezy euro jako jednolitej waluty Unii Europejskiej należy szukać w historii Unii Europejskiej oraz w historii światowej gospodarki. Z jednej strony, w 1968 roku nastąpiła realna integracja gospodarcza w postaci unii celnej, z drugiej strony – upadek systemu kursu walutowego doprowadził do zbyt mocno zmieniających się kursów walut, co w opinii polityków osłabiło handel.

W 1970 roku po raz pierwszy została skonkretyzowana idea europejskiej unii walutowej. W tak zwanym planie Wernera luksemburski premier Pierre Werner wypracował wraz z ekspertami unii gospodarczej i walutowej koncepcję jednolitej waluty. Projekt ten zakończył się fiaskiem z powodu upadku systemu z Bretton Woods. Ostateczna decyzja o utworzeniu wspólnej waluty Unii Europejskiej zapadła w ramach traktatu z Maastricht, który powoływał do życia unię gospodarczą i walutową. W grudniu 1995 roku w Madrycie wspólnej walucie nadano nazwę euro. Ustanowiono też TARGET – system automatycznych przeliczeń walut narodowych na euro.

1 stycznia 1999 roku nastąpiła inauguracja euro w transakcjach bezgotówkowych w 11 krajach (bez Grecji), a od 1 stycznia 2002 wprowadzono tę walutę w formie gotówkowej w dwunastu państwach UE (oprócz Wielkiej Brytanii, Szwecji i Danii). 1 lipca 2002 roku ostatecznie wycofano z obiegu waluty narodowe 12 państw, które przystąpiły do strefy euro. Rozszerzenie strefy euro nastąpiło do tej pory sześciokrotnie. Przez euro zostały zastąpione: talar słoweński – 1 stycznia 2007 roku, funt cypryjski i lira maltańska – 1 stycznia 2008 roku, korona słowacka – 1 stycznia 2009 roku, korona estońska – 1 stycznia 2011 roku, łąt łotewski – 1 stycznia 2014 roku, lit litewski – 1 stycznia 2015 roku.

Polska chciała wprowadzić euro w 2009 roku, jednak, jak wiemy, do dnia dzisiejszego to nie nastąpiło.

3. Ozobot poznaje kraje euro – przygotowanie do pracy w grupie (7 minut).

Nauczyciel informuje uczniów, że chciałby ich zabrać w wyjątkową podróż z ozobotem po Unii Europejskiej – bezkosztową, za to wnoszącą dużo nowej wiedzy. Każdej grupie wręcza polityczną mapę Europy formatu A3 (*Materiał pomocniczy nr 1*) i ozobota. Zadaniem uczniów będzie wyznaczenie – według wskazówek – trasy podróży dla robota. Uczniowie muszą pamiętać o tym, by ozobot dotarł zarówno do krajów UE, które używają euro (zaznaczają ich kontury niebieskim flamastrem), krajów, które nie są członkami UE, ale używają euro (zaznaczają je zielonym markerem), jak i do tych, które są członkami UE, ale waluty euro jeszcze nie wprowadziły, lub nie są członkami UE i nie używają euro (te kraje uczniowie oznaczają czerwonym markerem).

Każda grupa po wykonanym zadaniu obserwuje ruch ozobota i sprawdza poprawność wykonania zadania. Wspólnie z nauczycielem uczniowie podsumowują, na jakiej zasadzie działa ozobot.

4. W jakim kraju ozobot zapłaci za zakupy w euro – praca w grupie (20 minut).

Nauczyciel wprowadza uczniów w temat banknotów i monet. Pokazuje prawdziwe monety i banknoty lub wyświetla je za pomocą rzutnika (korzystając ze strony www.ec.europa.eu) oraz podaje podstawowe informacje: *Wszystkie banknoty, w przeciwieństwie do monet, są identyczne po obu stronach. Pod nazwą waluty zapisaną alfabetem łacińskim jest także zapis alfabetem greckim (na monetach tylko łacińskim). Banknoty wyróżniają się na tle wszystkich lub prawie wszystkich innych walut świata tym, że nie zawierają wizerunków ludzi uznanych przez państwo za wybitnych. Na awersie przedstawione są brama lub okno typowe dla wybranego stylu architektonicznego, ujęte w taki sposób, by nie było wiadomo, na których konkretnie budowlach są wzorowane. Na każdym rewersie znajduje się mapa Europy oraz wizerunek mostu pasującego do epoki reprezentowanej przez elementy architektoniczne na awersie. Na banknocie o nominale 5 euro znajduje się brama z okresu klasycznego; 10 euro – brama rzymska, most na rewersie odbija się w wodzie; 20 euro – okna gotyckie, most na rewersie odbija się w wodzie; 50 euro – okna renesansowe; 100 euro – brama barokowa, most na rewersie odbija się w wodzie; 200 euro – okna secesyjne; 500 euro – okna XX-wiecznego biurowca.*

Seria monet euro obejmuje osiem nominatów: 1, 2, 5, 10, 20 i 50 eurocentów oraz 1 i 2 euro. Monety mają stronę wspólną (europejską) i stronę narodową. Strona narodowa wskazuje na kraj emisji. Strony wspólne zaprojektował Luc Luyckx z Królewskiej Mennicy Belgijskiej. Przedstawiają one kontury Unii Europejskiej lub całej Europy jako symbol jedności Unii. Monety pięcio-, dwu- i jednocentowe ukazują Europę obok Azji i Afryki na kuli ziemskiej. Wszystkich monet można używać w całej strefie euro.

Następnie każda grupa otrzymuje symbol euro narysowany na białej kartce A4 (*Materiał pomocniczy nr 2*). Są to czarne linie ułożone w symbol waluty euro z pustymi krótkimi liniami do pokolorowania. Zadaniem każdej grupy jest ułożenie trasy (pokolorowanie okienek) dla ozobota za pomocą tablicy kodów graficznych (jedna tablica na grupę). Przy każdym kodzie uczniowie wpisują dowolną kwotę w euro. Po wykonaniu zadania uczniowie wymieniają się swoimi pracami z innymi grupami. Zadaniem kolegów jest sprawdzenie, jak przebiegała trasa ozobota, zsumowanie poszczególnych kwot i zapisanie wyniku. Wynikiem jest suma, jaką ozobot wydał na zakupy. Ostateczny wynik uczniowie mogą odczytać po polsku i angielsku.

Podsumowanie

5. Jaki jest aktualny kurs euro – praca domowa (2 minuty).

Nauczyciel poleca uczniom, by sprawdzili i zapisali w zeszytach, jaki jest aktualny kurs euro, a następnie obliczyli, ile złotych wydał ozobot podczas podróży, którą właśnie odbył (suma z zadania poprzedniego).

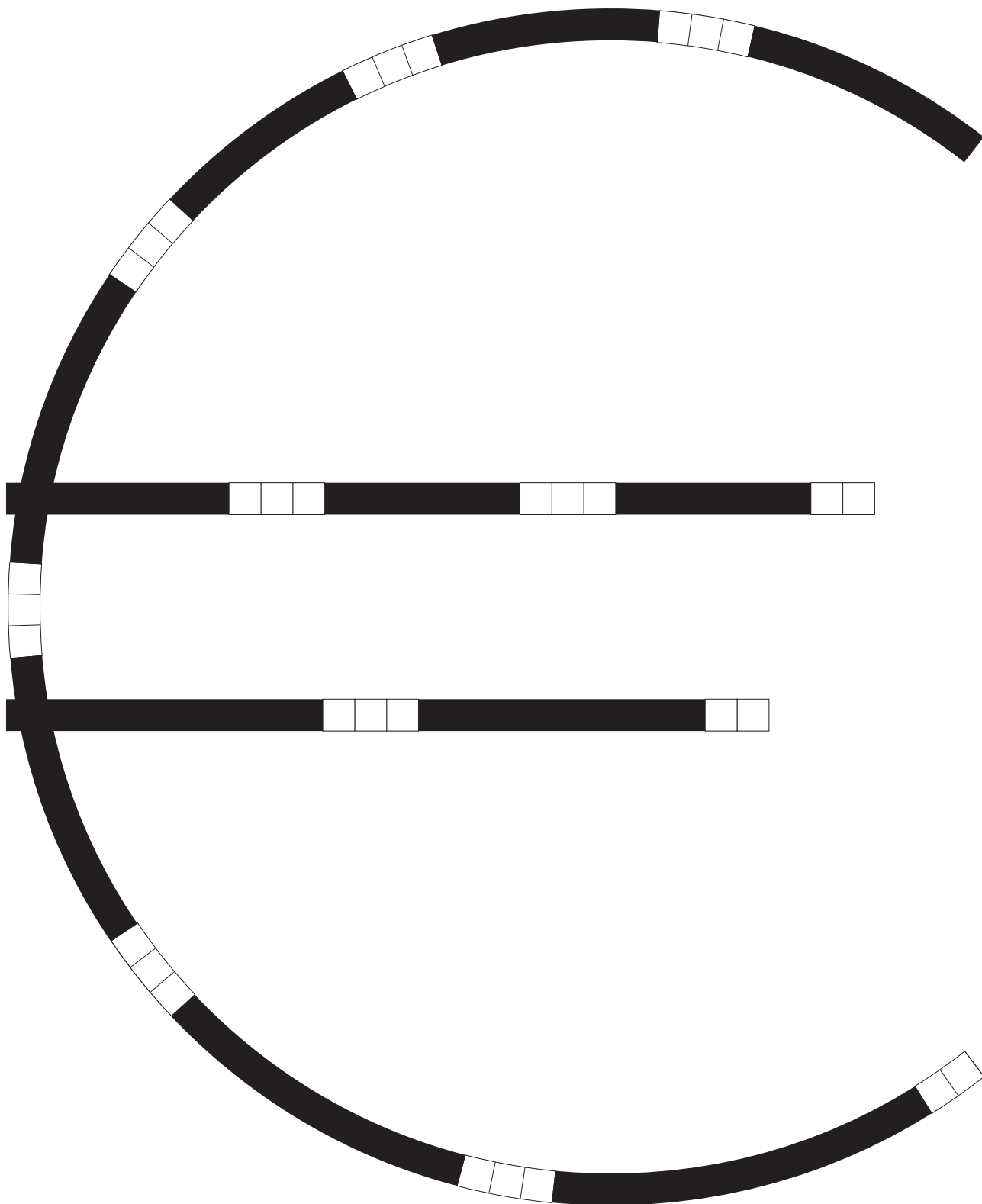
6. Z euro czy bez – podsumowanie (3 minuty).

Na zakończenie nauczyciel może sprawdzić, czy uczniowie potrafią prawidłowo odpowiedzieć na pytanie: „Do którego kraju musisz zabrać walutę narodową, a do którego euro w czasie podróży po Europie?”

MATERIAŁY POMOCNICZE

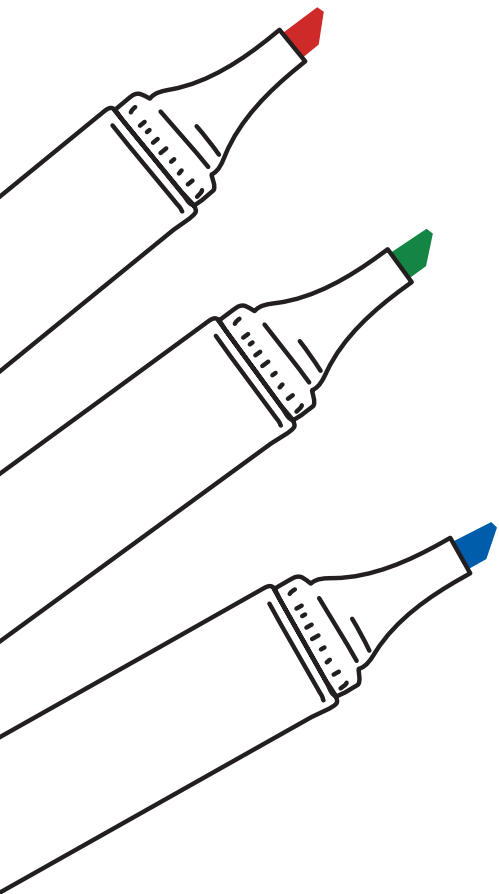
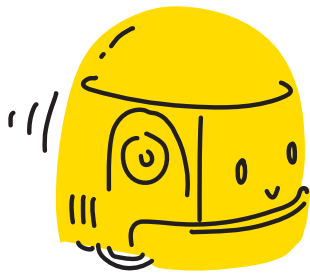

Materiał pomocniczy nr 2. Ozobot płaci w euro

OZOBOT in Europe

EUR matematyka w PORTFELU

autor: **Grażyna Jakubowska**

To dyplomowana nauczycielka matematyki (studia na Wydziale Matematyki UAM w Poznaniu oraz studia podyplomowe na Wydziale Informatyki Politechniki Łódzkiej) w Samorządowej Szkole Publicznej nr 3 im. M. Kopernika we Wrześni. Od wielu lat pełni funkcję egzaminatora OKE w Poznaniu z zakresu egzaminu gimnazjalnego i maturalnego z matematyki. Jest autorką innowacji metodycznych dla klasy matematycznej i europejskiej. Współpracuje z wydawnictwami i czasopismami branżowymi (m.in. „Victor Gimnazjalista”). Jest też finalistką wielu konkursów (m.in. konkursu MSZ na opracowanie scenariuszy zajęć lekcyjnych poświęconych tematyce prezydencji Polski w Radzie UE, konkursu Europe Direct Katowice i Regionalne Centrum Informacji Europejskiej na scenariusz lekcji europejskiej „Unia Europejska na 6+”, konkursu Lubelskiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli Muzyki na scenariusz zajęć w ramach projektu MONIUSZKO 2012). Problematyką związaną z UE interesuje się od dawna, a opracowany przez nią scenariusz „Euromatematyka w portfelu” ma w niestandardowy sposób dostarczyć uczniom wiedzy o jednej z najważniejszych walut Europy i świata.

OBSZAR TEMATYCZNY:

Euro w portfelu

ETAP EDUKACYJNY:

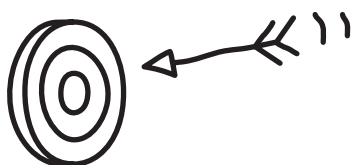
szkoła podstawowa (II etap)

PRZEDMIOT:

matematyka

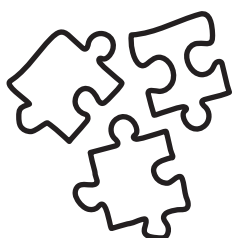
CZAS TRWANIA:

45 minut

CELE ZAJĘĆ:

Po zajęciach uczeń/uczennica:

- będzie umiał/a wskazać cechy podzielności;
- będzie potrafił/a wykonywać proste obliczenia procentowe, równania i układy równań;
- będzie potrafił/a współpracować w grupie w celu wykonania prostych zadań i rozwiązania problemów matematycznych;
- będzie potrafił/a wykorzystać różne źródła w celu pozyskania informacji na temat euro;
- będzie potrafił/a wyjaśnić, co to jest strefa euro;
- będzie potrafił/a wskazać kraje z UE i spoza UE, w których używana jest waluta euro.

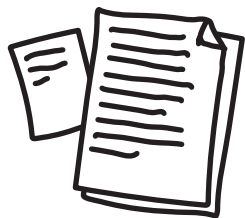
METODY I FORMY PRACY:

- pogadanka/rozmowa nauczająca
- praca indywidualna i w grupach
- rozwiązywanie zadań
- wykład; prezentacja multimedialna

KLUCZOWE POJĘCIA:

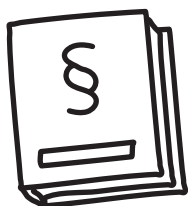
- euro – €
- strefa euro
- eurosystem
- Europejski Bank Centralny (EBC)

MATERIAŁY POMOCNICZE:

- *Materiał pomocniczy nr 1. Zasady pracy w grupie*^{*} (duży arkusz papieru ze spisanyymi zasadami, widoczny dla wszystkich uczniów)
- *Materiał pomocniczy nr 2. Podstawowe informacje o euro* (dla nauczyciela)
- *Materiał pomocniczy nr 3. €-podzielność – karta pracy* (dla każdej grupy)
- *Materiał pomocniczy nr 4. €-równanie – karta pracy* (dla każdej grupy)
- *Materiał pomocniczy nr 5. Układanka €-procenty* (dla każdej grupy)
- *Materiał pomocniczy nr 6. €-równanie – karta pracy* (dla każdej grupy)
- *Materiał pomocniczy nr 7. €-wirówka geometryczna – zadanie domowe* (dla każdego ucznia)
- *Materiał pomocniczy nr 8. Sprawdź się sam* (dla każdego ucznia)
- sprzęt multimedialny: rzutnik lub tablica interaktywna, komputer, telefony z dostępem do internetu

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:

Szkoła podstawowa (klasy VII–VIII)

Matematyka

- III. Tworzenie wyrażeń algebraicznych z jedną i z wieloma zmiennymi. Uczeń: 1) zapisuje wyniki podanych działań w postaci wyrażeń algebraicznych jednej lub kilku zmiennych; 2) oblicza wartości liczbowe wyrażeń algebraicznych; 3) zapisuje zależności przedstawione w zadaniach w postaci wyrażeń algebraicznych jednej lub kilku zmiennych; 4) zapisuje rozwiązania zadań w postaci wyrażeń algebraicznych.
- V. Obliczenia procentowe. Uczeń: 1) przedstawia część wielkości jako procent tej wielkości; 2) oblicza liczbę a równą p procent danej liczby b ; 3) oblicza, jaki procent danej liczby b stanowi liczba a ; 4) oblicza liczbę b , której p procent jest równe a ; 5) stosuje obliczenia procentowe do rozwiązywania problemów w kontekście praktycznym, również w przypadkach wielokrotnych podwyżek lub obniżek danej wielkości.
- VI. Równania z jedną niewiadomą. Uczeń: 1) sprawdza, czy dana liczba jest rozwiązaniem równania (stopnia pierwszego, drugiego lub trzeciego) z jedną niewiadomą; 2) rozwiązuje równania pierwszego stopnia z jedną niewiadomą metodą równań równoważnych; 3) rozwiązuje równania, które po prostych przekształceniach wyrażeń algebraicznych sprowadzają się do równań pierwszego stopnia z jedną niewiadomą; 4) rozwiązuje zadania tekstowe za pomocą równań pierwszego stopnia z jedną niewiadomą, w tym także z obliczeniami procentowymi.

^{*} Opracowano na podstawie: K. Rau, E. Ziętkiewicz: *Jak aktywizować uczniów. Burza mózgów i inne techniki w edukacji*, Oficyna Wyd. G&P, Poznań 2000.

UWAGI METODYCZNE:

Przed zajęciami nauczyciel powinien przygotować salę do pracy grupowej, zapewnić dostęp do internetu oraz nośnika multimedialnego.

MOŻLIWOŚĆ KONTYNUACJI ZAJĘĆ:

Z chętnymi uczniami można zorganizować międzyszkolny €-quiz – uczniowie wspólnie przygotowują treści zagadek matematycznych dla poszczególnych klas. Tematyka zagadek oczywiście – podobnie jak na zaproponowanych zajęciach – powinna dotyczyć Unii Europejskiej. W ten sposób uczniowie całej szkoły lepiej zapoznają się z tym zagadnieniem. Może to być rywalizacja klas lub pojedynczych uczniów (która klasa, który uczeń rozwiąże najwięcej poprawnie zadanych zagadek) prowadzona w ciągu jednego dnia lub np. przez tydzień (np. w specjalnym pudełku codziennie rano pojawiają się nowe zagadki i chętni uczniowie mogą je zabrać ze sobą, ale muszą zostawić odpowiedź w wyznaczonym miejscu przed opuszczeniem szkoły).

PRZEBIEG ZAJĘĆ:**Wprowadzenie****1. Przygotowanie do pracy w grupach (5 minut).**

Po przywitaniu się z uczniami nauczyciel przedstawia temat, cele lekcji oraz sposób pracy (praca w zespołach zadaniowych). Wykorzystując znaną sobie metodę podziału na grupy, dzieli klasę na równoliczne zespoły 4–5-osobowe oraz prosi je o zajęcie miejsc przy stolikach. Następnie

przypomina zasady pracy w grupie, dodatkowo zawiesza przygotowany wcześniej arkusz ze spisaniem zasadami (*Materiał pomocniczy nr 1. Zasady pracy w grupie*). Prosi, by uczniowie po zapoznaniu się z nimi wybrali spośród siebie lidera, sekretarza i sprawozdawcę. Wspólnie z uczniami ustala kryteria oceniania pracy w grupach.

Rozwinięcie**2. Historia euro – wykład i zadanie (5 minut).**

Wykorzystując *Materiał pomocniczy nr 2. Podstawowe informacje o euro (cz. A)*, nauczyciel krótko przedstawia historię powstania waluty euro (może to robić w miniwykładzie lub poprzez prezentację multimedialną), a następnie prosi każdą grupę o wykonanie zadania 1 (*Materiał pomocniczy nr 3. €-podzielność – karta pracy*). Zadaniem uczniów jest wskazanie roku, w którym została zaproponowana nazwa waluty euro.

**Rozwiązanie
(dla nauczyciela)**

Wystarczy pamiętać, że UE powstała w XX wieku. Cyfra setek i dziesiątek wynosi więc 9. Ponieważ liczba jest podzielna przez 5, to cyfrą jedności może być 0 lub 5. Gdyby cyfrą jedności było 0, to liczba nie byłaby podzielna przez 3 (np. 1990 r.). Jeśli cyfrą jedności jest 5, otrzymujemy liczbę 1995, która dzieli się przez 3 (suma cyfr $1+9+9+5=24$) i 5. Odpowiedź: Nazwa euro została zaproponowana w roku 1995.

3. Znak graficzny euro – miniwykład i zadanie (5 minut).

Nauczyciel prezentuje na rzutniku znak graficzny euro oraz podaje najważniejsze informacje o projekcie znaku i znaku € na klawiaturze komputera (*Materiał pomocniczy nr 2 – cz. B*).

Następnie uczniowie przystępują do rozwiązania zadania z *Materiału pomocniczego nr 4. €-równanie – karta pracy*, obliczając rok, w którym wprowadzono walutę euro w formie gotówkowej.

**Rozwiązanie
(dla nauczyciela)**

Po wymnożeniu obustronnym przez 6 otrzymujemy:

$$6x - 1200 - 1808 = 2x + 5000$$

$$6x - 2x = 5000 + 1200 + 1808$$

$$4x = 8008$$

$$x = 2002$$

Odpowiedź: Walutę euro wprowadzono w formie gotówkowej 1 stycznia 2002 r.

4. Oficjalny kod EUR – zadanie (5 minut).

Uczniowie rozwiązują zadania z układanki zaproponowanej w *Materiale pomocniczym nr 5. Układanka €-procenty*,

a następnie odszukują w internecie podstawowe informacje dotyczące odczytanego hasła.

**Rozwiązanie
(dla nauczyciela)**

Wyniki uporządkowane malejąco $60 > 19 > 12 > 11 > 8 > 7$
 Informacje o EUR: to oficjalny kod euro (według ISO). ISO 4217 to międzynarodowy standard zawierający trzyliterowe kody oraz nazwy walut, przyjęty przez Międzynarodową Organizację Normalizacyjną (ISO)

5. Strefa euro – prezentacja (5 minut).

Nauczyciel prezentuje mapę państw strefy euro oraz podaje podstawowe informacje. Zwraca uwagę uczniów na fakt, że nie tylko państwa członkowskie są w strefie euro, a także – że nie wszystkie państwa UE postępują się wspólną walutą. Wykorzystuje do tego *Materiał pomocniczy nr 2 – cz. C*.

„Co je różni?”, „Jakie elementy graficzne można wyróżnić na banknotach, a jakie na monetach?”). Uzupełnia podane przez uczniów informacje, korzystając z *Materiału pomocniczego nr 2 – cz. D*.

6. Monety i banknoty euro – rozmowa nauczająca (5 minut).

Nauczyciel prezentuje na nośniku multimedialnym wzory monet i banknotów euro (może też wcześniej poprosić uczniów, by przynieśli z domu posiadane monety euro). Daje uczniom chwilę na przyjrzenie się rewersom i awersom, a następnie prosi o zgłaszanie na forum obserwacji/wniosków (może zadawać pytania pomocnicze: „Jakie występują monety?”, „Jakie banknoty?”, „Co je łączy?”,

7. Europejski Bank Centralny – prezentacja i zadania (5 minut).

Nauczyciel wyświetla lub zapisuje na tablicy skrót EBC. Pyta uczniów, czy wiedzą, co on oznacza. Następnie podaje najważniejsze informacje dot. eurosystemu, wykorzystując *Materiał pomocniczy nr 2 – cz. E*. Po krótkim wprowadzeniu przez nauczyciela uczniowie – w tych samych zespołach co poprzednio – rozwiązują wspólnie zadanie z treścią. Da im ono odpowiedź na pytanie, który banknot przestanie być emitowany do końca 2018 r. (*Materiał pomocniczy nr 6. €-równanie – karta pracy*).

**Rozwiązanie
(dla nauczyciela)**

x – liczba banknotów o nominale 10 €, które ma pani Ewa
 y – liczba banknotów o nominale 20 €, które ma pani Ewa
 Z treści zadania wynika, że:

$$\begin{cases} x + y = 44 \\ 10x + 20y = 520 \end{cases}$$

Po rozwiązaniu równania otrzymujemy $x = 36$ oraz $y = 8$.

Pan Jan ma zatem 18 banknotów o nominale 10 € i 16 banknotów o nominale 20 €.

Stąd $18 \cdot 10 + 16 \cdot 20 = 180 + 320 = 500$

Odpowiedź: Pan Jan ma w portfelu 500 €.

EBC kończy od końca 2018 roku emisję banknotów o najwyższym nominale, czyli banknotu 500 €.

Podpowiedź: x – liczba banknotów o nominale 10 €, które ma pani Ewa;

$44 - x$ – liczba banknotów o nominale 20 €, które ma pani Ewa.

Z treści zadania wynika, że $10x + 20(44 - x) = 520$.

Podsumowanie

8. Sprawdź się sam – minitest dla uczniów (5 minut).

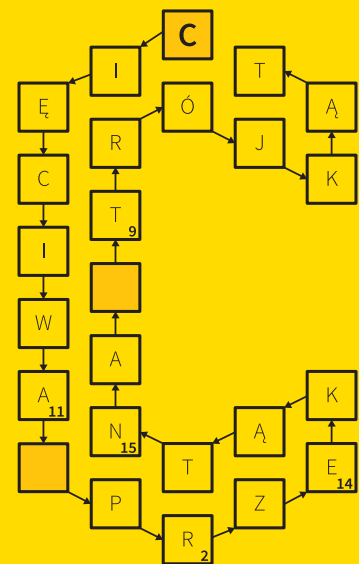
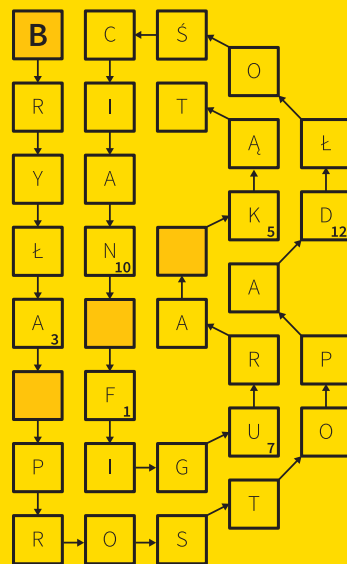
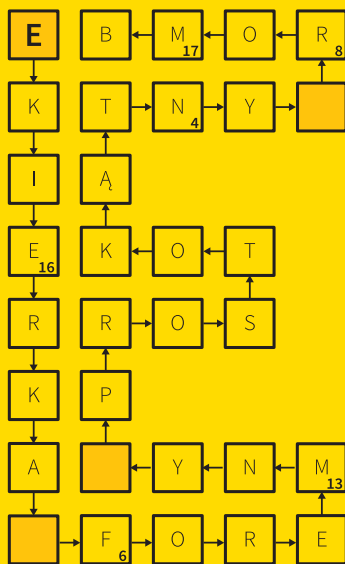
Nauczyciel rozdaje każdemu uczniowi *Materiał pomocniczy nr 8. Sprawdź się sam*, prosząc, by na podstawie zdobytej w czasie lekcji wiedzy spróbowali go wypełnić. Może zaproponować, by uczniowie sprawdzili sobie minitesty w parach lub zbiera je do sprawdzenia na następne zajęcia. Następnie proponuje oceny członkom poszczególnych grup, zgodnie z ustalonymi wcześniej kryteriami.

9. €-Wirówka geometryczna – zadanie domowe (5 minut).

Nauczyciel proponuje uczniom wykonanie w domu zadania z wykorzystaniem *Materiału pomocniczego nr 7. €-Wirówka geometryczna – zadanie domowe*.

Rozwiązanie (dla nauczyciela)

CZĘŚĆ E: EKIERKA, FOREMNY, PROSTOKĄTNY, ROMB, **CZĘŚĆ B:** BRYŁA, PROSTOPADŁOŚCIAN, FIGURA, KĄT, **CZĘŚĆ C:** CIĘCIWA, PRZEKĄTNA, TRÓJKĄT
Hasło: FRANKFURT NAD MENEM
Uzupelniona wirówka:

MATERIAŁY POMOCNICZE

1. Wybierzcie spośród siebie lidera, sekretarza oraz sprawozdawcę.

2. Pamiętajcie, że **lider** kieruje pracą grupy, organizuje ją, a nie przewodzi – zwłaszcza nie dominuje, nie narzuca swoich poglądów. Dbajcie, by wszyscy mogli się wypowiedzieć, ustalcie, kto w danej chwili mówi. Dbajcie też o to, by wszyscy pracowali, by każdy miał udział w rozwiązywaniu zadania; pilnujcie, aby grupa pracowała nad zadaniem – tematem, a nie skupiała uwagę na kwestiach ubocznych, nieistotnych dla osiągnięcia celu.

3. **Sekretarz** pilnuje, by nie umknęły uwadze i pamięci ciekawe pomysły zgłaszane w czasie pracy nad rozwiązywaniem problemu.

4. **Sprawozdawca** stara się wyłaniać w trakcie pracy zespołu ważne ustalenia, uzgadnia z grupą stanowisko – rezultat pracy, przedstawia efekt pracy zespołu publicznie.

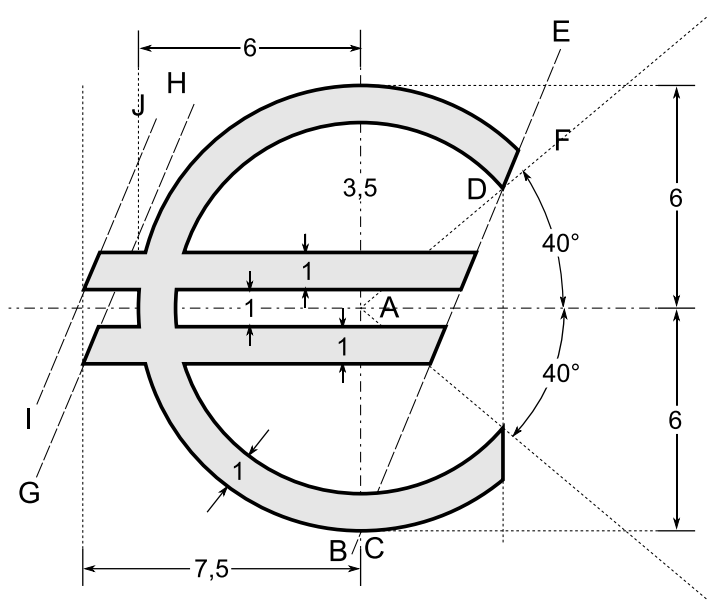
5. Każdy **członek zespołu** stara się pracować intensywnie, w miarę swoich możliwości, ale z dbałością o wspólny udział w osiągnięciu celu; uważnie słucha, co mają inni do powiedzenia; nie przerywa wypowiedzi kolegów, czeka na swoją kolej w zgłaszaniu pomysłów i spostrzeżeń.

Krótką historia waluty (cz. A)

Pierwsze plany utworzenia unii walutowej pojawiły się już w latach 60. XX wieku, lecz dopiero w latach 70. opracowano plan wprowadzenia wspólnej waluty, a w 1979 roku powstał europejski system walutowy. W 1970 roku po raz pierwszy została skonkretyzowana idea europejskiej unii walutowej. W tak zwanym planie Wernera luksemburski premier Pierre Werner wypracował wraz z ekspertami unii gospodarczej i walutowej ideę jednolitej waluty. Projekt ten jednak nie powiódł się i ostatecznie decyzję o utworzeniu wspólnej waluty Unii Europejskiej podjęto w grudniu 1991 roku, w ramach traktatu z Maastricht (podpisany w 1992 roku), który powoływał do życia unię gospodarczą i walutową.

Znak graficzny euro (cz. B)

Projekt znaku został zaprezentowany po raz pierwszy opinii publicznej przez Komisję Europejską 12 grudnia 1996 roku. Znak graficzny euro jest grecką literą **€** (epsilon) przeciętą dwiema równoległymi liniami. Symbolizuje ona korzenie cywilizacji europejskiej, próby zintegrowania naszego kontynentu i zapewnienia stabilizacji wewnętrznej. Znak € na większości klawiatur komputerowych można napisać, wciskając prawy klawisz Alt + u.

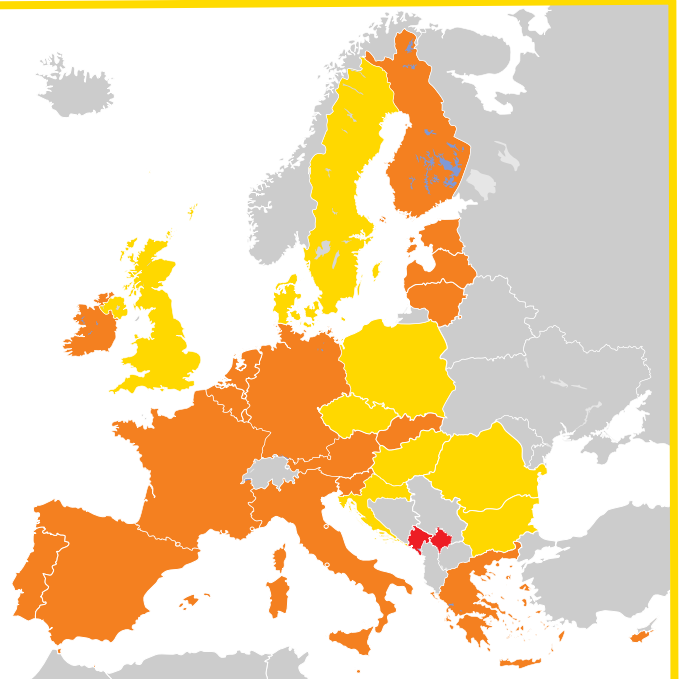

Strefa euro (cz. C)

Strefa euro (eurostrefa, euroland, obszar euro) jest tworzącą unię walutową wspólną przestrzenią unijnych państw, które wprowadziły euro jako swoją walutę.

Obecnie członkami unii gospodarczej i walutowej jest 19 z 28 państw członkowskich Unii Europejskiej (Austria, Belgia, Cypr, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Portugalia, Słowacja, Słowenia, Włochy).

- Kraje strefy euro
- Kraje używające euro, niebędące członkiem Unii Europejskiej
- Kraje Unii Europejskiej nieużywające euro

Monety euro (cz. D)

Strona wspólna monet euro (awers) jest taka sama dla wszystkich monet, natomiast na drugiej stronie (rewersie) jest motyw danego kraju. Każde państwo samodzielnie decyduje o tym, co znajdzie się na rewersie. Państwa rozstrzygają również, czy na różnych nominatach będą takie same symbole, czy też odmienne.

Monety różnią się kolorem, wielkością, grubością i wagą.

Strony wspólne monet euro:

Przykładowe rewersy monety 2 euro:

Banknoty euro (cz. D)

W każdym kraju banknoty euro są takie same. Różnią się tylko poszczególne nominały. Banknoty przedstawiają kolejne style architektury europejskiej – począwszy od stylu klasycznego (5 euro), na architekturze nowoczesnej XX w. (500 euro) skończywszy.

Każdy nominał ma inny kolor, a banknoty różnią się kolorem i rozmiarem (im wyższy nominał, tym większy rozmiar banknotu).

Europejski Bank Centralny (cz. E)

Europejski Bank Centralny (EBC) pełni funkcję banku centralnego dla 19 państw członkowskich Unii Europejskiej, które wprowadziły euro. Głównym jego zadaniem jest utrzymywanie stabilności cen w strefie euro i chronienie w ten sposób siły nabywczej wspólnej waluty.

Za pomysłodawcę ostatecznej nazwy europejskiej waluty „euro” uważa się Theodora Waigla, niemieckiego polityka i ministra finansów, który zaproponował ją w przemówieniu przed Radą Europejską. Poprzednia nazwa ecu wymawiana była inaczej w różnych językach i miała cztery możliwe pisownie, dlatego nazwę euro kraje członkowskie Unii Europejskiej uznały za użyteczniejszą.

Czy potraficie podać rok wprowadzenia nowej nazwy dla wspólnej waluty, jeśli wiecie, że:

- rok, w którym zaproponowano nazwę euro, jest liczbą czterocyfrową;
- w liczbie tej cyfra tysięcy wynosi 1, cyfra setek jest identyczna z cyfrą dziesiątek;
- szukana liczba jest podzielna przez 3 i 5.

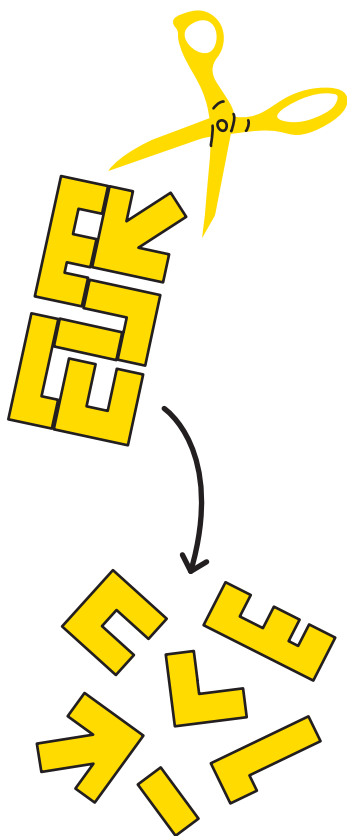
1 stycznia 1999 roku nastąpiła inauguracja euro w transakcjach bezgotówkowych w 11 krajach. Wprowadzono Eurosystem składający się z Europejskiego Banku Centralnego oraz krajowych banków centralnych (KBC) państw członkowskich strefy euro, który przejął odpowiedzialność za politykę monetarną w nowej strefie euro.

Rozwiąż poniższe równanie, a dowiesz się, w którym roku wprowadzono walutę euro w formie gotówkowej.

$$\frac{2x - 400}{2} - \frac{904}{3} = \frac{x + 2500}{3}$$

Przed rozdaniem uczniom układanki jej elementy należy wyciąć i przeciąć wzdłuż odcinków zaznaczonych na pomarańczowo.

POLECENIE:

Rozwiążcie w pamięci zadania w poszczególnych elementach układanki i wpiszcie wyniki. Złóżcie poszczególne elementy układanki, porządkując otrzymane wyniki malejąco. Jakie słowo otrzymaliście? Czy wiecie, co ono oznacza? Wyszukajcie w internecie jak najwięcej informacji.

<p>Liczba państw UE, w których waluta euro jest obecnie prawnym środkiem płatniczym, to liczba, której 200% wynosi 38.</p> <p>Odp. ....</p>	<p>→ ←</p>	<p>Liczba państw UE, które od 1.01.2002 wprowadziły walutę euro, jest równa 15% z liczby 80.</p> <p>Odp. ....</p>	<p>→ ←</p>	<p>Liczba krajów i terytoriów nienależących do UE, w których używa się waluty euro, jest równa liczbie, której 20% wynosi 2,2.</p> <p>Odp. ....</p>
<p>Monety euro są środkiem płatniczym we wszystkich krajach strefy. Liczba bitych monet o różnych nominatach jest o 20% mniejsza od liczby 10.</p> <p>Odp. ....</p>	<p>→ ←</p>	<p>Liczba banknotów o różnych nominatach emitowanych przez Europejski Bank Centralny jest liczbą, której 300% jest równe 21.</p> <p>Odp. ....</p>	<p>→ ←</p>	<p>→ ←</p>
<p>Na mocy traktatów rzymskich powstała EWG (Europejska Wspólnota Gospodarcza) – prekursor Wspólnoty Europejskiej (WE). Nazwę na WE zmieniono na mocy traktatu z Maastricht.</p> <p>Odp. ....</p>	<p>→ ←</p>	<p>Liczba lat, które upłynęły w roku 2018 od podpisania traktatów rzymskich, jest o 50% większa od liczby 40.</p> <p>Odp. ....</p>	<p>→ ←</p>	<p>→ ←</p>

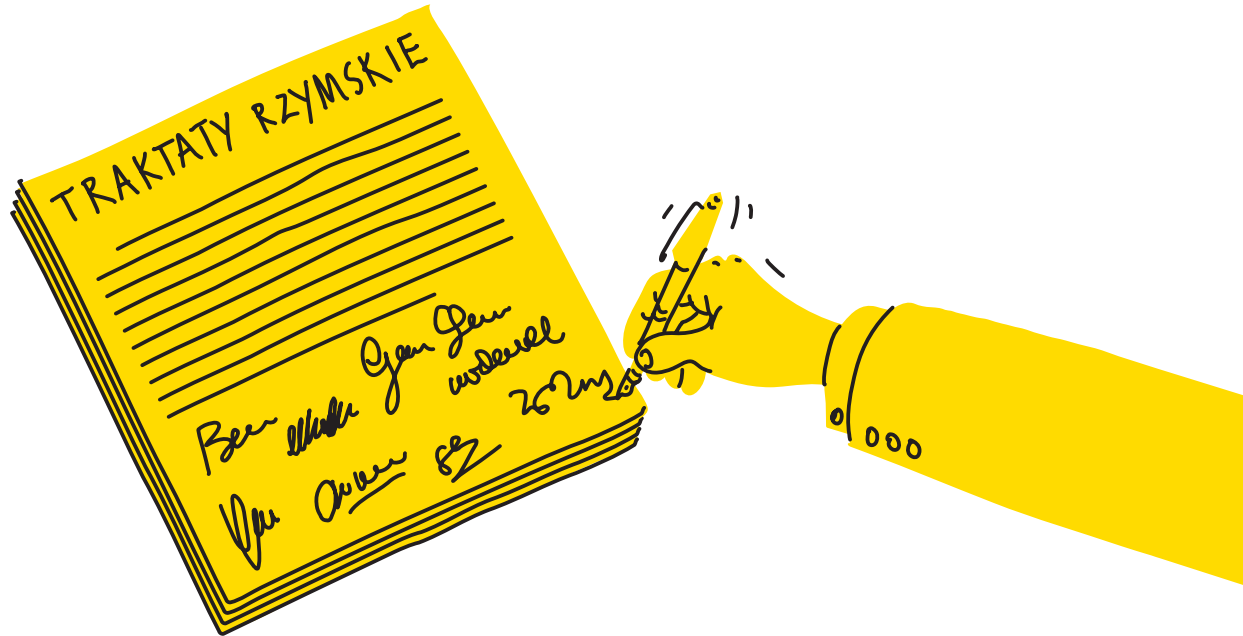
Europejski Bank Centralny poinformował, że od końca 2018 roku kończy emisję jednego z banknotów. Rozwiążcie poniższe zadanie, a dowiecie się, który banknot nie będzie emitowany.

Pani Ewa ma w portfelu 520 € w banknotach o nominatach 10 € i 20 €, razem ma 44 banknoty. Ile euro ma w portfelu pan Jan, jeśli banknotów o nominale 10 € ma dwa razy mniej niż pani Ewa, a banknotów o nominale 20 € ma dwa razy więcej niż pani Ewa?

Każdemu wydarzeniu z historii Unii Europejskiej przyporządkuj rok, w którym miało ono miejsce. W każdym wierszu zaznacz właściwą literę.

Rok, w którym:

Rada Europejska ustaliła w Madrycie nazwę waluty – euro.	A	B	C	D	E	F	G
Polska stała się członkiem Unii Europejskiej.	A	B	C	D	E	F	G
wprowadzono walutę euro w formie gotówkowej.	A	B	C	D	E	F	G
EBC kończy emisję banknotów 500 €.	A	B	C	D	E	F	G
wprowadzono walutę euro w formie bezgotówkowej.	A	B	C	D	E	F	G
podpisano traktat w Maastricht.	A	B	C	D	E	F	G
podpisano traktaty rzymskie.	A	B	C	D	E	F	G

A. 1957

B. 1992

C. 1995

D. 1999

E. 2002

F. 2004

G. 2018

€URO

W PORTFELU

autor: **Sylwia Ksiuk-Kursa**

Jest nauczycielką języka niemieckiego w Szkole Podstawowej im. Orła Białego w Trzebielu.

Ma ukończone studia podyplomowe w zakresie terapii pedagogicznej, resocjalizacji i socjoterapii.

Współpracuje z Izbą Rzemieśniczą w Cottbus i Punktem Informacji Europejskiej Europe Direct w Zielonej Górze.

Jej działania w tym zakresie polegają na pokazaniu istoty posługiwania się językiem niemieckim. Granica z Niemcami i wciąż chłonny rynek pracy inspirują młodzież i dorosłych do nauki tego języka.

Wybór tematu zrodził się na bazie poznania sytuacji gospodarczej, politycznej i ekonomicznej Niemiec.

Tematyka podjęta w konspekcie jest ważna zarówno z teoretycznego, jak i z praktycznego punktu widzenia.

Euro, wspólna waluta zjednoczonej Europy, łączy nie tylko kraje związkowe, ale również inne narody poprzez podróżowanie, interesy, poszukiwanie pracy za granicą. Sąsiedztwo z Niemcami umożliwia uczniom posługiwanie się jednostką monetarną stanowiącą element jednoczący Unię Europejską.

Korelacja międzyprzedmiotowa, powiązanie praktyki z teorią są dla ucznia atrakcyjne, pobudzają jego pomysłowość, chęć zaangażowania się w proces uczenia się. Proponowane zadania praktyczne rozbudzają w uczniach zainteresowanie przedmiotem.

OBSZAR TEMATYCZNY:

Euro w portfelu

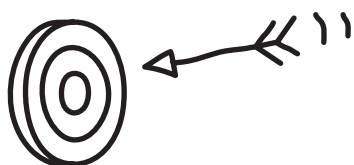
PRZEDMIOT:

język niemiecki

ETAP EDUKACYJNY:

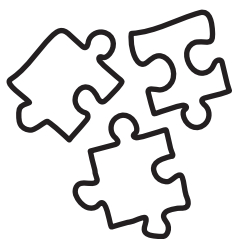
szkoła podstawowa (II etap edukacyjny – jeśli język był nauczany od I klasy),

szkoła ponadpodstawowa (III etap edukacyjny)

CZAS TRWANIA: 45 minut**CELE ZAJĘĆ:**

Po zajęciach uczeń/uczennica:

- będzie umiał/a wykorzystać umiejętności językowe w codziennych sytuacjach, takich jak robienie zakupów;
- będzie umiał/a zastosować w trakcie ćwiczeń nowe słowa: *wechseln* (wymieniać, zamieniać); *die Wechselstube* (kantory wymiany walut); *die Währung* (waluta); *der Geldbeutel* (portmonetka); *die Welt* (świat); *die Orientierung* (orientacja); *einkaufen* (kupować); *einkaufen gehen* (iść na zakupy); *Rad fahren* (jechać rowerem); *die Reise* (podróż); *der Ausflug* (wycieczka);
- będzie rozumiał/a ze słuchu proste, krótkie, typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane w standardowej odmianie języka;
- będzie rozumiał/a proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne).

METODY I FORMY PRACY:

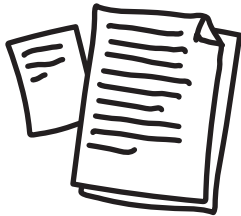
- praca indywidualna i grupowa
- wykład

KLUCZOWE POJĘCIA:

- euro

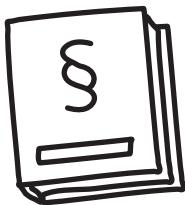

MATERIAŁY POMOCNICZE:

- spot filmowy dla dzieci o banknotach i monetach euro – <https://www.youtube.com/watch?v=umS19M7kvXY> [dostęp 12.02.2018]
- przygotowane przez nauczyciela puzzle – w załączonym *Materiale nr 1. Przykładowe puzzle* poglądowo pokazane są obrazki/ilustracje wykorzystane przez autorkę scenariusza
- *Materiał pomocniczy nr 2. Zadanie domowe*
- uczniowie przynoszą na zajęcia 20 zł (każdy uczeń)
- publikacja *Entdecke Europe* – odkryj Europę <https://publications.europa.eu/de/publication-detail/-/publication/3e1e8470-ad68-11e6-aab7-01aa75ed71a1> [dostęp 20.02.2018] – dla nauczyciela
- publikacja *Europa. Informator dla młodzieży*; http://europa.eu/citizens-2013/sites/default/files/content/publication/NA3113822PLC_002.pdf [dostęp 12.02.2018] – dla nauczyciela
- mapa/trasa wycieczki

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:

Szkoła podstawowa (klasy IV–VIII)

Język obcy nowożytny nauczany jako pierwszy

język obcy

- I. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów: [...] 6) żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, nawyki żywieniowe, lokale gastronomiczne); 7) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, środki płatnicze, wymiana i zwrot towaru, promocje, korzystanie z usług); 8) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie).
- II. Uczeń rozumie proste wypowiedzi ustne (np. rozmowy, wiadomości, komunikaty, ogłoszenia, instrukcje) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka: 1) reaguje na polecenia; 2) określa główną myśl wypowiedzi lub fragmentu wypowiedzi; [...] 5) znajduje w wypowiedzi określone informacje.
- III. Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. [...] napisy, broszury, ulotki, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy [...]: 1) określa główną myśl tekstu lub fragmentu tekstu; [...] 4) znajduje w tekście określone informacje.
- IV. Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne: [...] 2) opowiada o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości; [...] 6) wyraża i uzasadnia swoje opinie, przedstawia opinie innych osób; [...] 8) stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.
- VI. Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach: [...] 2) nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; podtrzymuje rozmowę w przypadku trudności w jej przebiegu (np. prosi o wyjaśnienie, powtórzenie, sprecyzowanie; upewnia się, że rozmówca zrozumiał jego wypowiedź); 3) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; [...] 14) stosuje zwroty i formy grzecznościowe.

- VIII. Uczeń przetwarza prosty tekst ustnie lub pisemnie:
  - 1) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. na wykresach, mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach);
  - 2) przekazuje w języku obcym nowożytnym lub polskim informacje sformułowane w tym języku obcym;
  - 3) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje sformułowane w języku polskim.
- IX. Uczeń posiada:
  - 1) podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które

posługują się danym językiem obcym nowożytnym, oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego.

- X. Uczeń dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik, korzystanie z tekstów kultury w języku obcym nowożytnym).
- XI. Uczeń współdziała w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych).

UWAGI METODYCZNE:

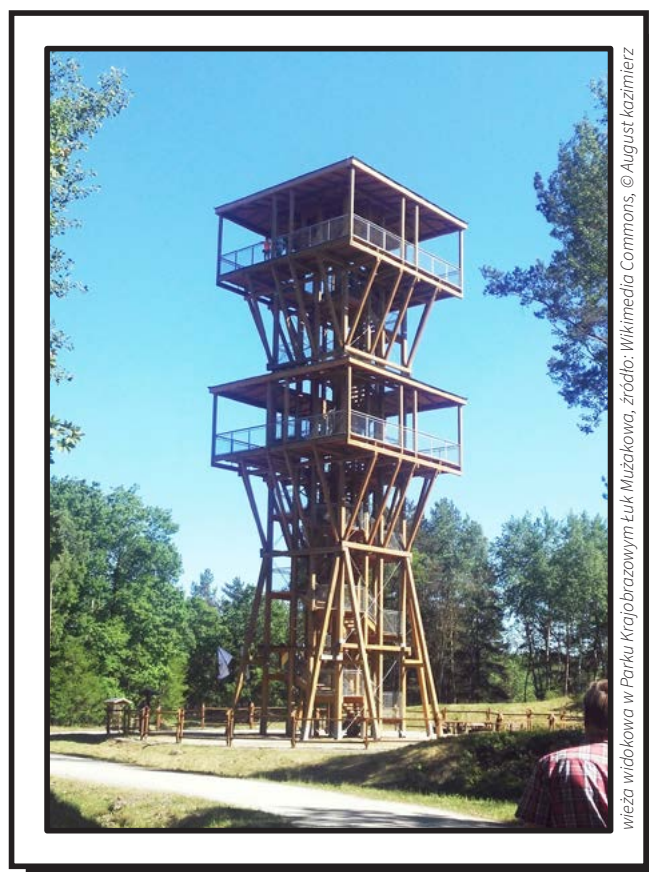

Autorka scenariusza wykorzystała w przygotowaniu do lekcji zalety położenia swojej miejscowości (teren przygraniczny, ciekawe ścieżki przyrodnicze, turystyczne i historyczne, tzw. Geościeżka <http://www.park-muzakowski.pl/> – dostęp 20.02.2018). Takie warunki umożliwiają realizację korelacji przedmiotowej, integrującej wiedzę z geografii (ukształtowanie terenu, ciekawe miejsca na Geościeżce), wiedzy o społeczeństwie (euro, historia wprowadzenia waluty do państw członkowskich) i języka niemieckiego (słownictwo), matematyki (działania obliczeniowe), wychowania fizycznego i edukacji zdrowotnej (jazda na rowerze).

Ponadto sąsiedztwo z Niemcami stwarza naturalne sytuacje do nauki tego języka, wymiany poglądów, poznania kultury. Wielu dorosłych pracuje w Niemczech. Uczniowie mają możliwość zakupów w kraju sąsiada – często korzystają z waluty euro.

Zajęcia warto zrealizować w czasie, kiedy pogoda sprzyja wycieczkom rowerowym. Scenariusz został dostosowany do konkretnej miejscowości – po adaptacji możliwe jest jego wykorzystanie w innych terenach przygranicznych lub podczas zagranicznej wycieczki klasowej.

W przypadku Trzebiela punktem spotkania byłaby wieża widokowa w Parku Krajobrazowym Łuk Mużakowa.

wieża widokowa w Parku Krajobrazowym Łuk Mużakowa, źródło: Wikimedia Commons, © August Kazimierz

Aby zrealizować zaproponowaną lekcję, wcześniej należy uczniów wprowadzić w tematykę, np. wykorzystując film *Spot filmowy dla dzieci o banknotach i monetach euro – zagraj w EURO RUN!* <https://www.youtube.com/watch?v=umS19M7kvXY> [dostęp 12.02.2018] oraz przeprowadzając krótką rozmowę o krajach strefy euro (ze zwróceniem uwagi na to, że nie tylko kraje członkowskie UE posługują się tą walutą). Uczniowie podczas zajęć przygotowujących przypominają sobie także kraje Europy, w których mówi się w języku niemieckim.

MOŻLIWOŚĆ KONTYNUACJI ZAJĘĆ:

Zajęcia realizowane są już w formie zajęć plenerowych. Można pokusić się o wydłużenie wycieczki do kilku godzin, w czasie których uczniowie samodzielnie opracowaliby w języku niemieckim folder informacyjny lub mapę z najważniejszymi obiektami dla młodszych kolegów i koleżanek.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Wprowadzenie

1. Zanim rozpoczniemy rajd rowerowy (7 minut).

Nauczyciel sprawdza, czy wszyscy uczniowie stawili się na miejscu zbiórki. Przypomina (lub prosi o to ucznia) zasady bezpiecznego poruszania się na drodze podczas jazdy rowerem. Przedstawia temat i cele zajęć (odwołując się do poruszanej wcześniej tematyki) oraz wyjaśnia sposób pracy uczniów w plenerze.

Sprawdza wykonanie zadania domowego (opanowanie nazw liczebników głównych do 100) oraz czy uczniowie pamiętają podstawowe informacje zawarte w filmiku oglądanym na poprzednich zajęciach.

Rozwinięcie

2. Zanim zaczniemy płacić euro (5 minut).

Odwołując się do wiedzy uczniów, nauczyciel przypomina podstawowe informacje na temat euro, korzystając z publikacji *Europa. Informator dla młodzieży*. Prezentuje edukacyjne monety i banknoty, zwracając uwagę na ich ikonografię.

Wyjaśnia też, do czego będzie potrzebny przyniesiony przez każdego ucznia banknot dwudziestozłotowy. Uczniowie podczas rajdu będą robić zakupy po niemieckiej stronie,

dlatego pierwszym zadaniem będzie wymiana złotych w kantorze (wprowadza nowe słowo – *die Wechselstube*). Wspólnie sprawdzają dzienny kurs wymiany i przeliczają, ile euro otrzymają za 20 zł.

3. Ruszamy! (10 minut).

Wspólnie z uczniami nauczyciel rozpoczyna jazdę w kierunku Niemiec. Po przejechaniu niedługiej trasy zatrzymuje wycieczkę. Wręcza każdemu uczniowi kopertę z puzzlami, które utworzą ilustrację konkretnego obiektu/miejsca. Zaproponowane w *Materiale pomocniczym nr 2 elementy układanki* po złożeniu przedstawiają będą miejsca, które uczniowie mijają po drodze. Wszystkie te miejsca/obiekty znajdują się obok siebie. Zadaniem każdego ucznia jest ułożyć z rozciętych kawałków obrazek, następnie nazwać (w języku niemieckim) podane miejsce i spróbować określić jego lokalizację.

W scenariuszu są to: piekarnia *Dreißig*, apteka – *Apotheke*, stawy na *Geościeżce*, sklep z artykułami papierniczymi – *Schreibwarengeschäft* w Bad Muskau, sklep odzieżowy – *Boutique Irena Schiller*, *Kulturhotel Fürst Pückler Park*, *Zamek Pücklera* w Bad Muskau (stary i nowy)

4. Robimy zakupy (35 minut).

Następnie nauczyciel prosi uczniów, by za wymienione wcześniej pieniądze zrobili we wskazanych miejscach zakupy, ale w taki sposób, by za otrzymaną kwotę kupić jak najwięcej różnych przedmiotów. Przed wykonaniem tego zadania uczniowie otrzymują dodatkowo broszurki informacyjne: *Entdecke Europa! Europe Agriculture* oraz *Niemieckie ABC*.

Miejscem zbiórki końcowej jest park *Pücklera*, gdzie nauczyciel będzie czekał na uczniów po wykonaniu przez nich wszystkich zadań.

O określonej godzinie uczniowie pojawiają się na miejscu zbiórki z zakupionymi towarami – pokazują nauczycielowi rachunki i przedmioty. Nazywają je (po niemiecku) oraz podają w języku niemieckim kwotę, którą wydali.

Podsumowanie

5. Łatwe czy trudne? (5 minut).

Nauczyciel pyta uczniów, czy mieli jakieś trudności z realizacją zadania. Weryfikuje poprawność wymowy/ zapisu słów i zwrotów niemieckich. Pyta też, jak czuli się w sytuacji swobodnej i praktycznej komunikacji w języku niemieckim. Może dodatkowo przekazać uczniom materiały pomocnicze, które ugruntują wiedzę i dostarczą nowych informacji.

6. Domowa lista zakupów – zadanie domowe (5 minut).

Zadaniem każdego ucznia jest spisanie zakupionych rzeczy i nazwanie ich po polsku i niemiecku (ze zwróceniem uwagi na odpowiednią pisownię, rodzaj itp.); podanie ceny jednostkowej ceny produktu w euro oraz podanie wartości wybranej rzeczy w złotówkach; zapisanie wniosku wynikającego z porównania ceny w euro i złotówkach. Zadanie domowe nie tylko pozwala uczniom ćwiczyć nazewnictwo produktów, ale również zmusza ich do ponownego zapoznania się z aktualnym kursem euro. Nauczyciel zwraca uwagę uczniów na kolumnę WNIOSKI. Powinna ona zawierać przemyślenia uczniów: „Czy cena jest adekwatna do jakości produktu?”, „Czy oplota się kupować dany towar za euro, czy za złotówki?”, „Co chcieliby mieć w portfelach: euro czy złotówki?”.

MATERIAŁY POMOCNICZE

Nauczyciel, przygotowując się do lekcji, udał się wcześniej do Bad Muskau. Tam wykonał zdjęcia interesujących go obiektów. Wszystkie miejsca są bardzo dobrze znane uczniom, ponieważ znajdują się w ich okolicy. Jedyne problemy, jakie mogłyby powstać, to poprawne nazwanie przez uczniów danego miejsca po polsku i niemiecku, stąd też większość zdjęć została wykonana w taki sposób, aby widoczny był niemiecki napis. Zdjęcia zostały pocięte na kawałki. Zadaniem uczniów jest ułożyć właściwy obrazek, następnie nazwać miejsce, jakie on przedstawia, z wykorzystaniem własnych umiejętności językowych. Tutaj pomocą może służyć nauczyciel geografii.

Twoim zadaniem jest spisanie zakupionych podczas rajdu rzeczy i:

- nazwanie ich po polsku i niemiecku (ze zwróceniem uwagi na odpowiednią pisownię, rodzaj itp.);
- podanie jednostkowej ceny produktu w euro;
- podanie wartości wybranej rzeczy w złotówkach; zapisanie wniosku wynikającego z porównania ceny w euro i złotówkach.

Możesz wykorzystać poniższą tabelę:

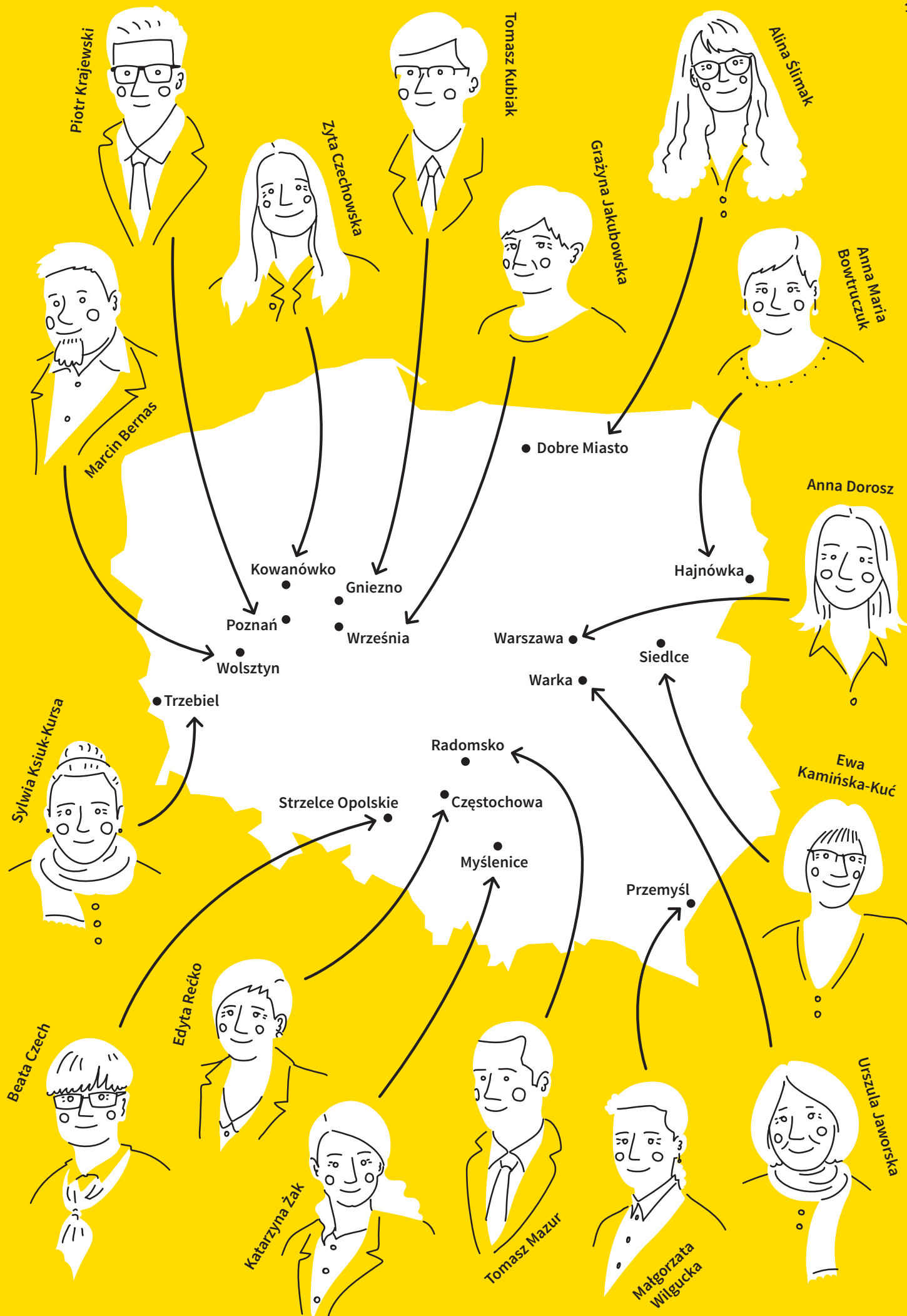
Nazwa towaru po polsku	Nazwa towaru po niemiecku	Cena w złotych	Cena w euro	Wniosek

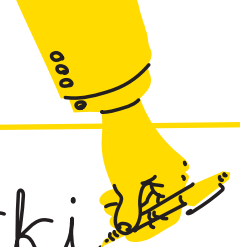
AUTORZY

notatki

JAK SKONTAKTOWAĆ SIĘ Z UE

Osobiście

W całej Unii Europejskiej istnieje kilkaset Punktów Informacji Europejskiej Europe Direct. Adres najbliższego Punktu można znaleźć na stronie: https://europa.eu/european-union/contact_pl

Telefonicznie lub drogą mailową

Europe Direct to serwis informacyjny, który udziela odpowiedzi na pytania na temat Unii Europejskiej.

Można się z nim skontaktować:

- pod bezpłatnym numerem telefonu 00 800 6 7 8 9 10 11 (niektórzy operatorzy mogą naliczać opłaty za te połączenia) lub +32 22999696,
- za pomocą formularza dostępnego na https://europa.eu/european-union/contact_pl

WYDAWCA:

Komisja Europejska Przedstawicielstwo w Polsce

ul. Jasna 14/16a
00-041 Warszawa
tel.: +48 22 556 89 89
faks: +48 22 556 89 98
e-mail: ec-poland@ec.europa.eu

Komisja Europejska Przedstawicielstwo Regionalne

ul. Widok 10
50-052 Wrocław
tel.: +48 71 324 09 09
faks: +48 71 344 17 08
e-mail: ec-wroclaw@ec.europa.eu

ec.europa.eu/polska

[/komisjaeuropejska](https://www.facebook.com/komisjaeuropejska)

[/EUinPL](https://twitter.com/EUinPL)

WYSZUKIWANIE INFORMACJI O UE

Online

Informacje o Unii Europejskiej są dostępne we wszystkich językach urzędowych UE w portalu Europa:

https://europa.eu/european-union/index_pl

Publikacje UE

Bezpłatne i odpłatne publikacje UE można pobrać lub zamówić na stronie: <https://publications.europa.eu/pl/publications>.

Większą liczbę egzemplarzy bezpłatnych publikacji można otrzymać, kontaktując się z serwisem Europe Direct lub z lokalnym Punktem Informacji Europejskiej Europe Direct (zob. https://europa.eu/european-union/contact_pl)

Prawo UE i powiązane dokumenty

Informacje prawne dotyczące UE, w tym wszystkie unijne akty prawne od 1952 r., są dostępne we wszystkich językach urzędowych UE w portalu EUR-Lex: <http://eur-lex.europa.eu>.

Portal Otwartych Danych UE

Unijny portal otwartych danych (<http://data.europa.eu/euodp/pl>) umożliwia dostęp do zbiorów danych pochodzących z instytucji i innych organów UE. Dane można pobierać i wykorzystywać bezpłatnie, zarówno do celów komercyjnych, jak i niekomercyjnych.

Kącik nauczyciela KE

http://europa.eu/teachers-corner/home_pl

Komisja Europejska ma swoje przedstawicielstwa we wszystkich 28 państwach członkowskich UE, a także przedstawicielstwa regionalne w Barcelonie, Belfaście, Bonn, Cardiff, Edynburgu, Marsylii, Mediolanie, Monachium i we Wrocławiu. Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce ma siedzibę w Warszawie. Do jego zadań należą: objaśnianie wpływu polityki UE na życie obywateli w Polsce; udzielanie polskiemu społeczeństwu, rządowi oraz wszystkim zainteresowanym w Polsce informacji o UE; oferowanie informacji służbom prasowym i medialnym w Polsce na temat polityki UE; reprezentowanie Komisji Europejskiej w Polsce; informowanie Komisji Europejskiej w Brukseli o aktualnej sytuacji politycznej, gospodarczej i społecznej w Polsce.

Sieć **Team Europe**, koordynowana przez Dyрекcyję Generalną ds. Komunikacji Społecznej Komisji Europejskiej, to grono wiarygodnych i kompetentnych ekspertów, potrafiących w sposób ciekawy i klarowny wyjaśnić różnym odbiorcom (od najmłodszych – uczniów, po najstarszych – studentów uniwersytetów trzeciego wieku) zagadnienia związane z funkcjonowaniem Unii Europejskiej.

Sieć Team Europe w Polsce tworzy grupa osób, które są gotowe zabierać publicznie głos na tematy związane z Unią Europejską z wielu dziedzin polityki UE. Są to między innymi: nauczyciele akademicy, prawnicy, ekonomiści, pracownicy NGOs, urzędnicy administracji publicznej lub biznesmeni. Łączy ich to, że mają odpowiednie umiejętności komunikacyjne i doświadczenie – naukowe lub zawodowe – w sprawach, o których się wypowiadają.